

KOMISÁR PRE OSOBY SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Materiál na rokovanie
Národnej rady Slovenskej republiky

490

Správa o činnosti komisára pre osoby so zdravotným postihnutím za rok 2016

podľa § 11 ods. 1 zákona č. 176/2015 Z.z. o komisárovi pre deti a o komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Návrh uznesenia:

Národná rada Slovenskej republiky
berie na vedomie
Správu o činnosti komisára pre osoby
so zdravotným postihnutím za rok 2016

Predkladá:

JUDr. Zuzana Stavrovská v. r.
komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím

Bratislava, marec 2017

Správa o činnosti
komisára pre osoby so zdravotným postihnutím
za rok 2016

podľa § 11 ods. 1 zákona č. 176/2015 Z.z. o komisárovi pre deti a o komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov

V súlade s ustanovením § 11 ods. 1 zákona č. 176/2015 Z.z. o komisárovi pre deti a o komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov,

predkladám

Národnej rade Slovenskej republiky Správu o činnosti komisára pre osoby so zdravotným postihnutím za rok 2016, v ktorej uvádzam svoje poznatky z činnosti o dodržiavaní práv osôb so zdravotným postihnutím a svoje návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.

JUDr. Zuzana Stavrovská
komisárka
pre osoby so zdravotným postihnutím

Vážené dámy,
Vážení páni,

dovoľujem si Vám predložiť moju správu o činnosti za rok 2016.

Predkladaná správa obsahuje poznatky komisára pre osoby so zdravotným postihnutím o činnosti za obdobie od 1. marca 2016 do 31. decembra 2016 a návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov podľa § 11 zákona č. 176/2015 Z.z. o komisárovi pre deti a o komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V tejto správe sú prepísané životné príbehy ľudí so zdravotným postihnutím, ktorí musia denne zvládať rôzne zložité situácie a prekonávať bariéry v spoločnosti a v myslení ľudí. Veľakrát musia o pomoc štátu bojovať, aby si zabezpečili primeranú životnú úroveň a uznanie v spoločnosti.

Ďakujem všetkým podávateľom podnetov za dôveru, s ktorou sa na mňa obrátili. Táto dôvera ma zaväzuje a zároveň teší.

Ďakujem všetkým, s ktorými som v roku 2016 mohla spolupracovať.

Som presvedčená, že rok 2016 založil pevné základy fungovania Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím.

Zuzana Stavrovská

OBSAH

1. ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE	7
1.1 Vznik Inštitútu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím	7
1.2 Zvolenie komisára pre osoby so zdravotným postihnutím	7
1.3 Pôsobnosť komisára pre osoby so zdravotným postihnutím	8
2. KLÚČOVÉ OBLASTI ČINNOSTI	10
2.1 Služby zamestnanosti a kompenzácie	13
2.1.1 Východisková právna úprava	13
2.1.2 Poznatky z činnosti	15
2.1.3 Návrhy a odporúčania podľa § 11 ods. 1 zákona č. 176/2015 Z.z.	37
2.2 Zdravotníctvo a sociálne poistenie	40
2.2.1 Východisková právna úprava	40
2.2.2 Poznatky z činnosti	40
2.2.3 Návrhy a odporúčania podľa § 11 ods. 1 zákona č. 176/2015 Z.z.	43
2.3 Občianskoprávna a rodinná agenda	44
2.3.1 Východisková právna úprava	44
2.3.2 Poznatky z činnosti	46
2.3.3 Návrhy a odporúčania podľa § 11 ods. 1 zákona č. 176/2015 Z.z.	51
2.4 Bezbariérová prístupnosť	53
2.4.1 Východisková právna úprava	53
2.4.2 Poznatky z činnosti	54
2.4.3 Návrhy a odporúčania podľa § 11 ods. 1 zákona č. 176/2015 Z.z.	68
2.5 Sociálne služby a vzdelávanie	69
2.5.1 Východisková právna úprava	69
2.5.2 Poznatky z činnosti	70
2.5.3 Návrhy a odporúčania podľa § 11 ods. 1 zákona č. 176/2015 Z.z.	73
2.6 Poradenská činnosť	74
2.7 Legislatívne aktivity	77
3. PODANIE PODNETU NA PROKURATÚRU (§ 23 písm. b) zákona č. 176/2015 Z.z.)	83
4. MONITOROVANIE DODRŽIAVANIA PRÁV OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM	88
4.1 Monitoring zameraný na zistenie počtu osôb so zdravotným postihnutím čiastočne alebo úplne pozbavených spôsobilosti na právne úkony	91
4.2 Monitoring dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím u obvinených a odsúdených v ústavoch na výkon väzby a v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody	97
4.2.1 Hlavný cieľ a východiská	97
4.2.2 Štatistické zistenia	97
4.2.3 Závery, poznatky, odporúčania	101
4.3. Monitoring dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, a to v psychiatrických nemocniciach, v psychiatrických liečebniach a na psychiatrických oddeleniach	102
4.3.1 Hlavný cieľ a východiská	102
4.3.2 Štatistické zistenia	103
4.3.3 Závery, poznatky, odporúčania	108

4.4. Monitoring dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny na úseku služieb zamestnanosti	110
4.4.1 Hlavný cieľ a východiská	110
4.4.2 Štatistické zistenia	111
4.4.3 Závery, poznatky, odporúčania	122
4.5. Monitoring dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím v zariadeniach sociálnych služieb	123
4.5.1 Hlavný cieľ a východiská	123
4.5.2 Štatistické zistenia	123
4.5.3 Závery, poznatky, odporúčania	125
5. SPOLUPRÁCA S INŠTITÚCIAMI PÔSOBIACIMI V OBLASTI PRÁV OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM	126
5.1 Spolupráca s orgánmi verejnej a štátnej správy	126
5.2 Spolupráca s akademickou obcou	128
5.3 Spolupráca s mimovládnyimi organizáciami a ich členmi	128
5.4 Média a komunikácia s verejnosťou	129
5.5 Medzinárodná spolupráca	130
6. TÍM KOMISÁRKY	132
6.1 Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím	132
6.2 Organizačná štruktúra a personálne budovanie Úradu	133
6.3 Zhodnotenie činnosti v číslach	135
6.4 Webový portál komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím	136
6.5 Vzdelávanie zamestnancov	137
6.6 Rozpočet na rok 2016 a jeho čerpanie	138
Prílohy k Správe o činnosti komisára pre osoby so zdravotným postihnutím	
Príloha č. 1: Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím	140
Príloha č. 2: Opčný protokol k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím	154
Príloha č. 3 Zoznam Ústavov na výkon trestu odňatia slobody a Ústavov na výkon väzby oslovených v monitoringu	156
Príloha č. 4 Zoznam psychiatrických nemocníc, psychiatrických liečební a psychiatrických oddelení oslovených v monitoringu	157
Príloha č. 5 Zoznam úradov práce, sociálnych vecí a rodiny oslovených v monitoringu	158

1. ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE

1.1. VZNIK INŠTITÚTU KOMISÁRA PRE OSOBY SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Schválením zákona č. 176/2015 Z.z. o komisárovi pre deti a o komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj ako „**Zákon o komisároch**“), ktorý nadobudol účinnosť 1. septembra 2015, bol v Slovenskej republike vytvorený predpoklad na fungovanie nezávislej inštitúcie na zabezpečenie verejnej ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím v súlade s Parížskymi princípmi (prijatými rezolúciou Valného zhromaždenia OSN číslo 48/134 z 20. decembra 1993 o Vnútroštátnych inštitúciách na presadzovanie a ochranu ľudských práv) a to komisára pre deti a **komisára pre osoby so zdravotným postihnutím**. Slovenská republika tak splnila záväzok, ktorý jej vyplýval z Článku 33 – Vykonávanie dohovoru na vnútroštátnej úrovni Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej aj ako „**Dohovor OSN**“). Uvedený článok Dohovoru požaduje od štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, aby vytvoril nezávislý mechanizmus na presadzovanie, ochranu a monitorovanie vykonávania Dohovoru OSN. **Dohovor OSN je pre Slovenskú republiku záväzný od 25. júna 2010.**

Dohovor OSN je prvým právne záväzným medzinárodným nástrojom v oblasti ľudských práv osôb so zdravotným postihnutím, ktorého zmluvnou stranou je aj Slovenská republika. Publikovaný je v Zbierke zákonov **pod č. 317/2010 Z.z.** (Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 317/2010 Z. z. – Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím). **Opčný protokol** k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím je publikovaný v Zbierke zákonov **č. 318/2010 Z.z.** (Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 318/2010 Z. z. – Opčný protokol k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím).

1.2. ZVOLENIE KOMISÁRA PRE OSOBY SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Podľa Zákona o komisároch, funkcia komisára pre osoby so zdravotným postihnutím je funkcia verejná. Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím je nezávislý orgán, ktorý svoju **pôsobnosť** vykonáva **oddelene od iných orgánov**, ktorým osobitný predpis ustanovuje kompetencie v oblasti ochrany ľudských práv. Vzhľadom na skutočnosť, že komisár pre osoby so zdravotným postihnutím sa ako špecializovaný orgán pre osoby so zdravotným postihnutím podieľa na ochrane práv podporou a presadzovaním práv osobitne zaručených týmito skupinám medzinárodnými dohovormi, jeho nezávislosť okrem iného spočíva aj v tom, že orgány verejnej moci nemôžu zasiahnuť do výkonu jeho pôsobností a oprávnení. Funkčné obdobie komisára pre osoby so zdravotným postihnutím je 6 rokov.

Do funkcie komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím (ďalej aj ako „**komisárka**“) som bola zvolená poslancami Národnej rady SR dňa 2. decembra 2015. Funkciu komisárky vykonávam od nasledujúceho dňa po voľbe, t.j. od 3. decembra 2015. Nakoľko som historicky prvá komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím, dňom zvolenia mojej osoby do funkcie komisárky som začala pripravovať všetky podmienky na to, aby mohol Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím (ďalej aj ako „**Úrad komisára**“) začať vykonávať svoju činnosť čo najskôr a tak plniť úlohy komisára pre osoby so zdravotným postihnutím. Úrad

komisára pre osoby so zdravotným postihnutím je právnická osoba zriadená Zákonom o komisároch, ktorá sa nezapisuje do obchodného registra a ktorej štatutárnym orgánom je komisár pre osoby so zdravotným postihnutím. Sídlo Úradu komisára bolo určené zákonom č. 176/2015 Z.z., v Bratislave. Do úloh Úradu komisára patria úlohy spojené s odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, ktoré plnia zamestnanci Úradu komisára. K tomu, aby mohol Úrad komisára vykonávať činnosť bolo potrebné v prvom rade nájsť vhodné kancelárske priestory, ktoré by boli predovšetkým stavebne bezbariérové dostupné pre osoby so zdravotným postihnutím. Spustenie činnosti Úradu komisára si vyžadovalo množstvo administratívnych úkonov, personálne obsadenie, zabezpečenie materiálno-technického vybavenia, vydanie interných smerníc, vybudovanie webovej stránky a informačného systému.

Ako komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím som začala vykonávať svoju pôsobnosť dňom 1. marca 2016, nakoľko v tento deň začal vykonávať činnosť aj Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím. Dňom 1. marca 2016 som ako komisárka splnila podmienku uvedenú v § 30 ods. 2 Zákona o komisároch, podľa ktorého prvýkrát zvolený komisár po nadobudnutí účinnosti Zákona o komisároch, je povinný začať výkon svojej pôsobnosti najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa zvolenia.

1.3. PÔSOBNOSŤ KOMISÁRA PRE OSOBY SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Pôsobnosť komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, podmienky výkonu tejto funkcie a zriadenie Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím upravuje Zákon o komisároch.

Pôsobnosť komisára sa vzťahuje len na subjekty, ktoré v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím pôsobia, alebo ktorých činnosť sa môže práv osôb so zdravotným postihnutím dotýkať. Konkrétne podľa ustanovenia § 9 Zákona o komisároch ide o nasledovné subjekty:

1. orgány verejnej správy, ktorými sú na účely tohto zákona **orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy, právnické osoby ako aj fyzické osoby, ktoré podľa osobitného predpisu zasahujú do práv a povinností fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy,**
2. právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia neuvedené v predchádzajúcom bode 1.

Komisár však **nemá právomoc zasahovať do súkromných vzťahov.** Pôsobnosť komisára sa **nevzťahuje** ani na **výkon právomocí národnej rady, prezidenta, vlády, ústavného súdu, prokuratúry, súdu, najvyššieho kontrolného úradu, verejného ochrancu práv, komisára pre deti, spravodajských služieb a na výkon právomocí policajta, ktorý je orgánom činným v trestnom konaní,** to neplatí, ak ide o právomoci, ktoré tieto orgány vykonávajú ako orgány verejnej správy.

Ustanovenie § 10 Zákona o komisároch vymedzuje rozsiahle oprávnenia komisára pri posudzovaní a monitorovaní práv osôb so zdravotným postihnutím, presadzovaní ich záujmov v spoločnosti, organizovaní aktivít na podporu dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím a na zvyšovanie povedomia o ich právach. Komisár má právo požadovať od povinných subjektov údaje a informácie za účelom posúdenia dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím, tiež na účely monitorovania dodržiavania týchto práv. Tiež je

oprávnený požadovať k výsledkom posúdenia stanoviská a vyžadovať prijatie opatrení, ak výsledkom posúdenia alebo monitorovania bolo zistené porušenie či ohrozenie práva osoby so zdravotným postihnutím, a môže navrhovať prostriedky nápravy týmto subjektom. Komisár je oprávnený požadovať od subjektov kópie spisovej dokumentácie, vrátane kópií dokladov, obrazových i zvukových záznamov.

Komisár je oprávnený hovoriť s osobou so zdravotným postihnutím aj bez prítomnosti tretích osôb, ak je táto v mieste, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, detencia, ochranné alebo ústavné liečenie, alebo aj v mieste, kde sa vykonáva ústavná starostlivosť, výchovné opatrenie alebo predbežné opatrenie.

Na komisára sa môže každý obrátiť vo veci porušovania alebo ohrozovania práv osôb so zdravotným postihnutím. Podmienkou je, že podnet smeruje na ochranu práv osoby so zdravotným postihnutím, a to bez ohľadu na vek tejto osoby.

Fyzická osoba, ktorá **nemá spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu** alebo ktorá bola **pozbavená spôsobilosti na právne úkony**, sa môže **obrátiť na komisára priamo** alebo prostredníctvom inej osoby bez vedomia svojho zákonného zástupcu.

Dieťa so zdravotným postihnutím má právo obrátiť sa na komisára samo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia svojich rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo zverené do starostlivosti.

Pri styku s komisárom môže každý používať svoj materinský jazyk a komunikovať vo forme pre neho prístupnej.

Podnet komisárovi možno podať písomne, ústne do zápisnice, telefaxom alebo elektronickými prostriedkami. Podnet je možné podať prostredníctvom webového portálu komisára www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk, cez hlavnú stránku a ikonu „**podať podnet**“ alebo cez emailovú adresu sekretariat@komisar.sk.

2. KLÚČOVÉ OBLASTI ČINNOSTI

V súlade so Zákonom o komisároch som v priebehu roka 2016 najmä:

- a) posudzovala na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy dodržiavanie práv osôb so zdravotným postihnutím,
- b) monitorovala dodržiavanie práv osôb so zdravotným postihnutím a presadzovala ich záujmy v spoločnosti,
- c) spolupracovala s osobami so zdravotným postihnutím priamo ale aj prostredníctvom organizácií pôsobiacich v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím,
- d) konzultovala s osobami so zdravotným postihnutím veci, ktoré sa ich týkajú, skúmala ich názory a podporovala zvyšovanie povedomia o právach osôb so zdravotným postihnutím v spoločnosti,
- e) spolupracovala so zahraničnými a medzinárodnými subjektmi, ktoré sa podieľajú na ochrane práv osôb so zdravotným postihnutím,
- f) vydávala stanoviská vo veciach dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím,
- g) podávala vyjadrenia k podnetom, ktoré som posudzovala vo veci dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím,
- h) navrhovala prostriedky nápravy podľa výsledkov posúdenia podnetov,
- i) navštevovala osoby so zdravotným postihnutím, ktorých porušovanie práv som na základe podnetov posudzovala.

Pri výkone činnosti komisárky som k osobám so zdravotným postihnutím pristupovala individuálne, aby mali zabezpečené práva a prístupy ku všetkým zložkám spoločenského života na rovnakom základe s ostatnými, bez akejkoľvek diskriminácie. Podnety som posudzovala z pohľadu ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím, ktoré osobám so zdravotným postihnutím garantuje zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky (ďalej len „**Ústava SR**“), a ktoré sú im garantované v Dohovore OSN. V súlade s uvedeným som svoju činnosť a činnosť zamestnancov Úradu komisára rozdelila do nasledovných **klúčových oblastí**:

- 1) **Oblasť služieb zamestnanosti a kompenzácií.** V tejto oblasti som posudzovala a zisťovala najmä plnenie záväzkov Slovenskej republiky, ktoré vyplývajú z článkov Dohovoru OSN, ktoré súvisia s právom osôb so zdravotným postihnutím na zamestnanie a s poskytovaním peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia, ako napr. *Článok 5 Rovnosť a nediskriminácia, Článok 6 Ženy so zdravotným postihnutím, Článok 9 Prístupnosť, Článok 19 Nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti, Článok 20 Osobná mobilita, Článok 21 Sloboda prejavu a presvedčenia a prístupu k informáciám, Článok 22 Rešpektovanie súkromia, Článok 26 Habilitácia a rehabilitácia, Článok 27 Práca a zamestnanosť, Článok 28 Primeraná životná úroveň a sociálna ochrana.*
- 2) **Oblasť sociálneho poistenia a zdravotníctva.** V tejto oblasti som posudzovala a zisťovala plnenie záväzkov Slovenskej republiky, ktoré vyplývajú z článkov Dohovoru OSN, ktoré súvisia s poskytovaním zdravotnej starostlivosti vrátane liečebnej rehabilitácie a z nárokov na sociálne poistenie, ako napr. *Článok 6 Ženy so zdravotným postihnutím, Článok 9 Prístupnosť, Článok 15 Ochrana pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním, Článok 16 Ochrana pred vykorisťovaním, násilím a zneužívaním, Článok 18 Sloboda pohybu a štátna príslušnosť, Článok 20 Osobná mobilita, Článok 21 Sloboda prejavu a presvedčenia a prístupu k informáciám, Článok 22*

Rešpektovanie súkromia, Článok 23 Rešpektovanie domova a rodiny, Článok 25 Zdravie, Článok 26 Habilitácia a rehabilitácia, Článok 28 Primeraná životná úroveň a sociálna ochrana.

- 3) **Oblasť občiansko-právnej a rodinnej agendy.** V tejto oblasti som posudzovala a zisťovala plnenie záväzkov Slovenskej republiky, ktoré vyplývajú z článkov Dohovoru OSN, a ktoré sa týkajú manželstva, rodiny, rodičovstva, partnerských vzťahov, opatrovníctva a práva osôb so zdravotným postihnutím na spôsobilosť na právne úkony, ako napr. *Článok 7 Deti so zdravotným postihnutím, Článok 12 Rovnosť pred zákonom, Článok 16 Ochrana pred vykorisťovaním, násilím a zneužívaním, Článok 18 Sloboda pohybu a štátna príslušnosť, Článok 22 Rešpektovanie súkromia, Článok 23 Rešpektovanie domova a rodiny.*
- 4) **Oblasť bezbariérovej prístupnosti.** V tejto oblasti som posudzovala a zisťovala plnenie záväzkov Slovenskej republiky, ktoré vyplývajú z článkov Dohovoru OSN, a ktoré súvisia najmä s prístupom osôb so zdravotným postihnutím k fyzickému prostrediu, k doprave, k informáciám a komunikácii, vrátane informačných a komunikačných technológií ako napr. *Článok 9 Prístupnosť, Článok 10 Právo na život, Článok 12 Rovnosť pred zákonom, Článok 13 Prístup k spravodlivosti, Článok 14 Sloboda a osobná bezpečnosť, Článok 15 Ochrana pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním, Článok 16 Ochrana pred vykorisťovaním, násilím a zneužívaním, Článok 18 Sloboda pohybu a štátna príslušnosť, Článok 20 Osobná mobilita, Článok 21 Sloboda prejavu a presvedčenia a prístup k informáciám.*
- 5) **Oblasť sociálnych služieb a vzdelávania.** V tejto oblasti som posudzovala a zisťovala plnenie záväzkov Slovenskej republiky, ktoré vyplývajú z článkov Dohovoru OSN, ktoré súvisia s poskytovaním a zabezpečovaním sociálnych služieb a inkluzívneho vzdelávania, ako napr. *Článok 5 Rovnosť a nediskriminácia, Článok 8 Zvyšovanie povedomia, Článok 9 Prístupnosť, Článok 15 Ochrana pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním, Článok 16 Ochrana pred vykorisťovaním, násilím a zneužívaním, Článok 19 Právo na nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti, Článok 20 Osobná mobilita, Článok 21 Sloboda prejavu a presvedčenia a prístupu k informáciám, Článok 22 Rešpektovanie súkromia, Článok 23 Rešpektovanie domova a rodiny, Článok 24 Vzdelávanie, Článok 26 Habilitácia a rehabilitácia, Článok 28 Primeraná životná úroveň a sociálna ochrana, Článok 29 Účasť na politickom a verejnom živote, Článok 30 Účasť na kultúrnom živote, rekreácii, záujmových aktivitách a športe, Článok 31 Štatistika a zhromažďovanie údajov.*

Podnety, s ktorými sa na mňa obrátili podávatelia podnetov, fyzické a právnické osoby, alebo porušenia, ktoré som začala posudzovať z vlastného podnetu, sa dotýkali práv osôb so zdravotným postihnutím zakotvených v **Dohovore** o právach osôb so zdravotným postihnutím a práv osôb zakotvených v **Ústave SR**, najmä:

- *Článok 7 ods. 5 Ústavy SR, „Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na vykonanie ktorých nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.“.*

- Článok 12 ods. 2 Ústavy SR, „Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať“.
- Článok 15 ods. 1 Ústavy SR, „Každý má právo na život. Ľudský život je hodný ochrany už pred narodením.“.
- Článok 16 ods. 1 Ústavy SR, „Nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom.“ a ods. 2 „Nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.“.
- Článok 19 ods. 1 Ústavy SR, „Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.“.
- Článok 35 ods. 3 Ústavy SR, „Občania majú právo na prácu. Štát v primeranom rozsahu hmotne zabezpečuje občanov, ktorí nie z vlastnej viny nemôžu toto právo vykonávať.“.
- Článok 39 ods. 1 Ústavy SR, „Občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa.“.
- Článku 39 ods. 2 Ústavy SR, „Každý, kto je v hmotnej núdzi, má právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok.“.
- Článku 39 ods.3 Ústavy SR, „Podrobnosti o právach podľa odsekov 1 a 2 ustanoví zákon.“.
- Článok 40 ods. 1 Ústavy SR „Každý má právo na ochranu zdravia. Na základe zdravotného poistenia majú občania právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť a na zdravotnícke pomôcky za podmienok, ktoré ustanoví zákon.“.

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím, publikovaný v Zbierke zákonov pod č. **317/2010 Z.z.** (Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 317/2010 Z.z. - Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím), je v plnom znení uvedený v Prílohe č. 1 k tejto správe. **Opčný protokol** k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, publikovaný v Zbierke zákonov pod č. **318/2010 Z.z.** (Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 318/2010 Z. z. – Opčný protokol k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím), je v plnom znení uvedený v Prílohe č. 2 k tejto správe.

2.1. SLUŽBY ZAMESTNANOSTI A KOMPENZÁCIE

V oblasti služieb zamestnanosti a kompenzácií bolo za rok 2016 doručených 171 podnetov. K 31.12.2016 bolo vybavených 113 podnetov.

Podnety sa týkali celej škály životných situácií osôb so zdravotným postihnutím. Doručené podnety upozorňovali na to, že rozhodovacia prax úradov práce, sociálnych vecí a rodiny je z pohľadu osôb so zdravotným postihnutím likvidačná. Podávatelia podnetov sa obrátili na mňa, ako komisárku pre osoby so zdravotným postihnutím, pričom avizovali zásah do práv osôb so zdravotným postihnutím, žiť nezávislý život na rovnakom základe a v kvalite, ktorá sa čo najviac približuje životu osôb bez zdravotného postihnutia. Rozhodnutia orgánov verejnej správy o odňatí príspevku, o jeho nepriznaní alebo čiastočnom odobratí považujú za vážny zásah do práv osôb so zdravotným postihnutím.

V prvej časti tejto podkapitoly sú uvedené informácie o činnosti komisárky a Úradu komisára v oblasti zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím.

Druhá časť je zameraná na **oblasť kompenzácií sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia**.

2.1.1. VÝCHODISKOVÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

Oblasť zamestnanosti:

Pre účely vyhodnotenia poznatkov z činnosti sú východiskové najmä Článok 5 Rovnosť a nediskriminácia a Článok 27 Práca a zamestnávanie Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, Článok 35 ods. 3 Ústavy SR, ktorý ustanovuje „*Občania majú právo na prácu. Štát v primeranom rozsahu hmotne zabezpečuje občanov, ktorí nie z vlastnej viny nemôžu toto právo vykonávať.*“ a právne predpisy účinné v Slovenskej republike:

Podľa zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce (ďalej len „Zákonník práce“), fyzické osoby majú právo na prácu a na slobodnú voľbu zamestnania, na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky a na ochranu proti svojvoľnému prepusteniu zo zamestnania v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania ustanovenou pre oblasť pracovnoprávných vzťahov osobitným zákonom o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Tieto práva patria fyzickým osobám bez akýchkoľvek obmedzení a diskriminácie z dôvodu pohlavia, manželského stavu, rodinného stavu, sexuálnej orientácie, rasy, farby pleti, jazyka, veku, nepriaznivého zdravotného stavu alebo zdravotného postihnutia, genetických vlastností, viery, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, odborovej činnosti, národného alebo sociálneho pôvodu, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, majetku, rodu alebo iného postavenia.

Podľa článku 8 základných zásad Zákonníka práce, zamestnávateľ zabezpečuje **zamestnancom so zdravotným postihnutím pracovné podmienky** umožňujúce im uplatniť a rozvíjať ich schopnosti na prácu **s ohľadom na ich zdravotný stav**.

Dôležitým právnym predpisom, ktorý upravuje podrobnejšie podmienky zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím, je **zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti**

a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj ako „zákon o službách zamestnanosti“), ktorého cieľom je zlepšiť podmienky pre zamestnávanie a celkovú zamestnanosť občanov Slovenskej republiky.

Cieľom zákona o službách zamestnanosti je najmä určiť právny rámec pre poskytovanie služieb zamestnanosti, ich štruktúru a obsah činnosti jednotlivých súčastí štruktúry, zjednodušiť administratívu, skvalitniť a spružniť výkon poskytovaných služieb zamestnanosti, a tým prispieť k zvýšeniu pružnosti trhu práce, k zvýšeniu efektivity a k prehľadneniu využitia verejných prostriedkov a prostriedkov zo zdrojov Európskej únie.

Zákon o službách zamestnanosti definuje v ustanovení § 9 pojem občana so zdravotným postihnutím, podľa ktorého vychádza definícia občana so zdravotným postihnutím z nariadenia komisie Európskeho spoločenstva (ES) č. 2204/2002 z 12. decembra 2002 o uplatňovaní článkov 87 a 88 Zmluvy ES o štátnej pomoci pre zamestnanosť, a je v súlade s návrhom zákona o sociálnom poistení. Za osobu so zdravotným postihnutím sa na účely tohto zákona, okrem invalidných občanov, považuje aj občan s vážnou telesnou, duševnou poruchou, poruchou správania z dôvodu poklesu jeho schopností vykonávať zárobkovú činnosť.

Podporu zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím definuje konkrétnejšie ôsma časť zákona o službách zamestnanosti, ktorá upravuje oblasti chránených dielní a chránených pracovísk, príspevkov na zriadenie chránených dielní a chránených pracovísk, príspevkov na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní, príspevkov občanom so zdravotným postihnutím na samostatnú zárobkovú činnosť, činnosti agentúr podporovaného zamestnávania, príspevkov na činnosť pracovného asistenta, príspevkov na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov.

V oblasti služieb zamestnanosti bol veľkým prínosom Rozsudok Európskeho súdneho dvora zo dňa 11.07.2006, C-13/05, v ktorom Súdny dvor rozhodoval o prejudiciálnej otázke, ktorá sa týkala diskriminácie založenej na základe zdravotného postihnutia. Z rozsudku Európskeho súdneho dvora vyplýva, že podľa smernice Rady 2000/78/ES – „Rovnosť zaobchádzania v zamestnaní a povolani“, sa na pojem zdravotné postihnutie, ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani, s cieľom boja proti diskriminácii založenej na zdravotnom postihnutí.

Zákaz diskriminácie založenej na zdravotnom postihnutí v oblasti prepúšťania zo zamestnania uvedený v článku 2 ods. 1 a článku 3 ods. 1 písm. c) smernice 2000/78 bráni prepusteniu zo zamestnania založenému na zdravotnom postihnutí, ktoré vzhľadom na povinnosť vykonať primerané úpravy pre zdravotne postihnuté osoby nie je odôvodnené skutočnosťou, že predmetná osoba nie je kompetentná, schopná ani nie je k dispozícii, aby vykonávala podstatné funkcie pracovného zaradenia.

Podľa článku 5 uvedenej smernice na uplatnenie zásady rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k osobám so zdravotným postihnutím sa vykonajú primerané prispôbenia. Znamená to, že zamestnávateľia vykonajú podľa potreby jednotlivého prípadu vhodné opatrenia, aby umožnili osobe so zdravotným postihnutím vstúpiť do zamestnania, zúčastňovať sa alebo postupovať v zamestnaní alebo absolvovať odbornú prípravu, pokiaľ také opatrenia nie sú pre zamestnávateľa neúmerným bremenom. Toto bremeno nebude neúmerné, ak je dostatočne

kompenzované opatreniami existujúcimi v rámci politiky zdravotne postihnutých v danom členskom štáte.

Podľa Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva, prijatej na zasadnutí Európskej rady v Štrasburgu 9. decembra 1989 (na ktorú odkazuje článok 136 ods. 1 ES), sa v bode 26 uvádza, že ktorákolvek osoba so zdravotným postihnutím, bez ohľadu na pôvod a povahu postihnutia, musí mať **nárok na dodatočné konkrétne opatrenia**, ktorých cieľom je uľahčenie jej profesijnej a spoločenskej integrácie. Tieto zlepšujúce opatrenia sa musia týkať, v závislosti od schopností dotknutých osôb, najmä odborného vzdelávania, ergonómie, prístupnosti, mobility, dopravných prostriedkov a ubytovania.

Oblasť peňažných príspevkov na kompenzáciu:

Pre účely vyhodnotenia poznatkov z činnosti sú východiskové najmä články Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, Článok 5 Rovnosť a nediskriminácia, Článok 7 Deti so zdravotným postihnutím, Článok 9 Prístupnosť, Článok 19 Nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti a Článok 20 Osobná mobilita, Článok 19 ods. 1 Ústavy SR, ktorý konštatuje, že *„Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena“*, Článok 46 ods. 1 Ústavy SR, ktorý ustanovuje že *„Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.“*, Článok 48 ods. 2 Ústavy SR, ktorý ustanovuje, že *„Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.“* a právne predpisy účinné v Slovenskej republike:

Právnym predpisom, ktorý v podmienkach Slovenskej republiky upravuje oblasť peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia je zákon č. 447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „zákon o peňažných príspevkoch“) a čiastočne aj zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „zákon o sociálnych službách“).

2.1.2. POZNATKY Z ČINNOSTI

A. Zamestnanosť

Podnety doručené v oblasti zamestnanosti v roku 2016: 27

Podnety vybavené k 31.12. 2016: 20

Porušenie článkov Dohovoru OSN som konštatovala v 3 prípadoch.

A.1. Služby zamestnanosti

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 10 Zákona o komisároch /navrhovať prostriedky nápravy podľa výsledkov posúdenia podnetu/:

Vyjadrenia vydané ako výsledok posúdenia podnetu, v ktorých bolo konštatované porušenie práva osoby so zdravotným postihnutím, najmä Článku 27 Práca a zamestnávanie Dohovoru OSN.

V 1 podnete som konštatovala porušenie **Článku 27 ods. 1 písm. d) Dohovoru OSN a Článku 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru OSN** zo strany **Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov** vo veci nezaevidovania podávateľa podnetu do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Podávateľ podnetu je osobou so zdravotným postihnutím a pohybuje sa prostredníctvom invalidného vozíka. Mal záujem o absolvovanie rekvalifikačného kurzu o bezpečnosti práce, ktorý by mu preplatil úrad práce. Podmienkou, aby mohol rekvalifikačný kurz absolvovať, bolo zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Podľa § 34 ods. 1 zákona o službách zamestnanosti sa občan, ktorý sa uchádza na základe osobného podania písomnej žiadosti o zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie na úrade, **zaradí do evidencie odo dňa osobného podania žiadosti**. Z dôvodu, že sa podávateľ podnetu nemohol osobne dostaviť na úrad práce Prešov a odovzdať svoju žiadosť o zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie, nemohol absolvovať rekvalifikačný kurz. Medzi podávateľom podnetu a zamestnancami úradu práce, vrátane právnikom úradu, prebehla rozsiahla emailová komunikácia. Úrad práce ohľadom zaevidovania podávateľa podnetu nekompromisne trval na tom, že podávateľ podnetu sa musí dostaviť na úrad **osobne**. Vzhľadom na to, že podávateľ podnetu sa pohybuje len na invalidnom vozíku, nemal žiadne informácie o tom, či je možné sa na úrad práce dostať bezbariérovou. Ako bolo uvedené, v žiadnej korešpondencii zo strany úradu takáto informácia nebola poskytnutá.

Na základe mojej osobnej návštevy na úrade práce, ako aj u podávateľa podnetu som zistila, že budova úradu práce nie je prispôsobená z hľadiska bezbariérovosti pre osoby so zdravotným postihnutím, ktoré sa pohybujú na invalidných vozíkoch takým spôsobom, že sa táto osoba dostane na úrad práce bez pomoci tretej osoby. Úrad práce neinformoval žiadnym spôsobom (v liste, na webovej stránke) o možnostiach bezbariérového vstupu do budovy úradu práce. Dôvodom, prečo sa podávateľ nemohol zaevidovať bola skutočnosť, že sa nemohol dostať do budovy úradu práce, pre jej bariérovosť. Podávateľ podnetu ma taktiež upozornil na skutočnosť, že sa nemá ako z miesta bydliska dostať na úrad práce, nakoľko do verejnej dopravy sa s invalidným vozíkom nedostane a taxislužby nemajú prispôsobené autá na prepravu ľudí pohybujúcich sa pomocou invalidného vozíka. Povinnosť evidencie na úrade práce pre účely poskytnutia príspevku musí trvať 1 mesiac. Vzhľadom na to, že podávateľ podnetu dovŕšil 65 rokov nasledujúci kalendárny mesiac od mojej osobnej návštevy, nemalo žiadny právny zmysel, aby sa evidoval v evidencii uchádzačov o zamestnanie. V priebehu plynutia 6 mesačnej bezúspešnej komunikácie s úradom práce však takúto možnosť podávateľ podnetu mal a mohol splniť podmienku účasti na rekvalifikačnom kurze hrazeným úradom práce. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že podávateľ podnetu je vitálny a mal záujem pracovať a nebyť odkázaný na sociálne dávky zo strany štátu. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov prehodnotil svoj postoj a ponúkol podávateľovi podnetu užšiu spoluprácu pri hľadaní vhodnej práce.

Návrh na prijatie opatrení:

Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov **som za účelom prezentovania princípov „dobrej verejnej správy“ navrhla prostriedky na nápravu** nasledovne:

1. zabezpečiť informácie na webovej stránke úradu o tom, ktoré pracovisko má vybudovaný bezbariérový vstup a ako sa osoba s obmedzenou schopnosťou pohybu dostane k tomuto bezbariérovému vstupu, ďalej sprístupniť informáciu o vnútornom prostredí úradu z hľadiska prístupnosti a tiež informáciu, v ktorých dverách na úrade bude takáto osoba vybavená, nakoľko na invalidnom vozíku je možné sa pohybovať len na prízemí úradu,
2. zabezpečiť permanentné informovanie o bezbariérovom vstupe do budovy úradu práce v písomnej komunikácii s klientami úradu v listoch, ktoré odosiela úrad osobám so zdravotným postihnutím, prípadným záujemcom o zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie, alebo iným osobám so zdravotným postihnutím, ktoré navštevujú úrad za iným účelom,
3. zabezpečiť inštaláciu a označenie zvončeka pri vstupnej rampe vo výške, na ktorú osoba na invalidnom vozíku bezproblémovo dosiahne, aby sa vedela dostať do areálu úradu,
4. zabezpečiť službu pomoci zamestnancom úradu práce v prípade, ak osoba s obmedzenou schopnosťou pohybu má záujem dostať sa na úrad práce.

Vyhodnotenie opatrení:

V určenej lehote Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov prijal uložené prostriedky nápravy a o ich splnení ma písomne informoval.

Základné informácie ohľadom bezbariérového prístupu do ostatných budov správnych orgánov I. stupňa, boli uvedené aj na všetkých webových stránkach úradov práce, sociálnych vecí a rodiny.

V danom prípade bolo porušené právo občana so zdravotným postihnutím na zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie podľa Článku 27 ods. 1 písm. d) Dohovoru OSN a Článku 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru OSN.

S podnetom sa na mňa obrátil občan, ktorý je osobou s ťažkým zdravotným postihnutím a žiadal o prešetrenie začatého správneho konania vo veci jeho vyradenia z evidencie uchádzačov o zamestnanie. V podnete podávateľ podnetu uviedol, že mu bola **Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Čadca** ponúknutá práca, ktorú však nemôže vykonávať vzhľadom na svoje zdravotné postihnutie. Úrad práce však začal v roku 2016 správne konanie za účelom vyradenia podávateľa z evidencie uchádzačov o zamestnanie, nakoľko podľa posudku posudkového lekára úradu práce bol podávateľ podnetu schopný vykonávať daný typ práce. Podávateľ podnetu sa odvolal proti rozhodnutiu úradu práce o začatí správneho konania vo veci vyradenia z evidencie uchádzačov o zamestnanie, pričom v odvolaní uviedol, že žiada o preverenie posudku úradu práce odborným konzíliom posudkových lekárov.

Úrad práce vyhovel jeho odvolaniu a konanie prerušil do ukončenia posudkovej činnosti konzília posudkových lekárov. Na základe novej posudkovej činnosti konzília posudkových lekárov bol vydaný posudok, podľa ktorého podávateľ podnetu nemôže vzhľadom na svoj zdravotný stav vykonávať prácu, ktorú mu úrad práce ponúkol, a preto bolo správne konanie o vyradení z evidencie uchádzačov o zamestnanie zastavené. Na základe dokladov, ktoré podávateľ doložil, som požiadala odvolací orgán o stanovisko k predmetnej veci. Odvolací orgán v tom čase uviedol, že správne konanie nie je ešte ukončené. Na základe telefonického

rozhovoru s podávateľom podnetu bolo zistené, že odvolací orgán zastavil odvolacie konanie, nakoľko konzílium posudkových lekárov dospelo k záveru, že ponúknutá pracovná pozícia nie je vhodná pre podávateľa.

V danom prípade došlo k porušeniu Článku 27 ods. 1 prvá veta Dohovoru OSN, zo strany úradu práce Čadca, nakoľko uchádzačovi nebola ponúknutá vhodná pracovná pozícia vzhľadom na jeho zdravotný stav.

A.2. Pracovnoprávne vzťahy upravené Zákonníkom práce

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 24 Zákona o komisároch /spracovanie písomného vyjadrenia o výsledku posúdenia podnetu/:

V podnetoch, ktoré sa týkali podmienok výkonu práce zamestnancov podľa Zákonníka práce, bola namietaná **diskriminácia na pracovisku, šikana a mobing, nerovnaké zaobchádzanie so zamestnancami, skončenie pracovného pomeru výpoveďou, postup zamestnávateľa v rozpore s dobrými mravmi.**

1 prípad, v ktorom som začala konanie z vlastnej iniciatívy, súvisel so zámerom zamestnávateľa, ktorým bolo **Liptovské múzeum v Ružomberku**, ukončiť so zamestnancom so zdravotným postihnutím pracovný pomer. Zamestnávateľ doručil zamestnancovi výpoveď z pracovného pomeru. V zákonnej dvojmesačnej lehote zamestnanec podal na Okresný súd Ružomberok **žalobu**, ktorou sa domáhal určenia neplatného skončenia pracovného pomeru výpoveďou a zaplataenia mzdového nároku.

Podľa ustanovenia § 10 ods. 2 písm. g) Zákona o komisároch, v spojení s ustanovením § 93 ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov, som Okresnému súdu Ružomberok oznámila, že **vstupujem do súdneho konania**, na ochranu práv zamestnanca, ktorý je osobou so zdravotným postihnutím. Na základe právnej analýzy uvedenej v žalobe, zamestnávateľ od výpovede z pracovného pomeru „odstúpil“ (Zákonník práce však takéto späťvzatie výpovede neupravuje, takýmto spôsobom je možné postupovať výlučne na základe vzájomnej dohody účastníkov konania).

Vzhľadom na to, že zamestnávateľ uznal neplatnosť výpovede, Okresný súd Ružomberok **schválil zmier** uzavretý medzi účastníkmi konania v nasledovnom znení: „**Výpoveď z pracovného pomeru daná zamestnancovi zo strany Liptovského múzea je neplatná**“.

Po preskúmaní podnetu som podala zamestnávateľovi nasledovné **vyjadrenie**:

Liptovské múzeum v Ružomberku tým, že zamestnancovi ako osobe so zdravotným postihnutím nezabezpečilo pracovné podmienky prispôbené jeho zdravotnému stavu, porušilo právo zamestnanca na prácu a zamestnanie, ktoré garantuje ustanovenie **Článku 27 ods. 1 písm. b), e), g) a i) Dohovoru OSN**.

Konaním zamestnávateľa došlo tiež k diskriminácii zamestnanca na pracovisku podľa § 13 Zákonníka práce v spojení s Článkom 5 ods. 2 Dohovoru OSN. Okrem Dohovoru OSN došlo aj k porušeniu Charty základných sociálnych práv.

Návrh na prijatie opatrení:

Riaditeľa Liptovského múzea v Ružomberku som požiadala, aby prijal primerané opatrenia, ktoré zabezpečia právo dotknutého zamestnanca na prácu. Navrhla som, aby Liptovské múzeum v Ružomberku :

1. zabezpečilo primerané úpravy výkonu jeho práce a prácu prispôsobilo zdravotnému stavu dotknutého zamestnanca,
2. vytvorilo chránené pracovné miesto a pracovné podmienky vhodné pre dotknutého zamestnanca s prihliadnutím na jeho zdravotný stav,
3. dotknutému zamestnancovi pridelovalo prácu podľa pracovnej zmluvy aj s prihliadnutím na to, že má vykonávať pomocné práce pod dohľadom inej osoby.

Vyhodnotenie opatrení:

V písomnom stanovisku mi právny zástupca Liptovského múzea v Ružomberku opätovne oznámil, že pracovné miesto podávateľa nie je vhodným na zriadenie chráneného pracoviska, a že v danom prípade nie je možné takéto pracovisko zriadiť.

Po niekoľkonásobných pokusoch o vytvorenie vhodného pracovného miesta zamestnávateľom a po vyjadrení dotknutého zamestnanca, že vzhľadom na predchádzajúce vzťahy a pomery na pracovisku má vážne obavy z ďalšieho výkonu práce v Liptovskom múzeu v Ružomberku, som na základe požiadavky zamestnanca iniciovala skončenie pracovného pomeru dohodou, podľa jeho finančných návrhov.

Na základe komunikácie s riaditeľom Liptovského múzea v Ružomberku došlo k uzavretiu dohody o skončení pracovného pomeru.

Podľa čl. II. Dohody o skončení pracovného pomeru sa zamestnávateľ zaviazal v deň podpisu dohody uhradiť podávateľovi všetky peňažné nároky, ktoré mu vznikli ku dňu skončenia pracovného pomeru, vrátane náhrady za alikvotnú časť nevyčerpanej dovolenky. Tieto boli vyplatené v hotovosti.

V ďalšom prípade podávateľ podnetu uviedol, že konaním zamestnávateľa **Strednej odbornej školy v Dubnici nad Váhom**, dochádza dlhodobo k jeho diskriminácii. Podľa jeho tvrdenia bol pod hrozbou výpovede a v časovom strese nútený podpísať **Dohodu o zmene pracovných podmienok**, na základe ktorej došlo ku **skráteniu jeho pracovného času z 37,5 hod./týždenne na 18,75 hod./týždenne**.

Zamestnávateľ oznámil podávateľovi podnetu skončenie pracovného pomeru výpoveďou podľa ustanovenia § 63 ods. 1 písm. e) Zákonníka práce. Skončenie pracovného pomeru odôvodnil tým, že podávateľ podnetu nenastúpil do práce na riadnu pracovnú zmenu, čím podľa názoru zamestnávateľa porušil pracovnú disciplínu (čo je dôvod na skončenie pracovného pomeru výpoveďou podľa ustanovenia § 63 ods. 1 písm. e) Zákonníka práce).

Podávateľ podnetu ako dôvod nenastúpenia do práce uviedol čerpanie riadnej dovolenky. Podľa jeho tvrdenia žiadanku o čerpanie dovolenky riadne vypísal a osobne požiadal kompetentnú pracovníčku o čerpanie dovolenky, ktorá mu čerpanie riadnej dovolenky ústne schválila s tým, že na dovolenku môže nastúpiť po vrátení sa iného pracovníka z „PNky“.

Podľa vyjadrenia zamestnávateľa, podávateľ podnetu pred nástupom na dovolenku **nepožiadal zamestnávateľa o poskytnutie dovolenky na predpísanom tlačive a na dovolenku nenastúpil až po jej schválení priamym nadriadeným alebo riaditeľom školy** tak, ako to určuje Pracovný poriadok pre pedagogických zamestnancov a nepedagogických zamestnancov SOŠ.

Podávateľ podnetu namietal, že výpoveď je **účelová, vykonštruovaná, daná po ukončení čerpania dovolenky a po nástupe do práce**. Prevzatie výpovede odmietol podpísať.

Uvedený prípad prešetroval aj Inšpektorát práce, ktorý vo svojom vyjadrení skonštatoval, že **zamestnávateľ porušil ustanovenie § 13 ods. 3 Zákonníka práce** tým, že **nevykonával práva a povinnosti** vyplývajúce z pracovnoprávných vzťahov **v súlade s dobrými mravmi**.

Inšpektorát práce ďalej skonštatoval, že došlo k porušeniu § 87 ods. 3 Zákonníka práce a to tým, že zamestnávateľ podávateľovi ako **zamestnancovi so zmenenou pracovnou schopnosťou** rozvrhol pracovný čas **nerovnomerne** na jednotlivé týždne **bez predchádzajúcej dohody** s podávateľom podnetu.

Podávateľ podnetu sa s podnetom obrátil **aj na Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Regionálnu kanceláriu v Žiline** (ďalej len „Stredisko“). Stredisko vydalo odborné stanovisko, v ktorom skonštatovalo, že postup zamestnávateľa vo veci dania výpovede z dôvodu čerpania dovolenky bez toho, aby mal písomne podpísanú žiadamku o čerpanie dovolenky, je nekorektný. Stredisko ďalej vyjadrilo názor, že za predpokladu, že by sa objektívne preukázalo, že postup pri schvaľovaní, resp. neschválení žiadaniek na čerpanie dovolenky uvedený podávateľom podnetu je postupom obvyklým a zaužívaným, možno konštatovať, že **zamestnávateľ svojím postupom porušil zásadu rovnakého zaobchádzania** podľa zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „antidiskriminačný zákon“) a podľa názoru Strediska skončením pracovného pomeru podávateľa podnetu výpoveďou mohlo dôjsť k diskriminácii podávateľa vo forme neoprávneného postihu.

Po komplexnom preskúmaní a posúdení podnetu som podala ako komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím nasledovné **vyjadrenie**:

Stredná odborná škola svojím postupom porušila právo podávateľa podnetu, ako osoby so zdravotným postihnutím, na prácu a zamestnanie, ktoré garantuje ustanovenie Článok 27 ods. 1 písm. b) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Konaním zamestnávateľa došlo tiež k diskriminácii podávateľa na pracovisku podľa § 13 Zákonníka práce v spojení s Článkom 5 ods. 2 Dohovoru OSN. Okrem porušenia Dohovoru OSN došlo aj k porušeniu Charty základných sociálnych práv.

Návrh na prijatie opatrení:

Zamestnávateľa som požiadala, aby **prijal primerané opatrenia**, ktoré zabezpečia právo podávateľa na prácu. Navrhla som, aby Stredná odborná škola v Dubnici nad Váhom podávateľovi podnetu:

1. umožnila vykonávať prácu aj naďalej,
2. prideľovala prácu podľa pracovnej zmluvy,
3. vytvorila vhodné pracovné podmienky a zabezpečila primerané úpravy výkonu práce s prihliadnutím na jeho zdravotný stav.

Vyhodnotenie opatrení:

Stredná odborná škola v Dubnici nad Váhom navrhované opatrenia neprijala. V zaslanom stanovisku uviedla, že navrhované opatrenia komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím nie je možné prijať, nakoľko pracovný pomer podávateľa podnetu platne skončil ku dňu 30.jún 2016. Riaditeľ Strednej odbornej školy v Dubnici nad Váhom je presvedčený, že daný problém bol riadne a opakovane objasnený a trvá na tom, že k žiadnej diskriminácii, ani zo zdravotného dôvodu nedošlo.

Podávateľ podnetu podal na Okresný súd v Novom Meste nad Váhom žalobu, ktorou sa domáha určenia neplatnosti skončenia pracovného pomeru výpoveďou a neplatnosti Dohody o zmene pracovných podmienok. Zároveň namieta aj diskrimináciu a šikanu zo strany zamestnávateľa.

V danom prípade som zatiaľ nepožiadala o vstup do súdneho konania, nakoľko podávateľ podnetu disponuje ďalšími dvomi stanoviskami (Inšpektorát práce a Stredisko), ktoré konštatujú porušenie jeho práv zo strany zamestnávateľa. Podávateľovi podnetu bolo zaslané vyjadrenie komisára pre osoby so zdravotným postihnutím k výsledku posúdenia podnetu, v ktorom konštatujem, že **Stredná odborná škola v Dubnici nad Váhom** porušila Článok 27 ods. 1 písm. b) Dohovoru OSN a Článok 5 ods. 2 Dohovoru OSN. Podávateľ podnetu bol súčasne oboznámený s možnosťou doložiť toto vyjadrenie komisára pre osoby so zdravotným postihnutím do súdneho konania. Vstup do súdneho konania na obhajobu práv osoby so zdravotným postihnutím v tomto súdnom konaní zvažím podľa okolností vývoja súdneho sporu a po dohode s podávateľom podnetu.

Súdne konanie nie je ukončené, zatiaľ sa neuskutočnilo žiadne pojednávanie vo veci.

B. Peňažné príspevky na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia

Podnety doručené v oblasti peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia v roku 2016: 144

Podnety vybavené k 31.12. 2016: 93

Porušenie článkov Dohovoru OSN som konštatovala v 29 prípadoch.

S podnetmi sa na mňa obrátili osoby, ktoré namietajú postup a rozhodovanie príslušných úradov práce, sociálnych vecí a rodiny ako správnych orgánov 1. stupňa a postup a rozhodovanie Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny ako správneho orgánu 2. stupňa (ďalej spoločne aj ako „správne orgány“) najmä vo veci:

- peňažného príspevku na osobnú asistenciu,
- peňažného príspevku na opatrovanie,
- odňatia alebo nepriznania parkovacieho preukazu,
- odňatia alebo nepriznania preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím,
- peňažného príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov,
- peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla,
- odňatia alebo nepriznania ostatných peňažných príspevkov,
- nedodržania procesných lehôt zo strany správnych orgánov.

B.1. Osobná asistencia

Osobná asistencia je podľa § 20 a nasl. zákona o peňažných príspevkoch, základným nástrojom podpory samostatnosti a nezávislosti osoby s ťažkým zdravotným postihnutím. Účelom osobnej asistencie je nielen aktivizácia osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a podpora jej sociálnej inklúzie, ale aj podpora nezávislosti a rozhodovania o vlastnom živote vo všetkých oblastiach (rodina, práca, vzdelávanie, kultúra, šport, politický a občiansky život). Základom pre uplatňovanie práva na osobnú asistenciu je najmä Článok 19 Dohovoru OSN, ktorý garantuje osobe so zdravotným postihnutím právo na nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti a na zabránenie izolácie alebo segregácie v spoločnosti.

Samotný zákon o peňažných príspevkoch ustanovuje, že účelom osobnej asistencie je aktivácia, podpora sociálneho začlenenia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a podpora jej nezávislosti a možnosti rozhodovať sa a ovplyvňovať plnenie rodinných rolí, vykonávanie pracovných aktivít, vzdelávacích aktivít a voľnočasových aktivít.

Užívateľom osobnej asistencie je osoba s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá v dôsledku postihnutia nemôže vykonávať niektoré činnosti, napr. nevyhnutné životné a sebaobslužné úkony, úkony súvisiace s mobilitou a premiestňovaním, starostlivosťou o domácnosť alebo dorozumievaním. Pri týchto činnostiach osobe so zdravotným postihnutím na základe zmluvy o výkone osobnej asistencie poskytuje pomoc osobný asistent.

Zo 144 doručených podnetov z oblasti kompenzácií sa 27 týkalo peňažného príspevku na osobnú asistenciu.

Porušenie Dohovoru OSN v rámci rozhodovania o peňažnom príspevku na osobnú asistenciu som konštatovala v 13 prípadoch, z toho v 1 prípade som podala podnet na príslušnú krajskú prokuratúru, v 11 prípadoch som vydala vyjadrenie k výsledku posúdenia podnetu a v 1 prípade som vstúpila do súdneho konania podľa § 35b Občianskeho súdneho poriadku, účinného do 30 júna 2016.

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 23 písm.

b) Zákona o komisároch /podanie podnetu na prokuratúru/:

V 1 prípade som podala podnet na Krajskú prokuratúru Žilina vo veci odňatia peňažného príspevku na osobnú asistenciu, v ktorom som konštatovala rozpor rozhodnutia orgánu verejnej správy so zákonom o peňažných príspevkoch a rozpor s Článkom 19 písm. b) Dohovoru OSN (podrobnejšie rozpísané v Kapitole 3 Podanie podnetu na prokuratúru).

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 24 Zákona o komisároch /spracovanie písomného vyjadrenia o výsledku posúdenia podnetu/:

V rámci šetrenia podnetov týkajúcich sa osobnej asistencie som **v 8 prípadoch** podporila osoby so zdravotným postihnutím **v súdnom konaní** vyjadreniami komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím, v ktorých bola spracovaná právna analýza prípadu s poukázaním na porušenie Dohovoru OSN, najmä Článku 19 Nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti. Krajské sudy konštatovali porušenie práv osoby so zdravotným postihnutím **v 2 prípadoch**. V ďalších **5 prípadoch** súdne konanie nie je ukončené.

Išlo o nasledujúce prípady:

Podávateľka podnetu namietala rozhodnutie **Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen**, ktorým jej maloletému synovi s ťažkým zdravotným postihnutím nebol priznaný peňažný príspevok na osobnú asistenciu. Úrad práce navrhol sociálne dôsledky ťažkého zdravotného postihnutia maloletého dieťaťa kompenzovať peňažným príspevkom na opatrovanie. Uvedené rozhodnutie potvrdilo v odvolacom konaní **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica**. Podávateľka podnetu podala na Krajský súd v Banskej Bystrici žalobu o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia odvolacieho orgánu. V tom čase platná legislatíva (§ 35b Občianskeho súdneho poriadku, účinný do 30 júna 2016) mi, ako komisárke pre osoby so zdravotným postihnutím, umožňovala vstúpiť do súdneho konania, v ktorom som podávateľku podnetu podporila vyjadrením. Vo vyjadrení som konštatovala **porušenie článku 19 písm. a) a b) Dohovoru OSN a Článku 20 písm. a) Dohovoru OSN**. Krajský súd

v Banskej Bystrici žalobu zamietol. Podávateľka podnetu podala proti uvedenému rozhodnutiu kasačnú sťažnosť. Toho času prebieha konanie na Najvyššom súde SR.

Podávateľka podnetu namietala rozhodnutie **Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Martin**, ktorým jej **odňal peňažný príspevok na osobnú asistenciu**. Podávateľka podnetu mala osobného asistenta k dispozícii niekoľko rokov, bola zvyknutá na systém osobnej asistencie, ktorú aj plnohodnotne využívala. Napriek tomu, že sa nezmenila životná situácia ani zdravotný stav podávateľky podnetu, úrad práce osobnú asistenciu v danom prípade odňal a konštatoval odkázanosť osoby s ťažkým zdravotným postihnutím na opatrovanie. Rozhodnutie bolo potvrdené Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej aj ako „Ústredie práce“). V rámci šetrenia podnetu som podávateľku podnetu poučila o možnosti namietat rozhodnutie na príslušnom krajskom súde. Podávateľka podnetu sa rozhodla podať žalobu proti namietanému rozhodnutiu na Krajskom súde v Žiline. **V danom prípade som podávateľku podnetu v súdnom konaní podporila vyjadrením, v ktorom som konštatovala porušenie Článku 19 ods. písm. b) Dohovoru OSN. Krajský súd v Žiline rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Martin zrušil a vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie.**

V ďalšom prípade **podávateľka podnetu podala žiadosť o peňažný príspevok na osobnú asistenciu v roku 2014. Rozhodnutím Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Žilina, pracovisko Kysucké Nové Mesto, žiadosti nebolo vyhovené. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Žilina** potvrdilo rozhodnutie úradu práce. Proti rozhodnutiu Ústredia práce podala podávateľka podnetu žalobu na Krajský súd v Žiline. Krajský súd v Žiline rozsudkom zrušil rozhodnutie Ústredia práce a vrátil vec na nové prejednanie. Rozsudok Krajského súdu v Žiline potvrdil aj Najvyšší súd SR. Na základe rozhodnutí Krajského súdu v Žiline a Najvyššieho súdu SR sa konanie o žiadosti o priznanie príspevku na osobnú asistenciu neskončilo. **Ústredie práce bolo povinné** opätovne prejednať žiadosť podávateľky podnetu. V roku 2016 Ústredie práce opakovane rozhodlo o nepriznaní peňažného príspevku na osobnú asistenciu. Proti predmetnému rozhodnutiu podala podávateľka podnetu ďalšiu správnu žalobu v sociálnych veciach na Krajský súd v Žiline. V tomto súdnom konaní som spracovala vyjadrenie k výsledku posúdenia podnetu za účelom podpory práv podávateľky podnetu. Vo vyjadrení som konštatovala porušenie Dohovoru OSN. **Krajský súd v Žiline sa opätovne priklonil na stranu podávateľky podnetu a vec vrátil žalovanému Ústrediu práce na ďalšie konanie. Konanie na úrade práce nie je ukončené od roku 2014!**

Podávateľka podnetu sa na mňa obrátila so žiadosťou o ochranu práv jej syna, ktorý je osobou s ťažkým zdravotným postihnutím, a ktorému **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Partizánske** opakovane nepriznal peňažný príspevok na osobnú asistenciu, s odôvodnením, že v danom prípade priznanie peňažného príspevku na osobnú asistenciu nespĺňa účel osobnej asistencie a osobe s ťažkým zdravotným postihnutím bola priznaná odkázanosť na opatrovanie. V rámci šetrenia podnetu som vydala poučenie o správnom postupe, kde som podávateľku podnetu poučila o práve namietat rozhodnutie na príslušnom krajskom súde správnou žalobou v sociálnych veciach. Som presvedčená, že odôvodnenie namietaného rozhodnutia o nesplnení účelu osobnej asistencie je v rozpore s filozofiou osobnej asistencie. Podávateľka podnetu sa odhodlala rozhodnutie v danej veci namietat na Krajskom súde v Trenčíne. Konanie na Krajskom súde v Trenčíne nie je toho času ukončené.

Podávateľka podnetu sa na mňa obrátila s rozhodnutím, ktorým jej **opakovane Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Dunajská Streda** zamietol žiadosť o navýšenie rozsahu počtu hodín na osobnú asistenciu, napriek tomu, že ako osoba s ťažkým zdravotným postihnutím je aktívna, má množstvo záľub a sociálnych či vzdelávacích aktivít. Odvolací orgán **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava**, rozhodnutie prvostupňového orgánu potvrdilo. **Aj v tomto prípade som vyjadrením do súdneho konania konštatovala porušenie Článku 19 písm. b) Dohovoru OSN zo strany Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Dunajská Streda.** Taktiež rozhodnutie nevychádza zo spoľahlivo zisteného skutkového stavu, v dôsledku čoho je v rozpore s ustanoveniami zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (Správny poriadok). Konanie na Krajskom súde v Trnave nie je toho času ukončené.

Podávateľka podnetu podala žiadosť o peňažný príspevok na osobnú asistenciu na **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Veľký Krtíš**. **Rozhodnutím úradu práce jej nebol peňažný príspevok na osobnú asistenciu priznaný** z dôvodu, že v komplexnom posudku jej daná forma kompenzácie nebola navrhnutá. Podávateľka podnetu podala odvolanie, o ktorom rozhodlo **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Banská Bystrica** tak, že jej odvolanie zamietlo a potvrdilo rozhodnutie úradu práce. Podávateľka podnetu podala žalobu na Krajský súd v Banskej Bystrici. V súdnom konaní som **podávateľku podnetu podporila vyjadrením k výsledku posúdenia podnetu s konštatovaním porušenia Článku 19 písm. b) Dohovoru OSN**. Konanie na Krajskom súde v Banskej Bystrici nie je toho času ukončené.

Podávateľka podnetu podala žiadosť o peňažný príspevok na osobnú asistenciu na **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica**. Podávateľka podnetu žije v Domove sociálnych služieb, s celoročnou pobytovou službou. Úrad práce jej žiadosti o peňažný príspevok na osobnú asistenciu nevyhovel. Proti rozhodnutiu podala za podávateľku podnetu súdom ustanovená opatrovníčka odvolanie, v ktorom uviedla, že podávateľka podnetu má síce zabezpečovanú celoročnú pobytovú sociálnu službu v Domove sociálnych služieb, avšak navštevuje praktickú školu a osobný asistent by jej pomohol pri premiestňovaní sa z domova sociálnych služieb do praktickej školy, ktorú navštevuje od pondelka do piatka v čase od 8.00 hod do 12.00 hod. Taktiež by potrebovala osobného asistenta aj na aktivity realizované mimo domova sociálnych služieb, ktoré ponúka mesto, napr. koncerty na námestí, návšteva kina, a iné podujatia. V domove sociálnych služieb aktívne pracuje v pracovnej dielni. Napriek uvedeným skutočnostiam rozhodlo **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Banská Bystrica** tak, že odvolanie zamietlo a potvrdilo rozhodnutie prvostupňového úradu práce. Opatrovníčka podávateľky podnetu podala v mene podávateľky podnetu správnu žalobu v sociálnych veciach na Krajský súd v Banskej Bystrici. **Podávateľku podnetu som podporila vyjadrením k výsledku posúdenia podnetu, s konštatovaním porušenia Článku 19 ods. písm. b) Dohovoru OSN, ktoré podávateľka podnetu pripojila k správnej žalobe.** Konanie na Krajskom súde v Banskej Bystrici nie je toho času ukončené.

Podávateľka podnetu je od roku 2005 poberateľkou peňažného príspevku na osobnú asistenciu. V roku 2016 vydal **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice** komplexný posudok, podľa ktorého podávateľka podnetu nie je odkázaná na osobnú asistenciu a rozhodnutím úradu práce jej bol peňažný príspevok odňatý. Podávateľka podnetu podala odvolanie,

o ktorom rozhodlo **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Košice**, pričom potvrdilo rozhodnutie prvostupňového úradu práce. Proti rozhodnutiu podala podávateľka podnetu správnu žalobu v sociálnych veciach na Krajský súd v Košiciach. **Podávateľku podnetu som podporila vyjadrením k výsledku posúdenia podnetu, s konštatovaním porušenia Článku 19 písm. b) Dohovoru OSN, ktoré pripojila k správnej žalobe.** Konanie na Krajskom súde v Košiciach nie je toho času ukončené.

Podávateľka podnetu sa na mňa obrátila s podnetom, v ktorom namietala opakované zamietnutie navýšenia rozsahu počtu hodín na osobnú asistenciu maloletému dieťaťu s ťažkým zdravotným postihnutím, napriek tomu, že dieťa je aktívne, má množstvo záľub a sociálnych či vzdelávacích aktivít. V tomto prípade som podávateľku podnetu podporila vyjadrením komisárky v prebiehajúcom správnom konaní na **Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Banská Bystrica**, ktorý o navýšení rozsahu počtu hodín na osobnú asistenciu rozhodoval, s konštatovaním **porušenia Článku 19 písm. b) a Článku 7 ods. 2 Dohovoru OSN. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica žiadosti podávateľky podnetu vyhovel.**

Podávateľ podnetu podal žiadosť o priznanie peňažného príspevku na osobnú asistenciu na **Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Piešťany**, ktorý žiadosti nevyhovel. Podávateľ podnetu podal odvolanie proti rozhodnutiu úradu práce. V priebehu odvolacieho konania som požiadala Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava o stanovisko k danému prípadu. Na základe doručeného stanoviska som vo vyjadrení k výsledku posúdenia podnetu konštatovala **porušenie Dohovoru OSN, najmä Článku 19 písm. b) Dohovoru OSN. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava** v odvolacom konaní predmetné rozhodnutie úradu práce zrušilo a vec vrátilo úradu práce na nové prejednanie. Podávateľovi podnetu bol následne **peňažný príspevok na osobnú asistenciu v potrebnom rozsahu priznaný.**

Podávateľke podnetu bol v roku 2016 znížený rozsah počtu hodín na osobnú asistenciu s odôvodnením, že nemá spoločenské aktivity a iné rodinné aktivity, a preto nepotrebuje osobnú asistenciu v takom rozsahu, v akom sa jej poskytovala doteraz. Proti rozhodnutiu **Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Topoľčany** podala podávateľka podnetu odvolanie, avšak na nesprávny orgán, čím rozhodnutie úradu práce nadobudlo právoplatnosť. Podávateľke podnetu bolo poskytnuté podporné vyjadrenie komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím k podaniu novej žiadosti o navýšenie počtu hodín osobnej asistencie, o ktorej sa toho času rozhoduje. Vo vyjadrení som poukázala na ustanovenie **Článku 19 písm. b) Dohovoru OSN.**

Podávateľka podnetu namietala rozhodnutie **Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Partizánske** vo veci **nepriznania peňažného príspevku na osobnú asistenciu pre svoju dcéru z dôvodu nesplnenia účelu osobnej asistencie**, ktoré v rámci odvolacieho konania potvrdilo **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava**. Žiadateľka o peňažný príspevok trpí podľa vyjadrenia správnych orgánov tzv. „ťažkou diagnózou“ a z tohto dôvodu je na základe rozhodnutia správnych orgánov odkázaná na opatrovanie. V danom prípade som vo vyjadrení

konštatovala porušenie Článku 19 písm. b) Dohovoru OSN a vyslovila som podporu, že dcéra podávateľky podnetu má napriek ťažkej diagnóze právo na osobnú asistenciu. V danom prípade lehota na podanie žaloby uplynula, nemám spätnú informáciu o podaní žaloby na krajský súd.

V oblasti peňažných príspevkov na osobnú asistenciu prešetrujem podnety, ktoré sa týkajú ustanovenia zákona o peňažných príspevkoch **vo veci ohraničenia vekovej hranice na poskytnutie peňažného príspevku na osobnú asistenciu. Podľa § 22 ods. 2 zákona o peňažných príspevkoch hranicou je vek 65 rokov.** V tejto veci mám ako komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím jasný postoj a som presvedčená, že uvedené ohraničenie možnosti získať peňažný príspevok na osobnú asistenciu je diskriminačné a je **v rozpore s Článkom 19 písm. b) Dohovoru OSN.**

V jednom prípade bol už vydaný rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici, ktorý vyhovel odvolaniu podávateľa podnetu tak, že zrušil rozhodnutie žalovaného Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Banská Bystrica z dôvodu nesprávne právne posúdennej veci. **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Banská Bystrica, podalo proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici kasačnú sťažnosť.**

B.2. Peňažný príspevok na opatrovanie

Peňažným príspevkom na opatrovanie sa podľa § 39 a nasl. zákona o peňažných príspevkoch kompenzuje odkázanosť fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím na pomoc inej osoby pri zabezpečovaní úkonov sebaobsluhy, úkonov starostlivosti o domácnosť a pri realizovaní sociálnych aktivít, s cieľom zotrvať v prirodzenom domácom prostredí.

V súvislosti s peňažným príspevkom na opatrovanie upozorňujem na **Článok 7 Dohovoru OSN**, ktorý špeciálne upravuje práva detí so zdravotným postihnutím. Na základe tohto ustanovenia má Slovenská republika prijať všetky nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí deťom so zdravotným postihnutím plné využívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými deťmi. **Prvoradým hľadiskom pri rozhodovacej činnosti, týkajúcej sa detí so zdravotným postihnutím, je najlepší záujem dieťaťa.**

Zo 144 doručených podnetov z oblasti kompenzácií za rok 2016 sa 18 podnetov týkalo peňažného príspevku na opatrovanie.

Porušenie Dohovoru OSN v rámci rozhodovania o peňažnom príspevku na opatrovanie som konštatovala v 3 prípadoch, z toho v 1 prípade som podala podnet na príslušnú krajskú prokuratúru v 2 prípadoch som vydala vyjadrenie k výsledku posúdenia podnetu.

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 23 písm. b) Zákona o komisároch /podanie podnetu na prokuratúru/:

V 1 prípade, v ktorom nebolo možné proti rozhodnutiu **Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky, pracovisko Šurany**, podať riadny opravný prostriedok v dôsledku uplynutia zákonnej lehoty, som podala podnet na Krajskú prokuratúru Bratislava. Podávateľka podnetu namietala **odňatie peňažného príspevku na opatrovanie v čase, keď jej maloleté dieťa, na ktoré poberala peňažný príspevok na opatrovanie, podstúpilo náročnú operáciu,**

po ktorej bolo odkázané na nepretržitý dohľad a pomoc. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky, pracovisko Šurany, napriek týmto skutočnostiam, peňažný príspevok na opatrovanie odňal (podrobnejšie rozpísané v Kapitole 3 Podanie podnetu na prokuratúru).

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 24 Zákona o komisároch /spracovanie písomného vyjadrenia o výsledku posúdenia podnetu/:

V 1 prípade podávateľka podnetu namietala **odňatie peňažného príspevku na opatrovanie, ktorý poberala na maloletú dcéru s ťažkým zdravotným postihnutím**. Podávateľka podnetu poukazuje na fakt, že dcéra nie je z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia schopná sa o seba postarať a samostatne fungovať v porovnaní s inými deťmi v jej veku. Uvádza, že dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím potrebuje celodenný dohľad a doprovod. Podávateľka podnetu namietala závery komplexných posudkov a domnievala sa, že posudkoví lekári neberú do úvahy všetky lekárske nálezy. **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Humenné, pracovisko Snina**, opakovane nepriznal peňažný príspevok na opatrovanie. V danom prípade som vo vyjadrení konštatovala **porušenie Článku 7 ods. 2 Dohovoru OSN** a poučila som podávateľku podnetu o možnosti namietiť rozhodnutie správnu žalobou v sociálnych veciach na príslušnom krajskom súde. Nemám spätnú informáciu o podaní žaloby na krajský súd.

1 podnet sa týkal **zníženia peňažného príspevku na opatrovanie tri roky spätne a vrátenia peňažného príspevku**. Šetrenie podnetu zatiaľ nie je ukončené, ale v roku 2016 som zistila pochybenie **Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava**. Úrad práce opomenul vydať rozhodnutie o znížení peňažného príspevku bezprostredne po tom, ako sa dozvedel o dôvode zníženia peňažného príspevku. Na základe môjho vyjadrenia, ako komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím, v priebehu odvolacieho konania **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava zrušilo rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava o vrátení peňažného príspevku z dôvodu jeho nezákonnosti**.

V 2 prípadoch sa na mňa obrátili podávateľia s podnetmi, v ktorých namietajú postupy príslušných úradov práce, sociálnych vecí a rodiny pri aplikácii zákona o peňažných príspevkoch v rámci rozhodovania **o retroaktívnom znížení peňažného príspevku na opatrovanie**. Na dieťa, ktoré navštevuje školské zariadenie viac ako 20 hodín týždenne, sa peňažný príspevok neposkytuje v plnej sume, ale sa kráti. Podávateľia podnetov ma vyzvali k prešetroeniu zákonnosti aplikácie zákonných ustanovení zákona o peňažných príspevkoch, v prípade zníženia peňažného príspevku na opatrovanie. Peňažný príspevok sa môže znížiť aj spätne za časové obdobie odkedy dieťa navštevuje školské zariadenia viac ako 20 hodín, najviac však 3 roky spätne. Sporný je fakt, že do času, za ktorý sa spätne kráti príspevok, je zahrnuté aj obdobie školských prázdnin. Rozpor nastáva v skutočnosti, že rodič dieťaťa - opatrovateľ sa stará o dieťa nielen počas školského roka, ale aj počas školských prázdnin alebo sviatkov. V praxi to znamená znevýhodnenie všetkých detí s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré sa zúčastňujú na vzdelávacom procese a na príprave na budúce uplatnenie v živote. Čas školského vyučovania vo väčšine prípadov v podmienkach Slovenskej republiky presahuje hranicu 20 hodín týždenne, čo predstavuje mnoho prípadov krátenia príspevku pre rodiča - opatrovateľa. V prípade všeobecnej požiadavky absolvovania povinnej školskej dochádzky sa tento problém javí ešte viditeľnejší. Podávateľom podnetu, ktorí sa na mňa obrátili, sa spätne

znižil peňažný príspevok na opatrovanie z dôvodu, že ich dieťa začalo navštevovať školské zariadenie. Avšak súčasne sa im znížil aj za čas školských prázdnin, kedy boli rodičia – opatrovatelia k dispozícii svojmu dieťaťu, ktorému poskytujú opatrovanie počas celého dňa. Myslím si, že sa zabúda na skutočnosť, že školské prázdniny predstavujú významné časové obdobie v rámci školského roka. V podmienkach Slovenskej republiky ide priemere o 100 dní v školskom roku, ktoré predstavujú prázdniny spolu so štátnymi sviatkami. Za ten čas sú rodičia - opatrovatelia dieťaťa, ktoré je odkázané na opatrovanie 24 hodín denne k dispozícii, napriek tomu sa im peňažný príspevok na opatrovanie spätne kráti aj za tieto dni. Rodič opatrovateľ prichádza o značnú časť finančných príspevkoch napriek tomu, že v dňoch prázdnin a sviatkov je dieťaťu k dispozícii celý deň. K danému problému sa uskutočnilo pracovné stretnutie na MPSVaR SR s riaditeľom odboru integrácie osôb so zdravotným postihnutím a za účasti riaditeľky odboru peňažných príspevkov na kompenzáciu ŤZP a posudkových činností Ústredia práce sociálnych vecí a rodiny.

Podnety vo veci peňažného príspevku na opatrovanie nevybavené v roku 2016, budú posudzované v nasledujúcom období roku 2017.

Ďalšie prijaté podnety vo veci peňažného príspevku na opatrovanie sa týkajú opatrovania detí so zdravotným postihnutím. Zákonní zástupcovia detí namietajú odňatie alebo nepriznanie peňažného príspevku príslušným správnym orgánom napriek tomu, že reálne poskytujú nepretržitú opatrovateľskú starostlivosť, napriek tomu v súlade s rozhodnutiami správnych orgánov nemajú nárok na poberanie peňažného príspevku na opatrovanie. Tieto rozpory vznikajú v prípadoch, ktoré sa týkajú najmä diagnóz ako je diabetes u detí alebo cystická fibróza, či psychické poruchy. Z podaných podnetov vyplýva, že **správne orgány rozhodujú v podobných prípadoch rozdielne**. Na jednej strane to môže znamenať pozitívum, že rozhodujú individuálne v každom prípade, na strane druhej hrozí riziko diskriminácie, kedy dieťa s tou istou diagnózou v inom okresnom meste, je posúdené rozdielne. Toho času sú uvedené podnety v štádiu riešenia, kde preverujem, prečo došlo k týmto rozdielnym záverom.

B.3. Parkovací preukaz

S podnetmi sa na mňa obrátili osoby so zdravotným postihnutím, ktoré namietajú postup a rozhodovanie správnych orgánov **vo veci nepriznania alebo odňatia parkovacích preukazov pre fyzické osoby s ťažkým zdravotným postihnutím**.

Pri napĺňaní základných ľudských práv je mobilita nevyhnutnou podmienkou integrácie osôb so zdravotným postihnutím do spoločnosti. Zaručuje, aby ľudia so zdravotným postihnutím mali prístup k fyzickému a sociálnemu prostrediu v rámci všetkých oblastí života spoločnosti.

Zabezpečenie osobnej mobility s najväčšou možnou nezávislosťou pre osoby so zdravotným postihnutím je pre osoby so zdravotným postihnutím jedným z ich základných ľudských práv a vyplýva aj z ustanovení Článku 9 Prístupnosť a Článku 20 Osobná mobilita Dohovoru OSN.

Parkovací preukaz podľa § 17 zákona o peňažných príspevkoch uľahčuje osobám so zdravotným postihnutím prístupnosť k budovám, zariadeniam, školám, pracoviskám, obchodom a rôznym iným zariadeniam, ku ktorým má na rovnakom základe ako zdravý človek právo prístupu aj osoba so zdravotným postihnutím. Navyše, ak osoba so zdravotným postihnutím je držiteľom parkovacieho preukazu je mobilnejšia a stáva sa nezávislejšou od pomoci druhej osoby (napr. má možnosť zaparkovať v blízkosti budov, do ktorých sa potrebuje dostať).

Pri rozhodovaní o priznaní, resp. nepriznaní a odňatí parkovacieho preukazu, je pre správne orgány **kľúčovou otázkou odkázanosť osoby na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom**. Od začatia výkonu funkcie komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím evidujem, na základe doručených podnetov, rozdiel v posudzovaní odkázanosti osôb na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom podľa skôr platného zákona č.195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci (ďalej ako „zákon o sociálnej pomoci“) a toho času platného a účinného zákona o peňažných príspevkoch. V čase prijatia zákona o sociálnej pomoci v roku 1998 v ňom odkázanosť osoby so zdravotným postihnutím na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom nebola upravená. Podmienky odkázanosti občana na individuálnu prepravu sa do zákona o sociálnej pomoci zaviedli až novelou zákona o sociálnej pomoci č.155/1999 Z.z., kde sa v § 17 pri prepravnej službe ustanovili podmienky posúdenia odkázanosti osoby na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom. Uvedené ustanovenie sa síce niekoľkokrát modifikovalo, no jeho podstatu prevzal aj platný zákon o peňažných príspevkoch. Pri zmenách zákonov je dôležité upraviť platnosť nárokov priznaných zrušeným zákonom, teda či budú prijatím nového zákona zachované alebo sa budú meniť v intenciách nového zákona. V tejto súvislosti § 65 ods. 5 zákona o kompenzáciách ustanovuje: *„Odkázanosť občana s ťažkým zdravotným postihnutím na osobnú asistenciu, odkázanosť na sprievodcu, odkázanosť na kúpu pomôcky, odkázanosť na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom, odkázanosť na kompenzáciu zvýšených výdavkov a odkázanosť na celodenné, osobné a riadne opatrovanie, ktoré boli posúdené podľa zákona účinného do 31. decembra 2008, sa po 31. decembri 2008 neprehodnocuje podľa zákona účinného od 1. januára 2009, ak u občana s ťažkým zdravotným postihnutím nedôjde k takým zmenám v zdravotnom stave, osobnostných predpokladoch, rodinnom prostredí alebo životnom prostredí a v prostredí, ktoré ovplyvňuje jeho začlenenie do spoločnosti, ktoré majú vplyv na trvanie odkázanosti.“* Ak nedôjde k zlepšeniu zdravotného stavu, správny orgán nemôže odobrať osobe so zdravotným postihnutím nárok na odkázanosť na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom, táto odkázanosť má trvať tak, ako bola uznaná podľa pôvodného zákona platného do 1.1.2009.

Zo 144 doručených podnetov z oblasti kompenzácií za rok 2016 sa 19 podnetov týkalo parkovacieho preukazu.

Porušenie Dohovoru OSN v rámci rozhodovania o parkovacom preukaze som konštatovala v 4 prípadoch, z toho v 1 prípade som podala podnet na príslušnú krajskú prokuratúru, v 3 prípadoch som vydala vyjadrenie k výsledku posúdenia podnetu.

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 23 písm. b) Zákona o komisároch /podanie podnetu na prokuratúru/:

1 podnet sa týkal **rozhodnutia Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Mesto nad Váhom vo veci odňatia parkovacieho preukazu osobe s ťažkým zdravotným postihnutím.**

Toto rozhodnutie potvrdilo v odvolacom konaní aj **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava**. Podávateľku podnetu správny orgán neprizval k osobnému posúdeniu jej zdravotného stavu, hoci o to písomne požiadala. Podnet som postúpila Krajskej prokuratúre v Bratislave (podrobnejšie rozpísané v Kapitole 3 Podanie podnetu na prokuratúru).

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 24 Zákona o komisároch /spracovanie písomného vyjadrenia o výsledku posúdenia podnetu/:

Vo veci parkovacieho preukazu som **v 2 prípadoch** podporila osoby s ťažkým zdravotným postihnutím vyjadrením **v prebiehajúcom súdnom konaní**:

V 1 prípade podávateľ podnetu namietal **opakované nepriznanie parkovacieho preukazu Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Košice**. Podávateľ podnetu trpí zriedkavým ochorením. Napriek odporúčaniam odborných lekárov a odporúčaniam odborných organizácií, posudkový lekár v danom prípade nekonštatoval odkázanosť na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom. **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, v odvolacom konaní potvrdilo** rozhodnutie prvostupňového orgánu. Podávateľ podnetu podal proti rozhodnutiu správnu žalobu v sociálnych veciach na Krajský súd v Košiciach. **V prebiehajúcom súdnom konaní som podávateľa podnetu podporila vyjadrením, v ktorom som konštatovala porušenie Článku 9 ods. 1 a Článku 20 písm. b) Dohovoru OSN**. Podávateľ podnetu si nechal vypracovať nezávislý znalecký posudok, v ktorom je taktiež konštatovaná odkázanosť na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom. Konanie na Krajskom súde v Košiciach nie je toho času ukončené, súd vo veci ešte nerozhodol.

V 1 prípade podávateľ podnetu namietal **rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Žilina, ktorým mu bol odňatý parkovací preukaz**. Uvedené rozhodnutie bolo potvrdené **Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Žilina**. Podávateľ podnetu poukázal na skutočnosť, že parkovací preukaz mu bol v roku 2013 rozhodnutím toho istého správneho orgánu priznaný na trvalo (doba platnosti bez časového obmedzenia) a jeho zdravotný stav sa odvtedy nezmenil. Podávateľ podnetu namietal rozhodnutie odvolacieho orgánu na Krajskom súde v Žiline. V súdnom konaní som ho podporila vyjadrením, v ktorom som konštatovala **rozpor s Článkom 20 písm. b) Dohovoru OSN a porušenie ustanovení zákona o peňažných príspevkoch**. Podávateľ podnetu bol v súdnom konaní úspešný, Krajský súd v Žiline namietané rozhodnutie zrušil a **vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie**.

V 1 prípade podávateľovi podnetu **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica opakovane nepriznal parkovací preukaz**. Podávateľ podnetu bol v minulosti odkázaný na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom a poberal peňažné príspevky, ktoré s odkázanosťou na individuálnu prepravu súvisia. Napriek tomu, že jeho zdravotný stav sa odvtedy značne zhoršil, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica konštatuje opačné závery. V danom prípade som **vo vyjadrení o výsledku posúdenia podnetu konštatovala porušenie Článku 20 písm. b) Dohovoru OSN a porušenie ustanovenia § 65 ods. 5 zákona o peňažných príspevkoch**. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica odňal podávateľovi podnetu príspevky, ktoré mu boli priznané ešte za účinnosti zákona o sociálnej pomoci napriek tomu, že u podávateľa podnetu nedošlo k takým zmenám

v zdravotnom stave, v osobnostných predpokladoch, či v rodinnom prostredí, ktoré mali vplyv na trvanie odkázanosti. **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica postupoval v rozpore** s prechodnými ustanoveniami zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu.

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 23 písm. a) bod 1. Zákona o komisároch /poučenie o správnom postupe/:

V 1 prípade som podávateľa podnetu poučila o správnom postupe a poskytla mu právnu pomoc v rámci odvolacieho konania. Podávateľ podnetu namietal odňatie parkovacieho preukazu napriek tomu, že zdravotný stav podávateľa podnetu sa nezmenil. Odborní lekári, v lekárskejších nálezoch, ktoré podávateľ podnetu predložil do správneho konania konštatovali, že osoba s ťažkým zdravotným postihnutím spadá do kategórie osôb odkázaných na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom. Podávateľa podnetu som poučila o správnom postupe a poskytla som mu materiály na podporu práv a nároku na posúdenie odkázanosti na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom, ktorými argumentoval v odvolacom konaní na Ústredí práce, sociálnych vecí a rodiny. Druhostupňový orgán rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen o odňatí parkovacieho preukazu zrušil.

Podnety vo veci parkovacieho preukazu nevybavené v roku 2016 budú posudzované v nasledujúcom období roku 2017.

Podávatelia podnetov namietajú odňatie parkovacieho preukazu, napriek tomu, že zdravotný stav sa u podávateľov podnetov nezmenil, resp. sa ich zdravotný stav zhoršil, no príslušné úrady práce, sociálnych vecí a rodiny konštatujú opačné závery. Ďalej v súvislosti s parkovacím preukazom namietajú fakt, že posudkoví lekári neberú do úvahy skutočný zdravotný stav a tým opakovane zamietajú žiadosť o vyhotovenie parkovacieho preukazu, napriek odporúčaniam odborných lekárov. Aj pri tomto type správnych rozhodnutí sa stretávame s absenciou odôvodnenia záverov. Často sa objavuje strohé konštatovanie, že osoba so zdravotným postihnutím nie je odkázaná na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom bez vysporiadania sa s lekárskejšími nálezmi, ktoré odôvodňujú danú odkázanosť. Špecifickými podnetmi v tejto oblasti sú namietané rozhodnutia správnych orgánov o odňatí parkovacích preukazov, ktoré boli podľa predchádzajúcich zákonov priznané na trvalo (bez časového obmedzenia). Ďalším problémom, ku ktorému dochádza v konaniach vo veci odkázanosti na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom, je konštatovanie správnych orgánov, že osoba je v oblasti mobility odkázaná na sprievodcu a tak nie je odkázaná na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom. Podľa názoru Najvyššieho súdu SR je toto konštatovanie sporné. V rozsudku č. 9Sžso/89/2014 vyslovil, že ak osoba s ťažkým zdravotným postihnutím nie je schopná v oblasti mobility zvládnuť úkony bez pomoci inej fyzickej osoby, nemožno považovať vykonanie uvedených úkonov na rovnakom základe s ostatnými fyzickými osobami, ktoré pomoc inej osoby nepotrebujú.

B.4. Peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla

Podmienky poskytovania peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla sú upravené v § 34 zákona o peňažných príspevkoch. Peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla súvisí, rovnako ako parkovací preukaz, so zabezpečením mobility osoby s ťažkým zdravotným postihnutím.

Zo 144 doručených podnetov z oblasti kompenzácií sa 18 týkalo peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla.

Porušenie Dohovoru OSN v rámci rozhodovania o peňažnom príspevku na kúpu osobného motorového vozidla som konštatovala v 3 prípadoch, z toho v 1 prípade som podala podnet na príslušnú krajskú prokuratúru a v 2 prípadoch som vydala vyjadrenie k výsledku posúdenia podnetu.

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 23 písm. b) Zákona o komisároch /podanie podnetu na prokuratúru/:

V 1 prípade som namietala **rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prievidza, pracovisko Handlová, ktorým nebol priznaný peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla pre maloleté dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím s poruchami správania.** Z podkladov k podnetu bolo zrejmé, že dieťa nie je schopné prepravovať sa verejnou hromadnou dopravou, pretože nevláda inú situáciu vo vozidle verejnej hromadnej dopravy. Konštatovala som **porušenie Článku 20 Dohovoru OSN a rozpor so Správnym poriadkom, čo bolo dôvodom na podanie podnetu na príslušnú prokuratúru** (podrobnejšie rozpísané v Kapitole 3 Podanie podnetu na prokuratúru).

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 24 Zákona o komisároch /spracovanie písomného vyjadrenia o výsledku posúdenia podnetu/:

Podávateľke podnetu **nebol rozhodnutím Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Veľký Krtíš priznaný peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Banská Bystrica, ako odvolací organ, potvrdilo rozhodnutie úradu práce.** Podávateľka podnetu rozhodnutie namietala na Krajskom súde v Banskej Bystrici. **V rámci súdneho konania som ju podporila vyjadrením, v ktorom som konštatovala porušenie Článku 26 ods. 1 a Článku 27 ods. 1 písm. f) Dohovoru OSN.** Súdne konanie nie je ukončené.

V 1 prípade podávateľ podnetu namietal **rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen, ktorý opakovane rozhodol, že maloleté dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím nie je odkázané na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom, čo je jednou z podmienok pre získanie nároku na peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla.** Uvedené rozhodnutie potvrdilo aj **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Banská Bystrica.** Podávateľ podnetu namietal rozhodnutie na Krajskom súde v Banskej Bystrici. V rámci súdneho konania som podávateľa podnetu podporila vyjadrením, v ktorom som **konštatovala porušenie Článku 20 písm. a) a Článku 7 ods. 2.**

Dohovoru OSN. Krajský súd v Banskej Bystrici namietané rozhodnutie zrušil z dôvodu, že rozhodnutie vychádzalo z nesprávneho právneho posúdenia veci a vec vrátil žalovanému na nové prejednanie. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Banská Bystrica, podalo proti rozhodnutiu Krajského súdu v Banskej Bystrici kasačnú sťažnosť, o ktorej bude rozhodovať Najvyšší súd SR. Konanie na Najvyššom súde nie je toho času ukončené.

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 23 písm. a) bod 1. Zákona o komisároch /poučenie o správnom postupe/:

V 1 prípade podávateľ podnetu namietal nepriznanie peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla. Odborní lekári v lekárskejších nálezoch, ktoré podávateľ podnetu predložil do správneho konania konštatovali, že osoba s ťažkým zdravotným postihnutím spadá do kategórie osôb odkázaných na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom. Podávateľa podnetu som poučila o správnom postupe a poskytla som mu materiály na podporu práv a nároku na posúdenie odkázanosti na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom, ktorými argumentoval v odvolacom konaní na **Ústredí práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Banský Bystrica. Druhostupňový orgán rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen o nepriznaní peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla zrušil. Podávateľovi podnetu bol peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla poskytnutý.**

Podnety vo veci peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla nevybavené v roku 2016 budú posudzované v nasledujúcom období roku 2017.

Podobne ako pri parkovacom preukaze, sa v podnetoch stretávam s namietanými komplexnými posudkami, kedy sa podávatelia domnievajú, že posudkoví lekári neberú do úvahy skutočný zdravotný stav. Uvedené je najmarkantnejšie rozporné najmä pri posudzovaní detí s ťažkým zdravotným postihnutím s diagnózami sprevádzanými poruchami správania a psychotickými prejavmi. Zákonní zástupcovia detí so zdravotným postihnutím poukazujú na skutočnosť, že tieto deti nie sú schopné zvládnuť situáciu vo verejnej hromadnej doprave a majú byť odkázané na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom.

Problémom v rámci poskytovania peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla v podmienkach Slovenskej republiky je **vekové obmedzenie poskytnutia peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla ustanovené v § 34 ods. 3 zákona o peňažných príspevkoch, konkrétne veková hranica 65 rokov.** Podávatelia podnetov namietajú práve dané ustanovenia zákona o peňažných príspevkoch, cítia sa byť diskriminovaní z dôvodu veku. V tejto veci, ako aj v prípade príspevku na osobnú asistenciu, mám ako komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím jasný postoj. Som presvedčená, že uvedené ohraničenie možnosti získať peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla je diskriminačné a je v rozpore s Článkom 19 písm. b) a s Článkom 20 písm. a) Dohovoru OSN. Uvedenú problematiku riešim aj v rámci legislatívnej činnosti. Podané podnety týkajúce sa tejto problematiky nie sú ukončené.

B.5. Peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov

Fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím spôsobuje jej zdravotné postihnutie znevýhodnenie aj v oblasti zvýšených výdavkov. Ide napríklad o zvýšené výdavky na diétne stravovanie, na zabezpečenie prostriedkov osobnej a bytovej hygieny alebo súvisiace s opotrebovaním šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia, súvisiace so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla a súvisiace so starostlivosťou o psa so špeciálnym výcvikom. Aj na kompenzáciu vyššie uvedených zvýšených výdavkov sa v súlade so zákonom o peňažných príspevkoch fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím navrhuje poskytovať peňažný príspevok. Jednotlivé druhy uvedených zvýšených výdavkov sa posudzujú samostatne.

Najviac podnetov z tejto skupiny peňažných príspevkov tvoria tie, ktoré súvisia s peňažným príspevkom na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla podľa § 38 zákona o peňažných príspevkoch.

Zo 144 doručených podnetov z oblasti kompenzácií sa 13 týkalo peňažného príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla.

Porušenie Dohovoru OSN v rámci rozhodovania o peňažnom príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla som konštatovala v 4 prípadoch, z toho v 1 prípade som podala podnet na príslušnú krajskú prokuratúru, v 3 prípadoch som vydala vyjadrenie k výsledku posúdenia podnetu.

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 23 písm. b) Zákona o komisároch /podanie podnetu na prokuratúru/:

V 1 podnete adresovanom na Krajskú prokuratúru Banská Bystrica som namietala **rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prievidza, pracovisko Handlová**, ktorým bol zamietnutý peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla pre dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím s poruchami správania. Správne rozhodnutie nevychádzalo zo spoľahlivo zisteného skutkového stavu a nebolo vydané v súlade s predloženými lekáorskými nálezmi. V danom prípade som namietala porušenie Článku 7 ods. 2 Dohovoru OSN, pretože rozhodnutia správnych orgánov neboli v súlade s najlepším záujmom dieťaťa s ťažkým zdravotným postihnutím (podrobnejšie rozpísané v Kapitole 3 Podanie podnetu na prokuratúru).

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 24 Zákona o komisároch /spracovanie písomného vyjadrenia o výsledku posúdenia podnetu/:

V rámci šetrenia podnetu vo veci peňažného príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla som v 2 prípadoch podporila práva osôb so zdravotným postihnutím **v súdnom konaní** vyjadrením komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím:

V 1 prípade podávateľ podnetu namietal **rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Žilina, ktorým mu bol odňatý peňažný príspevok na zvýšené výdavky súvisiace s prevádzkou osobného motorového vozidla**. Uvedené rozhodnutie bolo potvrdené **Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Žilina**. Podávateľ podnetu namietal rozhodnutie Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Žilina, na Krajskom súde v Žiline. V súdnom konaní som podávateľa podnetu podporila vyjadrením, v ktorom som **konštatovala rozpor s Článkom 20 ods. 2. Dohovoru OSN a porušenie ustanovení zákona o peňažných príspevkoch**. Krajský súd v Žiline namietané rozhodnutie zrušil z dôvodu, že rozhodnutie je nepreskúmateľné pre nedostatok dôvodov a **vec vrátil žalovanému Ústrediu práce na ďalšie konanie**.

V 1 prípade podávateľ podnetu namietal **rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen, ktorý opakovane rozhodol, že maloleté dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím nie je odkázané na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom, čo je jednou z podmienok pre získanie nároku na peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla**. Príslušný správny orgán navrhol kompenzovať úkony prepravy prostredníctvom osobnej asistencie. Uvedené rozhodnutie potvrdilo aj **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Banská Bystrica**. Podávateľ podnetu namietal rozhodnutie na Krajskom súde v Banskej Bystrici. V rámci súdneho konania som podávateľa podnetu podporila vyjadrením, v ktorom som **konštatovala porušenie Článku 20 písm. a) a Článku 7 ods. 2. Dohovoru OSN**. Krajský súd v Banskej Bystrici namietané rozhodnutie zrušil z dôvodu, že **rozhodnutie vychádzalo z nesprávneho právneho posúdenia veci zo strany žalovaného a vec vrátil žalovanému Ústrediu práce na ďalšie konanie**. Ústredie práce podalo proti rozhodnutiu Krajského súdu v Banskej Bystrici **kasačnú sťažnosť**, o ktorej bude rozhodovať Najvyšší súd SR. Konanie na Najvyššom súde SR nie je toho času ukončené.

V 1 prípade som podávateľa podnetu poučila o správnom postupe a poskytla som vyjadrenie k výsledku posúdenia podnetu v rámci odvolacieho konania na Ústredí práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Košice. Podávateľ podnetu namietal odňatie peňažného príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich s prevádzkou osobného motorového vozidla, ktorý poberala jeho maloletá dcéra s ťažkým zdravotným postihnutím Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Humenné, pracovisko Snina. V rámci šetrenia podnetu som zistila porušenie Článku 20 písm. a) a Článku 7 ods.2. Dohovoru OSN. V tejto veci toho času odvolacie konanie na Ústredí práce, sociálnych vecí a rodiny nie je ukončené.

Podnety vo veci peňažného príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla nevybavené v roku 2016, budú posudzované v nasledujúcom období roku 2017.

Ide o podnety, v ktorých podávatelia namietajú odňatie peňažného príspevku na zvýšené výdavky súvisiace s prevádzkou osobného motorového vozidla z dôvodu, že podávateľ podnetu nie je podľa názoru správneho orgánu odkázaný na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom. Podávatelia podnetov poukazujú na to, že posudkoví lekári neberú do úvahy predložené lekárske nálezy. Časté sú prípady zamietnutia žiadosti o peňažný

príspevok na zvýšené výdavky súvisiace s prevádzkou osobného motorového vozidla pre maloleté dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím s poruchami správania.

B.6. Preukaz fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím

Aj v správnom konaní o vyhotovenie preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím dochádza k rozporuplným správnym rozhodnutiam. V súlade s § 16 zákona o peňažných príspevkoch, fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím príslušný orgán vyhotoví preukaz, ak z právoplatného rozhodnutia o peňažnom príspevku na kompenzáciu alebo z právoplatného rozhodnutia o preukaze vyplýva, že ide o fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím. Zákon o peňažných príspevkoch kvalifikuje ťažké zdravotné postihnutie ako zdravotné postihnutie s mierou funkčnej poruchy najmenej 50 %.

Podľa Článku 1 odsek 2 Dohovoru OSN, osoby so zdravotným postihnutím sú osoby s dlhodobými telesnými, mentálnymi, intelektuálnymi alebo zmyslovými postihnutiami, ktoré v súčinnosti s rôznymi prekážkami môžu brániť ich plnému a účinnému zapojeniu do života spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými.

Zo 144 doručených podnetov z oblasti kompenzácií sa 8 týkalo preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím.

Porušenie Dohovoru OSN v rámci rozhodovania o preukaze fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím som konštatovala v 1 prípade, v ktorom som podala podnet na príslušnú krajskú prokuratúru.

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 23 písm. b) Zákona o komisároch /podanie podnetu na prokuratúru/:

Podávateľ podnetu namietal **rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Mesto nad Váhom o odňatí preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím**. V rámci šetrenia podnetu som zistila porušenie ustanovení zákona o peňažných príspevkoch. Z toho dôvodu som podala podnet na Krajskú prokuratúru Bratislava (podrobnejšie rozpísané v Kapitole 3 Podanie podnetu na prokuratúru).

Podnety vo veci preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím nevybavené v roku 2016 budú posudzované v nasledujúcom období roku 2017.

Ide o podnety, v ktorých podávatelia podnetu namietajú rozhodnutia o nevyhovení žiadosti o vyhotovenie preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím. Domnievajú sa, že posudkoví lekári neberú do úvahy všetky lekárske nálezy. Špecifická situácia nastáva, ak posudkový lekár berie do úvahy len najnovšie lekárske nálezy a ignoruje v minulosti diagnostikované ochorenia, ktoré majú trvalý a nemenný charakter. Lekársky posudok v tomto prípade neodzrkadľuje skutočný zdravotný stav žiadateľa o preukaz.

B.7. Prietahy v správnom konaní

Zo 136 doručených podnetov za rok 2016 sa 3 podnety týkali prietahov v správnom konaní. Porušenie Dohovoru OSN som konštatovala v 1 prípade.

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 10 ods. 2 písm. a) bod 3 Zákona o komisároch / žiadosť o výkon oprávnení orgánmi verejnej správy/:

Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím má podľa § 10 ods. 2 písm. a) bod 3 Zákona o komisároch oprávnenie požadovať od orgánov verejnej správy výkon ich oprávnení. Cieľom tejto pôsobnosti je zamerať sa na výkon štátnej správy, verejnej správy z hľadiska dodržiavania postupov a lehôt rozhodovacích právomocí týchto subjektov.

Prietahy v správnom konaní som konštatovala v 1 prípade **na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava**. Správny orgán rozhodoval o peňažnom príspevku na osobný počítač pre osobu so stratou zrakových funkcií. Príslušný správny orgán nedodrжал lehoty na vyhotovenie komplexného posudku a na vydanie rozhodnutia, ktoré sú určené v § 55 ods. 11 zákona o peňažných príspevkoch. Nedodržaním lehoty na vydanie rozhodnutia o peňažnom príspevku na osobný počítač, vzhľadom na zdravotné postihnutie osoby so zdravotným postihnutím dochádza k znemožneniu kvalitného zúčastnenia sa na vyučovacom procese. Z dôvodu nedodržania lehôt zo strany úradu práce som v tomto konaní doručila Úradu práce žiadosť o výkon oprávnení orgánu verejnej správy podľa § 10 ods. 2, písm. a) bod 3 Zákona o komisároch, v ktorej som konštatovala, že nevydaním rozhodnutia sú porušené procesné práva osoby so zdravotným postihnutím, porušený je najmä § 55 ods. 11 zákona o peňažných príspevkoch, ktorý ustanovuje lehoty na vypracovanie komplexného posudku a správneho rozhodnutia vo veci peňažných príspevkov. **Príslušný úrad práce vzal moju žiadosť na vedomie a bezodkladne v danej veci rozhodol v prospech podávateľa podnetu. Konaním Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava bolo zasiahnuté do práva účastníka konania rozhodnúť vec bez zbytočných prietahov podľa Článku 48 ods. 2 Ústavy SR.**

2.1.3 NÁVRHY A ODPORÚČANIA PODĽA § 11 ODS. 1 ZÁKONA O KOMISÁROCH

Pre zabezpečenie základného práva na prácu osobám so zdravotným postihnutím navrhujem a odporúčam:

1. schváliť zmenu ustanovenia § 34 ods. 1 zákona o službách zamestnanosti, a to tak, aby bolo umožnené požiadať o zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie aj prostredníctvom elektronických prostriedkov so zaručeným elektronickým podpisom, čo odôvodňuje aj skutočnosť, že sa Slovenská republika zapojila do programu elektronizácie úradov štátnej a verejnej správy,
2. zlepšiť systém vedenia voľných pracovných miest na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny tak, aby boli uchádzačom o zamestnanie, ktorí sú osobami so zdravotným postihnutím, ponúkané také pracovné pozície, ktoré môžu so svojim zdravotným postihnutím vykonávať.

V oblasti peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia navrhujem a odporúčam:

3. novelizovať zákon o peňažných príspevkoch v časti podmienok poskytovania peňažného príspevku na osobnú asistenciu. Konkrétne navrhujem odstrániť diskriminačnú časť vekového obmedzenia pre priznanie peňažného príspevku na osobnú asistenciu v § 22 ods. 2 zákona o peňažných príspevkoch, s cieľom, aby peňažný príspevok na osobnú asistenciu bol dostupný aj pre osoby so zdravotným postihnutím, ktoré dovърšili vek 65 rokov. Nemožnosť priznať príspevok na osobnú asistenciu po 65 roku veku je pre osobu takým obmedzením, ktorým dochádza k porušeniu Článku 5 a Článku 19 Dohovoru OSN,
4. aby základom pre určenie výšky peňažného príspevku na opatrovanie bola výška minimálnej mzdy a nie výška životného minima. Zároveň navrhujem, aby bol peňažný príspevok na opatrovanie poskytovaný najmenej vo výške minimálnej mzdy,
5. doplniť absentujúcu právnu úpravu v zákone o peňažných príspevkoch vo veci krátenia peňažného príspevku na opatrovanie aj počas školských prázdnin osobám, ktoré opatrujú deti s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré sa zúčastňujú povinnej školskej dochádzky,
6. v rámci rozhodovania o peňažnom príspevku na opatrovanie odporúčam posilniť terénnu sociálnu prácu tak, aby sa správne orgány dostatočne oboznámili so skutočným stavom žiadateľov o príspevok. V tejto súvislosti odporúčam navýšiť počet zamestnancov odborov/oddelení, príslušných správnych orgánov, ktoré konajú a rozhodujú vo veci peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia.
7. novelizovať zákon o peňažných príspevkoch v časti podmienok poskytovania peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla. Konkrétne navrhujem odstrániť diskriminačnú časť vekového obmedzenia pre priznanie peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla v § 34 ods. 3 zákona o peňažných príspevkoch, s cieľom, aby peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla bol dostupný aj pre osoby so zdravotným postihnutím, ktoré dovърšili vek 65 rokov. Uvedeným obmedzením dochádza k porušeniu najmä Článku 5 Dohovoru OSN,
8. vytvoriť účinný kontrolný mechanizmus činnosti posudkových lekárov. Činnosť posudkových lekárov úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny nie je toho času možné účinne namietat a spochybniť. Jediným prostriedkom je vypracovanie odborného znaleckého posudku znalcom zapísaným v zozname znalcov a tlmočníkov vedenom na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky, ktorý je však pre mnohé osoby s ťažkým zdravotným postihnutím finančne náročný a tým nedostupný. V tejto súvislosti poukazujem na Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2016-2020, v ktorom sa vláda zaviazala, že zefektívni nástroje integrácie osôb s ťažkým zdravotným postihnutím pre dosiahnutie optimalizácie a adresnosti peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia vrátane prehodnotenia posudkových činností tak, aby boli viac zacielené na konkrétnu osobu pre jej maximálnu integráciu. Vláda prehodnotí možnosť zavedenia jednotnej lekárskej a sociálnej posudkovej činnosti s cieľom zjednodušiť posudzovanie zdravotného stavu a zefektívniť výkon posudkovej činnosti. Súčasný stav právnej a organizačnej úpravy

posudkovej činnosti v praxi okrem iného spôsobuje nadmernú byrokraciu, s ňou spojenú administratívnu záťaž pre občanov, vyššiu nákladovosť a neefektívnosť procesov,

9. novelizovať zákon o peňažných príspevkoch v časti podmienok poskytovania parkovacích preukazov pre osoby s ťažkým zdravotným postihnutím tak, aby získanie parkovacieho preukazu bolo v podmienkach SR dostupnejšie za účelom uľahčenia prístupnosti k fyzickému prostrediu v súlade s Dohovorom OSN .

2.2. ZDRAVOTNÍCTVO A SOCIÁLNE POISTENIE

V oblasti zdravotníctva a sociálneho poistenia bolo za rok 2016 doručených 82 podnetov. K 31.12.2016 bolo vybavených 37 podnetov.

2.2.1 VÝCHODISKOVÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

Pre účely vyhodnotenia poznatkov z činnosti sú východiskové články Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, najmä Článok 10 Právo na život, Článok 15 Ochrana pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním, Článok 16 Ochrana pred vykorisťovaním, násilím a zneužívaním, Článok 17 Ochrana integrity osobnosti, Článok 25 Zdravie, Článok 26 Habilitácia a rehabilitácia, Článok 28 Primeraná životná úroveň a sociálna ochrana, Článok 40 Ústavy SR, ktorý ustanovuje „Každý má právo na ochranu zdravia. Na základe zdravotného poistenia majú občania právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť a na zdravotnícke pomôcky za podmienok, ktoré ustanoví zákon.“ a právne predpisy účinné v Slovenskej republike:

Oblasť zdravotníctva:

- zákon č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 576/2004 Z.z.“),
- zákon č. 577/2004 Z.z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 577/2004 Z.z.“),
- zákon č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 578/2004 Z.z.“),
- zákon č. 579/2004 Z.z. o záchrannej zdravotnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 579/2004 Z.z.“),
- zákon č. 580/2004 Z.z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 580/2004 Z.z.“),
- zákon č. 581/2004 Z.z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 581/2004 Z.z.“).

Oblasť sociálneho poistenia:

- kľúčovým právnym predpisom je zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 461/2003 Z.z.“).

2.2.1. POZNATKY Z ČINNOSTI

Osoby so zdravotným postihnutím sa na mňa obrátili z rôznych dôvodov. V mnohých prípadoch bola obsahom podnetov žiadosť o radu alebo právne poradenstvo. V týchto prípadoch bolo podávateľom podnetov poskytnuté základné právne poradenstvo a usmernenie kam sa môžu obrátiť pre podrobnejšie informácie alebo im bola poskytnutá

informácia, ktorý orgán je kompetentný vyriešiť ich problém. Podávateľia podnetov, ktoré nespĺňali obsahové náležitosti podnetu podľa Zákona o komisároch, alebo ich podanie bolo nejasné, boli vyzvaní, aby svoj podnet doplnili, resp. zrozumiteľne opísali skutkový stav a súčasne im bolo vysvetlené akým spôsobom tak majú urobiť. Podnety, ktoré spĺňali obsahové náležitosti podnetu a patrili do kompetencie komisárky, boli riadne prešetrované. Takto prešetrované podnety je možné vo všeobecnosti rozdeliť do nižšie uvedených skupín:

A. Zdravotníctvo

Podnety doručené v oblasti zdravotníctva v roku 2016: 23

Podnety vybavené k 31. decembru 2016: 12

A.1. Neschválenie zdravotníckej pomôcky

Počet doručených podnetov: 4

Porušenie Dohovoru OSN v rámci rozhodovania o zdravotníckej pomôcke som konštatovala v 1 prípade.

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 24 Zákona o komisároch /spracovanie písomného vyjadrenia o výsledku posúdenia podnetu/:

1 podnet sa týkal neschválenia zdravotníckej pomôcky. V predmetnom prípade **došlo k zásahu do práva na prístup k spravodlivosti**, ktorý bol podávateľovi podnetu upretý z dôvodu, že Všeobecná zdravotná poisťovňa, a.s. riadne neskúmala splnenie podmienok pre schválenie zdravotníckej pomôcky a následne svoje rozhodnutie ani riadne neodôvodnila. Samotné konštatovanie že „nie sú splnené indikačné kritéria“, nemôže byť považované za riadne odôvodnenie neschválenia zdravotníckej pomôcky. Vo svojom vyjadrení k posúdeniu podnetu som navrhla, aby Všeobecná zdravotná poisťovňa a.s. opätovne posúdila, či podávateľka spĺňa indikačné kritéria a aby pri posúdení zohľadnila skutočnosti uvedené vo vyjadrení k posúdeniu podnetu.

V ďalšom prípade týkajúcom sa neschválenia zdravotníckej pomôcky došlo k náprave počas prešetrovania podnetu, nakoľko podávateľ sa obrátil súčasne na Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím a na Všeobecnú zdravotnú poisťovňu, a.s. V rámci vybavovania podnetu bolo zistené, že Všeobecná zdravotná poisťovňa, a.s. v čase šetrenia na Úrade komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, posúdila potreby poistenca a schválila mu požadovanú zdravotnícku pomôcku.

A.2. Neschválenie kúpeľnej liečby

Počet doručených podnetov: 4

Porušenie Dohovoru OSN v rámci rozhodovania o kúpeľnej liečbe som konštatovala v 1 prípade, na základe môjho vyjadrenia k posúdeniu podnetu bola dosiahnutá náprava.

Podnety sa týkali nespokojnosti podávateľov so skutočnosťou, že im zdravotná poisťovňa neschválila kúpeľnú liečbu.

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 24 Zákona o komisároch /spracovanie písomného vyjadrenia o výsledku posúdenia podnetu/:

V jednom prípade bola dosiahnutá náprava – Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s. opätovne preskúmala kúpeľný návrh a kúpeľnú liečbu schválila. Preto nebolo potrebné navrhovať ďalšie opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov. Vo zvyšných prípadoch bolo po prešetrení jednotlivých podnetov konštatované, že postupom zdravotnej poisťovne nedošlo k zásahu do práv podávateľov podnetov.

B. Sociálne poistenie

Podnety doručené v oblasti sociálneho poistenia v roku 2016: 29

Podnety vybavené k 31. decembru 2016: 10

Porušenie článkov Dohovoru OSN som konštatovala v 1 prípade

B.1. Konanie Sociálnej poisťovne

Desať podnetov sa týkalo nesúhlasu s rozhodnutím týkajúcim sa invalidného dôchodku. V tých prípadoch, kde bola možná účinnejšia a najmä rýchlejšia náprava, bol podávateľ podnetu poučený o takomto postupe. Napríklad v prípadoch, ak bolo možné podať odvolanie proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne, podávatelia podnetov boli poučení, akým spôsobom je možné tak urobiť, pričom im rovnako bolo poskytnuté aj odborné poradenstvo týkajúce sa ich vecí a argumentácie k odôvodneniu odvolania.

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 24 Zákona o komisároch /spracovanie písomného vyjadrenia o výsledku posúdenia podnetu/:

V 1 prípade sa podnet týkal porušenia zákona o sťažnostiach. Po prešetrení podnetu bolo zistené, že podávateľ podnetu podal v zmysle zákona o sťažnostiach Sociálnej poisťovni sťažnosť, avšak Sociálna poisťovňa ju nevybavila zákonným spôsobom, preto **bolo konštatované, že došlo k zásahu do práva podávateľa a k porušeniu Článku 13 Dohovoru OSN.**

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 23 písm. a) bod 1. Zákona o komisároch /poučenie o správnom postupe/:

Podávateľ podnetu namietal postup Sociálnej poisťovne ako povinnej osoby pri sprístupňovaní informácií podľa zákona č. 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov (ďalej v texte aj „zákon o slobodnom prístupe k informáciám“). Nakoľko v zmysle osobitných predpisov bolo možné v čase prešetrovania podnetu podať správnu žalobu, ktorou by sa podávateľ domáhal zrušenia fiktívneho rozhodnutia povinnej osoby, zvolila som postup

podľa § 23 písm. a) Zákona o komisároch a **poučila som podávateľa podnetu o správnom postupe**, nakoľko túto možnosť považujem v danom prípade za vhodnejšiu a efektívnejšiu.

V tejto súvislosti je potrebné poukázať aj na značnú nespokojnosť podávateľov podnetov so správaním lekárov sociálneho zabezpečenia pri posudkovej činnosti. Viacerí podávatelia podnetov uvádzali nespokojnosť so správaním lekárov sociálneho zabezpečenia, ako aj s ich prácou. Najčastejšie výhrady sa týkali skutočnosti, že posudkoví lekári nemali preštudovaný chorobopis, nemali záujem o vysvetlenia pacientov a pri určovaní miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť zohľadňovali iba tie skutočnosti, ktoré odôvodňovali určenie čo najnižšej miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť.

2.2.3 NÁVRHY A ODPORÚČANIA PODĽA § 11 ODS. 1 ZÁKONA O KOMISÁROCH

V oblasti zdravotníctva a sociálneho zabezpečenia navrhujem a odporúčam:

1. novelizovať § 24 a § 25 zákona č. 576/2004 Z.z., ktorou by komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím boli poskytované a sprístupňované údaje zo zdravotnej dokumentácie v rozsahu výkonu oprávnení podľa Zákona o komisároch. Uvedené oprávnenie úzko súvisí s výkonom pôsobnosti komisára pre osoby so zdravotným postihnutím v oblasti ochrany práv pred mučením alebo krutým, neľudským, či ponižujúcim zaobchádzaním podľa Článku 15 Dohovoru OSN,
2. novelizovať zákon č. 461/2003 Z.z. a prílohu č. 4 k tomuto zákonu tak, aby bola v súlade s najnovšími poznatkami vedy a techniky, a aby odzrkadľovala reálnu mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť,
3. novelizovať zákon č. 363/2011 Z.z. o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného zdravotného poistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 363/2011 Z.z.“), upraviť postup zdravotných poisťovní tak, aby v prípade, ak zdravotná poisťovňa neudelí súhlas podľa § 26 ods. 5 zákona č. 363/2011 Z.z., bola povinná svoje rozhodnutie riadne vecne odôvodniť.

2.3 OBČIANSKOPRÁVNÁ A RODINNÁ AGENDA

V oblasti občianskoprávnej a rodinnej agendy bolo za rok 2016 doručených 58 podnetov. K 31.12.2016 bolo vybavených 34 podnetov.

2.3.1 VÝCHODISKOVÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

Referát občianskoprávnej a rodinnej agendy pokrýva široký okruh spoločenských vzťahov. Pre účely vyhodnotenia poznatkov z činnosti je východisková najmä nižšie uvedená právna úprava a články Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím:

Pod pojmom **občianske právo** sa rozumie právne odvetvie, ktoré upravuje majetkové vzťahy a s nimi súvisiace osobné a osobnomajetkové vzťahy, pričom subjekty týchto vzťahov majú v právnej rovine rovnaké postavenie a dispozičnú autonómiu. Občianske právo upravuje aj rýdzo osobné, resp. osobnostné vzťahy, ktoré vznikajú v súvislosti s ochranou určitých aspektov ľudskej osobnosti (ochrana telesnej integrity, osobnej slobody, občianskej cti, ľudskej dôstojnosti, podoby, ochrana prejavov osobnosti zachytenej na hmotnom substráte, ochrana mena fyzickej osoby, ako aj názvu právnickej osoby a podobne).

Základným prameňom občianskeho práva vo formálnom zmysle v podmienkach existencie samostatného slovenského štátu je **Ústava SR**, ktorá priamo obsahuje niektoré základné ustanovenia občianskeho práva. Sú to najmä ustanovenia o hospodárskom zriadení (článok 55), o vlastníckom práve (článok 20), o výlučnosti vlastníctva Slovenskej republiky (článok 4) a ustanovenia druhej hlavy o **základných právach a slobodách občanov**.

Pre oblasť rodinného práva je významný najmä článok 41 Ústavy SR, v ktorom sa ustanovuje, že manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Ústava zaručuje osobitnú ochranu detí a mladistvých. Deti narodené v manželstve aj mimo neho majú rovnaké práva. Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov, deti majú právo na rodičovskú výchovu. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona. Rodičia, ktorí sa starajú o deti, majú právo na pomoc štátu.

Prameňom vnútroštátneho práva vrátane občianskeho práva **môžu byť aj medzinárodné zmluvy**. Podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy SR ide o medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, o medzinárodné zmluvy, na vykonanie ktorých nie je potrebný zákon a o medzinárodné zmluvy zakladajúce priamo práva a povinnosti subjektom slovenského práva za predpokladu, že boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom. Medzinárodné zmluvy majú prednosť pred zákonmi Národnej rady SR.

Občianske právo hmotné úzko súvisí s občianskym procesným právom. Prostriedkami a formami občianskeho práva procesného sa totiž zabezpečuje realizácia občianskeho práva hmotného, pokiaľ nedôjde k mimosúdnej realizácii.

Základným prameňom občianskeho práva je zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov. Občiansky zákonník bol od roku 1964 viackrát zmenený

a doplnený. V roku 1990 začali práce na rekodifikácii civilného kódexu, ktoré však doposiaľ neboli úspešne završené.

Okrem Občianskeho zákonníka obsahujú občianskoprávne normy aj ďalšie predpisy. Z aspektu ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím treba uviesť najmä zákony:

- zákon č. 182/1993 Z.z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov,
- zákon SNR č. 189/1992 Zb. o úprave niektorých pomerov súvisiacich s nájmom bytov a s nebytovými náhradami v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 108/2000 Z.z. o ochrane spotrebiteľa pri podomovom predaji a zásielkovom predaji v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 129/2010 Z.z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 162/1995 Z.z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov.

K prameňom občianskeho práva zaraďujeme aj viaceré právne predpisy, ktoré súvisia s Občianskym zákonníkom alebo s ďalšími typickými občianskoprávnymi predpismi. K nim predovšetkým patria:

- **zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 175/2015 Z.z.,
- **zákon č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok)** v znení neskorších predpisov,
- **zákon č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok)** v znení neskorších predpisov a
- **predpisy občianskeho procesného práva.** V roku 2016 došlo v tejto oblasti v Slovenskej republike k zásadnej zmene, keď jeden predpis, zákon č. 99/1963 Zb. **Občiansky súdny poriadok** v znení neskorších predpisov, nahradili tri procesné normy: zákon č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok, zákon č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok a zákon č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok.

V oblasti rodinného práva bola prijatá vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 207/2016 Z.z., ktorou sa upravujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých. Bezprostredným podnetom na prijatie uvedenej právnej normy bol aj výkon rozhodnutia vo veci maloletého dieťaťa v budove školy. V tejto veci na ochranu maloletého dieťaťa so zdravotným postihnutím konám ako komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím na základe vlastnej iniciatívy.

Na tomto mieste považujem za potrebné venovať bližšiu pozornosť novej právnej úprave inštitútu spôsobilosti na právne úkony, ktorá je obsiahnutá v Civilnom mimosporovom poriadku.

Právna úprava konania o spôsobilosti na právne úkony obsiahnutá v zákone č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej uvádzaný aj ako „CMP“) je prvým krokom smerovania vnútroštátnej legislatívy Slovenskej republiky k medzinárodným normám v oblasti ľudských práv chrániacich osoby so zdravotným postihnutím. Konkrétne nová právna úprava vychádza z Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, v tejto správe označovaný aj ako

„Dohovor OSN“ a z jeho Článku 12, ktorý výslovne deklaruje, že osoby so zdravotným postihnutím majú spôsobilosť na právne úkony vo všetkých oblastiach na rovnakom základe s ostatnými.

Zmluvné štáty sa zaviazali prijať príslušné opatrenia, ktoré umožnia osobám so zdravotným postihnutím prístup k pomoci, ktorú môžu potrebovať pri uplatňovaní svojej spôsobilosti na právne úkony. Ďalej sa štáty zaviazali zabezpečiť, aby všetky opatrenia týkajúce sa uplatňovania spôsobilosti na právne úkony rešpektovali práva, vôľu a preferencie danej osoby, aby zabráňovali konfliktu záujmov a nenáležitému ovplyvňovaniu, aby boli primerané a prispôbobe situácii danej osoby, aby sa uplatňovali čo najkratšie a aby podliehali pravidelnej kontrole zo strany príslušného, nezávislého a nestranného orgánu alebo súdu. Tieto záruky musia byť primerané tomu, do akej miery uvedené opatrenia ovplyvňujú práva a záujmy danej osoby.

Civilný mimosporový poriadok podstatne prispel aj k implementácii Článku 13 Dohovoru, označený názvom Prístup k spravodlivosti, do právneho poriadku Slovenskej republiky.

V kontexte tejto predkladanej správy je pojem prístup k spravodlivosti chápaný ako kategória prístupu k právnej spravodlivosti, ktorá zahŕňa najmä procesné podmienky výkonu práva. Prístup k spravodlivosti sa vymedzuje ako súčasť práva na spravodlivý proces.

Kým predchádzajúca právna úprava obsiahnutá v zákone č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) venovala danej problematike pozornosť len v 7 ustanoveniach, CMP upravuje konanie o spôsobilosti na právne úkony v 21 ustanoveniach (§ 231 až 251). Táto skutočnosť je daná tým, že právna úprava zavádza nové prvky do súdneho konania. Podrobnejšou a koncentrovanejšou právnou úpravou zákonodarca prispel k tomu, že právna úprava obsiahnutá v CMP je prístupnejšia osobám so zdravotným postihnutím.

Za závažnú zmenu, v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou, možno označiť skutočnosť, že **CMP**, v súlade s medzinárodnými ľudsko-právnymi štandardmi, **už vylúčil možnosť úplného pozbavenia fyzickej osoby spôsobilosti na právne úkony súdom**. Dôvodová správa k CMS výslovne označuje **právny inštitút pozbavenia spôsobilosti na právne úkony za protiprávny**. Podrobnejšie sa problematike spôsobilosti na právne úkony venujem na portáli komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím, v sekcii „právne stanoviská“.

2.3.2. POZNATKY Z ČINNOSTI

Na úvod treba zdôrazniť, že podnety, ktoré sú riešené v oblasti občianskoprávnej a rodinnej agendy sa navzájom podstatne líšia.

Pre podnety, ktoré vyplývajú z majetkových práv je charakteristické, že v prípade sporu rozhoduje súd podľa **Civilného sporového poriadku**, súdne konanie sa zásadne začína na návrh strany sporu, ktorá má dispozičné právo s návrhom. V uvedených podnetoch sú možnosti komisára limitované zákonným vymedzením pôsobnosti.

Podstatne iná situácia je v podnetoch, v ktorých súd v prípade súdneho konania postupuje podľa ustanovení **Civilného mimosporového poriadku**. Ide najmä o problematiku ochrany práv maloletých detí a osôb, ktoré nemajú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, rodinných vecí.

K ohrozeniu práv vyplývajúcich najmä z Článku 12 Dohovoru OSN môže dôjsť v prípadoch, v ktorých som na ochranu práv osoby so zdravotným postihnutím vstúpila do súdnych konaní.

V roku 2016 som vstúpila do súdneho konania, resp. požiadala som príslušný súd o pribratie do **súdneho konania v 11 podnetoch**. V rámci súdnych konaní som aktívne využívala všetky oprávnenia účastníka konania (podávanie opravných prostriedkov, vyjadrení vo veci, návrhov na doplnenie dokazovania a iné). Podporou osôb so zdravotným postihnutím sledujem predovšetkým dosiahnutie individuálneho posúdenia schopností tejto osoby, reálne posúdenie možného ohrozenia tejto osoby s cieľom minimalizovať v čo najväčšej miere zásah do jej spôsobilosti na právne úkony.

A. RODINNOPRÁVNE VZŤAHY

Podnety doručené v oblasti rodinnoprávnej agendy v roku 2016: 7

Podnety vybavené k 31. decembru 2016: 3

Ohrozenie práva garantovaného Dohovorom OSN som konštatovala v 3 prípadoch.

V 1 podnete som z vlastnej iniciatívy vstúpila do konania na ochranu práv maloletého dieťaťa, ktoré je dieťa so zdravotným postihnutím. Pre vstup do konania som sa rozhodla na základe medializovaných informácií. V rámci výkonu rozhodnutia bolo dieťa neprimeraným spôsobom odvedené z triedy počas vyučovania, za prítomnosti spolužiakov. Príslušný súd oznámil Úradu komisára, že vo veci maloletého dieťaťa sa vedú dve súdne konania. Po oznámení tejto skutočnosti som vstúpila i do druhého konania týkajúceho sa zverenia maloletého do náhradnej starostlivosti starých rodičov. Jedno z konaní bolo dňa 12. apríla 2016 právoplatne ukončené. Podľa môjho názoru došlo k neprimeranému, ponižujúcemu zaobchádzaniu **podľa Článku 15 Ochrana pred mučením alebo krutým, neludským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním Dohovoru OSN a k porušeniu Článku 7 Deti so zdravotným postihnutím Dohovoru OSN**, podľa ktorého má dieťa so zdravotným postihnutím právo vyjadrovať svoje názory, ktorým sa musí venovať náležitá pozornosť zodpovedajúca ich veku a zrelosti.

V 1 prípade bola osobou so zdravotným postihnutím matka maloletého dieťaťa. Podnet som riešila na základe podania starej matky dieťaťa zo strany matky. Po narodení dieťaťa došlo k jeho umiestneniu do ústavnej starostlivosti. V tomto konaní presadzujem právo matky na udržanie puta so svojim dieťaťom tak, aby došlo k rešpektovaniu rodinných väzieb a aby boli rešpektované princípy rodičovstva. V súčasnosti prebieha prípadová štúdia na návrat maloletého dieťaťa do rodiny, aby nebolo oddelené dieťa od svojej matky. V tomto prípade je potrebné dohliadnuť na najlepší záujem maloletého dieťaťa **podľa Článku 23 Rešpektovanie domova a rodiny Dohovoru OSN**. V prípade, ak sa zistí, že oddelenie dieťaťa je vzhľadom na zdravotné postihnutie matky maloletého dieťaťa a situáciu v rodine nevyhnutné, mojim cieľom je, aby dieťa zostalo v najbližšej rodine, aby náhradná starostlivosť bola zabezpečená v rámci širšej rodiny.

B. OBČIANSKOPRÁVNE VZŤAHY

Podnety doručené v oblasti občianskoprávných vzťahov v roku 2016: 51

Podnety vybavené k 31. decembru 2016: 31

Porušenie práva garantovaného Dohovorom OSN som konštatovala v 2 prípadoch

Ohrozenie práva garantovaného Dohovorom OSN som konštatovala v 8 prípadoch.

Podnety, ktoré boli riešené v súvislosti s občianskoprávnymi vzťahmi, z celkového počtu **51 podnetov sa prevažná väčšina, až 38, podnetov týkala spôsobilosti na právne úkony**. V roku 2016 som požiadala príslušný súd o pribratie do **súdnych konaní, ktoré súviseli s problematikou spôsobilosti na právne úkony, v 8 prípadoch**, nakoľko som konštatovala ohrozenie práva osôb so zdravotným postihnutím garantovaného Dohovorom OSN.

Ťažiskovou problematikou v oblasti občianskoprávných vzťahov je vybavovanie podnetov týkajúcich sa pozbavenia a obmedzenia spôsobilosti na právne úkony, ktoré upozorňovali na osobné traumy podávateľov podnetov z tohto zásahu do statusu ich osobnosti. Aj na tomto mieste považujem za vhodné zdôrazniť, že problematika spôsobilosti na právne úkony predstavuje jednu z mojich priorít činnosti. K zvýšeniu povedomia verejnosti v danej oblasti prispieva aj moja iniciatíva „**Spôsobilosť na právne úkony všetkým**“, prezentovaná na webovom portáli www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk, v sekcii právne stanoviská, kde sú zverejnené materiály týkajúce sa spôsobilosti na právne úkony. Táto iniciatíva vychádza z potreby širokospektrálneho riešenia danej problematiky, od vzorových, rámcových návrhov na vrátenie spôsobilosti na právne úkony a právnych analýz zverejňovaných na webovom portáli komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím, ktoré si jednotlivci môžu doplniť podľa konkrétnych okolností, cez moju osobnú účasť v súdnych konaniach o spôsobilosti na právne úkony, monitorovanie dodržiavania práv v zariadeniach sociálnych služieb a zariadeniach zdravotníckej starostlivosti, vykonávanie kontroly opatrovníkov pri plnení úloh, ktoré im zo zverenej funkcie vyplývajú, až po presadzovanie nevyhnutných legislatívnych zmien do právneho poriadku Slovenskej republiky.

Konštatujem, že načrtnutá iniciatíva vyžaduje **systémový a metodický prístup nielen v uvedených oblastiach, ale aj v oblasti týkajúcej sa zisťovania štatistických údajov o počte súdnych rozhodnutí vydaných v konaní o spôsobilosti na právne úkony. Získané poznatky sú uvedené v Kapitole 4 tejto správy.**

Analýzou podnetov vo veci spôsobilosti na právne úkony sa potvrdili niektoré známe skutočnosti a zároveň bol zistený rad nových súvislostí.

Napriek novej právnej úprave, účinnnej od 1. júla 2016 súdne rozhodnutia o spôsobilosti na právne úkony sú odôvodňované závermi znaleckých posudkov, vypracovaných súdnymi znalcami ustanovenými do súdneho konania súdmi. Znalecký posudok súdy považujú, ak nie za jediný, tak za rozhodujúci dôkaz. Žiadne ďalšie dôkazy mnohé súdy nevykonávajú a to ani v prípadoch, keď o to účastníci konania výslovne požiadajú (bol zistený prípad, že súd odmietol výsluch psychológky).

V súvislosti, so znaleckými posudkami je potrebné sa zmieniť aj o **otázkach, ktoré sú kladené súdnym znalcom zo strany súdu, a ktoré majú zodpovedať v znaleckom posudku**. Otázky sú šablónové, neodrážajú okolnosti konkrétneho prípadu a poznanie schopností

konkrétneho účastníka konania, o spôsobilosti ktorého súd rozhoduje. Boli zistené aj prípady, keď po nadobudnutí účinnosti CMP bola zo strany súdu súdnemu znalcovi položená otázka, či odporúča, aby bol vyšetrovanému doručený rozsudok. Povinnosť doručenia rozsudku pritom vyplýva priamo zo zákona CMP.

Alarmujúca je **úroveň** niektorých **znaleckých posudkov**. V súdnom konaní o vrátenie spôsobilosti na právne úkony bol napríklad vypracovaný znalecký posudok na 13 strán, v skutočnosti by sa jeho relevantný obsah zmestil na tri strany. V znaleckom posudku sa celé súvislé časti až 3x doslovne opakovali. Vlastnému psychiatrickému znaleckému vyšetreniu venoval súdny znalec minimálnu pozornosť. Súdny znalec neuviedol ani dátum ambulantného vyšetrenia. V inom prípade znalecký posudok obsahoval konštatovanie, že opatrovanec nepozná peniaze, hoci na súdnom pojednávaní sa preukázal opak.

Celý rad nedoriešených otázok súvisí s výkonom funkcie **procesného** (kolízneho) **opatrovníka**. Obce sa výkonu funkcie bránia (poukazujú na nedostatok financií, nedostatok kvalifikovaných pracovníkov, náročnosť funkcie, neznalosť pomerov opatrovanca, ktorý už často nie je ani ich obyvateľom). Od účinnosti CMP je povinnosťou obce prevziať funkciu kolízneho opatrovníka, s čím však obce nie sú stotožnené a proti uzneseniu o ustanovení za opatrovníka podávajú sťažnosť, čo môže viesť k zbytočným prieťahom v konaní o spôsobilosti na právne úkony. V prípadoch, keď je za opatrovníka ustanovený vyšší súdny úradník, alebo iný zamestnanec súdu, je na Slovensku notoricky známou skutočnosťou, že sa pojednávania nezúčastní s odôvodnením plnenia iných pracovných povinností, alebo že s človekom, ktorého záujmy má v súdnom konaní ochraňovať, sa ani nezoznámil.

Dlhoročným problémom v konaniach o spôsobilosti na právne úkony, ako aj následne pri samotnom výkone funkcie opatrovníctva, je **nerozlišovanie rozdielov medzi úkonom, prianím, konaním a právnym úkonom**. Napríklad súdom ustanovený opatrovník osobe, ktorá nemala spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu a bola umiestnená v Domove sociálnych služieb pre deti a dospelých Medveďov, zakazoval stretávanie sa a telefonovanie s priateľmi. DSS toto akceptovalo, nakoľko išlo o rozhodnutie opatrovníka. V konkrétnom prípade som konštatovala porušenie práva na súkromie. DSS prijalo opatrenia na odstránenie porušovania práva.

Z vybavovaných podnetov vyplýva, že opatrovníci spravidla rozhodujú o záležitostiach osoby, ktorú zastupujú, bez toho, že by poznali jej názor, resp. sa snažili čo najviac vyhovieť jej želaniam.

Z piatich späťvzatí podnetov na vrátenie spôsobilosti na právne úkony, ktoré boli adresované Úradu komisára a sledovali vrátenie spôsobilosti na právne úkony, možno vyvodíť **obavu dotknutých osôb z reakcie (nepochopenia) najbližšieho okolia z podania návrhu na súd** (v dvoch prípadoch z reakcie rodičov, v troch prípadoch z reakcie DSS, v ktorom boli podávatelia podnetov umiestnení ako prijímatelia sociálnej služby).

Bola zistená značná rozdielnosť vo vedení správnych konaní, tiež rozdielny prístup k poskytnutiu pomoci ľuďom, ktorí sú obmedzení alebo pozbavení spôsobilosti na právne úkony zo strany rozhodujúcich subjektov. Vybavili sme podnet, keď **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Rožňava, pracovisko Dobšiná**, odmietol od matky, ktorá je opatrovníčkou plnoletého dieťaťa, prevziať žiadosť o peňažný príspevok na kompenzáciu na kúpu pomôcky –

invalidný vozík, peňažný príspevok na autosedačku a peňažný príspevok na úpravu rodinného domu s tým, že takýto právny úkon opatrovníka nie je bežnou vecou a právny úkon opatrovníčky musí najskôr schváliť súd. V danom prípade som z časových dôvodov napísala návrh na súd (súd konal promptne a právny úkon opatrovníčky schválil).

Bol mi doručený aj podnet, v ktorom opatrovník tvrdil, že **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Mesto nad Váhom** odmietol vydať tlačivo žiadosti o peňažný príspevok na kompenzáciu pre opatrovanca. Po mojom telefonickom rozhovore s riaditeľom úradu práce bolo nasledujúci deň tlačivo podávateľovi podnetu vydané a k vyplneniu tlačiva mu bolo zo strany úradu práce poskytnuté aj poradenstvo.

Na tomto mieste chcem poukázať aj na výborný postup **Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Topoľčany**, ktorý na ochranu majetku maloletého dieťaťa podal v mene maloletého dieťaťa so zdravotným postihnutím na súd žalobu proti jeho matke o náhradu škody, ktorú spôsobila.

Približne v polovici z doručených podnetov bolo zistené, že pozbavením, resp. obmedzením spôsobilosti na právne úkony sa nesledovala ochrana práv osoby so zdravotným postihnutím, ale usporiadanie majetkových záležitostí v rodine.

Podania dotknutých osôb, resp. ich zástupcov (aj advokátov) so žiadosťami o vstup Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím do súdnych konaní preukazuje, že napriek krátkemu času činnosti získava tento ľudsko-právny inštitút na autorite.

Obsahom ďalších podnetov bolo napr. určenie vlastníctva, dedičské práva, vecné bremeno, bytová problematika a vymáhanie dlhov.

V 1 veci podávateľovi podnetu, po doručení mojej žiadosti o stanovisko, bola vrátená zaplatená záloha na kúpu osobného motorového vozidla. Dotknutá súkromná obchodná spoločnosť **vrátila podávateľovi podnetu zálohu v sume 1000 Eur**, hoci na výzvy podávateľa podnetu niekoľko rokov toto odmietala.

Moje osobné zaangažovanie, ako komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím, prispelo tiež k tomu, že mesto upustilo od diskriminácie podávateľky podnetu, ktorá je osobou so zdravotným postihnutím pri predaji bytu. **Mesto Zlaté Moravce odmietalo podávateľke odpredať byt**, pričom iným obyvateľom v bytovom dome už byty odpredalo. Až na základe mojej žiadosti o stanovisko k tomuto podnetu, mesto oznámilo, že podávateľke podnetu byt odpredá a začalo pripravovať kúpnu zmluvu a návrh na vklad do katastra nehnuteľností, resp. všetky podklady potrebné k odpredaju bytu. V danom prípade došlo **k porušeniu Článku 5 Diskriminácia Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím**.

Väčšina podnetov, ktorými podávatelia sledovali ochranu svojich majetkových práv sa netýkala ochrany práv garantovaných Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutím a nepatrila do pôsobnosti komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím. I napriek tejto skutočnosti bolo vyvinuté úsilie, aby sme podávateľom podnetov pomohli a tiež ich poučili o možnosti riešenia situácie.

2.3.3 NÁVRHY A ODPORÚČANIA PODĽA § 11 ODS. 1 ZÁKONA O KOMISÁROCH

V oblasti občianskoprávnej a rodinnej agendy, vzhľadom na vyššie uvedené analýzy a zistenia považujem za vhodné na tomto mieste zhrnúť kľúčové návrhy na zmenu legislatívy. Konkrétne navrhujem a odporúčam, aby sa v oblasti legislatívy prijali tieto zákony:

1. vytvoriť systém pravidelného štatistického zisťovania a priebežnej aktualizácie počtu osôb, ktorým bolo rozhodnutím súdu zasiahnuté do spôsobilosti na právne úkony alebo ktorým bola táto spôsobilosť na právne úkony vrátená alebo zmenená,
2. implementovať Článok 12 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím do Občianskeho zákonníka. V záujme urýchlenia legislatívnej činnosti sa prikláňame k čiastočnej novelizácii príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka. Splnením Záverečných odporúčaní k východiskovej správe Slovenskej republiky Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím zo dňa 18. apríla 2016, by sa dosiahol súlad medzi procesnoprávnou úpravou a hmotnoprávnou úpravou, nakoľko súčasný stav možno označiť minimálne za nežiadúci,
3. pri implementácii Článku 12 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím je prvoradou legislatívnou úlohou v Občianskom zákonníku odstránenie inštitútu úplného pozbavenia spôsobilosti na právne úkony (*pozn. aj keď súdy od 1. júla 2016 už nemôžu ľudí pozbavovať spôsobilosti na právne úkony*). Zároveň je potrebné zakotvenie nových právnych inštitútov – podporované rozhodovanie, zastúpenie členom domácnosti, predbežné právne prehlásenie, opatrovníctvo bez obmedzenia spôsobilosti na právne úkony (ako účinnejšie formy pomoci a miernejšie zásahy do osobného statusu človeka) tak, aby sa obmedzenie spôsobilosti na právne úkony stalo najkrajnejším prostriedkom zásahu do spôsobilosti na právne úkony dospelého človeka,
4. v novele Občianskeho zákonníka precizovať ochranu majetkových práv osôb so zdravotným postihnutím, ktorej nevyhnutnou súčasťou bude implementácia Článku 12, odsek 5 Dohovoru OSN a vytváranie základného rámca ochrany majetkových práv osôb so zdravotným postihnutím. Je potrebné, aby správa majetku opatrovanca a povinnosti opatrovníka boli jasné a právne upravené, s dôrazom na zodpovednosť opatrovníka za riadnu správu zvereného majetku,
5. začať s realizáciou povinnosti, ku ktorej sa Slovenská republika zaviazala v Článku 13, odsek 2 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím a to konkrétne „v záujme poskytnutia pomoci na zabezpečenie účinného prístupu k spravodlivosti osobám so zdravotným postihnutím zmluvné strany budú podporovať primerané vzdelávanie osôb pôsobiacich v oblasti justičnej správy vrátane pracovníkov polície a väzenskej správy.“

Dovoľujem si zdôrazniť potrebu intenzívneho vzdelávania o novej filozofii nazerania na ochranu práv dospelých ľudí s duševným postihnutím v spojení so znením Článku 12 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím,

6. navrhujem začať riešiť otázku o spôsobe finančného zabezpečenia povinnosti obcí a miest pri výkone funkcie opatrovníctva osobám s obmedzenou alebo ešte aj s pozbavenou spôsobilosťou na právne úkony, vrátane funkcie procesného (kolízneho) opatrovníctva. Poukazujem na to, že funkcia „tzv. verejného opatrovníka“, ktorým je zariadenie sociálnych služieb alebo štatutár tohto zariadenia je v konflikte záujmov vo vzťahu k záujmami prijímateľa sociálnych služieb.

2.4 BEZBARIÉROVÁ PRÍSTUPNOSŤ

Vo veci problematiky bezbariérovej prístupnosti bolo za rok 2016 doručených 42 podnetov. K 31. decembru 2016 bolo vybavených 20 podnetov.

2.4.1 VÝCHODISKOVÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

Pre účely vyhodnotenia poznatkov z činnosti sú východiskové najmä tieto články Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím a právne predpisy účinné v Slovenskej republike:

Článok 5 Rovnosť a nediskriminácia Dohovoru OSN. Podľa tohto článku zmluvné strany uznávajú, že všetky osoby sú si rovné pred zákonom a podľa zákona a majú nárok na rovnakú ochranu a na rovnaký úžitok zo zákona bez akejkoľvek diskriminácie. Zmluvné strany zakazujú akúkoľvek diskrimináciu na základe zdravotného postihnutia a zaručujú osobám so zdravotným postihnutím rovnakú a účinnú právnu ochranu pred diskrimináciou z akýchkoľvek dôvodov. V záujme presadenia rovnosti a odstránenia diskriminácie zmluvné strany podniknú všetky príslušné kroky na zabezpečenie poskytovania primeraných úprav.

Článok 9 ods. 1 písm. a) Prístupnosť Dohovoru OSN. Uvedený článok zaväzuje zmluvné strany (teda aj Slovenskú republiku) prijať príslušné opatrenia, ktoré zabezpečia osobám so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými prístup k fyzickému prostrediu, k doprave, k informáciám a komunikácii, vrátane informačných a komunikačných technológií a systémov, ako aj k ďalším prostriedkom a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti, a to tak v mestských, ako aj vo vidieckych oblastiach. Tieto opatrenia zahŕňajú identifikáciu a odstraňovanie prekážok a bariér brániacich prístupnosti a vzťahujú sa, okrem iného, na budovy, cesty, dopravné a iné vnútorné a vonkajšie zariadenia, vrátane škôl, obytných budov, zdravotníckych zariadení a pracovísk. Ich cieľom je umožniť osobám so zdravotným postihnutím, aby mohli žiť nezávislým spôsobom života.

Článok 30 ods. 5 písm. c) Účasť na kultúrnom živote, rekreácii, záujmových aktivitách a športe Dohovoru OSN. Týmto článkom zmluvné strany uznali právo osôb so zdravotným postihnutím zúčastňovať sa na rovnakom základe s ostatnými na rekreačných, záujmových a športových aktivitách a zaviazali sa prijať príslušné opatrenia, ktoré zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím mali prístup k miestam konania športových, rekreačných a turistických aktivít.

Hlavné zásady, princípy a požiadavky zabezpečenia architektonického bezbariérového riešenia prostredia a prístupnosti stavieb v Slovenskej republike upravuje **zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)** v znení neskorších predpisov a **štvrtá časť vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 532/2002 Z. z.**, ktorá stanovuje podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie.

2.4.2 POZNATKY Z ČINNOSTI

Podnety sa týkali rôznych oblastí obmedzenia prístupnosti v živote osôb so zdravotným postihnutím. Doručené podnety avizovali zásah do práva týchto osôb, žiť nezávislý život na rovnakom základe a v kvalite, ktorá sa čo najviac približuje životu osôb bez zdravotného postihnutia. Ide o prístup k fyzickému prostrediu, k doprave, k informáciám a komunikácii, vrátane informačných a komunikačných technológií a systémov, ako aj k ďalším prostriedkom a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti, a to tak v mestských, ako aj vo vidieckych oblastiach.

A. Bezbariérová architektonická prístupnosť

Podstatná časť podnetov referátu „Bezbariérová architektonická prístupnosť“ sú podnety, v ktorých občania namietali **bariérový vstup** do rôznych budov, ako aj **bariérovosť v budovách**.

A.1 Bytové domy

Podnety doručené v oblasti bezbariérovej architektonickej prístupnosti bytových domov v roku 2016: 10

Podnety vybavené k 31.12. 2016: 6

Porušenie článkov Dohovoru OSN som konštatovala v 6 prípadoch.

A.1.1 Bariéry pri vstupe do bytového domu

V šiestich podnetoch občania namietali bariérový vstup do bytového domu. Okrem bariérového vstupu podávateľa podnetov namietali aj neprimeranú strmosť nájazdovej plošiny, v ďalšom bytovom dome strmosť nájazdovej rampy, ktorá zabezpečuje vstup do bytového domu. V jednom prípade podávateľ poukazoval na to, že vchodové dvere sú užšie a majú dverný prah, ktorý vytvára bariéru pri vstupe do bytového domu.

Uplatnenie kompetencií komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 24 Zákona o komisároch v spojení s § 10 ods. 2 písm. a) bod 4. Zákona o komisároch /spracovanie písomného vyjadrenia o výsledku posúdenia podnetu a návrh na prijatie opatrení/

V bytovom dome **v Krompachoch, ktorý je Domom s opatrovateľskou službou**, sa nachádza 13 bytov osobitného určenia. V dome býva viacero osôb so zdravotným postihnutím odkázaných na invalidný vozík. **Vlastníkom týchto bytov je mesto Krompachy.**

Podávateľ podnetu sa z dôvodu rekonštrukcie vchodovej brány bytového domu nedostal viac ako päť rokov von a to aj napriek tomu, že mu bol priznaný príspevok z úradu práce na rekonštrukciu vchodových dverí do bytového domu. Následne po úprave vchodových dverí do bytového domu bola vstupná brána opätovne vymenená a podávateľ uviazol na niekoľko rokov v byte, nakoľko nemal možnosť dostať sa z tohto bytového domu von. Pred tým, ako sa podávateľ podnetu obrátil so svojim podnetom na mňa, ako na komisárku pre osoby so zdravotným postihnutím, počas piatich rokov sa márne domáhal nápravy tohto protiprávneho stavu na rôznych inštitúciách.

Mesto Krompachy, ktoré je vlastníkom bytov osobitného určenia, a **Bytové družstvo Spišská Nová Ves**, ako **správca dotknutého bytového domu**, som požiadala o predloženie písomného stanoviska k zabezpečeniu bezbariérového prístupu do bytového domu. Zároveň som uvedené subjekty požiadala o poskytnutie potrebnej súčinnosti a spolupráce pri zabezpečení bezbariérového vstupu do bytového domu.

V priebehu vybavovania podnetu sa uskutočnila schôdza vlastníkov bytov, na ktorej sa prerokovala požiadavka na vybudovanie bezbariérového vstupu do bytového domu a odsúhlasilo sa vybudovanie bezbariérového vstupu do bytového domu. Zo zápisnice zo schôdzy vlastníkov bytov som zistila, že všetci vlastníci bytov prítomní na schôdzi vyjadrili svoj súhlas s komplexnou opravou predného vstupu do bytového domu a s vybudovaním bezbariérového vstupu do bytového domu.

Po komplexnom posúdení podnetu som skonštatovala, že do bytového domu na Lorencovej 12 v Krompachoch **nie je v súčasnosti dostatočným spôsobom vyriešený a zabezpečený bezbariérový vstup, čím dochádza k porušeniu základného práva na prístupnosť zaručeného** Článkom 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Návrh na prijatie opatrení:

Správca dotknutého bytového domu som požiadala o prijatie opatrení, ktoré povedú k vybudovaniu bezbariérového vstupu do bytového domu. Navrhla som mu, aby:

1. v určenej lehote zvolal schôdzu vlastníkov bytov a nebytových priestorov, predmetom ktorej bude hlasovanie o výbere zhotoviteľa, ktorý bude rekonštrukciu vstupu do bytového domu uskutočňovať,
2. po výbere a odsúhlasení zhotoviteľa, ktorý bude rekonštrukciu vstupu do bytového domu uskutočňovať, zabezpečil, aby bol bezbariérový vstup do bytového domu v lehote do 60 dní od uskutočnenia schôdzy vlastníkov bytov vybudovaný.

Vyhodnotenie opatrení:

V určenej lehote sa uskutočnila schôdza vlastníkov bytov, na ktorej vlastníci odsúhlasili zhotoviteľa prác.

Bezbariérový prístup zatiaľ nebol vybudovaný, bude sa realizovať v rámci obnovy bytového domu. Opatrenia teda boli čiastočne splnené.

Splnenie opatrení bude sledované v nasledujúcom období.

Žiaľ, podávateľ podnetu v priebehu jeho šetrenia zomrel, takže sa nedozvedel, že vlastníci bytov síce až po niekoľkých rokoch realizujú opatrenia uložené komisárkou pre osoby so zdravotným postihnutím. Na realizácii opatrení však trvám, aj napriek tomu, že podávateľ podnetu zomrel, pretože uvedená zmena pomôže ďalším obyvateľom bytového domu.

Ďalší prípad bol vo veci zabezpečenie bezbariérového prístupu do tohto bytového domu úprava na Ševčenkovej 14, v Bratislave Petržalke.

Bytové družstvo Petržalka, ako **správca dotknutého bytového domu** som požiadala o predloženie písomného stanoviska k zabezpečeniu bezbariérového vstupu do bytového domu. Zároveň som požiadala o poskytnutie potrebnej súčinnosti a spolupráce pri zabezpečení bezbariérového vstupu do bytového domu.

Po komplexnom posúdení podnetu som skonštatovala, že do bytového domu na Ševčenkovej 14, v Bratislave Petržalke v súčasnosti nie je dostatočným spôsobom vyriešený a zabezpečený

bezbariérový vstup, čím **dochádza k porušeniu základného práva na prístupnosť zaručeného Článkom 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.**

Návrh na prijatie opatrení:

Bytové družstvo Petržalka, ako správcu dotknutého bytového domu, som požiadala o prijatie opatrení, ktoré povedú k vybudovaniu bezbariérového vstupu do bytového domu. Správcovi bytového domu som navrhla, aby:

1. v určenej lehote zvolal schôdzu vlastníkov bytov a nebytových priestorov, predmetom ktorej bude prerokovanie a hlasovanie o:
 - vybudovaní bezbariérového vstupu do bytového domu,
 - spôsobe financovania vybudovania bezbariérového vstupu do bytového domu a
 - výbere zhotoviteľa, ktorý bude vybudovanie bezbariérového vstupu do bytového domu uskutočňovať,
2. po odsúhlasení vybudovania bezbariérového vstupu do bytového domu, spôsobe jeho financovania a výbere zhotoviteľa, ktorý bude vybudovanie bezbariérového vstupu do bytového domu uskutočňovať, zabezpečil, aby bol bezbariérový vstup do bytového domu vybudovaný v určenej lehote od zaobstarania súvisiacej dokumentácie a finančných prostriedkov na jeho realizáciu.

Vyhodnotenie opatrení:

V určenej lehote sa uskutočnila schôdza vlastníkov, na ktorej schválili vybudovanie bezbariérového prístupu pre predný i zadný vchod do bytového domu. Na schôdzi tiež schválili komisiu, ktorá vyberie projektanta a zhotoviteľa.

Opatrenia boli čiastočne splnené, nakoľko bezbariérový vstup zatiaľ vybudovaný nebol. Splnenie opatrení bude sledované v nasledujúcom období.

1 podnet sa týkal vybudovania rampy a zabezpečenia bezbariérového vstupu do **bytového domu na Gudernovej 26, v Košiciach.**

Stavebné bytové družstvo II. Košice, ako **správcu bytového domu** som požiadala o predloženie písomného stanoviska k zabezpečeniu bezbariérového vstupu do bytového domu. Zároveň som požiadala o poskytnutie potrebnej súčinnosti a spolupráce pri zabezpečení bezbariérového vstupu do bytového domu.

V písomnom stanovisku mi správca bytového domu oznámil, že požiadavka na vybudovanie rampy, ktorá by imobilným občanom zabezpečila bezbariérový vstup do bytového domu na Gudernovej 26, v Košiciach, bola predložená počas realizácie prác pri obnove bytového domu v predchádzajúcom období, pričom bola vypracovaná aj projektová dokumentácia na vybudovanie tejto rampy. Z dôvodu, že vo fonde prevádzky, údržby a opráv bytového domu nie je dostatok finančných prostriedkov, k realizácii projektu a k vybudovaniu rampy zatiaľ nedošlo.

Po komplexnom preskúmaní a posúdení podnetu som skonštatovala, že do bytového domu na Gudernovej 26, v Košiciach **v súčasnosti nie je dostatočným spôsobom vyriešený a zabezpečený bezbariérový vstup, čím dochádza k porušeniu základného práva na prístupnosť zaručeného Článkom 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.**

Návrh na prijatie opatrení:

Správcu bytového domu som požiadala o prijatie opatrení, ktoré povedú k vybudovaniu bezbariérového vstupu do bytového domu. Navrhla som, aby:

1. v určenej lehote opätovne zvolal schôdzu vlastníkov bytov a nebytových priestorov, predmetom ktorej bude rokovanie a hlasovanie o spôsobe a možnostiach financovania realizácie projektu a vybudovania rampy, ktorá zabezpečí bezbariérový vstup do bytového domu na Gudernovej 26, v Košiciach (napr. poskytnutie podpory, resp. úveru zo Štátneho fondu rozvoja bývania, navýšenie preddavkov vlastníkov bytov do fondu prevádzky, údržby a opráv, prípadne mimoriadny vklad),
2. po odsúhlasení spôsobu financovania realizácie projektu a výbere zhotoviteľa, ktorý bude vybudovanie bezbariérového vstupu do bytového domu uskutočňovať, zabezpečil vybudovanie bezbariérového vstupu do bytového domu v lehote do 90 dní od zaobstarania súvisiacej dokumentácie a potrebných finančných prostriedkov.

Vyhodnotenie opatrení :

Určená lehota na zvolanie schôdze ešte neuplynula.

Splnenie opatrení bude sledované v nasledujúcom období.

Podnety nevybavené v roku 2016, budú posudzované v nasledujúcom období roku 2017.

Ide o podnety, v ktorých podávatelia podnetov namietajú nezabezpečenie bezbariérového prístupu do bytových domov a v bytovom dome na ulici Mládeže 3, v Zlatých Moravciach a nezabezpečenie bezbariérového vstupu do bytových domov na Fedinovej 1-5, v Bratislave-Petržalke.

A.1.2. Bariéry vo vnútorných priestoroch bytového domu

Podávatelia týchto podnetov upozorňovali a namietali prekážky pohybu vo vnútorných priestoroch bytových domov. V tejto oblasti boli prijaté **4 podnety**, z toho v 2 podnetoch bolo upozornené na chýbajúci výťah.

V bytovom dome **na Radlinského 34, v Bratislave nie je výťah**, ani iný vhodný spôsob zabezpečenia bezbariérového prístupu na jednotlivé poschodia. Podávateľka podnetu býva na 6. poschodí. Poukazuje na to, že musí denne s francúzskymi barlami prekonávať prekážku 135 schodov.

Po komplexnom posúdení podnetu som skonštatovala, že **v bytovom dome na Radlinského 34, v Bratislave nie je dostatočným spôsobom vyriešený a zabezpečený bezbariérový prístup, čím dochádza k porušeniu základného práva na prístupnosť zaručeného Článkom 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.**

Návrh na prijatie opatrení:

Bytové družstvo Centrum, ako správcu bytového domu, som požiadala o prijatie opatrení, ktoré povedú k vybudovaniu výťahu v bytovom dome. Navrhla som, aby:

1. v určenej lehote zvolalo schôdzu vlastníkov bytov a nebytových priestorov, predmetom ktorej bude prerokovanie a hlasovanie o:
 - vybudovaní výťahu v bytovom dome na Radlinského 34, v Bratislave,

- spôsobe financovania vybudovania výťahu a
 - výbere zhotoviteľa, ktorý bude vybudovanie výťahu uskutočňovať,
2. po odsúhlasení vybudovania výťahu, spôsobe jeho financovania a výbere zhotoviteľa, ktorý bude vybudovanie výťahu uskutočňovať, zabezpečil vybudovanie výťahu v bytovom dome v lehote do 60 dní od zaobstarania súvisiacej dokumentácie a finančných prostriedkov na jeho realizáciu.

Vyhodnotenie opatrení:

V určenej lehote sa uskutočnila schôdza vlastníkov bytov, na ktorej vlastníci bytov súhlasili, aby sa uskutočnila výstavba výťahov, ak to bude technicky možné a bude dostatok finančných prostriedkov. Vlastníci bytov nesúhlasia s čerpaním úveru.

Bezbariérový pohyb v bytovom dome zatiaľ nebol vybudovaný. Opatrenia boli čiastočne splnené.

Splnenie opatrení bude sledované v nasledujúcom období.

Podávateľ podnetu je vlastníkom bytu **v bytovom dome na Pribinovej 11, v Senci**. Na základe písomného súhlasu takmer všetkých vlastníkov bytov vo vchode bytového domu s montážou šikmej schodiskovej plošiny z prízemia na 1. poschodie, požiadal Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Pezinok, pracovisko Senec, o priznanie peňažného príspevku na kúpu zdvíhacieho zariadenia – šikmej schodiskovej plošiny.

Úrad práce podávateľovi podnetu peňažný príspevok na kúpu šikmej schodiskovej plošiny priznal a poskytol. Pri montáži schodiskovej plošiny došlo k incidentu s vlastními bytov a schodiskovú plošinu musel dodávateľ demontovať. Podávateľ podnetu bol z tohto dôvodu povinný vrátiť finančný príspevok poskytnutý z úradu práce.

Podávateľ podnetu nemá žiadnu možnosť dostať sa samostatne zo svojho bytu nachádzajúcom sa na 1. poschodí.

Spoločenstvo vlastníkov bytov (SVB Senec 1-11) navrhovalo vyriešiť problém pásovým schodolezom, čo však nie je vhodné riešenie pre podávateľa podnetu okrem iného aj z dôvodu, že mu neumožňuje jeho samostatnosť, nezávislosť, osobnú mobilitu, plné a účinné zapojenie sa a začlenenie do spoločnosti tak, ako mu to zaručuje Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím, pretože si vyžaduje neustálu asistenciu inej osoby.

Na účely komplexného vyriešenia danej situácie a dosiahnutia čo najväčšej miery integrácie podávateľa do spoločenského života je najvhodnejším riešením šikmá schodisková plošina, ktorá zabezpečí najmä samostatnosť a nezávislosť podávateľa.

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny môže poskytnúť jednej osobe na odstránenie bariéry tohto druhu peňažný príspevok najviac vo výške 11 617,88 € (rok 2016).

Vlastníci bytov však nie sú ochotní prijať takéto riešenie, údajne z dôvodu, že nebudú môcť sťahovať väčšie predmety cez schodisko. Ďalej argumentujú tým, že v prípade požiaru nebude cez schodisko zabezpečená dostatočná úniková cesta.

Toto ich tvrdenie bolo vyvrátené posudkom špecialistu požiarnej ochrany, podľa ktorého namontovaním schodiskovej plošiny nedôjde k zúženiu schodiska, pretože mimo prevádzky bude schodisková plošina sklopená na spodnej zastávke mimo schodiskového ramena. Inštaláciou schodiskovej plošiny nedôjde ani k zúženiu pôvodnej šírky únikovej cesty na schodisku bytového domu.

Predseda Spoločenstva vlastníkov bytov a jeho právny zástupca navrhujú, aby sa na uvedenom bytovom dome na strane vonkajšieho obvodového plášťa vybuodovala zvislá plošina.

Vybudovanie tohto zariadenia však predpokladá investíciu cca 25.000,- €. Navrhované riešenie je z hľadiska finančného nákladu nerealizovateľné.

Od apríla 2016 do dnešnej doby nie je v bytovom dome stále dostatočným spôsobom vyriešený a zabezpečený bezbariérový prístup, čím aj naďalej dochádza k porušeniu základného práva na prístupnosť, zaručeného Článkom 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Vzhľadom na radikálny odpor celého spoločenstva vlastníkov bytov vyjsť v ústrety svojmu susedovi, podávateľ podnetu je neustále väznený vo svojom byte.

Návrh na prijatie opatrení:

Spoločenstvo vlastníkov bytov som požiadala, aby v určenej lehote zrealizovalo opatrenia, ktoré povedú k bezodkladnej montáži šikmej schodiskovej plošiny v bytovom dome, a aby:

1. v určenej lehote zvolalo Zhromaždenie vlastníkov bytov a nebytových priestorov, predmetom ktorého bude hlasovanie o montáži šikmej schodiskovej plošiny, na ktorú bol podávateľovi poskytnutý peňažný príspevok.

Prípado bol aj viackrát medializovaný. Tiež si dovoľím upozorniť, že Spoločenstvo vlastníkov bytov k dnešnému dňu neposkytlo informácie a doklady, ktoré som žiadala opakovane a porušilo Zákon o komisároch.

S podávateľom podnetu som sa viackrát osobne stretla, aj za prítomnosti jeho právneho zástupcu, predsedu spoločenstva vlastníkov bytov a ich právneho zástupcu. Aj napriek viacerým snahám objasniť vlastníkom bytov celú situáciu, niekoľkonásobným pokusom o pochopenie, že zasahujú do ľudských práv podávateľa podnetu, napriek urgenciám o vyriešenie tohto problému Spoločenstvo vlastníkov bytov nie je ochotné urobiť kroky k dohode a pristúpiť na riešenie, ktoré môže byť v celom rozsahu hrazené zo strany úradu práce.

Vyhodnotenie opatrení:

Zhromaždenie vlastníkov bytov, na ktorom by vlastníci bytov hlasovali o montáži šikmej schodiskovej plošiny, sa k dnešnému dňu neuskutočnilo.

Bezbariérový pohyb podávateľa podnetu v bytovom dome nebol vyriešený. Opatrenia smerujúce k montáži schodiskovej plošiny neboli splnené.

Pri riešení tohto zásahu do práv osoby so zdravotným postihnutím chránených Dohovorom OSN som sa stretla s neprimerane ignorantským postojom, k požiadavkám o predloženie dokladov, návrhom na odstránenie bariér v tomto bytovom dome. Takýto postoj celého spoločenstva vlastníkov bytov je neprijateľný. V tomto smere si dovoľujem upozorniť na to, že subjekt, ktorému bolo navrhnuté, aby prijal určité opatrenia na odstránenie zásahu, do dnešnej doby nereagoval. Uvedené konanie sa môže vyhodnotiť ako účelové. V zásade čas, v ktorom sa predpokladá vyriešenie tejto situácie, nie je možné nijako predpokladať. Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím je inštitucionálny subjekt, určený na zabezpečenie verejnej ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím. Základným rámcom na vytvorenie tohto orgánu je záväzok Slovenskej republiky vyplývajúci z medzinárodnej zmluvy - Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Rešpektovanie komisára pre osoby so zdravotným postihnutím zo strany subjektov, ktoré podliehajú kompetencii komisára, je prejavom úcty k ľuďom so zdravotným postihnutím a k ich právam garantovaným Dohovorom OSN. Zákon o komisároch ani nepredpokladá, že by niektorý subjekt mohol alebo mal neplniť opatrenia uložené komisárom. Toto konanie Spoločenstva vlastníkov bytov považujem za konanie v rozpore so Zákonom o komisároch a Dohovorom OSN.

Opakovane sa obrátim na Spoločenstvo vlastníkov bytov s požiadavkou na urýchlené zvolanie Zhromaždenia vlastníkov bytov a nebytových priestorov, predmetom ktorého bude hlasovanie o montáži šikmej schodiskovej plošiny, na ktorú bol podávateľovi podnetu poskytnutý peňažný príspevok alebo iného, a čo najskôr skutočne zrealizovateľného riešenia. Splnenie opatrení bude sledované v nasledujúcom období.

Podávateľ podnetu býva **v bytovom dome na Považskej ulici 1, v Košiciach**. Vo svojom podnete namieta, že keď vojde na vozíku do výťahu, vnútorné dvere sa nedajú zavrieť a výťah sa nepohne. Na to, aby sa dostal von z bytu, potrebuje pomoc tretej osoby. Výťahová kabína je nedostatočne veľká a je vo veľmi zlom technickom stave. Podávateľ podnetu sa domáha **výmeny výťahu a zabezpečenia bezbariérového prístupu v bytovom dome** tak, ako to zaručuje **Článok 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím**.

Požiadala som Stavebné bytové družstvo II. Košice, ako **správcu dotknutého bytového domu**, o **predloženie písomného stanoviska** k zabezpečeniu **bezbariérového prístupu** v bytovom dome na Považskej 1, v Košiciach. Zároveň som **požiadala o poskytnutie potrebnej súčinnosti a spolupráce pri zabezpečení bezbariérového prístupu** v bytovom dome.

Po komplexnom preskúmaní a posúdení podnetu som skonštatovala, že **v bytovom dome** na Považskej 1, v Košiciach **nie je dostatočným spôsobom vyriešený a zabezpečený bezbariérový prístup**, čím dochádza k porušeniu základného práva na prístupnosť zaručeného **Článkom 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím**.

Návrh na prijatie opatrení:

Stavebné bytové družstvo II. Košice, ako správcu dotknutého bytového domu, som požiadala o prijatie opatrení, ktoré povedú k výmene výťahu v bytovom dome na Považskej 1, v Košiciach. Správcovi bytového domu som navrhla, aby:

1. v určenej lehote zvolal schôdzu vlastníkov bytov a nebytových priestorov, predmetom ktorej bude prerokovanie a hlasovanie o:
 - výmene výťahu v bytovom dome na Považskej 1, v Košiciach,
 - spôsobe financovania výmeny výťahu a
 - výbere dodávateľa, ktorý bude výmenu výťahu uskutočňovať,
2. po odsúhlasení výmeny výťahu, spôsobe jej financovania a výbere dodávateľa, ktorý bude výmenu výťahu uskutočňovať, zabezpečil výmenu výťahu v bytovom dome lehote do 90 dní od zaobstarania súvisiacej dokumentácie a potrebných finančných prostriedkov.

Zároveň som správcu bytového domu požiadala, aby ma písomne informoval o zvolaní schôdze vlastníkov bytov, o výsledkoch hlasovania a o ďalších opatreniach, ktoré bytové družstvo prijalo a zrealizovalo za účelom výmeny výťahu v bytovom dome Považskej 1, v Košiciach.

Vyhodnotenie opatrení:

V určenej lehote sa uskutočnila schôdza vlastníkov, na ktorej vlastníci bytov súhlasili, aby sa uskutočnila kompletná rekonštrukcia výťahov. Ďalej súhlasili s navýšením tvorby fondu prevádzky, údržby a opráv, súhlasili rekonštrukciu výťahov realizovať prostredníctvom úveru zo Štátneho fondu rozvoja bývania.

Rekonštrukcia výťahov zatiaľ nebola zrealizovaná. Splnenie opatrení bude sledované v nasledujúcom období.

Podnety nevybavené v roku 2016 budú posudzované v nasledujúcom období roku 2017.

Podávateľka podnetu bývajúca na Karloveskej 13, v Bratislave, má dcéru s ťažkým zdravotným postihnutím, odkázanú na invalidný vozík. V podnete uvádza, že v ich bytovom dome bol zrekonštruovaný výťah. Počas rekonštrukcie viackrát vyslovila svoju požiadavku na predĺženie výťahovej kabíny o 25 cm tak, ako to bolo zrealizované vo vedľajšom bytovom dome. Dcéra podávateľky podnetu sa na vozíku do výťahu nezmestí, pretože výťahová kabína je veľmi krátka. Ak sa dcéra podávateľky otočí a vojde do kabíny chrbtom (čo je mimochodom veľmi nedôstojné a neprípustné), zmestí sa s doprovodom iba s veľkými ťažkosťami.

A.2. Pošty

Podnety doručené v oblasti bezbariérovej architektonickej prístupnosti budovy pošty v roku 2016: 5

Podnety vybavené k 31.12. 2016: 2

Porušenie článkov Dohovoru OSN som konštatovala v 1 prípade.

V roku 2016 som začala z vlastnej iniciatívy preskúmať zabezpečenie bezbariérového vstupu **do piatich budov Slovenskej pošty, a.s. - Pošta Hlohovec 1, Pošta Bratislava 411 a Bratislava 59, Pošta Želiezovce a Hlavná pošta v Košiciach.**

Príslušné pobočky Slovenskej pošty, a. s., (ďalej len „Slovenská pošta“) som požiadala o stanovisko, aby sa vyjadrili k opísaným technickým a bariérovým problémom.

Poštu v Želiezovciach navštívili právnici Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím osobne a zistili, že do budovy pošty vedie rampa, ktorá má držadlá a vodiace tyče po obidvoch stranách. Rampa podľa nášho posúdenia nie je strmá.

Podľa poskytnutých informácií sa všetky služby vybavujú na prízemí. Občania v rozhovoroch vyjadrili spokojnosť s tým, že pošta má zabezpečený bezbariérový prístup.

Na základe zistených skutočností som skonštatovala, že do budovy, v ktorej Slovenská pošta v Želiezovciach sídli, je bezbariérový prístup zabezpečený rampou a podľa môjho posúdenia je bezbariérový prístup pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu zabezpečený dostatočne. K porušeniu **Článku 9 ods. 1 písm. a)** Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím v danom prípade **nedošlo**.

Bariéry na Pošte Košice 1 (ďalej aj ako „Hlavná pošta“) boli niekoľkokrát medializované. Vlastnú iniciatívu pri riešení tohto zásahu som začala po odvysielaní reportáže v RTVS a poskytnutí rozhovoru v tejto veci.

O poskytnutie stanoviska k zabezpečeniu bezbariérového vstupu do budovy Pošty Košice 1 som požiadala Slovenskú poštu, a. s., mesto Košice, spoločnosť Slovak Telekom, a. s., a Krajský pamiatkový úrad Košice.

Po komplexnom preskúmaní podnetu som zistila, že budova Hlavnej pošty bola postavená v rokoch 1928 – 1930. Je národnou kultúrnou pamiatkou a nachádza sa na území Mestskej pamiatkovej rezervácie Košice. Predstavuje jednu z najvýznamnejších funkcionalistických stavieb na území mesta.

Vlastníkom budovy, v ktorej sa pošta nachádza, je spoločnosť Slovak Telekom, a. s.. Nájomcom budovy je Slovenská pošta, a. s.. Magistrát mesta Košice je vlastníkom časti pozemku - chodník pred budovou pošty.

Hlavný vstup do budovy hlavnej pošty pre verejnosť je z Poštovej ulice.

Z poskytnutých písomných stanovísk som zistila, že Slovenská pošta spracovala a predložila na schválenie niekoľko alternatív riešenia bezbariérového vstupu do budovy hlavnej pošty. Dve alternatívy riešili zabezpečenie bezbariérového prístupu z dvora a tri alternatívy z ulice.

Z poskytnutých písomných stanovísk vyplýva, že Krajský pamiatkový úrad, Slovenská pošta a vlastníkom budovy sa zhodli na riešení situácie vybudovaním zvislej plošiny (výťahu), ktorá by mala viesť popri hlavnom vchode.

Mesto Košice s takýmto riešením nesúhlasí. Navrhuje vybudovať výťah v dvorovej časti objektu Hlavnej pošty, s čím ale nesúhlasí vlastníkom budovy.

Slovenská pošta má záujem situáciu vyriešiť, zatiaľ však **nedošlo k dohode o vhodnom spôsobe odstránenia bariér medzi všetkými dotknutými subjektmi.**

Návrh na prijatie opatrení:

Po komplexnom preskúmaní a posúdení podnetu som skonštatovala, že do budovy hlavnej pošty v Košiciach v súčasnosti nie je dostatočným spôsobom vyriešený a zabezpečený bezbariérový prístup, čím dochádza k porušeniu základného práva na prístupnosť zaručeného Článkom 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Navrhla som opatrenie - zvolanie stretnutia, ktorého sa zúčastnia všetky dotknuté subjekty (vrátane mňa, ako komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím a odborníkov z Fakulty architektúry STU Bratislava). Predmetom stretnutia má byť rokovanie o najvhodnejšom a najrýchlejšom zabezpečení bezbariérového prístupu do budovy a v budove Hlavnej pošty v Košiciach.

V prípade, že na stretnutí nedôjde k dohode a k odsúhlaseniu konkrétneho spôsobu riešenia zabezpečenia bezbariérového prístupu do budovy a v budove Hlavnej pošty v Košiciach, som navrhla, aby Slovenská pošta začala hľadať iné vhodné priestory, v ktorých bude poskytovať svoje služby, a v ktorých bude bezbariérový prístup zabezpečený.

Vyhodnotenie opatrení:

Slovenská pošta, a.s., má záujem riešiť bezbariérový vstup do budovy. Problematické je viesť všetky zúčastnené subjekty k zhodnému riešeniu.

Riešenie celej situácie bude sledované v nasledujúcom období.

Slovenská pošta, a.s., tiež v písomnom stanovisku uviedla, že za účelom uspokojenia potrieb klientov v prevádzkach, kde sa nenachádzajú bezbariérové vstupy, má špeciálny režim obsluhy - tabuľku s telefónnym číslom, ktorým si imobilný občan privolá pracovníka pošty a ten mu na mieste pred budovou pošty poštové služby. Prípadne, po dohode s vedúcim pošty, je možné poskytovať poštové služby prostredníctvom doručovateľov.

Takéto riešenie však nemožno považovať za vhodné. Je potrebné si uvedomiť, že okrem osôb s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie pošty navštevujú aj seniori a rodičia s malými deťmi, ktorí často musia žiadať o pomoc s prenesením kočíka, prípadne kočíky odkladajú vo vstupných halách. Vybavovanie klientov pred budovou zasahuje do práva na ľudskú dôstojnosť.

Podnety nevybavené v roku 2016 budú posudzované v nasledujúcom období roku 2017.

Ide o posúdenie architektonických bariér v budove Slovenskej pošty Hlohovec, v budove Slovenskej pošty Bratislava 411 a Slovenskej pošty Bratislava 59.

A.3. Školy

Podnety doručené v oblasti bezbariérovej architektonickej prístupnosti budovy škôl v roku 2016: 2

Podnety vybavené k 31.12. 2016: 2

Porušenie článkov Dohovoru OSN som konštatovala v 1 prípade.

Podávateľka podnetu namietala, že obidve **budovy Právnickej fakulty UPJŠ na Kováčskej 26 a 30, v Košiciach** (ďalej len „Právnická fakulta“) nemajú zabezpečený bezbariérový prístup a nie sú prispôsobené pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu. Podávateľka v podnete uvádza, že už pri vchode do budovy školy je nutné prekonať veľké množstvo schodov. Dvere do budovy školy sú ťažké a ťažko sa otvárajú. Priestor na pohyb na vozíku je veľmi malý.

Ďalej poukazuje na to, že v obidvoch budovách sa nenachádza výťah. Schody sú veľmi strmé a pre osobu na vozíku absolútne nevhodné.

Vedenie Právnickej fakulty som požiadala o predloženie písomného stanoviska k zabezpečeniu bezbariérového prístupu do budov a v priestoroch budov Právnickej fakulty. Zároveň som požiadala o poskytnutie potrebnej súčinnosti a spolupráce pri zabezpečení bezbariérového prístupu do budov a v budovách Právnickej fakulty.

Budova školy sa nachádza v pamiatkovej zóne, preto bolo potrebné aj stanovisko, resp. odborná a metodická pomoc Krajského pamiatkového úradu Košice.

Podľa vyjadrenia Krajského pamiatkového úradu Košice sú obidva objekty, v ktorých sídli Právnická fakulta, národné kultúrne pamiatky, evidované v Ústrednom zozname pamiatkového fondu a sú súčasťou Mestskej pamiatkovej rezervácie Košice. Obidve budovy Právnickej fakulty v Košiciach boli vybudované v 19. storočí podľa vtedajších stavebných noriem a predpisov a dodnes slúžia pre potreby školských prevádzok. Pamiatkovo chránené budovy je možné prispôbiť iba do tej miery, ktorá nepoškodzuje vyššie uvedené pamiatkové hodnoty. Medzi tieto hodnoty patrí aj vhodná prezentácia kultúrnej pamiatky.

Krajský pamiatkový úrad sa vyjadril, že rampu nie je možné vybudovať a odporučil mobilnú pomocnú konštrukciu (schodolez) v kombinácii s poskytovaním asistenčnej pomoci. Trvalý stavebný zásah do kamenných schodiskových stupňov v exteriéri aj interiéri podľa vyjadrenia Krajského pamiatkového úradu Košice nie je prípustný. Pre zachovanie pamiatkových hodnôt v národných kultúrnych pamiatkach je možné použiť na schodiskách mobilné zariadenia, ktorými sú napr. schodolezy. Osadenie výťahov v budove je možné len po individuálnom posúdení technických možností budovy, pri zachovaní a nenarušení jej pamiatkových hodnôt a prezentácie.

V odôvodnených prípadoch je možné osadenie výťahu, ale až po prerokovaní a odsúhlasení miery zásahov do konkrétnej budovy v osobitnom správnom **konaní Krajského pamiatkového úradu Košice** na podnet, resp. podanie vlastníka budovy.

Po komplexnom preskúmaní a posúdení podnetu som skonštatovala, že do budov a vo vnútorných priestoroch budov Právnickej fakulty UPJŠ na Kováčskej 26 a 30 v Košiciach **v súčasnosti nie je dostatočným spôsobom vyriešený a zabezpečený bezbariérový prístup, čím dochádza k porušeniu základného práva na prístupnosť zaručeného Článkom 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.**

Návrh na prijatie opatrení:

Na základe odporúčania krajského pamiatkového úradu som navrhla prijať opatrenia:

1. zabezpečenie bezbariérového vstupu do budov mobilnou pomocnou konštrukciou v kombinácii s poskytovaním asistenčnej pomoci,
2. zabezpečenie posúdenia technických možností budov za účelom osadenia výťahov a podanie žiadosti o vydanie rozhodnutia na krajský pamiatkový úrad a
3. zaobstaranie všetkých dokladov potrebných na vybudovanie výťahov.

Vyhodnotenie opatrení:

Na základe uložených opatrení mi kvestor UPJŠ oznámil, že v prípade osôb na invalidnom vozíku škola vie sprístupniť budovu na Kováčskej 30, kde prebieha výučba a to tak, že invalidný vozík prejde trasu pre motorové vozidlá parkujúce vo dvore. Vstup do budovy je priamo z parkoviska bez nutnosti prekonávať schody.

Budova na Kováčskej 26 je administratívnu budovu, ťažiskovou budovu z hľadiska výučby je budova na Kováčskej 30.

Rozvrh hodín škola prispôsobuje individuálne každému študentovi so špecifickými potrebami tak, aby výučbu absolvoval výlučne na prízemí.

V rámci prijímacích pohovorov vyhodnocuje fakultný koordinátor pre študentov so špecifickými potrebami povahu a rozsah špecifického nároku uchádzača. V prípade, že ide o uchádzača s obmedzenou schopnosťou pohybu, škola zabezpečí vykonanie prijímacej skúšky v miestnosti na prízemí budovy školy.

Prostredníctvom Univerzitného poradenského centra škola zabezpečuje poradenstvo psychologické, právne, sociálne, IT poradenstvo, knižničné služby.

Čo sa týka vybudovania výťahu, vyžaduje si to poskytnutie finančných prostriedkov z Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Z tohto dôvodu v roku 2017 požiadam **Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky o stanovisko, či eviduje požiadavku PF UPJŠ v Košiciach na poskytnutie finančných prostriedkov na zabezpečenie bezbariérového prístupu.**

Z Dohovoru **o právach osôb so zdravotným postihnutím** jednoznačne vyplýva, že **školy a školské zariadenia musia byť bezbariérovo prístupné**, inak osoby so zdravotným postihnutím nebudú mať možnosť uplatniť svoje právo na vzdelanie. Problémom však môže byť skutočnosť, že školy nemajú dostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie bezbariérového prístupu.

A.4. Zdravotnícke zariadenia

Podnety doručené v oblasti bezbariérovej architektonickej prístupnosti budovy zdravotníckych zariadení v roku 2016: 1

Podnety vybavené k 31.12. 2016: 1

Porušenie článkov Dohovoru OSN som konštatovala v 1 prípade.

Podávateľka podnetu namietala **bariérový vstup do budovy, v ktorej sa poskytuje Lekárska služba prvej pomoci v Revúcej.**

Zdravotnícke zariadenia a všetky priestory, v ktorých sú poskytované služby zdravotnej starostlivosti, musia mať zabezpečený bezbariérový vstup.

Z písomného stanoviska konateľa spoločnosti MIRAMED s.r.o., ktorá prevádzkuje poskytovanie Lekárskej služby prvej pomoci som zistila, že v danom prípade je bezbariérový prístup zabezpečený **schodolezom.**

Návrh na prijatie opatrení:

Skonštatovala som, že takéto riešenie nie je dostatočné a v danom prípade dochádza k porušeniu Článku 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Zároveň **som konateľa spoločnosti MIRAMED s.r.o.**, ktorá prevádzkuje poskytovanie Lekárskej služby prvej pomoci, požiadala o prijatie opatrení, ktoré univerzálnejšie zabezpečia bezbariérový vstup do tejto budovy.

Vyhodnotenie opatrení:

Konateľ spoločnosti, ktorá prevádzkuje poskytovanie Lekárskej služby prvej pomoci mi oznámil, že bude hľadať iné vhodnejšie priestory, a ak nenájde vyhovujúce priestory do jari 2017, začne prerábať prístup, resp. vchod do budovy.

Opatrenie zatiaľ nebolo splnené - k náprave nedošlo. Konateľ spoločnosti však prejavil záujem situáciu riešiť.

Riešenie celej situácie bude sledované v nasledujúcom období.

A.5. Športové zariadenia

Podnety doručené v oblasti bezbariérovej architektonickej prístupnosti budovy športových zariadení v roku 2016: 1

Podnety vybavené k 31.12. 2016: 1

Porušenie článkov Dohovoru OSN som konštatovala v 1 prípade.

V podnete sa podávateľ zamerlal na architektonickú bariéru v Hoteli Nivy v Bratislave, týkajúcu sa vstupu do bazéna.

Vedenie hotela mi v písomnom stanovisku oznámilo, že vstup do bazéna je po dvoch zvislých rebríkoch.

Po komplexnom posúdení podnetu som skonštatovala, že do bazéna nachádzajúceho sa v hoteli NIVY v súčasnosti nie je dostatočným spôsobom vyriešený a zabezpečený bezbariérový vstup, čím dochádza k porušeniu základného práva na prístupnosť zaručeného Článkom 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Zároveň dochádza k porušeniu práva garantovaného v Článku 30 ods. 5 Účasť na kultúrnom živote, rekreácii, záujmových aktivitách a športe Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Bazén, ktorý sa nachádza v hoteli NIVY, je určený širokej verejnosti, teda aj pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu. Z tohto dôvodu by hotel NIVY mal mať zabezpečený bezbariérový vstup do bazéna (napr. prostredníctvom bazénového zdviháka, prípadne iného vhodného zdvíhacieho zariadenia).

Návrh na prijatie opatrení:

Vedenie hotela som požiadala o prijatie opatrení, ktoré zabezpečia bezbariérový vstup do bazéna nachádzajúceho sa v hoteli (napr. kúpou bazénového zdviháka, prípadne iného vhodného zdvíhacieho zariadenia).

Zároveň som požiadala, aby ma vedenie hotela písomne informovalo o opatreniach, ktoré hotel NIVY prijal a zrealizoval za účelom zabezpečenia **bezbariérového vstupu do bazéna** nachádzajúceho sa v hoteli.

Vyhodnotenie opatrení:

Opatrenie k dnešnému dňu nebolo prijaté.

Riešenie celej situácie bude sledované v nasledujúcom období.

B. Diskriminácia v bezbariérovej prístupnosti

Podnety doručené v oblasti diskriminácie v bezbariérovej prístupnosti v roku 2016: 1

Podnety vybavené k 31.12. 2016: 1

Porušenie článkov Dohovoru OSN som konštatovala v 1 prípade.

Občania so zrakovým postihnutím namietali postup **Slovenského futbalového zväzu** z dôvodu neakceptovania preukazu osoby s ťažkým zdravotným postihnutím so sprievodom (ďalej len „ŽZP/S“) na medzištátne zápasy **na štadióne Antona Malatinského v Trnave**.

Podávateľia podnetu uvádzajú, že pri návšteve futbalového podujatia im pri kúpe vstupenky na futbalový zápas nebol akceptovaný preukaz osoby s ŽZP/S (s červeným pruhom).

Podľa vyjadrenia osoby zodpovednej za predaj lístkov výnimku na uplatnenie zľavy na základe preukazu osoby s ŽZP/S majú iba osoby odkázané na invalidný vozík.

Slovenský futbalový zväz si ako organizátor podujatia pri predaji vstupeniek upravuje svoj vlastný režim predaja.

Podľa aktuálnej internej úpravy Slovenského futbalového zväzu vstupenka typu „ŽZP/S vstupenka zdarma“ je platná pre vozíčkara + 1 osobu (doprovod). Pri uplatňovaní tejto zľavy nie je Slovenský futbalový zväz povinný vyhovieť požiadavke osoby, ktorá nie je kvalifikovaná ako „vozíčkar“. Túto podmienku Slovenský futbalový zväz stanovil z dôvodu obmedzenej kapacity vstupeniek pre osoby s ŽZP (15), ktoré sú špeciálne určené pre osoby s telesným postihnutím na štadióne Antona Malatinského v Trnave. Slovenský futbalový zväz sa ďalej vyjadril, že je na rozhodnutí Slovenského futbalového zväzu, ako organizátorovi podujatia, ktorým osobám umožní prístup na podujatie zdarma, a či rozšíri možnosť vstupu zdarma pre všetky osoby, ktoré sú držiteľom preukazu ŽZP/S, ale iba v rámci kapacitných možností.

Po preskúmaní podnetu som skonštatovala, že touto úpravou a zaužívanou praxou Slovenský futbalový zväz porušuje zásadu rovnakého zaobchádzania ustanovenú zákonom č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Podľa môjho názoru konaním a postupom Slovenského futbalového zväzu dochádza k porušeniu Článku 5 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím a k priamej a nepriamej diskriminácii osôb s iným druhom zdravotného postihnutia ako je telesné postihnutie.

Všetci držiteľia preukazu osoby s ŽZP/S by mali mať rovnaké práva bez ohľadu na to, na základe akej diagnózy a akého druhu zdravotného postihnutia im bol preukaz vydaný. Možnosť uplatnenia si zľavy pri predaji vstupeniek by nemali mať iba osoby odkázané na invalidný vozík, ale mala by sa vzťahovať aj na osoby s iným druhom zdravotného postihnutia ako je telesné postihnutie.

Zároveň som sa vyjadrila, že Slovenský futbalový zväz by mal zvoliť taký **postup a zaviesť takú prax, ktorá umožní uplatniť si zľavu aj osobám, ktoré sú držiteľom preukazu ŤZP/S (prípadne aj ŤZP) na základe iného druhu zdravotného postihnutia ako je telesné postihnutie.**

Návrh na prijatie opatrení:

Slovenský futbalový zväz som požiadala o prijatie organizačno-technických opatrení, ktoré zabezpečia rozšírenie vstupenky typu „ZŤP-S vstupenka zdarma“ aj na osoby s iným druhom zdravotného postihnutia ako je postihnutie so zníženou pohyblivosťou v rozsahu kapacitných možností štadióna.

Zároveň som prezidentovi SFZ navrhla, aby zväzil zvýšenie počtu miest určených pre osoby s ťažkým zdravotným postihnutím na štadióne Antona Malatinského v Trnave a možnosť poskytovania zliav pri predaji vstupeniek väčšiemu počtu osôb s ťažkým zdravotným postihnutím.

Vyhodnotenie opatrení:

Opatrenie k dnešnému dňu nebolo prijaté.

Riešenie celej situácie a splnenie opatrení bude sledované v nasledujúcom období.

Väčšina oslovených subjektov už prejavila snahu o odstraňovanie bariér a v písomných stanoviskách mi oznámili opatrenia na zlepšenie úrovne zabezpečenia bezbariérového prístupu. Verím, že postupne sa podarí odstraňovať stále viac architektonických bariér rýchlejším tempom.

Podnety nevybavené v roku 2016 budú posudzované v nasledujúcom období roku 2017.

Predmetom spracovania posúdenia podnetov budú podnety týkajúce sa odmietnutia vstupu nevidiacej osoby s vodiacim psom do obchodných prevádzok, ubytovacích a stravovacích zariadení.

Ďalšia oblasť bariér sa týka neprístupnosti samoobslužných automatov na kúpu cestovných lístkov nevidiacim a slabozrakým, ako aj osobám na vozíku.

V roku 2016 sa podávateľia podnetov v 8 prípadoch domáhali riešenia dopravnej situácie spojenej s parkovaním, vjazde a výjazde vozidiel a domáhali sa zmeny všeobecne záväzných nariadení obce alebo mesta týkajúcej sa výšky dane za užívanie verejného priestranstva.

2.4.3 NÁVRHY A ODPORÚČANIA PODĽA § 11 ODS. 1 ZÁKONA O KOMISÁROCH

V oblasti bezbariérových prístupností navrhujem a odporúčam:

1. **Prijatie nového stavebného zákona**, v rámci ktorého je potrebné:
 - a) implementovať opatrenia, ktoré vyplývajú z Dohovoru OSN a to najmä Článok 9 upravujúci prístupnosť prostredia v architektúre,
 - b) definovať okruh (výpočet) stavieb, u ktorých je nevyhnutné zabezpečiť bezbariérový prístup a bezbariérové užívanie osobami so zdravotným postihnutím,
 - c) zaviesť kontrolný mechanizmus odborného posudzovania bezbariérovosti stavieb nezávislým inštitútom,
 - d) stanoviť sankcie za nedodržiavanie požiadaviek architektonickej prístupnosti,
 - e) začleniť princípy univerzálneho navrhovania do novej výstavby. Stavby musia byť projektované a realizované v súlade s požiadavkami univerzálneho navrhovania.
 - f) legislatívne upraviť, aby sa k projektu stavby vyjadril aj odborník na tvorbu bezbariérového prostredia,
 - g) legislatívne upraviť, aby stavebná inšpekcia mala povinnosť kontrolovať aj dodržiavanie osobitných technických požiadaviek na bezbariérové užívanie stavieb, nariadiť odstránenie zistených nedostatkov a dohliadať na ich odstránenie.
2. Prijat' zmenu zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov tak, aby existoval rýchly a účinný mechanizmus nulovať právo vlastníkov bytov a nebytových priestorov pri vybudovaní bezbariérového prístupu v bytových domoch a do bytových domov.
3. legislatívne upraviť, aby mestá/obce ako stavebné úrady mali povinnosť súhlasiť s realizáciou zariadení zabezpečujúcich bezbariérový prístup a aby sa upustilo od absolvovania procesu prenájmu pozemkov nachádzajúcich sa pred budovami a bytovými domami a spoplatňovania prenájmu (platenia nájomného).

Ďalej navrhujem:

4. zabezpečiť **vzdelávanie** študentov a odborníkov v sektore výstavby, za účelom získania špecializácie pre posudzovanie architektonických bariér,
5. **zvyšovať povedomie o prístupnosti** medzi všetkými zúčastnenými stranami. V rámci zvyšovania povedomia by sa malo tiež zdôrazniť, že **povinnosť dodržiavať štandardy prístupnosti platí pre verejný aj súkromný sektor**. Zvyšovanie povedomia by malo byť vykonávané **v spolupráci s osobami so zdravotným postihnutím**, s ich zastupujúcimi organizáciami a s technickými odborníkmi,
6. zabezpečiť verejné **označenia v Braillovom písme a ľahko čitateľných formách**, ako aj živú asistenciu, sprostredkovateľov, sprievodcov, predčítavateľov, **prístupné informačné stánky, automaty s lístkami**, webové stránky, mobilné aplikácie a **profesionálnych tlmočníkov posunkového jazyka** s cieľom uľahčiť prístup do budov, dopravných prostriedkov a do iných verejne prístupných zariadení,
7. aby všetky budovy určené na užívanie verejnosťou zabezpečili osobám so zdravotným postihnutím bezbariérový prístup. Tieto opatrenia spočívajú napr. vo **vybudovaní alebo rekonštrukcii bezbariérových vstupov** do budov a bytových domov, ďalej vo **vybudovaní výťahov** a vybavení výťahových kabín požadovanými prvkami, prípadne **namontovaní schodiskovej plošiny alebo iného vhodného zdvíhacieho zariadenia** a pod.

2.5 SOCIÁLNE SLUŽBY A VZDELÁVANIE

V oblasti sociálnych služieb a vzdelávania bolo za rok 2016 doručených 50 podnetov.
K 31.12.2016 bolo vybavených 20 podnetov.

2.5.1 VÝCHODISKOVÁ PRÁVNA ÚPRAVA

Pre účely vyhodnotenia poznatkov z činností týkajúcich sa posudzovania práv osôb so zdravotným postihnutím pri poskytovaní sociálnych služieb sú východiskové najmä tieto články Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím: Článok 19 Nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti, Článok 22 Rešpektovanie súkromia, Článok 23 Rešpektovanie domova a rodiny.

Právnym predpisom, ktorý v podmienkach Slovenskej republiky upravuje právne vzťahy **pri poskytovaní sociálnych služieb**, financovaní sociálnych služieb a dohľade nad poskytovaním sociálnych služieb, je **zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov**.

Podľa ustanovenia § 48 zákona o sociálnych službách, fyzická osoba má za podmienok ustanovených týmto zákonom právo výberu sociálnej služby a formy jej poskytovania a právo výberu poskytovateľa sociálnej služby. Fyzická osoba má tiež právo na poskytovanie sociálnej služby, ktorá svojím rozsahom, formou a spôsobom poskytovania umožňuje realizovať jej základné ľudské práva a slobody, zachováva jej ľudskú dôstojnosť, aktivizuje ju k posilneniu sebestačnosti, zabraňuje jej sociálnemu vylúčeniu a podporuje jej začlenenie do spoločnosti.

Právne predpisy, ktoré dopĺňajú základnú právnu normu v oblasti poskytovania sociálnych služieb:

- zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov - posudzovanie a zisťovanie príjmu a majetku za účelom stanovenia úhrady za poskytovanú sociálnu službu,
- zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov - stanovenie povinného mesačného zostatku príjmu prijímateľovi sociálnej služby po zaplatení úhrady za sociálnu službu,
- zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov - vyživovacia povinnosť rodičov k deťom, detí k rodičom pri platení úhrady za poskytovanú sociálnu službu.

Pre účely vyhodnotenia poznatkov z činností týkajúcich sa posudzovania práv osôb so zdravotným postihnutím v oblasti vzdelávania, sú východiskové najmä články Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím: Článok 1 Ochrana pred vykorisťovaním, násilím a zneužívaním, Článok 9 Prístupnosť, Článok 12 Rovnosť pred zákonom, Článok 24 Vzdelávanie.

Prioritným v oblasti vzdelávania osôb so zdravotným postihnutím je zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“) a zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení.

Podľa školského zákona, dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami alebo žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami má právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú. O zaradení dieťaťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami rozhodne riaditeľ na základe odporúčania všeobecného lekára pre deti a dorast a školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie a informovaného súhlasu zákonného zástupcu.

Právne predpisy, ktoré súvisia s právom osôb so zdravotným postihnutím na vzdelávanie:

- zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení, zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene, a doplnení niektorých zákonov - upravuje pôsobnosť, organizáciu a úlohy orgánov štátnej správy v školstve, obcí, samosprávnych krajov a orgánov školskej samosprávy a určuje ich pôsobnosť v oblasti výkonu štátnej správy v školstve a školskej samospráve, v oblasti tvorby siete škôl a školských zariadení Slovenskej republiky zaraďovania, vyradovania a zmien v sieti a v oblasti zriaďovania a zrušovania škôl, školských zariadení, stredísk praktického vyučovania a pracovísk praktického vyučovania.

2.5.2 POZNATKY Z ČINNOSTI

A. Sociálne služby

Podnety doručené v oblasti sociálnych služieb v roku 2016: 32

Podnety vybavené k 31.12. 2016: 6

Porušenie článkov Dohovoru OSN som konštatovala v 1 prípade.

Podávateľia podnetov v oblasti poskytovania sociálnych služieb najčastejšie poukazovali na porušovanie práv osôb so zdravotným postihnutím pri poskytovaní sociálnych služieb v zariadeniach sociálnych služieb. Skutočnosti uvedené v podnetoch som riešila aj priamo v zariadeniach sociálnych služieb.

Za účelom preverovania dodržiavania práv osoby so zdravotným postihnutím pri poskytovaní terénnej sociálnej služby som osobne podnet riešila s primátorom Mesta Zlaté Moravce.

Uplatnenie kompetencií komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 10 ods. 2 písm. f) Zákona o komisároch /navrhovať prostriedky nápravy podľa výsledkov posúdenia podnetu/:

Z celkového počtu vybavených podnetov v roku 2016 v oblasti poskytovania sociálnych služieb som v 1 prípade konštatovala porušenie Článku 22 Rešpektovanie súkromia Dohovoru

OSN zo strany DSS v Medveďove. Podávateľ podnetu namietal, že **DSS v Medveďove** porušuje **právo na rešpektovanie súkromia** prijímateľky sociálnych služieb (ďalej len „prijímateľka“) tým, že zamestnanci domova sociálnych služieb bránili prijímateľke v osobnom, písomnom i telefonickom kontakte s podávateľom podnetu. Štatutárna zástupkyňa zariadenia tento postup odôvodnila tým, že rešpektuje vôľu matky – súdom ustanovenej opatrovníčky, ktorá kontakt dcéry s podávateľom podnetu písomne zakázala.

V súvislosti so šetrením podnetu som počas osobnej návštevy v DSS v Medveďove od prijímateľov sociálnej služby zistila, že súkromné telefóny majú do 14,00 hodiny uzamknuté mimo svojho dosahu, čo platilo počas celého týždňa. Zároveň som zistila, že prijímateľke nebola odovzdaná v DSS listová zásielka od priateľa, s ktorým komunikovala cez telefón a SMS, proti vôli opatrovníčky svojej matky.

Na základe zistených skutočností som v DSS v Medveďove skonštatovala porušenie práv vyplývajúcich z Článku 22 ods. 1. Dohovoru OSN a zákona o sociálnych službách, časť A. Podmienky kvality sociálnych služieb, I. Oblasť Dodržiavanie základných ľudských práv. Konštatovala som, že osobný, písomný a telefonický kontakt prijímateľky pozbavenej spôsobilosti na právne úkony nie je takým úkonom, na ktorý by bol potrebný súhlas opatrovníka. Zariadenie sociálnych služieb, opatrovník ani iná osoba nemôžu brániť pri budovaní vzťahov osoby so zdravotným postihnutím, i keď zbavenej spôsobilosti na právne úkony. Rovnako štatutárna zástupkyňa domova sociálnych služieb a zamestnanci zariadenia nemali právo rozhodnúť za prijímateľku, či je alebo nie je v jej záujme prevzatie listu, ktorý bol adresovaný na jej meno a priezvisko.

Návrh na prijatie opatrení:

Nijaká osoba so zdravotným postihnutím bez ohľadu na miesto jej pobytu alebo prostredie, v ktorom žije, nesmie byť vystavená svojvoľnému alebo nezákonnému zasahovaniu do súkromia, do rodiny, domova, korešpondencie alebo do iných druhov komunikácie. Osoby so zdravotným postihnutím majú právo na zákonnú ochranu pred zasahovaním do súkromia. Vzhľadom k tomu, že som zistila porušenie **Článku 22 ods. 1 Dohovoru OSN**, **požiadala som štatutárnu zástupkyňu DSS v Medveďove o prijatie opatrení, ktoré povedú k zabezpečeniu a dodržiavaniu práva na súkromie prijímateľov sociálnych služieb.**

Vyhodnotenie opatrení:

Štatutárna zástupkyňa DSS v Medveďove mi písomne oznámila prijatie opatrení vedúce k zabezpečeniu a dodržiavaniu práva na súkromie prijímateľov sociálnej služby DSS v Medveďove – vypracovanie a prijatie nového Domáceho poriadku DSS v Medveďove, platného od 1.septembra 2016. Prijímatelia majú zaručený slobodný a voľný pohyb aj mimo zariadenia, čas vychádzok nie je vymedzený. Z dôvodu bezpečnosti sa odporúčajú samostatné vychádzky v čase viditeľnosti. Návštevy v DSS v Medveďove nie sú striktné obmedzené časovým intervalom, ale je odporúčané prispôbiť ich aktivitám a vnútorným pravidlám prijímateľom. Prijímatelia sociálnej služby môžu telefonovať bez časového obmedzenia. Iba doporučené poštové zásielky u prijímateľov pozbavených spôsobilosti na právne úkony preberá sociálny pracovník a odovzdá ich prijímateľovi bez predchádzajúceho prečítania.

B. Vzdelávanie

Podnety doručené v oblasti vzdelávania v roku 2016: 18

Podnety vybavené k 31.12. 2016: 2. V týchto podnetoch som nekonštatovala porušenie Dohovoru OSN. V prevažnej väčšine podnetov je ohrozované právo osoby so zdravotným postihnutím garantované Dohovorom OSN, predovšetkým Článkom 24, Článkom 5. Podrobnejšie analýzy prešetrených podnetov budú spracované po ukončení šetrenia.

Predmetom takmer všetkých podnetov z oblasti vzdelávania bolo **inkluzívne vzdelávanie** a smerovali do dvoch oblastí:

- a) nezabezpečenie pedagogického asistenta žiakovi so zdravotným postihnutím školou,**
- b) nedostatočná skúsenosť pedagogických pracovníkov so vzdelávaním detí so zdravotným postihnutím.**

Pri riešení podnetov v oblasti školstva a inkluzívneho vzdelávania sa stretávam s nedostatočným zabezpečením práva detí so zdravotným postihnutím na vzdelávanie na rovnakom základe s ostatnými za pomoci pedagogických asistentov učiteľa. V súlade s Článkom 24 Dohovoru OSN majú osoby so zdravotným postihnutím právo dostať v rámci všeobecného vzdelávania adekvátnu podporu, s cieľom umožniť im účinné vzdelávanie. Rodičia namietajú, že ich deťom je upierané právo na vzdelávanie garantované Článkom 24 Dohovoru OSN.

Problémy v školstve charakterizujú predovšetkým tieto podnety:

Podávateľ podnetu namieta, že v špeciálnej škole nastali problémy so zabezpečením pomoci pri úkonoch sebaobsluhy počas vyučovania u žiačky so zdravotným postihnutím, ktorá ich sama nedokáže zvládnuť. Škola nemá záujem zabezpečiť pomoc dieťaťu pri sebaobslužných činnostiach, argumentuje tým, že táto pomoc nie je v pracovných povinnostiach asistenta učiteľa. Nakoľko však takúto pomoc dieťa potrebuje, rodičia sú nútení počas vyučovania pomoc zabezpečiť sami. Odkázaní sú na rozhodnutie školy, či ich vpustí do priestorov školy a súčasne sa musia vyrovnáť s tým, že počas celého vyučovania sedia na chodbách bez vytvorenia priaznivejších podmienok, aby mohli zabezpečiť bežné potreby svojho dieťaťa počas prestávok medzi vyučovacími hodinami.

Obrátili sa na mňa viacerí rodičia dieťaťa so zdravotným postihnutím, ktorí poukazujú na šikanu na škole. V jednom prípade rodič upozornil, že jeho dieťa je šikanované spolužiačkou. Pracovníci Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím urobili šetrenia v škole spolu s prizvaným pracovníkom Úradu komisára pre deti. Tiež som pozvala učiteľov školy, podľa odporúčania rodičov, na Úrad komisára na individuálne pohovory za účelom preskúmania riešenej situácie. Šikanovanie žiaka nebolo preukázané.

Podávateľka podnetu sa stará o vnuka, ktorého má ho zvereného do pestúnskej starostlivosti, s diagnózou autizmus - Aspergerov syndróm. Navštevuje 8 ročné gymnázium. Podávateľka podnetu poberá z titulu opatrovania vnuka peňažný príspevok na opatrovanie, ktorý má však krátený z dôvodu, že vnuk navštevuje školské zariadenie viac ako 20 hodín

týždenne. Podľa podávateľky je však vnuk v škole týždenne menej ako 20 hodín, nakoľko jej často učitelia počas vyučovania telefonujú, aby si pre vnuka prišla, že je v škole nezvládnuteľný. Riaditeľ školy jej však odmieta vydať potvrdenie pre úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, že vnuk navštevuje školu menej ako 20 hodín týždenne, aby jej peňažný príspevok na opatrovanie nebol krátený.

Prevažná väčšina podnetov bola k 31. decembru 2016 vzhľadom na náročnosť problematiky, cieľovú skupinu, ako i potrebu opakovaných osobných návštev školských zariadení, v riešení. Problémy vyplývajúce z podnetov som spolu so zamestnancami Úradu komisára riešila aj osobne na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR, sekcia regionálneho školstva. V dvoch riešených podnetoch som o stanovisko žiadala aj listom Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR.

2.5.3 NÁVRHY A ODPORÚČANIA PODĽA § 11 ODS. 1 ZÁKONA O KOMISÁROCH

V oblasti sociálnych služieb a vzdelávania navrhujem a odporúčam:

1. legislatívne riešiť pomoc žiakovi, ktorý nie je schopný zabezpečiť si úkony sebaobsluhy počas vyučovacieho procesu. Navrhujem vychádzať z týchto alternatív:
 - a) umožniť osobnému asistentovi byť účastníkom výchovno-vzdelávacieho procesu. Podľa terajšej právnej úpravy do rozsahu osobnej asistencie sa nezapočítavajú hodiny osobnej asistencie, počas ktorých fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím navštevuje školské zariadenie,
 - b) vytvoriť v škole pracovné miesto opatrovateľa, ktorý bude spĺňať kvalifikačné predpoklady podľa § 84 ods. 9 zákona o sociálnych službách,
 - c) pedagogický asistent bude pomáhať žiakovi aj pri úkonoch sebaobsluhy,
2. legislatívne upraviť zákonný nárok žiaka so špeciálnymi potrebami na pedagogického asistenta vo výchovnovzdelávacom procese. Metodicky zjednotiť postupy žiadania a pridelenia pedagogického asistenta s ohľadom na druh, stupeň a mieru zdravotného postihnutia žiaka,
3. v rámci novelizácie zákona o sociálnych službách doplniť v § 104 zákona o sociálnych službách povinnosť MPSVaR SR prizývať k hodnoteniu podmienok kvality poskytovanej sociálnej služby zástupcu prijímateľov sociálnej služby hodnoteného zariadenia, ktorý sa v súlade s § 6 ods. 3 zákona o sociálnych službách podieľa na riešení vecí súvisiacich s podmienkami a kvalitou poskytovania sociálnych služieb a tieto pripomienky v hodnotení kvality písomne vyhodnotiť.

2.6. PORADENSKÁ ČINNOSŤ

Žiadosti o odborné poradenstvo doručené v roku 2016: 51

Neodmysliteľnou súčasťou práce komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím je zabezpečiť, aby „orgány verejnej správy“ (na účely Zákona o komisároch sú to orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy, právnické osoby a fyzické osoby, ktoré zasahujú do práv a povinností fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy) a tiež právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, pri výkone svojej činnosti rešpektovali a dodržiavali práva osôb so zdravotným postihnutím uznané Dohovorom OSN. Jedným zo základných práv pre začlenenie osôb so zdravotným postihnutím do zmysluplného života je aj právo na prístup k informáciám. V centre pozornosti poskytnutia informácií je osoba, ktorá potrebuje poradenstvo a pomoc v rôznych oblastiach života pri rôznych druhoch zdravotného postihnutia, so zámerom pomôcť sebe alebo svojím blízkym, prípadne osobám z najbližšieho okolia.

Z celkového počtu 466 podaní, s ktorými sa na mňa v priebehu roka 2016 fyzické osoby obrátili s písomnou požiadavkou o posúdenie dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím, **bolo 51 žiadostí o poskytnutie poradenstva**. Väčšina žiadostí sa týkala problematiky, riešenie ktorej spadá do kompetencií predovšetkým úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a orgánov miestnej a regionálnej územnej samosprávy. Z celkového **počtu 51** žiadostí o poskytnutie poradenstva som v priebehu roka 2016 **vybavila 51** žiadostí a poskytla žiadateľom pomoc odborným poradenstvom.

Niekoľko podaní, ktoré mi boli doručené, sa dotýkalo procesných otázok konania na súdoch. Ďalšie boli žiadosti o právne zastupovanie v súdnych konaniach vo veciach, ktoré nesúvisia s posudzovaním práv osôb so zdravotným postihnutím priznaných v Dohovore OSN (napr. dedičské konanie, exekúcie). V takýchto prípadoch som žiadateľom odporučila obrátiť sa na príslušné inštitúcie (napr. v prípade hmotnej núdze osoby na Centrum právnej pomoci), prípadne na advokáta.

Pri poskytovaní poradenstva v občianskoprávných veciach som žiadateľom o poradenstvo odporučila riešenie sporov predovšetkým prostredníctvom mediátorov a zamestnanci Úradu komisára žiadateľom poskytli kontakty na Slovenskú advokátsku komoru a príslušnú pobočku Centra právnej pomoci.

Žiadateľov som poučila, ktorý orgán je kompetentný vo veci konať a vysvetlila som, akým spôsobom sa môžu domáhať ochrany svojich práv,

Musím konštatovať, že v roku 2016 sme prijali veľké množstvo telefonických žiadostí o poskytnutie poradenstva. Poradenstvo poskytované touto formou bolo časovo náročné, v mnohých prípadoch poskytované tej istej osobe so zdravotným postihnutím opakovane.

V priebehu roka 2016 som žiadateľom poskytla odborné poradenstvo najčastejšie vo veci:

- exekučných konaní (vo všeobecnosti), dedičských konaní, preťahov v konaní pred súdom, zmluvných vzťahov, susedských sporov, podávania ústavných sťažností, informovaného súhlasu pacientov a rôznych iných oblastí,
- prijatia dieťaťa so zdravotným postihnutím na 2. stupeň základnej školy v spádovej obci,
- inkluzívneho vzdelávania v základných a materských školách, vrátane pridelenia asistenta učiteľa,
- úhrady za sociálnu službu poskytovanú v domove sociálnych služieb a podmienok platenia úhrady za sociálnu službu v prípade, ak prijímateľ sociálnej služby nemá finančné prostriedky na zaplatenie úhrady,
- nároku na finančný príspevok od obce na tuhé palivo z dôvodu nízkeho invalidného dôchodku,
- možnosti získania sociálneho pobytu pre občana so sluchovým postihnutím,
- nároku osoby s ťažkým zdravotným postihnutím na peňažný príspevok na kúpu zdvíhacieho zariadenia, na kúpu osobného motorového vozidla, na kompenzáciu zvýšených výdavkov na diétne stravovanie, postupu pri vybavovaní peňažného príspevku na opatrovanie blízkej osoby s onkologickým ochorením, osobnej asistencie pre 18 ročné dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré navštevuje školské zariadenie, príspevku na úpravu kúpeľne a možnosti získať ďalšie peňažné príspevky na kompenzáciu pre rodinného príslušníka, predaja osobného motorového vozidla, na ktorý bol poskytnutý peňažný príspevok z príslušného úradu práce,
- lehoty na vydanie posudku a rozhodnutia správneho orgánu vo veci peňažných príspevkov na kompenzáciu, možnosti získania všeobecných informácií týkajúcich sa peňažných príspevkov na kompenzáciu,
- konzultácie z oblasti českej daňovej legislatívy a možnosti nároku na ošetrovanie člena rodiny v prípade starostlivosti o blízku osobu – sestru, počas jej choroby,
- možnosti hľadania si práce a pomoci pri hľadaní práce, cestovných náhrad, resp. nároku na úhradu cestovného zamestnávateľom v súvislosti s dochádzkou za prácou do iného mesta a nároku na zriadenie chráneného pracoviska. Viacerí podávateľia podnetov tiež namietali praktiky zamestnávateľa ako aj nevyplatenie mzdy, poukazovali na neprimerané podmienky v chránenej dielni a výšku odškodného v prípade choroby z povolania,
- odňatia nároku na poskytovanie právnej pomoci zo strany Centra právnej pomoci,
- sporu s Dopravným podnikom, a.s. – odtiahnutie motorového vozidla.
- registrácie diaľničnej známky a oslobodenia od úhrady diaľničnej známky,
- problému s husto zasadenými stromami – tienenie, výsadba stromčekov bez súhlasu vlastníkov bytov,
- fyzického napadnutia osoby so zdravotným postihnutím susedom (čin klasifikovaný príslušníkmi policajného zboru ako priestupok) a vo veci vymáhania dlhu. V tejto veci som okrem iného podala aj návrh na vykonanie exekúcie,
- správneho konania o priznaní dávky dôchodkového zabezpečenia,
- zastupovania účastníka konania v jednotlivých konaniach pred Sociálnou poisťovňou.

Poradenstvo poskytované prostredníctvom webového portálu komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím

Pre verejnosť, najmä pre osoby so zdravotným postihnutím, som poskytovala právne poradenstvo aj prostredníctvom webového portálu komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím.

Konkrétne som vydala odborné stanoviská k:

- podpisu osoby, ktorá vzhľadom na svoj zdravotný stav nie je schopná sa podpísať,
- povinnosti zabezpečiť bezbariérový prístup do budov pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu (podľa § 10 ods. 2 bod 4 zákona č. 176/2015 Z.z.),
- konaniu súdov o spôsobilosti na právne úkony podľa Civilného mimosporového poriadku účinného od 1. júla 2016,
- judikatúre použiteľnej v argumentácii na vrátenie spôsobilosti na právne úkony alebo zmenu rozhodnutia z pozbavenia spôsobilosti na právne úkony na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony.

Na portáli komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím sú zverejnené vzory podaní:

- odvolania proti rozhodnutiu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny,
- správnej žaloby v sociálnych veciach o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia správneho orgánu.

Mojim cieľom je neustále rozširovať túto sekciu webového portálu o nové informácie, ktoré jeho používateľom zjednodušia orientáciu v sieti právnych predpisov, ich práv a povinností z nich vyplývajúcich.

2.7. LEGISLATÍVNE AKTIVITY

V rámci obhajovania a presadzovania práv osôb so zdravotným postihnutím som v priebehu roka 2016 sledovala vývoj legislatívy, ktorá môže zasahovať do práv osôb so zdravotným postihnutím.

Napriek tomu, že podľa „Legislatívnych pravidiel vlády Slovenskej republiky“ (schválených uznesením vlády Slovenskej republiky č. 164 zo 4. mája 2016 v znení uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 441 z 28. septembra 2016), komisár pre osoby so zdravotným postihnutím nepatrí medzi povinne pripomienkujúce osoby, sledujem a pripomienkujem návrhy na zmenu legislatívy, ktorá má dopad na dodržiavanie ľudských práv a implementáciu jednotlivých článkov Dohovoru OSN v praxi. Z tohto dôvodu som využila možnosť registrácie sa na portáli Slov-lexu, prostredníctvom ktorého som v priebehu roka 2016 pripomienkovala viacero návrhov zmien právnych predpisov. V prípade podania zásadných pripomienok som bola vždy predkladateľom legislatívnej iniciatívy pozvaná a zúčastnila som sa rozporových konaní, v rámci ktorých som aktívne obhajovala predkladané pripomienky v prospech ľudí so zdravotným postihnutím.

Ľudia so zdravotným postihnutím majú najviac skúseností a najlepšie vedia posúdiť, kde je potrebné avizovať a prijať zmenu v existujúcich právnych predpisoch, resp. kde majú problémy s ich aplikáciou v praxi. Preto som na webovom portáli komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím www.komisarprezdrvotnepostihnuty.sk, v časti „Legislatíva“ vytvorila pre verejnosť priestor na predkladanie pripomienok elektronickou formou k práve prebiehajúcim legislatívnym procesom.

A. Návrhy na zmenu legislatívy od podávateľov podnetov

Podania doručené v roku 2016 v oblasti návrhov na zmenu legislatívy: 12

V roku 2016 sa na mňa obrátili podávatelia podnetov nielen so žiadosťou o riešenie individuálnych problémov a zásahov do práv osôb so zdravotným postihnutím, ale aj s podnetmi na zmenu legislatívy. Tieto podnety som evidovala, vyhodnocovala a priebežne predkladala vo forme pripomienok v rámci legislatívneho procesu. Týkali sa prevažne nasledovných právnych predpisov:

1. Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, (ďalej len „zákon o VŠ“):

Podávateľ podnetu poukazuje na to, že študenti so zdravotným postihnutím pociťujú ako diskriminačnú formuláciu uvedenú v § 100 ods. 3 písm. a) zákona o VŠ, a to *nutnosť predkladať výpis z lekárskej dokumentácie s uvedením diagnózy študenta*. Rovnako považujú za diskriminačný aj obsah žiadosti na priznanie statusu študenta so špecifickými potrebami, kde sa od študenta vyžaduje, aby uvádzal svoju diagnózu.

2. Zákon č. 261/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov:

Podávateľ podnetu navrhuje zaradenie diagnózy „totálna gastrektómia a splenektómia s ťažkou poruchou výživy a komplikáciou dumping syndróm – strata schopnosti vykonávať

zárobkovú činnosť: 80 %“, na priznanie invalidného dôchodku do zákona o sociálnom poistení, Príloha č. 4. Pri priznávaní invalidného dôchodku predmetná diagnóza bola posudzovaná podľa príbuznej diagnózy zaradenej v zozname, ktorá dosahuje nižší stupeň závažnosti a z toho dôvodu je priznaný invalidný dôchodok nižší.

3. Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov:

Platforma rodičov detí so znevýhodnením, n. o. predložila návrh na rozšírenie výkonu činností osobného asistenta dieťaťa so zdravotným postihnutím aj počas vyučovania na základnej a strednej škole pri úkonoch sebaobsluhy, ak ich dieťa z dôvodu zdravotného postihnutia nedokáže zvládnuť samo. Táto možnosť existuje pri vysokoškolskom štúdiu študenta so zdravotným postihnutím.

4. zoznam kategorizovaných zdravotníckych pomôcok:

Viacerí podávateľia žiadali zaradenie nových zdravotníckych pomôcok do zoznamu kategorizovaných zdravotníckych pomôcok. Jednalo sa napríklad o pomôcku zabezpečujúcu kontinuálne meranie glykémie. Rovnako podávateľia vyjadrili nesúhlas s niektorými indikačnými obmedzeniami zdravotníckych pomôcok.

5. V oblasti legislatívnych návrhov sa podávateľia podnetov obracali na mňa, ako na komisárku pre osoby so zdravotným postihnutím, najmä s požiadavkou zmeny systému invalidných dôchodkov. Išlo najmä o zmenu prílohy č. 4, ktorá je podľa názoru podávateľov podnetov zastaralá a neodzrkadľuje reálnu mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť, aj plošného zvýšenia dôchodkových dávok. Z toho dôvodu je potrebné, aby pripravovaná novela k zákonu o sociálnom poistení odzrkadľovala reálnu mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť a rovnako, aby pri stanovení výšky invalidného dôchodku boli zohľadnené aj reálne životné náklady osôb so zdravotným postihnutím, pretože v mnohých prípadoch sa stáva, že výška invalidného dôchodku nepokrýva ani základné potreby podávateľov.

So všetkými návrhmi podávateľov som sa dôsledne oboznámila. V niektorých prípadoch som v rámci novelizácie príslušných právnych predpisov navrhovala zmeny, v niektorých prípadoch som požadované úpravy legislatívy konzultovala som so zástupcami ústredných orgánov štátnej správy a tiež so zástupcami mimovládnych organizácií obhajujúcich práva osôb so zdravotným postihnutím.

Kladne hodnotím pripravovanú novelizáciu zákona o sociálnom poistení týkajúcu sa invalidných dôchodkov a novelizáciu prílohy č. 4 k predmetnému zákonu, nakoľko aj podľa vyjadrení Sociálnej poisťovne právna úprava týkajúca sa invalidných dôchodkov nie je v súlade s najnovšími poznatkami vedy a jej zastaranosť môže v mnohých prípadoch viesť k zmätočným situáciám.

B. Návrhy na zmenu legislatívy ako vyplynuli z prešetrovania podnetov a vlastnej iniciatívy

Ratifikáciou Dohovoru OSN sa Slovenská republika zaviazala **implementovať požiadavky Dohovoru OSN** do národnej legislatívy a praxe. V rámci posudzovania doručených podnetov týkajúcich sa dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím, vzišla v niektorých prípadoch potreba zmeny platnej legislatívy práve z dôvodu zosúladenia práv osôb so zdravotným postihnutím zaužívaných v praxi, s právami uznaných Dohovorom OSN. Preto som v rámci pripomienkových konaní právnych predpisov ako aj v rámci pripomienkovania „Plánu legislatívnych úloh na r. 2017“, avizovala potrebu vykonania nasledovných zmien:

1. Zákon č. 160/2005 Z. z. Civilný sporový poriadok.

Podľa civilného sporového poriadku je v súčasnosti na zvážení súdu, či Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím do konania priberie. Podľa predchádzajúcej právnej úpravy uvedenej v § 35b Občianskeho súdneho poriadku bol do súdneho konania oprávnený vstúpiť komisár pre osoby so zdravotným postihnutím. Navrhla som novelizovať tento právny predpis o možnosť vstupu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím do konania spôsobom oznámenia o vstupe do konania (obdoba postupu pri vstupe prokurátora).

2. Zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok.

Podľa civilného mimosporového poriadku je v súčasnosti na zvážení súdu, či Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím do konania priberie. Podľa predchádzajúcej právnej úpravy uvedenej v § 35b Občianskeho súdneho poriadku bol do súdneho konania oprávnený vstúpiť komisár pre osoby so zdravotným postihnutím. Navrhla som novelizovať tento právny predpis o možnosť vstupu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím do konania spôsobom oznámenia o vstupe do konania (obdoba postupu pri vstupe prokurátora) a aby mohol komisár podať návrh na začatie konania v tých konaniach, ktoré možno začať aj bez návrhu.

3. Zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok.

Navrhla som novelizovať tento právny predpis o možnosť vstupu do konania komisára pre osoby so zdravotným postihnutím spôsobom, tak ako toto oprávnenie vyplýva z § 46 v spojení s § 48 Správneho súdneho poriadku prokurátorovi, ako účastníkovi konania. Podľa aktuálneho správneho súdneho poriadku komisár nemá žiadne kompetencie, nemôže žiadať ani vstup do konania. Navrhla som preto, aby sa komisár stal účastníkom konania na základe oznámenia komisára o vstupe do konania. Správne súdne konanie je kľúčovým súdnym konaním na preskúmavanie rozhodnutí orgánov verejnej správy, pričom z poznatkov mojej činnosti, ako komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím, sú práve žaloby v správnych veciach najčastejšie sa vyskytujúce.

4. Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.

Navrhla som spracovať novelu Občianskeho zákonníka, ktorej predmetom bude podporované rozhodovanie v súlade s Článkom 12 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Úloha vyplynula aj zo Záverečných odporúčaní Výboru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím k Východiskovej správe Slovenskej republiky zo dňa 18. apríla 2016, bod 39, podľa ktorého Výbor OSN odporúča, aby zmluvný štát zrušil §

10 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorý upravuje pozbavenie spôsobilosti na právne úkony a § 10 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktorý upravuje obmedzenie spôsobilosti na právne úkony, a zaviedol podporované rozhodovanie, ktoré rešpektuje autonómiu, vôľu a preferencie jednotlivca. Súčasne sa na základe mojej iniciatívy táto úloha premietla aj do úlohy aktualizácie Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020, Opatrenie 4.4.3.

5. Zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov.

Predložila som návrh na doplnenie, aby komisár pre osoby so zdravotným postihnutím mal možnosť podať v mene osoby so zdravotným postihnutím ústavnú sťažnosť a v konaní ju zastupovať, nakoľko podľa doterajšieho znenia § 20 ods. 2 je touto osobou iba advokát. Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím je špecializovaný orgán na ochranu práv týchto osôb, žiaľ v rámci súdneho konania na ústavnom súde nemá žiadne kompetencie.

6. Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon).

Vzhľadom k odporúčaniu Výboru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím k Východiskovej správe Slovenskej republiky zo dňa 18. apríla 2016, bod 30, podľa ktorého Výbor OSN odporúča, aby zmluvný štát uplatňoval okrem iného princípy prístupnosti a univerzálneho navrhovania stavieb, navrhla som uplatniť zásady univerzálneho navrhovania prístupnosti stavieb v rámci novelizácie tejto právnej úpravy, resp. v rámci prípravy nového stavebného zákona podľa legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 2017.

7. Zákon č. 245/2008 Z. z. zákon o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V rámci pripomienkovania „Plánu legislatívnych úloh na r. 2017“, som odporučila v súlade s Článkom 24 Dohovoru OSN, doplniť školský zákon o právny nárok na pedagogického asistenta (súčasná právna úprava dáva iba možnosť jeho pôsobenia) a dať dôraz na inkluzívne vzdelávanie.

8. Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Súčasná platná legislatíva mi, ako komisárke pre osoby so zdravotným postihnutím, neumožňuje za účelom posudzovania práv osôb so zdravotným postihnutím v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti vrátane rehabilitačnej starostlivosti, nahliadať do zdravotnej dokumentácie osôb so zdravotným postihnutím. Prístup komisárky do zdravotnej dokumentácie osôb so zdravotným postihnutím nielen v prípade posudzovania podnetov ale aj v prípade monitorovania dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím je kľúčovým nástrojom overenia, či u osoby nedochádza k porušovaniu jej práv. Preto som v rámci pripomienkovania „Plánu legislatívnych úloh na r. 2017“ iniciovala potrebu novelizácie zákona o zdravotnej starostlivosti týkajúcu sa rozšírenia okruhu osôb, ktorým sú podľa § 25 zákona o zdravotnej starostlivosti, sprístupňované údaje zo zdravotnej dokumentácie, o komisára pre osoby so zdravotným postihnutím.

9. Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Podľa právnej úpravy platnej v roku 2016 mohol byť občan zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie iba na základe osobného podania písomnej žiadosti. Vzhľadom k tomu, že v mnohých prípadoch bolo osobné podanie žiadosti o zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie na úrad práce, sociálnych vecí a rodiny veľmi náročné a komplikované, navrhla som, aby občan so zdravotným postihnutím mal možnosť byť zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie aj na základe žiadosti podanej elektronicky alebo poštou.

10. Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Skúsenosti ako aj podnety osôb ma viedli k predloženiu návrhov na zmenu tohto právneho predpisu. Navrhla som:

10.1

doplniť ustanovenie **o predbežnej vykonateľnosti priznaného peňažného príspevku** na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia dňom ich jeho doručenia. Táto požiadavka sa týka najmä prípadov konaní o peňažný príspevok na osobnú asistenciu a o peňažný príspevok na opatrovanie. Tento návrh je odôvodnený dĺžkou odvolacích konaní, počas ktorých osoba, ktorá je odkázaná z dôvodu zdravotného postihnutia na pomoc inej osoby, je od začiatku konania - podania žiadosti na 1. stupňovom orgáne až do ukončenia 2. stupňového konania, bez pomoci.

10.2 Výška príspevku na opatrovanie:

Sumu príspevku na opatrovanie, ktorá bola navrhnutá v rámci novelizácie zákona č. 447/2008 Z.z. v znení neskorších predpisov, som pokladala za nepostačujúcu. Preto som žiadala, aby sa výška príspevku na opatrovanie navýšila na výšku minimálnej mzdy. Namietala som tiež rozdielnú výšku príspevku na opatrovanie v prípade osôb poberajúcich príspevok na opatrovanie, ktoré sú v produktívnom veku a osôb poberajúcich niektorú zo zákonom ustanovených dôchodkových dávok. Rozdielnú výšku príspevku v uvedených prípadoch považujem za porušenie zásady rovnakého zaobchádzania (obidve skupiny osôb vykonávajú tú istú činnosť – opatrujú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím, ale výška ich „odmeny“ – príspevku je rozdielna. Ak by tú istú činnosť vykonávali v rámci pracovnoprávneho vzťahu, vznikol by im nárok na rovnakú mzdu bez ohľadu na to, že jedna skupina je poberateľom niektorej dôchodkovej dávky.).

10.3 Hranica výšky prijímaných darov:

V rámci pripomienkového konania k novele zákona č. 447/2008 Z.z. v znení neskorších predpisov som navrhovala, aby sa dary poskytnuté osobe s ťažkým zdravotným postihnutím bez ohľadu na ich výšku a bez ohľadu na to, kým boli poskytnuté, nepovažovali za príjem osoby s ťažkým zdravotným postihnutím pri posudzovaní príjmu pre účely kompenzácie ťažkého zdravotného postihnutia.

10.4 Peňažný príspevok na osobnú asistenciu a peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla:

Navrhla som novelizovať nárok na uvedené peňažné príspevky bez obmedzenia hornej hranice veku. Vek odchodu do dôchodku sa predlžuje, osoby so zdravotným postihnutím

pracujú dlhšie a ani odchodom do dôchodku sa nekončí ich aktívny život. V súčasnosti platnú právnu úpravu považujem za porušovanie práv osôb so zdravotným postihnutím priznaných v Dohovore OSN, najmä Článku 19 Právo na nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti, Článku 27 Práca a zamestnávanie a Článku 30 Účasť na kultúrnom živote, rekreácii, záujmových aktivitách a športe.

10.5 Zvýšenie výšky peňažných príspevkov na kompenzáciu:

Návrh novely zákona č. 447/2008 Z.z. v znení neskorších predpisov predkladaný v roku 2016 riešil zvýšenie výšky peňažného príspevku na opatrovanie. Novela nenavrhovala úpravu výšky ostatných peňažných príspevkov, z dôvodu nezvyšovania súm životného minima ich výška zostáva na rovnakej úrovni niekoľko rokov. V tejto súvislosti som upriamila pozornosť na odporúčania Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím k Východiskovej správe Slovenskej republiky zo dňa 18. apríla 2016, ktoré upozorňujú na neprimeranú životnú úroveň osôb so zdravotným postihnutím žijúcimi pod hranicou chudoby. Poukázala som tiež na problémy s hľadaním osobných asistentov, nakoľko výška odmeny 2,72 € na hodinu nie je pre nich motivujúca.

11. Sprevádzanie psom so špeciálnym výcvikom na verejne prístupných miestach:

Na základe záverov pracovného stretnutia so zástupcami Únie nevidiacich a slabozrakých a zástupcami Výcvikovej školy pre vodiace a asistenčné psy, ale aj s využívatelmi kompenzačnej pomôcky – psa so špeciálnym výcvikom, som vstúpila do rokovania so zástupcami MPSVaR SR vo veci legislatívneho upravenia podmienok možností sprevádzania osôb so zdravotným postihnutím na verejne prístupných miestach psom so špeciálnym výcvikom. Výsledkom spolupráce bol návrh na zmenu zákona č. 282/2002 Z. z. zákon, ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov v platnom znení a jeho prijatie v rámci novelizácie zákona o kompenzáciách, s účinnosťou od 1. januára 2017. Touto novou právnou úpravou má osoba s ťažkým zdravotným postihnutím, odkázaná na pomôcku – na psa so špeciálnym výcvikom, garantované právo byť sprevádzaná na verejne prístupných miestach psom so špeciálnym výcvikom.

3. PODANIE PODNETU NA PROKURATÚRU

Uplatnenie kompetencií komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím podľa § 23 písm. b) Zákona o komisároch

Z celkového počtu 212 vybavených podnetov za rok 2016 bolo podaných na prokuratúru 11 podnetov.

Medzi kompetencie a oprávnenia komisára pre osoby so zdravotným postihnutím patrí posudzovanie dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím v spoločnosti zo strany subjektov uvedených v § 9 ods. 1 Zákona o komisároch, ktorými sú orgány štátnej správy, územnej samosprávy, právnické a fyzické osoby, ktoré podľa osobitného predpisu zasahujú do práv a povinností fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy, právnické a fyzické osoby – podnikatelia neuvedení v predchádzajúcom výpočte; jednotne označené ako „orgán verejnej správy“.

Cieľ tejto právnej úpravy sleduje nielen vyhľadávanie a definovanie zásahov do práv osôb so zdravotným postihnutím chránených Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutím ale aj odstraňovanie týchto zásahov. Upozorňovanie na porušovanie práv týchto osôb má za cieľ šírenie povedomia v spoločnosti o tom, že aj táto skupina osôb má právo na rovnaké životné podmienky ako ľudia bez zdravotného postihnutia, čo má priamy vplyv aj na rozhodovanie orgánov verejnej správy, štátnej správy a samosprávy.

Za účelom dosiahnutia nápravy pri prešetrovaní podnetov týkajúcich sa rozhodnutí orgánov verejnej správy môže komisár pre osoby so zdravotným postihnutím, ak má dôvodnú pochybnosť, že právoplatné rozhodnutie orgánu verejnej správy je vydané v rozpore so zákonom alebo iným všeobecne záväzným právnym predpisom, využiť oprávnenie podať podnet na prokuratúru (§ 23 písm. b) Zákona o komisároch).

V roku 2016 som podala na krajské prokuratúry 11 podnetov, z toho vo veci peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného 10 podnetov: 5 podnetov Krajskej prokuratúre Bratislava, 2 podnety Krajskej prokuratúre Banská Bystrica, 2 podnety Krajskej prokuratúre Žilina, 1 podnet Krajskej prokuratúre Košice a vo veci invalidného dôchodku 1 podnet na Krajskú prokuratúru Bratislava.

Krajská prokuratúra v 3 prípadoch konštatovala porušenie zákona, na základe čoho bol podaný protest prokurátora proti namietaným správny rozhodnutiam.

V 5 prípadoch bol podnet odložený, nakoľko podľa zistení krajskej prokuratúry bolo napadnuté rozhodnutie vydané v súlade so zákonom.

V 3 prípadoch vec nie je ukončená.

Prehľad podnetov, ktoré som postúpila prokurátorovi na vykonanie dozoru nad zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy vo veciach peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia:

Podnet sa týkal rozhodnutia **Ústredia práce, sociálnych vecí o rodiny Bratislava**, ktorým bolo potvrdené **rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Mesto nad Váhom** o odňatí preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím. Rozhodnutie bolo podľa môjho názoru vydané v rozpore so zákonom o peňažných príspevkoch a Správnym poriadkom. Podávateľa podnetu správny orgán neprizval k osobnému posúdeniu zdravotného stavu, hoci o to písomne požiadal. Správny orgán tým porušil povinnosť vyplývajúcu zo zákona o peňažných príspevkoch. Navyše rozhodnutie nevychádzalo zo spoľahlivo zisteného skutkového stavu. Podávateľ podnetu sa domnieval, že posudkový lekár neberie do úvahy všetky lekárske nálezy. V minulosti bol držiteľom preukazu fyzickej osoby s ŤZP, podstúpil nutnú operáciu a po nej správny orgán konštatoval zlepšenie zdravotného stavu a určil tak výšku miery funkčnej poruchy 30 %. Podávateľ podnetu však poukazuje na fakt, že samotné vrodené ochorenie je trvalé a posudkový lekár ho nemôže ignorovať, musí zdravotný stav komplexne vyhodnotiť. Som presvedčená, že uvedeným konaním orgánov verejnej správy došlo k zásahu do práva osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a bol porušený aj Článok 13 ods. 1 Dohovoru OSN. Podnet som postúpila Krajskej prokuratúre Bratislava. Krajská prokuratúra Bratislava podala proti namietanému rozhodnutiu protest a namietané rozhodnutie Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny o odňatí preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím žiadala v lehote 30 dní odo dňa doručenia protestu ako nezákonné zrušiť a vo veci opätovne rozhodnúť v súlade so zákonom. **Krajská prokuratúra Bratislava konštatovala porušenie zásady materiálnej pravdy, čím došlo k vydaniu nezákonného rozhodnutia.**

Podnet sa týkal rozhodnutia **Ústredia práce, sociálnych vecí o rodiny Bratislava**, ktorým bolo potvrdené **rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Mesto nad Váhom** vo veci odňatia parkovacieho preukazu osobe s ťažkým zdravotným postihnutím. Toto rozhodnutie potvrdilo v odvolacom konaní aj Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Aj v tomto prípade podávateľku podnetu správny orgán neprizval k osobnému posúdeniu jej zdravotného stavu, hoci o to písomne požiadala. Správny orgán tým porušil povinnosť vyplývajúcu zo zákona o peňažných príspevkoch. Podávateľ podnetu namietal postup Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Mesto nad Váhom, ktorý podľa jeho názoru neberie do úvahy skutočný zdravotný stav a tým opakovane zamietá žiadosť o vyhotovenie parkovacieho preukazu. V rámci šetrenia podnetu som zistila aj skutočnosť, že rozhodnutie nevychádzalo zo spoľahlivo zisteného skutkového stavu. Som presvedčená, že uvedeným konaním orgánov verejnej správy došlo k zásahu do práva osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a bol porušený aj Článok 13 ods. 1 Dohovoru OSN. Podnet som postúpila Krajskej prokuratúre Bratislava. Krajská prokuratúra Bratislava podala proti namietanému rozhodnutiu Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny protest. **Krajská prokuratúra Bratislava konštatovala porušenie zásady materiálnej pravdy, vzťahujúcu sa na proces zisťovania skutkového stavu veci v rozsahu potrebnom pre vydanie zákonného rozhodnutia.**

Podnet sa týkal rozhodnutia **Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava**, ktorým bolo potvrdené **rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Mesto nad Váhom** vo veci nepriznania peňažného príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla. Podávateľku podnetu správny orgán neprizval k osobnému posúdeniu jej zdravotného stavu, hoci o to písomne požiadala. Správny orgán porušil povinnosť vyplývajúcu zo zákona o peňažných príspevkoch. Navyše rozhodnutie

nevychádzalo zo spoľahlivo zisteného skutkového stavu. Som presvedčená, že uvedeným konaním orgánov verejnej správy došlo k zásahu do práva osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a bol porušený aj Článok 13 ods. 1 Dohovoru OSN. Podnet som postúpila Krajskej prokuratúre Bratislava. Krajská prokuratúra Bratislava podala proti namietanému rozhodnutiu protest. **Krajská prokuratúra Bratislava konštatovala porušenie zásady materiálnej pravdy, tzn. správny orgán nedostatočným zistením skutkového stavu zaťažil svoje rozhodnutie vadou majúcou za následok jeho nezákonnosť.**

Podnet sa týkal rozhodnutia **Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Žilina, ktorým bolo potvrdené rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Martin**, vo veci odňatia peňažného príspevku na osobnú asistenciu. Pri šetrení podnetu som konštatovala nezákonnosť rozhodnutia Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Martin z dôvodu porušenia ustanovenia § 66 ods. 4 zákona o peňažných príspevkoch. Podľa uvedeného ustanovenia peňažný príspevok na osobnú asistenciu možno poskytnúť podľa zákona účinného od 1. januára 2009 aj fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorej sa peňažný príspevok na osobnú asistenciu poskytoval podľa zákona účinného do 31. decembra 2008 v spojení s ustanovením § 65 ods. 5 zákona o peňažných príspevkoch. Tieto ustanovenia zákona upravujú, že odkázanosť občana s ťažkým zdravotným postihnutím na osobnú asistenciu, ktorá bola posúdená podľa zákona účinného do 31. decembra 2008, sa po 31. decembri 2008 neprehodnocuje podľa zákona účinného od 1. januára 2009. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Martine ako aj Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny postupovali v rozpore so zákonom, zákonné ustanovenia nerešpektovali a rozhodli o prehodení osoby so zdravotným postihnutím tak, že jej odňali peňažný príspevok na osobnú asistenciu z dôvodu zmeny miery funkčnej poruchy a následného konštatovania odkázanosti osoby s ťažkým zdravotným postihnutím na opatrovanie. Som presvedčená, že uvedeným konaním orgánov verejnej správy došlo k zásahu do práva osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a bol porušený aj Článok 19 písm. b) Dohovoru OSN. **Krajská prokuratúra Žilina konštatovala, že rozhodnutie je vydané v súlade so zákonom a podnet odložila.**

Podnet sa týkal rozhodnutia **Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Žilina, ktorým bolo potvrdené rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Kysucké Nové Mesto** vo veci nepriznania peňažného príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla. Podľa komplexného posudku správnych orgánov je osoba s ťažkým zdravotným postihnutím v oblasti mobility odkázaná na sprievodcu. Som presvedčená, že uvedeným konaním orgánov verejnej správy došlo k zásahu do práva osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a bol porušený Článok 20 písm. a) a b) Dohovoru OSN. **Krajská prokuratúra Žilina konštatovala, že rozhodnutie bolo vydané v súlade so zákonom a podnet odložila.**

Podnet sa týkal rozhodnutia **Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, ktorým bolo potvrdené Rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Nitra, pracovisko Zlaté Moravce**, vo veci nepriznania peňažného príspevku na kúpu zdvíhacieho zariadenia, konkrétne išlo o šikmú schodiskovú plošinu. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny potvrdilo namietané rozhodnutie úradu práce. Podľa komplexného posudku ide o prakticky imobilnú pacientku, ktorá nie je schopná samostatne prekonávať prekážku - schody. Som presvedčená,

že uvedeným konaním orgánov verejnej správy došlo k zásahu do práva osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a bol porušený Článok 9 ods. 1 Dohovoru OSN. **Krajská prokuratúra Bratislava si predĺžila lehotu na vyjadrenie, doteraz mi odpoveď nebola doručená.**

Podnet sa týkal rozhodnutia **Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, ktorým bolo potvrdené Rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky, pracovisko Šurany**, vo veci odňatia peňažného príspevku na opatrovanie v čase, keď maloleté dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím, na ktoré podávateľka podnetu poberala peňažný príspevok na opatrovanie, podstúpilo náročnú operáciu. Po tejto operácii bolo dieťa odkázané na nepretržitý dohľad a pomoc. Po prešetrení podnetu som konštatovala porušenie zákona o správnom konaní, pretože rozhodnutie podľa môjho názoru nevychádzalo zo spoľahlivo zisteného skutkového stavu. Som presvedčená, že uvedeným konaním orgánov verejnej správy došlo k zásahu do práva osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a bol porušený Článok 7 ods. 2 Dohovoru OSN. **Krajská prokuratúra Bratislava nezistila také porušenia zákona, ktoré by zakladalo dôvod na prijatie niektorého z prokurátorských opatrení a podnet odložila.**

Podnet sa týkal rozhodnutia **Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Banská Bystrica, ktorým bolo potvrdené Rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prievidza, pracovisko Handlová**, vo veci nepriznania peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla pre maloleté dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím s poruchami správania. Z podkladov k podnetu bolo zrejmé, že dieťa nie je schopné prepravovať sa verejnou hromadnou dopravou, pretože nezvláda inú neočakávanú situáciu vo vozidle verejnej hromadnej dopravy. Som presvedčená, že uvedeným konaním orgánov verejnej správy došlo k zásahu do práva osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a bol porušený Článok 7 ods. 2 Dohovoru OSN. **Odpoveď o prešetrení zákonnosti rozhodnutí verejnej správy uvedených v podnete som z Krajskej prokuratúry Banská Bystrica zatiaľ neobdržala.**

Podnet sa týkal rozhodnutia **Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Banská Bystrica, ktorým bolo potvrdené Rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prievidza, pracovisko Handlová**, vo veci zamietnutia žiadosti o peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla pre dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím s poruchami správania. Správne rozhodnutie nevychádzalo zo spoľahlivo zisteného skutkového stavu a nebolo v súlade s predloženými lekáorskými nálezmi. Som presvedčená, že uvedeným konaním orgánov verejnej správy došlo k zásahu do práva osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a bol porušený Článok 7 ods. 2 Dohovoru OSN. **Odpoveď o prešetrení zákonnosti rozhodnutí verejnej správy uvedených v podnete som z Krajskej prokuratúry Banská Bystrica zatiaľ neobdržala.**

Podnet sa týkal rozhodnutia **Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Košice, ktorým bolo potvrdené Rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Kežmarok** vo veci nepriznania parkovacieho preukazu. V poučení správneho rozhodnutia sa okrem iného uvádza, že sa proti rozhodnutiu odvolacieho orgánu nemožno odvolať a je preskúmateľné súdom. Podávateľ podnetu namietal, že z poučenia správneho orgánu nie je jasné, ako má

postupovať ďalej, na aký súd sa môže obrátiť, v akom termíne a akou formou má požiadať o preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu. Nakoľko podávateľ podnetu netušil, že na podanie žaloby na súd je 2-mesačná lehota, táto márne uplynula. V danom prípade som konštatovala, že poučenie správneho orgánu nie je dostatočné a je v rozpore so Správnym poriadkom, princípom „dobrej verejnej správy“. Som presvedčená, že uvedeným konaním orgánu verejnej správy došlo k zásahu do práva osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a bol porušený Článok 13 ods. 1 Dohovoru OSN. **Krajská prokuratúra Košice konštatovala, že poučenie je v súlade so zákonom o kompenzáciách, nezistila dôvod na prijatie opatrenia a podnet odložila.**

V 1 prípade som sa obrátila na Krajskú prokuratúru Bratislava vo veci preskúmania **rozhodnutia Sociálnej poisťovne, v ktorom podávateľ podnetu namietal výšku miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť.** Sociálna poisťovňa stanovila mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť na 90 %, avšak podávateľ podnetu sa domáhal, aby mu bolo priznaných 100 %. V danom prípade nebolo možné uplatnenie opravného prostriedku, nakoľko rozhodnutie Sociálnej poisťovne bolo právoplatné. Predmetný podnet som preto postúpila Krajskej prokuratúre Bratislava. Som presvedčená, že uvedeným konaním orgánu verejnej správy došlo k zásahu do práva osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a bol porušený Článok 13 ods. 1 Dohovoru OSN. Krajská prokuratúra Bratislava podnet odložila z dôvodu, že aj napriek tomu, že sa javí, že zdravotný stav podávateľa mal byť posúdený podľa iného ustanovenia, preskúmavanie lekárskeho posudku o invalidite nepatrí do kompetencie prokuratúry. Súčasne príslušný prokurátor uviedol, že ani uplatnením oprávnení prokurátora by nedošlo k zlepšeniu postavenia podávateľa, pretože mu bol priznaný plný invalidný dôchodok a rozdiel v určení výšky miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť by neovplyvnilo výšku invalidného dôchodku podávateľa podnetu.

4. MONITOROVANIE DODRŽIAVANIA PRÁV OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Činnosť komisára pre osoby so zdravotným postihnutím je zameraná aj na **monitorovanie všetkých relevantných oblastí práv, ktoré sú osobe so zdravotným postihnutím priznané medzinárodnými dohovormi, ktorými sú Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím a Opčný protokol k Dohovoru.**

Kompetencie a oprávnenia komisára pre osoby so zdravotným postihnutím v tejto oblasti sú vymedzené v ustanovení § 10 Zákona o komisároch. Tieto kompetencie a oprávnenia vyplývajú komisárovi predovšetkým z rezolúcie 48/134 Valného zhromaždenia OSN z 20. decembra 1993 o Vnútroštátnych inštitúciách na presadzovanie a ochranu ľudských práv (tzv. Parížske princípy), ako aj z **článku 33 ods. 2 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím**, ktorým sa zmluvné strany Dohovoru zaviazali v súlade so svojím právnym a správnym systémom zachovávať, posilňovať, zriadiť alebo ustanoviť na vnútroštátnej úrovni systém zahŕňajúci jeden, prípadne viac nezávislých mechanizmov na presadzovanie, ochranu a **monitorovanie vykonávania tohto dohovoru**. Pri ustanovovaní alebo zriaďovaní týchto mechanizmov zmluvné strany prihliadajú na zásady týkajúce sa postavenia a činnosti vnútroštátnych inštitúcií na ochranu a podporu ľudských práv.

Občianska spoločnosť, najmä **osoby so zdravotným postihnutím a ich reprezentatívne organizácie musia byť zahrnuté do procesu monitorovania a plne sa na ňom zúčastňovať.**

Podľa § 10 Zákona o komisárovi komisár na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy **posudzuje a monitoruje dodržiavanie práv osôb so zdravotným postihnutím** najmä vykonávaním nezávislého zisťovania plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná a **uskutočňovaním výskumov a prieskumov na sledovanie stavu a vývoja v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím.**

Komisár ďalej presadzuje záujmy osôb so zdravotným postihnutím v spoločnosti, spolupracuje s osobami so zdravotným postihnutím priamo alebo prostredníctvom organizácií pôsobiacich v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím, konzultuje s osobami so zdravotným postihnutím veci, ktoré sa ich týkajú, skúma názory osôb so zdravotným postihnutím a podporuje ich záujem o verejné otázky. Komisár ďalej podporuje zvyšovanie povedomia o právach osôb so zdravotným postihnutím v spoločnosti.

Podľa Zákona o komisároch komisár môže pri vybavovaní podnetu, ale aj pri postupe z vlastnej iniciatívy požadovať od subjektov informácie a údaje na účely posúdenia dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím, ako aj na účely **monitorovania dodržiavania týchto práv.**

Na účely posúdenia dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím je komisár oprávnený od subjektov požadovať kópie spisovej dokumentácie, vrátane kópií dokladov, obrazových záznamov, zvukových záznamov alebo obrazovo-zvukových záznamov.

K výsledkom posúdenia a **k výsledkom monitorovacej činnosti je oprávnený požadovať stanoviská a prijatie opatrení**, ak výsledkom posúdenia alebo monitorovacej činnosti je zistené porušenie alebo ohrozenie práva osoby so zdravotným postihnutím. Tiež je oprávnený **navrhovať prostriedky nápravy.**

Komisár má právo na osobný rozhovor s osobou so zdravotným postihnutím, ktorá je umiestnená v mieste, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, detencia, ochranné liečenie, ochranná výchova alebo ústavné liečenie, alebo v mieste, kde sa vykonáva ústavná starostlivosť, výchovné opatrenie alebo predbežné opatrenie. Osobný rozhovor môže uskutočniť aj bez prítomnosti tretej osoby.

K výkonu oprávnení komisára je potrebné naviazať aj povinnosti subjektov - orgánov verejnej správy, právnických osôb a fyzických osôb podnikateľov tak, aby mohol komisár vykonávať svoju právomoc.

Tieto subjekty sú povinné na žiadosť komisára poskytnúť potrebné informácie, písomné stanoviská, údaje a kópie spisovej dokumentácie vrátane kópií dokladov, obrazových záznamov, zvukových záznamov alebo obrazovo-zvukových záznamov v lehote do 20 dní odo dňa doručenia žiadosti (ak nie je dohodnuté s komisárom inak).

Ďalej sú povinné bez zbytočného odkladu zabezpečiť vykonanie oprávnení, o výkon ktorých ich komisár požiada a tiež umožniť vstup do objektov orgánov verejnej správy a na miesta, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, detencia, ochranné liečenie, ochranná výchova, ústavné liečenie, alebo na miesto, kde sa vykonáva ústavná starostlivosť, výchovné opatrenie alebo predbežné opatrenie.

Subjekty, na ktoré sa vzťahuje pôsobnosť komisára, sú povinné poskytnúť komisárovi súčinnosť pri výkone jeho pôsobnosti.

Ak povinný subjekt v rozpore so zákonom nevyhoví žiadosti komisára alebo neprijme prostriedok nápravy navrhnutý komisárom, komisár túto skutočnosť oznámi jeho nadriadenému orgánu a ak povinný subjekt, ktorý je orgánom verejnej správy, nemá nadriadený orgán, predloží informáciu o tejto skutočnosti na rokovanie vlády Slovenskej republiky.

Uvedené oprávnenia komisára a povinnosti orgánov verejnej správy sú adekvátne poslaniu komisára a sú formulované tak, aby mu umožnili účinne plniť úlohy, ktoré patria do jeho pôsobnosti.

V druhom polroku 2016 som sa s kolegami Úradu komisára zaoberala obsahovou analýzou monitoringov. Výber tém monitorovania bol značne náročný. Poznanie situácií u jednotlivých subjektov z hľadiska dlhodobosti obmedzovania osobnej slobody je kľúčovým podkladom pre voľbu témy. Od júla 2016 sme spustili postupnú realizáciu piatich monitoringov, ktoré boli distribuované na všetky okresné súdy, do zariadení pre výkon trestu odňatia slobody a väzby, do psychiatrických nemocníc a oddelení, do domovov sociálnych služieb s celoročným pobytom a na všetky úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. Pred vytvorením dotazníka, sme si definovali ciele získania čo najrozsiahlejšieho množstva údajov o stave dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím. Dotazníkový výskum bol zameraný väčšinou na kvantitatívne zisťovania. Distribuované otázky mapovali najmä dodržiavanie práv týkajúcich sa osobnej slobody a bezpečnosti, telesnej integrity a ľudskej dôstojnosti a práv na ochranu pred mučením, krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním v rôznych typoch zariadení. Monitoringom vedeným na úradoch práce mám za cieľ vysledovať plnenie úloh úradov práce pri realizácii aktívnej politiky zamestnanosti pre ľudí so zdravotným postihnutím.

V nasledujúcom období v roku 2017 sa zameriame na kvalitatívny prieskum prostredníctvom osobných zisťovaní u rôznych vybraných respondentov.

Filozofia zamerania monitoringu dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím vo väzniciach, v psychiatrických liečebniach a v domovoch sociálnych služieb je úzko previazaná so statusom osoby so zdravotným postihnutím a to konkrétne záujmom vyvinúť maximálne úsilie, aby sa predišlo zlému zaobchádzaniu s týmito osobami nachádzajúcimi sa v prostredí, v ktorom je alebo môže byť osobná sloboda obmedzená. V zariadeniach, ktoré sú predmetom monitoringu, dochádza k obmedzeniu pohybu, podriadeniu sa určitému režimovému prostrediu, pričom je zrejmé, že do kvality a fungovania týchto subjektov osoba so zdravotným postihnutím nemôže alebo nemohla podľa svojich predstáv zasiahnuť.

Premetom je zisťovanie použitia donucovacích prostriedkov a ich trvanie, ale aj dodržiavanie etických princípov zaobchádzania s osobami so zdravotným postihnutím.

Po zhodnotení zozbieraných dát bude významná ich analýza, fakty, ktoré odhalil každý monitoring a zverejnenie výsledkov na webovom portáli komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím, čím poskytneme spätnú väzbu subjektom zapojeným do monitoringu a súčasne aj širokej verejnosti.

Skutočné príbehy ľudí, ktoré vzišli z monitoringu rozpovieme verejnosti. Takáto komunikácia má obrovský význam na ovplyvňovanie zmeny chápania práv ľudí s postihnutím a má zabrániť zneužívaniu odkázanosti a bezbrannosti osoby so zdravotným postihnutím.

Monitorovacie témy:

1. Monitoring počtu osôb so zdravotným postihnutím čiastočne alebo úplne zbavených spôsobilosti na právne úkony.
2. Monitoring dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím u obvinených a odsúdených v ústavoch na výkon väzby a v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody.
3. Monitoring dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, a to v psychiatrických nemocniciach, v psychiatrických klinikách a na psychiatrických oddeleniach.
4. Monitoring dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny na úseku služieb zamestnanosti.
5. Monitoring dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím v zariadeniach sociálnych služieb.

4.1. MONITORING ZAMERANÝ NA ZISTENIE POČTU OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM ČIASTOČNE ALEBO ÚPLNE POZBAVENÝCH SPÔSOBILOSTI NA PRÁVNE ÚKONY

Za špecifický považujem prieskum o počte osôb, ktoré sú pozbavené spôsobilosti na právne úkony alebo ktorých spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená. Tento prieskum je v podmienkach Slovenskej republiky jedinečný, pretože žiadny orgán/úrad neeviduje komplexný počet ľudí, ktorým bolo rozhodnutím súdu zasiahnuté do spôsobilosti na právne úkony.

Ako Komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím som od nástupu na svoj post verejne prezentovala, že **problematika spôsobilosti na práve úkony** a s tým súvisiace otázky zastupovania osôb, ktorých spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená, resp. boli celkom pozbavení spôsobilosti na právne úkony, **predstavuje jednu z mojich priorít.**

K zvýšeniu povedomia verejnosti v danej oblasti má prispieť **Iniciatíva komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím s názvom: „Spôsobilosť na právne úkony všetkých“**

Iniciatíva vychádza z potreby širokospektrálneho riešenia danej problematiky, od zverejňovania právnych analýz a rámcových návrhov na vrátenie spôsobilosti na právne úkony (na webovom portáli komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím), ktoré si jednotlivci môžu doplniť podľa konkrétnych okolností, cez účasť v súdnych konaniach o spôsobilosti na právne úkony, monitorovanie dodržiavania práv v zariadeniach sociálnych služieb a zariadeniach zdravotníckej starostlivosti, kontrole opatrovníkov pri plnení úloh, ktoré im zo zverenej funkcie vyplývajú, až po presadenie nevyhnutných legislatívnych zmien do právneho poriadku Slovenskej republiky. Náležite bude zohľadnená tiež potreba systematického a celoživotného vzdelávania osôb, ktoré prichádzajú pri výkone svojej práce alebo služobného pomeru, do kontaktu s ľuďmi, ktorí trpia duševnou poruchou.

Predstavená iniciatíva vyžaduje **systemový a metodický prístup**. Takýto postup predpokladá vychádzať zo štatistických údajov o počte osôb, do spôsobilosti na právne úkony ktorých bol súdom urobený zásah.

Zarážajúce bolo zistenie, že Slovenská republika o takej významnej statusovej veci fyzických osôb, akým je obmedzenie, resp. pozbavenie spôsobilosti na právne úkony, nemá relevantné štatistické údaje. Stručne povedané, **žaden kompetentný orgán Slovenskej republiky nevedie štatistiku počtu osôb, ktoré boli pozbavené spôsobilosti na právne úkony, resp. ktorých spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená.**

Z dostupných zdrojov bolo možné vyzistiť iba čiastkové informácie z danej oblasti, a to napr.:

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky dlhodobo zverejňuje prehľadnú štatistiku o počte súdnych konaní a rozhodnutiach, ale iba za konkrétny kalendárny rok, resp. aj kratšie časové úseky.

Notársky centrálny register listín, do ktorého sú súdy povinné zabezpečiť uloženie rozsudku o spôsobilosti na právne úkony, nedisponuje úplnými údajmi (súdy majú totiž túto povinnosť uloženú civilným procesným predpisom až s účinnosťou od 15. 10. 2008). Notársky

centrálny register teda archivuje len zlomok právoplatných rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, ktorými bol urobený zásah do spôsobilosti na právne úkony.

Štatistický úrad Slovenskej republiky nemá medzi registrovanými dátami zaradenú štatistiku o počte osôb, u ktorých bol súdom urobený zásah do spôsobilosti na právne úkony.

Zistenie, že Slovenská republika nevedie komplexnú štatistiku o počte osôb, ktoré boli súdom pozbavené spôsobilosti na právne úkony, resp. ktorých spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená, ma viedlo k tomu, aby som sa tomuto zisťovaniu špeciálne venovala.

Osobným listom zo dňa 29. júna 2016 som oslovila predsedníčky a predsedov všetkých 54 okresných súdov Slovenskej republiky so žiadosťou o poskytnutie spolupráce v záujme ochrany práv osôb, ktoré nemajú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu. Pri výbere postupu sa vychádzalo z poznatku, že okresným súdom (v rámci vedenia tzv. poručenskej agendy), právny poriadok zveruje kontrolu výkonu funkcie opatrovníkov, ktorí sú zákonnými zástupcami osôb, ktoré boli rozhodnutím súdu pozbavení spôsobilosti na právne úkony, resp. ich spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená.

Predsedovia okresných súdov boli požiadaní o zaslanie štyroch štatistických údajov v poručenskej agende k dátumu 1. júl 2016:

- a) celkový počet evidovaných osôb, ktoré sú pozbavené spôsobilosti na právne úkony,**
- b) celkový počet evidovaných osôb, ktorých spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená,**
- c) počet osôb, ktoré boli pozbavené spôsobilosti na právne úkony v období od 1. januára 2016 do 30. júna 2016,**
- d) počet osôb, ktorých spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená v období od 1. januára 2016 do 30. júna 2016.**

V monitorovacích otázkach nebol dátum 1. júl 2016 zvolený náhodne. Týmto dňom nadobudol v Slovenskej republike účinnosť nový právny predpis, ktorý **zásadne mení** proces konania na súdoch v agende spôsobilosti na právne úkony.

Obdobie sledovania vývoja súdnych rozhodnutí súdov v období od 1. januára 2016 do 30.6.2016 je zvolené predovšetkým z dôvodu získania obrazu o rozhodovacej činnosti súdov podľa síce účinnej právnej úpravy podľa Občianskeho súdneho poriadku (zákon č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov), ktorý bol účinný do 30. júna 2016 **ale už v období, keď bol prijatý nový procesný predpis, ktorý nahradil od 1.júla 2016 Občiansky súdny poriadok v konaní o spôsobilosti na právne úkony.**

Dňa 21. mája 2015 boli schválené Národnou radou Slovenskej republiky tri nové právne predpisy upravujúce konanie súdov, a jedným z nich je Zákon č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej aj ako „CMP“). Tento CMP vo svojich ustanoveniach § 231 až § 251 upravuje konanie súdu vo veciach spôsobilosti na právne úkony. Zo znenia § 231 je jednoznačne zrejmé, že súdy už nebudú môcť rozhodnúť o pozbavení spôsobilosti na právne úkony. Dokonca v dôvodovej správe k tomuto ustanoveniu § 231 CMP je jednoznačne uvedené, že *„Predkladateľ ustanovuje predmet konania spôsobilosti na právne úkony v rámci jedného typu konania z dôvodu procesnej účelnosti, pričom vylúčil už v súčasnosti protiprávne pozbavovanie spôsobilosti na právne úkony, ktoré je v rozpore s ľudskoprávnymi štandardami.“* Aj Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojom prelomovom náleze zo dňa

28.11.2012, č.j. I.ÚS 313/2012-52 konštatoval, že *„zdravotné postihnutie sa dnes nechápe už iba v medicínskom (individuálnom) rámci, ale svoj význam nadobúda rámec sociálny a právny, ktoré oproti minulosti väčšmi ingerujú hodnoty tvoriace substrát ľudských práv.“* Vo veci pozbavenia spôsobilosti na právne úkony je vydaných tiež množstvo rozsudkov EŠLP, ale aj nálezov Ústavného súdu Českej republiky, ktoré odmietajú pozbavovanie spôsobilosti na právne úkony. V neposlednom rade je potrebné zvýrazniť, že Článok 12 Rovnosť pred zákonom Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím jednoznačne garantuje osobám so zdravotným postihnutím plnú spôsobilosť na právne úkony vo všetkých oblastiach života na rovnakom základe s ostatnými.

Na základe vyššie uvedeného sú pre mňa zarážajúce **obrovské počty rozsudkov súdov o pozbavení spôsobilosti na právne úkony vydané práve v období od 1. januára 2016 do 30. júna 2016**, keď už boli sudcovskej obci známe ustanovenia nového CMP, nakoľko prebiehali rozsiahle školenia, keď už boli známe rozhodnutia ústavných súdov a rozsudky EŠLP, keď už bola známa aj filozofia Článku 12 Dohovoru OSN (od 25. júna 2010) a tiež, keď už boli známe Záverečné odporúčania Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím k východiskovej správe Slovenskej republiky zo dňa 18.04.2016, podľa ktorého je Výbor OSN *„znepokojený tým, že napriek nedávnym právnym a procesným reformám sa nedostáva rovnosti pred zákonom všetkým osobám so zdravotným postihnutím a odopiera sa im právo voliť, právo uzavrieť manželstvo a založiť rodinu, právo užívať majetok a právo zachovať si plodnosť“ (bod 38 Záverečných odporúčaní).* Navyše Výbor OSN *„odporúča, aby zmluvný štát zrušil § 10 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorý upravuje pozbavenie spôsobilosti na právne úkony, a § 10 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktorý upravuje obmedzenie spôsobilosti na právne úkony, a zaviedol podporované rozhodovanie, ktoré rešpektuje autonómiu, vôľu a preferencie jednotlivca“ (bod 39 Záverečných odporúčaní).*

Súdne konanie o spôsobilosti na právne úkony podľa Občianskeho súdneho poriadku účinného do 30. júna 2016 malo pre ľudí, o spôsobilosti ktorých súd rozhodoval ďalekosiahle právne a spoločenské zásahy, napr. :

1. Osoba so zdravotným postihnutím, ako účastník konania, nemusela byť vypočutá v súdnom konaní.
2. Osoba so zdravotným postihnutím, ako účastník konania, mnohokrát ani nemala vedomosť, že v konaní je ustanovený súdny znalec, ktorý má posúdiť jej zdravotný stav.
3. Ako účastníkovi konania jej nebolo umožnené sa vyjadriť, predložiť návrhy na preukázanie svojich schopností.
4. Ustanovený kolízny opatrovník (opatrovník ustanovený súdom v konaní o spôsobilosti na právne úkony) nepoznal toho, koho práva má na súde obhajovať.
5. Osoba so zdravotným postihnutím, ako účastník konania, nemala žiadnu vedomosť o tom, že ju súd pozbavil spôsobilosti na právne úkony, pretože súd nemal povinnosť rozsudok doručiť osobe pozbavenej spôsobilosti na právne úkony.
6. Osoba so zdravotným postihnutím, ako účastník konania, nemala možnosť vyjadriť sa k osobe opatrovníka, ktorý jej bol ustanovený po tom, ako stratila svoju spôsobilosť na právne úkony.
7. Osoba so zdravotným postihnutím bola na základe rozsudku o pozbavení spôsobilosti na právne úkony zbavená možnosti uzavrieť manželstvo, bola zbavená rodičovských práv, nemohla voliť, nemohla nakladať so svojim majetkom.

Pozbavenie spôsobilosti na právne úkony znamenalo pre človeka „právnú smrť“.

Na zdokumentovanie „ochoty“ súdu prijať novú filozofiu nezasahovania so spôsobilosti na právne úkony preukazuje súdne rozhodnutie o úplnom pozbavení spôsobilosti na právne úkony dievčiny so zdravotným postihnutím vydaný posledný deň účinnosti Občianskeho súdneho poriadku, dňa 30. júna 2016 ! Takéto rozhodovanie súdov možno odôvodniť iba tým, že bolo v súlade v tom čase s ešte účinným Občianskym súdnym poriadkom, avšak nemožno ospravedlniť, že bolo vydané v rozpore s nastupujúcou novou filozofiou chápania spôsobilosti na právne úkony ľudí so zdravotným postihnutím účinne od nasledujúceho dňa 1. júla 2016.

Podľa novej právnej úpravy súdneho konania účinne **dňom 1. júla 2016 už súdy nemôžu pozbavovať ľudí spôsobilosti na právne úkony** a to napriek tomu, že právna úprava podľa platného znenia hmotného práva (Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov) aj naďalej obsahuje znenie § 10 ods. 1 o pozbavení spôsobilosti na právne úkony.

Podarilo sa mi zhromaždiť údaje zo všetkých okresných súdov v Slovenskej republike. Tieto informácie majú pre mňa obrovský význam z hľadiska vysledovania zmien právnych statusov ľudí, zmien súdnych rozhodnutí o spôsobilosti na právne úkony.

Výsledky tohto monitoringu možno považovať za prvý, konkrétny a dôležitý prieskum komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím.

Na základe vlastnej iniciatívy, zvolením vhodného postupu a vďaka zodpovednému prístupu oslovených predsedov okresných súdov, môžem laickej verejnosti i odborným kruhom poskytnúť unikátnu celoslovenskú štatistiku o počte osôb, ktorých spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená alebo ktorí boli pozbavení spôsobilosti na právne úkony k 30. júnu 2016. Zistenia sú uvedené v nasledujúcej Tabuľke č. 1.

Na Slovensku bolo k 30. júnu 2016:

16816, slovom šesťnásťtisícosemstošesťnásť osôb pozbavených spôsobilosti na právne úkony,

1100, slovom jedentisícjednosto osôb s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony.

Tieto čísla sú jasným dôkazom o nadužívaní inštitútu pozbavenia spôsobilosti na právne úkony podľa predchádzajúceho právneho poriadku.

Tabuľka č. 1

Prehľad o počte osôb pozbavených alebo obmedzených spôsobilosti na právne úkony k 30.06.2016:

Okresný súd	Počet osôb pozbavených spôsobilosti na právne úkony	Počet osôb obmedzených spôsobilosti na právne úkony	Počet rozhodnutí o pozbavení spôsobilosti na právne úkony vydaných od 1.1. - 30.6.2016	Počet rozhodnutí o obmedzení spôsobilosti na právne úkony vydaných od 1.1. - 30.6.2016
Bratislava I	47	10	1	1
Bratislava II	94	41	6	6
Bratislava III	223	17	11	2
Bratislava IV	26	10	5	4
Bratislava V	119	11	5	0
Malacky	154	10	2	1
Pezinok	200	18	16	4
BRATISLAVSKÝ KRAJ	863	117	46	18
Trnava	431	11	27	4
Dunajská Streda	678	13	11	0
Galanta	415	9	9	0
Senica	408	31	0	4
Piešťany	152	20	8	0
Skalica	100	10	2	4
TRNAVSKÝ KRAJ	2.184	94	57	12
Trenčín	190	45	37	5
Bánovce nad Bebravou	57	29	2	5
Nové Mesto nad Váhom	88	23	2	1
Partizánske	99	14	3	2
Považská Bystrica	477	11	4	4
Prievidza	447	50	15	5
TRENČIANSKY KRAJ	1.358	172	63	22
Nitra	901	27	23	1
Komárno	407	14	12	2
Levice	573	26	2	0
Nové Zámky	892	26	13	3
Topoľčany	418	25	4	3
NITRIANSKY KRAJ	3.191	118	54	9
Žilina	549	13	19	2
Čadca	359	13	12	1
Dolný Kubín	79	15	6	3
Liptovský Mikuláš	251	28	3	6
Martin	253	6	7	0
Námestovo	348	6	20	0
Ružomberok	176	10	9	0
ŽILINSKÝ KRAJ	2.015	91	76	12

Banská Bystrica	181	16	8	3
Brezno	283	23	8	5
Lučenec	460	34	15	4
Revúca	69	8	1	0
Rimavská Sobota	276	79	12	0
Veľký Krtíš	124	6	7	2
Zvolen	221	11	5	0
Žiar nad Hronom	357	12	6	3
BANSKOBYSSTRICKÝ KRAJ	1.971	189	62	17
Prešov	768	25	30	1
Bardejov	336	3	6	0
Humenné	650	12	20	4
Kežmarok	227	7	1	0
Poprad	340	13	29	2
Stará Ľubovňa	150	11	1	3
Svidník	132	6	3	1
Vranov nad Topľou	221	27	15	2
PREŠOVSKÝ KRAJ	2.824	104	105	13
Košice I	101	23	2	2
Košice II	265	53	7	3
Košice - okolie	366	52	13	3
Michalovce	372	6	15	0
Rožňava	225	42	5	3
Spišská Nová Ves	869	32	40	3
Trebišov	212	7	3	2
KOŠICKÝ KRAJ	2 410	215	85	16
SLOVENSKÁ REPUBLIKA	16 816	1 100	548	119

4.2. MONITORING DODRŽIAVANIA PRÁV OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM U OBVINENÝCH A ODSÚDENÝCH V ÚSTAVOCH NA VÝKON VÄZBY A V ÚSTAVOCH NA VÝKON TRESTU ODŇATIA SLOBODY

4.2.1. HLAVNÝ CIEĽ A VÝCHODISKÁ

Hlavným cieľom monitoringu realizovaného v Ústavoch na výkon trestu odňatia slobody (ďalej aj ako „ÚVTOS“) a Ústavoch na výkon väzby (ďalej aj ako „ÚVV“) bolo zistiť, či a akým spôsobom je zabezpečené dodržiavanie práv osôb so zdravotným postihnutím, so zameraním na dodržiavanie práva na osobnú slobodu a telesnú integritu.

Ako komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím mám snahu pristupovať k realizácii predmetného monitoringu metodologicky a systémovo. Z uvedeného dôvodu som sa v prvom rade zamerala na zistenie štatistických údajov týkajúcich sa počtu obvinených a odsúdených so zdravotným postihnutím umiestnených v jednotlivých ÚVTOS a ÚVV. Následne budú v roku 2017 realizované osobné návštevy a rozhovory s obvinenými a odsúdenými, cieľom ktorých bude zistiť informácie aj od samotných obvinených a odsúdených, tieto informácie porovnať, vyhodnotiť a utvoriť si reálny obraz o dodržiavaní ľudských práv obvinených a odsúdených osôb so zdravotným postihnutím umiestnených v Ústavoch vykonávajúcich väzbu alebo trest odňatia slobody.

Zistenie, že pri výkone väzby alebo výkonu trestu odňatia slobody dochádza k porušovaniu alebo k ohrozovaniu práv osôb so zdravotným postihnutím bude v ďalšom období slúžiť ako podklad pri príprave návrhov a odporúčaní na zmenu právnej úpravy.

4.2.2. ŠTATISTICKÉ ZISTENIA Z MONITORINGU

Pre účely získania východiskových údajov potrebných pre vykonanie monitoringu **bolo oslovených 18 ÚVTOS a ÚVV**, v ktorých sa vykonáva trest odňatia slobody a väzba. Do monitoringu **sa zapojilo všetkých 18 oslovených subjektov** vyplnením zaslaného dotazníka. *Zoznam Ústavov na výkon trestu odňatia slobody a Ústavoch na výkon väzby oslovených v monitoringu je uvedený v Prílohe č. 3 k tejto správe.*

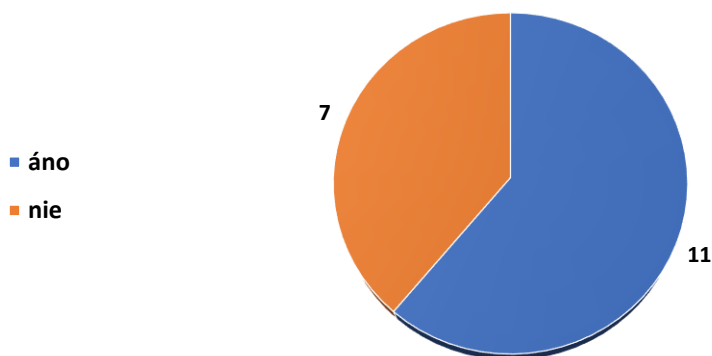
Z údajov vyplývajúcich z dotazníka možno konštatovať, že k 31. augustu 2016 bolo na výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody zaradených 433 obvinených a odsúdených so zdravotným postihnutím.

Ako vyplýva z grafov, osoby so zdravotným postihnutím vykonávajú väzbu alebo trest odňatia slobody v ÚVTOS a ÚVV Ružomberok, Dubnica nad Váhom, Želiezovce, Sučany, Leopoldov, Košice, Košice-Šaca, Prešov, Trenčín, Nitra a Ilava.

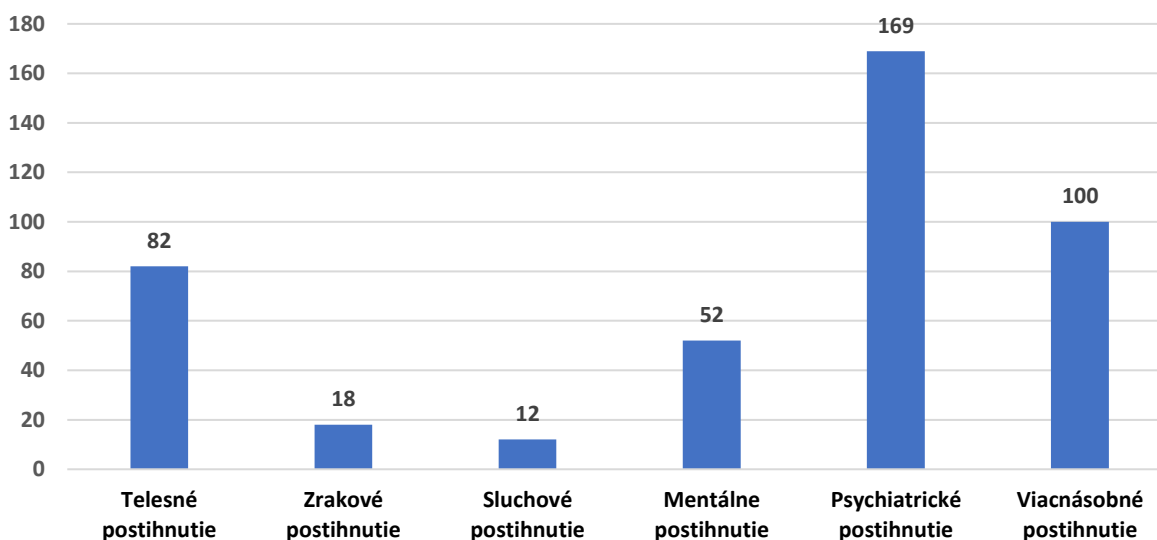
Medzi ÚVTOS a ÚVV s najvyšším počtom osôb so zdravotným postihnutím patria Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Prešov (143 osôb), Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby Leopoldov (62 osôb) a Nemocnica pre obvinených a odsúdených a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Trenčín (55 osôb). Bližšie členenie, ako aj počty obvinených a odsúdených v jednotlivých ÚVTOS a ÚVV sú znázornené nižšie v grafoch, prípadne na webovom portáli komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím¹.

¹ <http://www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk/Monitoring/Monitoring-UVTOS-UVV/Sprava-o-monitoringu>

Graf č. 1: ÚVTOS a ÚVV, v ktorých sa nachádzajú osoby so zdravotným postihnutím

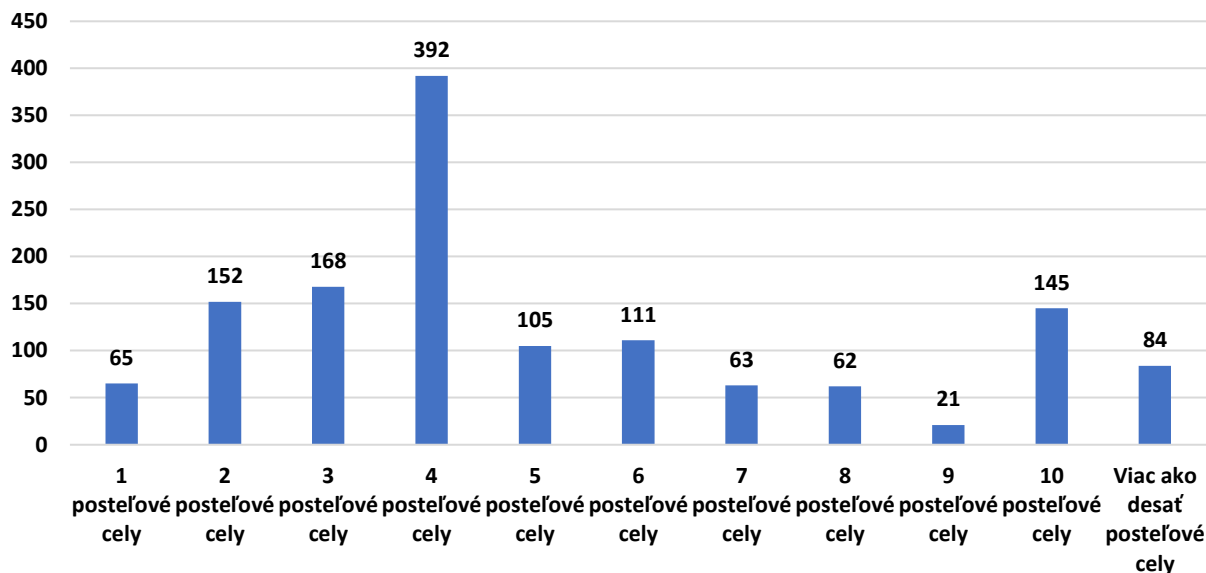
Graf č. 2: Druhy zdravotného postihnutia

Osobné návštevy boli vykonané v Nemocnici pre obvinených a odsúdených a ÚVTOS Trenčín a v ÚVTOS Želiezovce. V ďalších ústavoch budú osobné návštevy vykonané v priebehu roka 2017. V rámci osobných návštev bude monitoring realizovaný osobnými rozhovormi s obvinenými a odsúdenými, ale aj formou dotazníkov, ktoré budú vyplňať osobne.

V rámci monitoringu boli zisťované aj počty obvinených a odsúdených (resp. počty lôžok) na jednotlivých celách, nakoľko s tým priamo súvisí aj dodržiavanie jednak zákonných požiadaviek na ubytovaciú plochu pre obvinených a odsúdených ale aj možné porušovanie ich práva na súkromie. Z vyplnených dotazníkov vyplýva, že najvyšší počet (392) je 4 posteľových ciel, ale veľký počet je aj desaťposteľových (145) a viac ako 10 posteľových 84 (Graf č.3).

Graf č. 3: Cely

Z výsledkov dotazníkov je taktiež zrejmé, že osoby so zdravotným postihnutím sú umiestňované v celách spolu so odsúdenými bez zdravotného postihnutia. Z osobných návštev v ÚVTOS Želiezovce a v Nemocnici pre obvinených a odsúdených a ÚVTOS Trenčín bolo zistené, že v ÚVTOS a ÚVV, v ktorých je zriadený špecializovaný oddiel, sa tento oddiel využíva skôr pre umiestnenie osôb, ktoré majú problém dodržiavať režim ústavu. Tento oddiel teda neslúži na „segregáciu“ osôb so zdravotným postihnutím v samostatnom oddiele.

V prípade, ak je to možné vzhľadom na zdravotný stav obvineného alebo odsúdeného, ako aj vzhľadom na možnosti ÚVTOS a ÚVV, je žiadúce, aby obvinení a odsúdení so zdravotným postihnutím boli umiestňovaní do cel spoločne s obvinenými a odsúdenými bez zdravotného postihnutia. Tento záver potvrdil aj samotný odsúdený s telesným postihnutím, umiestnený v ÚVTOS Želiezovce, ktorý pri osobnom stretnutí so zamestnancami Úradu komisára uviedol, že v prípade, že je umiestnený v cele so zdravými odsúdenými, cíti sa byť viac integrovaný a aj prípadná pomoc (ak je potrebná) sa mu dostane skôr a vo väčšom rozsahu.

Pri osobných návštevách v uvedených zariadeniach som sa spoločne so zamestnancami ÚVTOS a ÚVV venovala otázke možného zneužívania osôb so zdravotným postihnutím zdravými obvinenými a odsúdenými najmä z dôvodu vyplácania invalidných dôchodkov a iných dávok, na ktoré obvinení a odsúdení bez zdravotného postihnutia nárok nemajú. Tento problém nebol jednoznačne uzavretý, je však potrebné dodať, že ide iba o teoretický priestor na manipuláciu, prípadne v závažnejších prípadoch šikanovanie z dôvodu finančného prospechu obvinených a odsúdených bez zdravotného postihnutia. Takéto správanie nebolo v dotazníku uvedené, z doteraz vykonaného prieskumu nebolo zaznamenané ani obvinenými a odsúdenými, ani zamestnancami jednotlivých ÚVTOS a ÚVV.

Proces predvedenia obvineného alebo odsúdeného v ÚVTOS a ÚVV pred zdravotníckeho pracovníka ústavu môže byť dôležitým ukazovateľom kvality poskytovania zdravotnej starostlivosti v ÚVTOS a ÚVV. Táto otázka priamo súvisí s nedostatkami v zdravotnej starostlivosti, ktoré v závislosti od ich závažnosti môžu zasiahnuť do práva na

ochranu pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním chráneného Článkom 15 Dohovoru OSN. V krajných prípadoch môže nedostatočná zdravotná starostlivosť zasiahnuť do práva na život, práva na zdravie, ale aj do ďalších práv, a to v závislosti od konkrétneho prípadu.

Z vyplnených dotazníkov vyplýva, že ani jeden obvinený alebo odsúdený so zdravotným postihnutím sa nezúčastňuje medicínskeho výskumu.

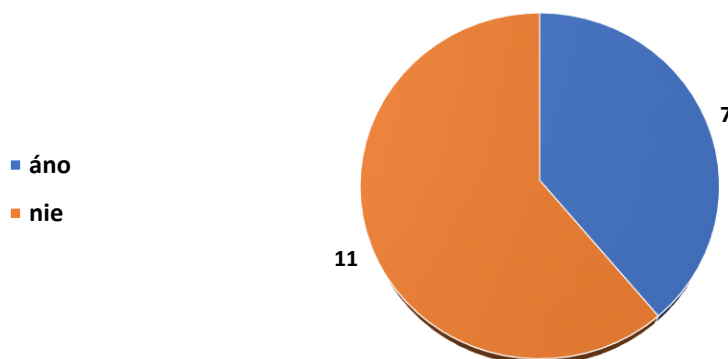
Udeľovanie, resp. neudeľovanie odmiernosti a trestov môže priamo súvisieť s ochranou pred mučením, alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním. Z vyplnených dotazníkov bolo zistené, že tak odmiernosti, ako aj tresty, boli osobám so zdravotným postihnutím ukladané sporadicky.

S otázkami týkajúcimi sa odmiernosti a trestania súvisí aj otázka, ktorou zisťujem počet prípadov, ktoré boli oficiálne riešené v jednotlivých ÚVTOS a ÚVV, a ktoré sa týkajú ponižovania, diskriminácie alebo šikany. Z dotazníkov vyplýva, že prípady týkajúce sa ponižovania, diskriminácie alebo šikany sa v ÚVTOS a ÚVV v sledovanom období vyskytli iba v jednom prípade a to v Ústave na výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých v Sučanoch.

V monitoringu sa taktiež zameriavam na zistenie spôsobu monitorovania osoby, ktorej bol uložený disciplinárny trest umiestnenia do cely disciplinárneho trestu. Nedostatočné monitorovanie osoby v prípade zhoršenia jej zdravotného stavu alebo v prípade suicidálneho pokusu môže byť jedným z dôvodov zásahu do práva tejto osoby.

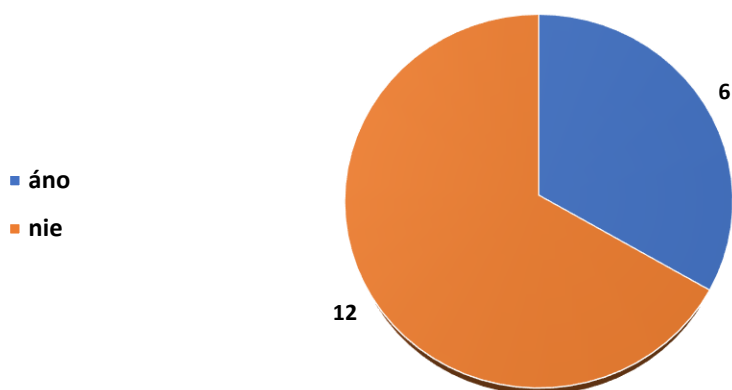
Monitorovanie bezbariérovosti ÚVTOS a ÚVV je rozdelené do dvoch oblastí. Bezbariérovosť týkajúca sa priestorov, ktoré užívajú obvinení a odsúdení (Graf č. 4) a bezbariérovosť priestorov určených pre návštevy (Graf č.5).

Graf č. 4: Bezbariérový prístup pre obvinených a odsúdených

Z dotazníkov vyplýva, že medzi ÚVTOS a ÚVV, ktoré majú zabezpečený bezbariérový prístup pre obvinených a odsúdených sú ÚVTOS a ÚVV Bratislava, Banská Bystrica, Leopoldov, Trenčín, Ilava, Sučany a Prešov. Ostatné ÚVTOS a ÚVV v dotazníku uviedli, že ich ústav nie je bezbariérovo upravený.

Graf č. 5: Bezbariérový prístup pre návštevy

Nedodržanie zabezpečenia bezbariérovosti priestorov ÚVTOS a ÚVV určených pre návštevy obvinených a odsúdených môže zasahovať do práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.

Z vyplnených dotazníkov vyplýva, že ÚVTOS a ÚVV Bratislava, Leopoldov, Trenčín, Ilava, Želiezovce, Sučany sú bezbariérovo prispôsobené návštevám. V prípade, že dôjde k znemožneniu návštev z dôvodu nezabezpečenia bezbariérového prístupu, poukázaním na vyššie uvedené, ale v neposlednom rade aj poukázaním na Článok 9 Dohovoru OSN, ktorý sa týka zabezpečenia prístupnosti fyzického prostredia, dochádza k porušeniu viacerých práv chránených týmto Dohovorom OSN.

Z uvedeného dôvodu pre ÚVTOS a pre ÚVV, ktoré nie sú bezbariérovo upravené, v nasledujúcom období navrhнем, aby prijali opatrenia, ktoré zabezpečia bezbariérový prístup priestorov užívaných obvinenými a odsúdenými so zdravotným postihnutím, ako aj priestorov určených pre návštevy obvinených a odsúdených.

4.2.3. ZÁVERY, POZNATKY, ODPORÚČANIA

Na záver monitoringu sa oslovené subjekty vyjadrili k legislatívnym alebo systémovým nedostatkom, na ktoré by chceli poukázať. Z odpovedí je zrejmé, že najväčším a zároveň aj ťažiskovým problémom je vybudovanie chýbajúceho **detenčného ústavu**.

Dovoľujem si poukázať na to, že vybudovanie detenčného ústavu považuje za potrebné aj vláda Slovenskej republiky. Jeho vybudovanie je uvedené aj v programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky na roky 2016 až 2020. V samotnom programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky, v časti Trestná politika a väzenstvo, sa uvádza, že vybudovanie detenčného ústavu, ako špeciálneho zariadenia pre zabezpečenie starostlivosti o duševne chorých, ktorí si vyžadujú osobitné podmienky pre ochranu ich samých, ako aj ochranu verejnosti, je prioritou vlády Slovenskej republiky.

4.3 MONITORING DODRŽIAVANIA PRÁV OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM V ZARIADENIACH ÚSTAVNEJ ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI, A TO V PSYCHIATRICKÝCH NEMOCNICIACH, PSYCHIATRICKÝCH LIEČEBNIACH A NA PSYCHIATRICKÝCH ODDELENIACH

4.3.1 HLAVNÝ CIEĽ A VÝCHODISKÁ

Monitoring zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti je zameraný na dodržiavanie práv osôb so zdravotným postihnutím umiestnených v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti (ďalej aj ako „pacient“), v ktorých sa poskytuje psychiatrická starostlivosť, s dôrazom na dodržiavanie práva na osobnú slobodu a bezpečnosť, telesnú integritu a ľudskú dôstojnosť a práva na ochranu pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním.

Cieľom je monitorovanie dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím, najmä vykonávaním nezávislého zisťovania plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná a uskutočňovaním výskumov a prieskumov na sledovanie stavu a vývoja v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím. V psychiatrických nemocniciach, v psychiatrických liečebniach a na psychiatrických oddeleniach vo všeobecných nemocniciach hrozí zvýšené riziko porušenia práv osôb z dôvodu mnohých negatívnych okolností pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti.

Ako komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím sa snažím v rámci realizácie svojich oprávnení podľa Zákona o komisároch prispieť k ochrane práv osôb so zdravotným postihnutím z hľadiska rešpektu ich ľudskej dôstojnosti a garantovaným právam a slobodám podľa Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Monitoring zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti zameraných na psychiatrickú starostlivosť sa sústreďuje najmä na kontrolu dodržiavania nasledujúcich článkov Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím:

Článok 15 - Ochrana pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním, podľa ktorého

1. *„Nikto nesmie byť vystavený mučeniu ani krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu. Predovšetkým nikto nesmie byť bez svojho slobodného súhlasu vystavený lekárskeho alebo vedeckého pokusu.“*
2. *Zmluvné strany prijímajú všetky účinné legislatívne, správne, súdne alebo iné opatrenia, aby sa na rovnakom základe s ostatnými zabránilo mučeniu alebo krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu osôb so zdravotným postihnutím.“*

Článok 17 - Ochrana integrity osobnosti, podľa ktorého *„Každá osoba so zdravotným postihnutím má právo na rešpektovanie svojej fyzickej a duševnej integrity na rovnakom základe s ostatnými.“*

Článok 14 - Sloboda a osobná bezpečnosť, podľa ktorého

1. *„Zmluvné strany zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými*
 - a) *využívali právo na slobodu a osobnú bezpečnosť;*
 - b) *neboli nezákonne alebo svojvoľne zbavené slobody, aby každé zbavenie slobody bolo v súlade so zákonom a aby existencia zdravotného postihnutia nebola za nijakých okolností dôvodom na zbavenie slobody.*

2. Zmluvné strany zabezpečia, aby v prípade, ak boli osoby so zdravotným postihnutím akýmkoľvek postupom zbavené slobody, mali na rovnakom základe s ostatnými nárok na záruky v súlade s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv a aby sa s nimi zaobchádzalo v zhode s cieľmi a zásadami tohto dohovoru vrátane poskytnutia primeraných úprav.“

4.3.2 ŠTATISTICKÉ ZISTENIA Z MONITORINGU

Prvá etapa monitoringu bola zameraná na vytvorenie a distribúciu dotazníka do zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti poskytujúcich psychiatrickú starostlivosť. Pre účely získania východiskových údajov potrebných pre vykonanie monitoringu bol prostredníctvom webového portálu komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím distribuovaný dotazník do **28 psychiatrických nemocníc, psychiatrických liečební a psychiatrických oddelení** vo všeobecných nemocniciach v rámci celého Slovenska. Do monitoringu sa **zapojilo 26 z nich**. Nezapojili sa Nemocnica s poliklinikou Považská Bystrica a Univerzitná nemocnica Bratislava. *Zoznam psychiatrických nemocníc, psychiatrických liečební a psychiatrických oddelení oslovených v monitoringu, je uvedený v Prílohe č. 4 k tejto správe.*

Údaje získané z vyplnených dotazníkov sú podkladom pre zistenie východiskového stavu dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti poskytujúcich psychiatrickú starostlivosť, pre podávanie návrhov a odporúčaní v prípade zistenia, že pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti poskytujúcich psychiatrickú starostlivosť došlo k porušeniu alebo k ohrozeniu práv osôb so zdravotným postihnutím a na návrh zmeny platnej legislatívy v prípade zistenia, že platnou legislatívou a praxou sú porušované konkrétne články Dohovoru OSN.

K riešeniu zákonom zverenej ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím mám záujem pristupovať metodologicky a systémovo. Z uvedeného dôvodu je v prvom rade nevyhnutné vychádzať z poskytnutých relevantných údajov zo strany zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti. Následne budú zamestnanci Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím uskutočňovať v súlade s § 26 ods. 1 písm. a) bod 1. a v súlade s § 26 ods. 1 písm. c) Zákona o komisároch osobné návštevy vo vybraných zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti poskytujúcich psychiatrickú starostlivosť. Záverečná fáza bude zameraná na spracovanie odbornej analýzy na základe výsledkov zisťovania a uverejnenie záverečnej správy vrátane návrhu prostriedkov nápravy, v prípade porušenia alebo ohrozenia práv osôb so zdravotným postihnutím. Údaje poskytnuté v dotazníku sa budú v nasledujúcich rokoch aktualizovať za účelom sledovania vývoja týchto zistení.

V priebehu prvého polroka 2017 budú vytvorené grafy vyhodnocujúce odpovede na jednotlivé otázky a bude spracované vyhodnotenie dotazníka. Tieto informácie budú zverejnené na webovom portáli komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím.

Druhá polovica roka 2017 bude zameraná na osobné šetrenia. V priebehu roku 2016 sme vykonali dve osobné návštevy, a to v psychiatrickej liečebni Veľké Zálužie a na psychiatrickom oddelení vo všeobecnej nemocnici v Trnave. Osobné stretnutia s vedením uvedených subjektov boli zaznamenané a v priebehu roka 2017 budú komplexne vyhodnotené.

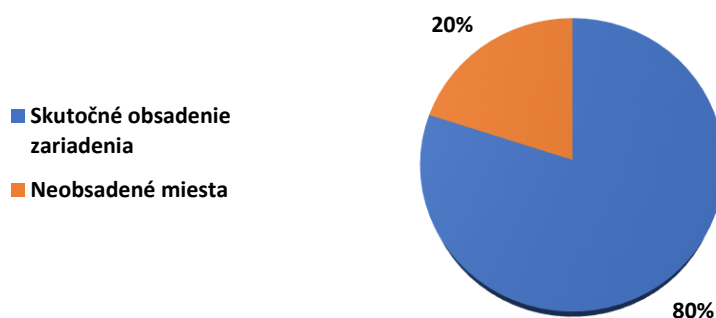
Dotazník bol rozdelený do 18 kategórií, ktoré sa členili na podkategórie. Dotazník bol zameraný na monitorovanie:

- zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti,
- zamestnancov zariadenia,
- práv osôb so zdravotným postihnutím, ktorým sa poskytuje psychiatrická starostlivosť.

Porovnanie kapacity zariadení a aktuálneho počtu:

Zisťovanie počtu hospitalizovaných osôb so zdravotným postihnutím v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti poskytujúcej psychiatrickú starostlivosť bolo potrebné z dôvodu zváženia ďalšieho postupu vykonávania monitoringu, najmä vykonávania osobných návštev. Ďalším dôvodom bolo porovnanie s celkovou kapacitou zariadení, v ktorých sa poskytuje ústavná zdravotná starostlivosť s aktuálnym počtom pacientov (Graf č. 6). Uvedený údaj je len informačný z dôvodu dennej zmeny počtu hospitalizovaných pacientov. Údaj nám však dáva jasný signál, či kapacita zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti je postačujúca, nepostačujúca či nadbytočná.

Graf č. 6: Percento obsadenosti zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti v čase vykonávania monitoringu

Biomedicínsky výskum:

Definíciu biomedicínskeho výskumu možno nájsť v ustanovení § 2 ods. 12 zákona č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti: „*Biomedicínsky výskum je získavanie a overovanie nových biologických, medicínskych, ošetrovateľských poznatkov a poznatkov z pôrodnej asistencie na človeku. Biomedicínsky výskum v ošetrovatelstve a v pôrodnej asistencii umožňuje aj podporovať schopnosti jednotlivcov a rodín alebo zlepšovať optimum funkcií a minimalizovať tie, ktoré sú príčinou ochorení.* Zákon o zdravotnej starostlivosti ďalej v § 26 ods. 1 túto definíciu dopĺňa nasledovne: „*Biomedicínsky výskum zahŕňa každú výskumnú činnosť v oblasti biológie, medicíny, farmácie, ošetrovatelstva, pôrodnej asistencie a psychológie, ktorá môže ovplyvniť fyzické alebo psychické zdravie človeka, ktorý sa zúčastňuje na tomto výskume.*“

Keďže aktuálne relevantné údaje o biomedicínskom výskume nie sú v podmienkach Slovenskej republiky voľne dostupné, zahrnuli sme danú otázku do dotazníka. Z dotazníkov vyplynulo, že v 6 zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti poskytujúcich psychiatrickú starostlivosť prebiehal biomedicínsky výskum:

- Psychiatrická nemocnica Michalovce, n.o.
- Univerzitná nemocnica Martin
- Liptovská nemocnica s poliklinikou MUDr. Ivana Stodolu
- Univerzitná nemocnica L. Pasteura Košice
- Nemocnica s poliklinikou sv. Barbory, a.s. Rožňava
- Fakultná nemocnica s poliklinikou Žilina

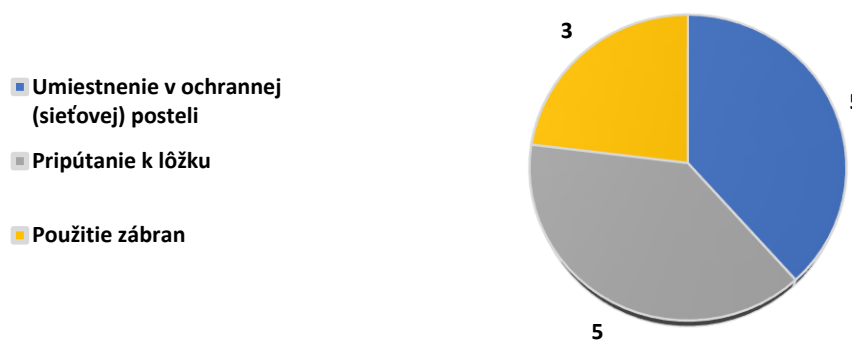
Podľa údajov z dotazníka sa v čase od 01.01.2015 do 30.06.2016 biomedicínskeho výskumu zúčastnilo 136 pacientov.

Obmedzovacie prostriedky:

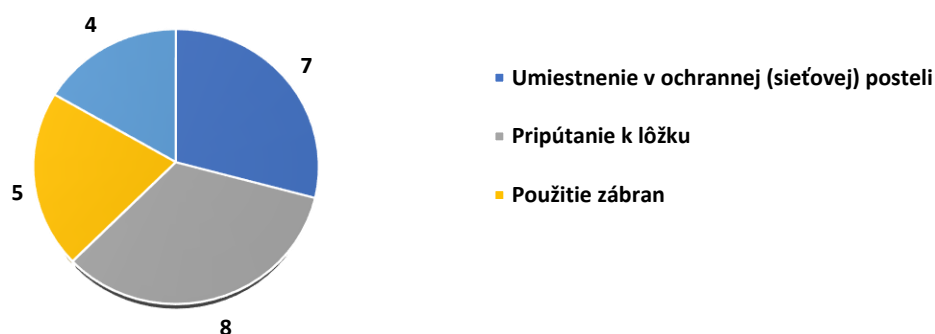
Nakoľko jedným z cieľom monitoringu bola oblasť ochrany pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním, tieto otázky smerovali najmä k zisteniu používania obmedzovacích prostriedkov, ktoré môžu v závislosti od konkrétnych okolností prípadu zasahovať aj do vyššie uvedených práv chránených podľa Článku 15 Ochrana pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Položenými otázkami som mala záujem zistiť používanie obmedzovacích prostriedkov v rámci otvorených oddelení (Graf č. 7), polootvorených oddelení (Graf č. 8) a uzatvorených oddelení (Graf č. 9).

V neposlednom rade som zisťovala počet obmedzujúcich prostriedkov, ktorými jednotlivé zariadenia disponujú (Graf č. 10).

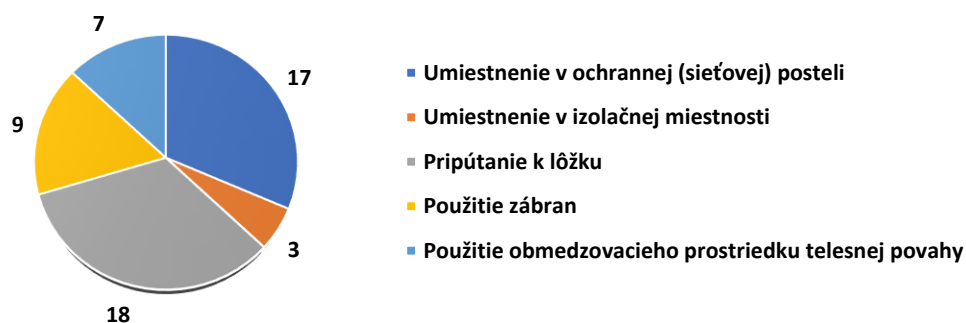
Graf č. 7: Z 26 zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti 18 uviedlo, že je koncipované ako otvorené zariadenie. Na grafe je zobrazené, v koľkých zariadeniach sa používajú dané obmedzovacie prostriedky na otvorenom oddelení.

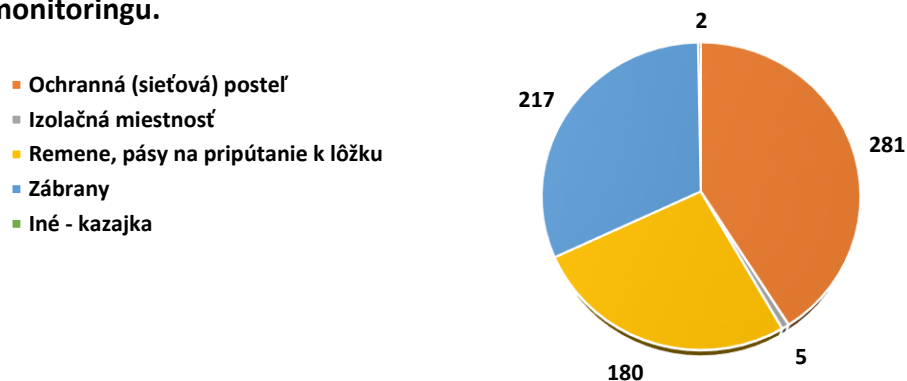
Graf č. 8: Z 26 zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti 13 uviedlo, že je koncipované ako polootvorené zariadenie. Na grafe je zobrazené v koľkých zariadeniach sa používajú dané obmedzovacie prostriedky na polootvorenom oddelení.

Graf č. 9: Z 26 zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti 18 uviedlo, že je koncipované ako uzatvorené zariadenie. Na grafe je zobrazené v koľkých zariadeniach sa používajú dané obmedzovacie prostriedky na uzatvorenom oddelení.

Graf č. 10: V grafe môžeme pozorovať koľkými obmedzujúcimi prostriedkami disponujú zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti poskytujúce psychiatrickú starostlivosť, ktoré sa zapojili do monitoringu.

V tejto súvislosti však považujem za potrebné poukázať na fakt, že samotná skutočnosť, že zariadenie disponuje obmedzujúcimi prostriedkami neznamena, že sú tieto používané v rozpore so zákonmi a medzinárodnými dohovormi. Každý prípad ich použitia je potrebné individuálne a dôkladne preskúmať na základe nielen právnych predpisov, ale aj na základe konkrétnych postupov pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, ktoré sú považované za postupy lege artis a následne vyhodnotiť.

Nemocnice, ktoré nedisponujú sieťovými posteľami:

- Fakultná nemocnica Trenčín a
- Fakultná nemocnica Nitra

Nemocnice, ktoré majú vybudované izolačné miestnosti:

- Psychiatrická nemocnica Philippa Pinela (1)
- Psychiatrická liečebňa Samuela Bluma (1)
- Psychiatrická nemocnica Hronovce (2)
- Fakultná nemocnica s poliklinikou Nové Zámky (1)

Nemocnica, v ktorej sa používajú kazajky:

- Psychiatrická liečebňa Samuela Bluma (2 kusy)

Šikana, násilie, sexuálne zneužívanie:

Oblasť šikany, sexuálneho zneužívania alebo násilia je spätá a prelína sa prakticky s celou škálou práv, ktoré boli monitorované. Z údajov, ktoré boli poskytnuté jednotlivými zariadeniami vyplýva, že v 4 prípadoch bola zaznamenaná šikana a v 13 prípadoch násilie.

V tejto fáze monitoringu však nie je možné vyhodnotiť túto otázku právne relevantným spôsobom a preto bude vyhodnotená až po osobných návštevách v jednotlivých zariadeniach.

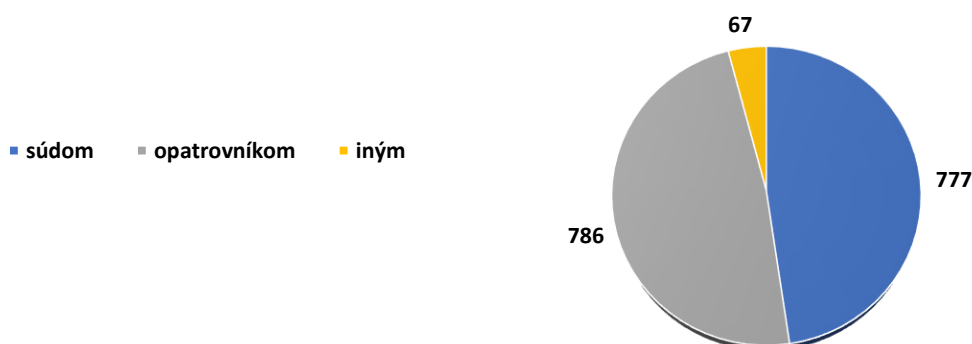
Informovaný súhlas s umiestnením do zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti poskytujúcej psychiatrickú starostlivosť:

Na súhlas s umiestnením do zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti poskytujúcej psychiatrickú starostlivosť sa vyžaduje informovaný súhlas. Informovaný súhlas dáva samotný pacient alebo jeho zákonný zástupca, ak osobou, ktorá má byť umiestnená v zariadení, nie je osoba spôsobilá dať informovaný súhlas. Takáto osoba sa však má podieľať na rozhodovaní v najväčšej možnej miere, ktorú dovoľujú jej schopnosti. Ak zákonný zástupca odmietne dať informovaný súhlas, poskytovateľ môže podať návrh na súd, ak je to v záujme osoby nespôsobilej dať informovaný súhlas, ktorá má byť umiestnená v tomto zdravotníckom zariadení. V tomto prípade súhlas súdu s umiestnením do zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti nahrádza informovaný súhlas zákonného zástupcu. Ak ide o ústavnú starostlivosť, na ktorú sa nevyžaduje informovaný súhlas, v prípade, že ide o osobu, ktorá v dôsledku duševnej choroby alebo s príznakmi duševnej poruchy ohrozuje seba alebo svoje okolie, alebo ak hrozí vážne zhoršenie jej zdravotného stavu, poskytovateľ je povinný prevzatie osoby do ústavnej starostlivosti oznámiť do 24 hodín súdu, v obvode ktorého sa zdravotnícke zariadenie ústavnej starostlivosti nachádza. O zákonnosti dôvodov prevzatia do ústavnej starostlivosti rozhodne súd. Do rozhodnutia súdu možno vykonávať len také zdravotné

výkony, ktoré sú nevyhnutné na záchranu života a zdravia osoby alebo na zabezpečenie jej okolia.

Graf č. 11 nám zobrazuje, v koľkých prípadoch boli za obdobie od 1.októbra 2015 do 01.10.2016 informované súhlasy udelené iným subjektom ako pacientom. Zároveň poukazuje na fakt, že v podmienkach Slovenskej republiky súhlas s umiestnením pacienta na psychiatrii dávajú aj opatrovníci. Keďže sme oslovené subjekty požiadali, aby do dotazníka nezahŕňali údaje ohľadom poskytovania psychiatrickej starostlivosti maloletým deťom, javí sa tento údaj značne znepokojivo. Z vykonaného prieskumu nie je možné presne špecifikovať, či dané súhlasy poskytujú opatrovníci osôb obmedzených alebo pozbavených spôsobilosti na právne úkony, ktorými sú napr. obce alebo zariadenia DSS, alebo kto sú osoby označené v dotazníkoch ako „opatrovníci“. Tieto údaje budú podkladom pre vykonanie osobného monitoringu na účely ich spresnenia a vyhodnotenia.

Graf č. 11: Počet prípadov za obdobie od 01.10.2015 do 01.10.2016, v ktorých boli informované súhlasy s hospitalizáciou udelené iným subjektom ako pacientom.

4.3.3 ZÁVERY, POZNATKY, ODPORÚČANIA

Mojim cieľom je priniesť do psychiatrie nové postupy a výhľadovo podporiť budovanie silného systému podpory priamo v miestach, kde ľudia, ktorí opúšťajú psychiatrické zariadenie, žijú. Tvorenie komunitných sietí považujem za pokrokový smer, ako pomôcť ľuďom s duševnými poruchami, aby sa do psychiatrických zariadení vracali čo najmenej.

V tejto súvislosti si dovoľujem upozorniť tiež na vyššie uvedené Články Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím a na Záverečné odporúčania k východiskovej správe Slovenskej republiky Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím zo dňa 18. apríla 2016 (ďalej ako „Záverečné odporúčania“). Konkrétne sa v tejto oblasti Výbor OSN zaoberal legislatívou, ktorá umožňuje, aby boli osoby so zdravotným postihnutím pozbavené osobnej slobody na základe ich postihnutia. Výbor OSN je tiež znepokojený situáciou, ktorú zažívajú osoby s intelektuálnym a/alebo psychosociálnym postihnutím, ktoré sú podozrivé z účasti na spáchaní trestných činov.

Výbor OSN v bode 44 Záverečných odporúčaní odporúča, aby zmluvný štát zrušil ustanovenia, ktoré umožňujú nedobrovoľnú hospitalizáciu podľa Zákona o zdravotnej starostlivosti a uloženie ústavného ochranného liečenia podľa Trestného zákonníka. Taktiež odporúča, aby

zmluvný štát uplatňoval pravidlá náležitého procesu na všetky osoby so zdravotným postihnutím podľa usmernenia Výboru o právach osôb so zdravotným postihnutím na slobodu a bezpečnosť.

V záverečných odporúčaniach Výbor OSN v bode 45 uviedol, že je hlboko znepokojený neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním s používaním fyzických, mechanických a chemických obmedzení, ako aj s využívaním izolácie a odčlenenia v prípade osôb s psychosociálnymi postihnutiami.

Výbor OSN v bode 46 Záverečných odporúčaní odporúča, aby zmluvný štát okamžite upustil od týchto praktík a zmenil zákony a politiky, ktoré umožňujú využívanie týchto praktík.

4.4 MONITORING DODRŽIAVANIA PRÁV OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM NA ÚRADOCH PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY NA ÚSEKU SLUŽIEB ZAMESTNANOSTI

4.4.1 HLAVNÝ CIEĽ A VÝCHODISKÁ

V roku 2016 som začala s monitoringom, ktorý bol zameraný na prieskum fungovania nástrojov aktívnej politiky na trhu práce, ktoré uplatňujú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej aj ako „ÚPSVaR“) vo vzťahu k uchádzačom o zamestnanie so zdravotným postihnutím, pre zvýšenie ich šancí získať a udržať si zamestnanie.

Pri zostavovaní cieľových otázok monitoringu som vychádzala z právnej úpravy zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov, ktorým sa má zabezpečiť zlepšenie podmienok pre zamestnávanie a celkovej zamestnanosti občanov Slovenskej republiky, vrátane osôb so zdravotným postihnutím. Toto zlepšenie podmienok zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím má byť zároveň v súlade s filozofiou článkov Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorým je Slovenská republika viazaná, a ktorým sa má zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím možnosť živiť sa slobodne zvolenou prácou a má sa im garantovať právo na pracovné prostredie, ktoré je otvorené, začleňujúce a prístupné osobám so zdravotným postihnutím.

Monitoring bol zameraný na úlohy ÚPSVaR súvisiace s povinnosťou podporovať osoby so zdravotným postihnutím pri hľadaní, získavaní a udržaní si pracovného miesta.

Zámerom monitoringu bolo tiež zisťovanie, ako sú ÚPSVaR vybavené z hľadiska bezbariérovosti a ako je zabezpečovaná pomoc osobám so zdravotným postihnutím v priestoroch úradov práce, a tiež aké sú podmienky prístupnosti na tieto úrady (parkovanie, vstup do budovy a iné).

V monitoringu som sa tiež sústredila na zisťovanie údajov, z ktorých by bolo zrejmé, koľko osôb so zdravotným postihnutím je evidovaných na jednotlivých ÚPSVaR, ako aj na zisťovanie, koľko zamestnávateľov v územnom obvode úradu práce spĺňa povinnú kvótu zamestnaných osôb so zdravotným postihnutím. Otázky som smerovala aj na zisťovanie, či bolo využívané náhradné plnenie ako aj odvod za neplnenie povinného podielu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím.

Okrem vyššie uvedených otázok sa monitoringom zisťovalo, koľko chránených dielní a chránených pracovísk je vytvorených v územných obvodoch jednotlivých ÚPSVaR, ako aj to, či ÚPSVaR informujú uchádzačov o zamestnanie so zdravotným postihnutím o týchto pracovných miestach.

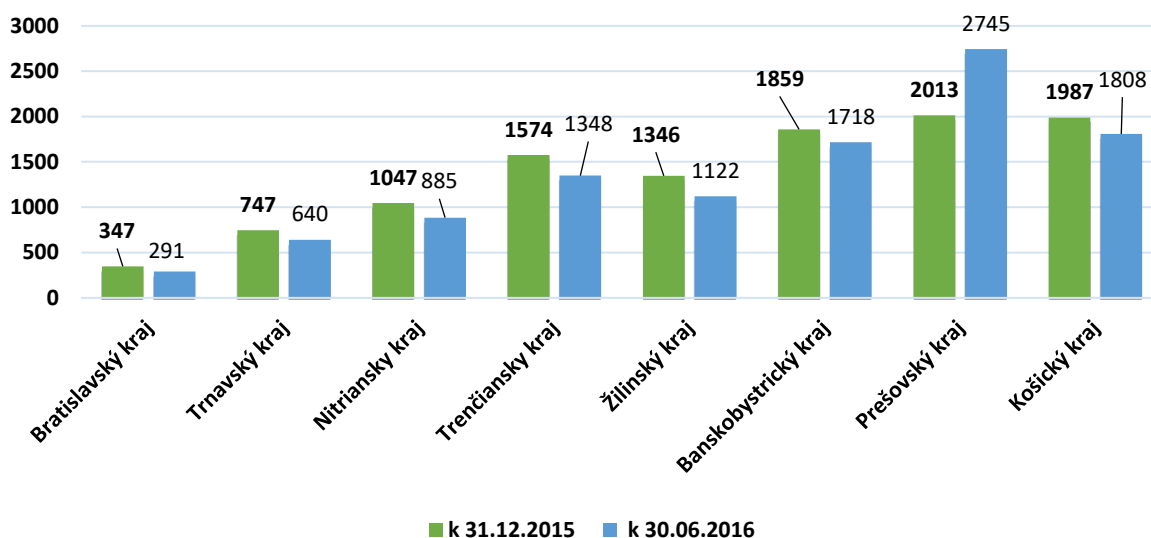
4.4.2 ŠTATISTICKÉ ZISTENIA Z MONITORINGU

Do monitoringu bolo zapojených 46 ÚPSVaR. Požadované údaje vyplnili a zaslali všetky oslovené ÚPSVaR. *Zoznam úradov práce, sociálnych vecí a rodiny oslovených v monitoringu je uvedený v Prílohe č. 5 k tejto správe.*

Pri spracovávaní údajov bolo zistené množstvo informácií, avšak vzhľadom na ich značnú rozsiahlosť, nie je možné ich všetky zverejniť v tejto správe. Podrobné informácie budú zverejnené na webovom portáli komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím a po vyhodnotení všetkých údajov aj v samostatnej správe z monitoringu.

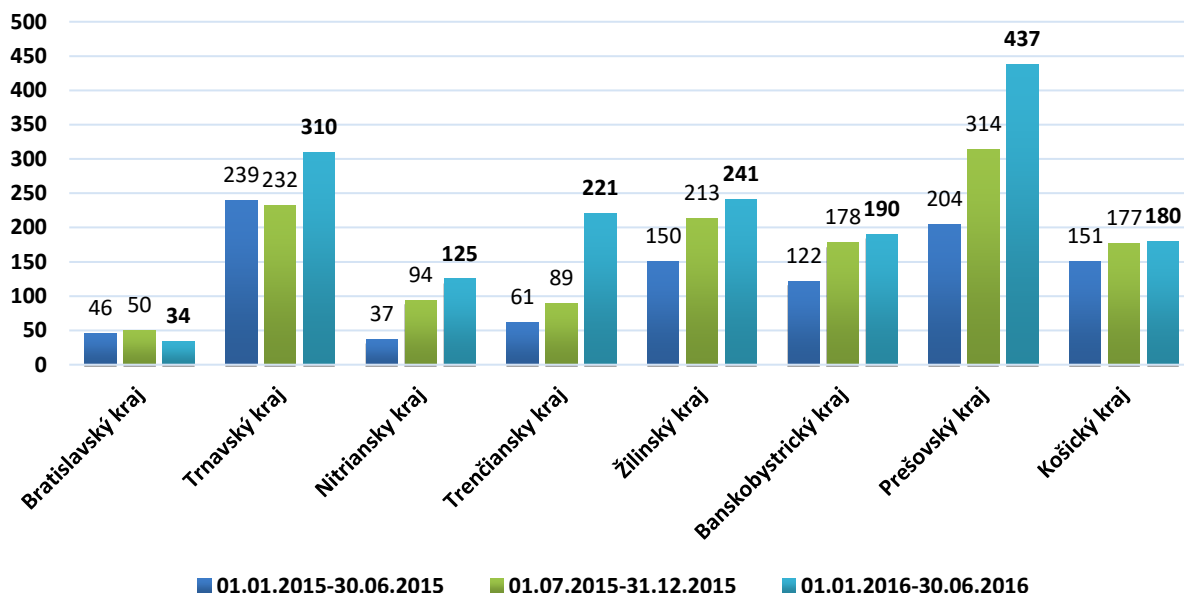
Z odpovedí na otázky, ktoré boli súčasťou monitoringu, považujem za významný údaj, koľko osôb so zdravotným postihnutím je k 31. decembru 2015 a k 30. júnu 2016 evidovaných na ÚPSVaR. Tieto dve obdobia sú zobrazené v Grafe č. 12, v ktorom sú uvedené celkové počty uchádzačov o zamestnanie so zdravotným postihnutím za jednotlivé kraje.

Graf č. 12: Celkový počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie so zdravotným postihnutím podľa krajov

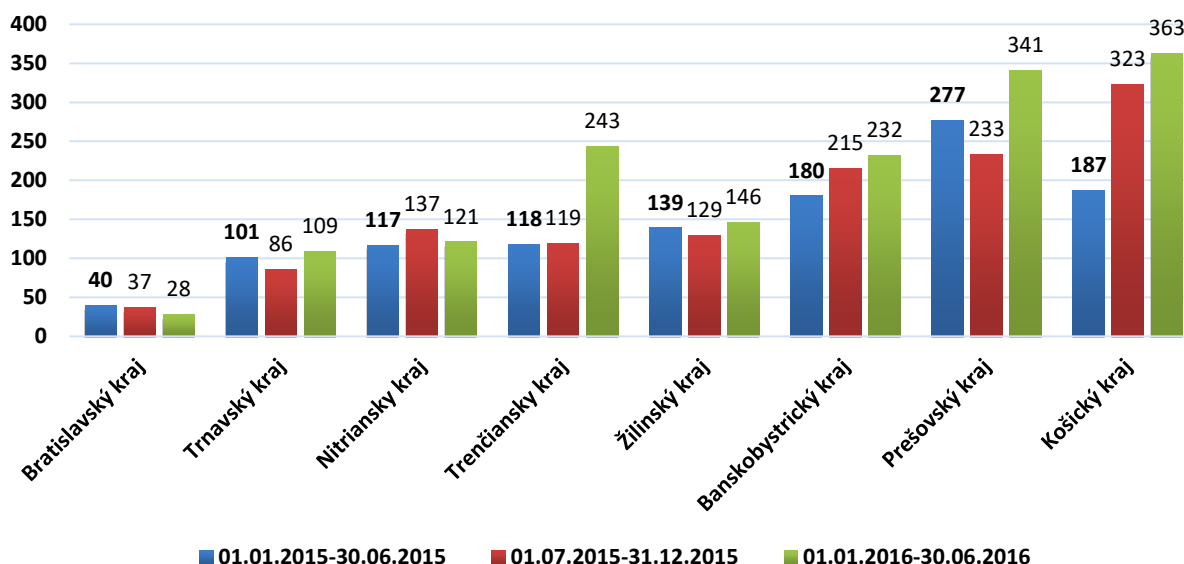

V rámci evidencie uchádzačov o zamestnanie, dôležitou úlohou ÚPSVaR je aktívne pomáhať evidovaným uchádzačom pri hľadaní pracovného miesta a ponúkať im vhodné pracovné miesto. Nasledujúce údaje zobrazujú, koľkým uchádzačom o zamestnanie so zdravotným postihnutím ponúkol ÚPSVaR voľné pracovné miesto (Graf č. 13), a koľkým uchádzačom na základe takejto ponuky vznikol pracovný pomer (Graf č. 14).

Graf č. 13: Celkový počet ponúknutých voľných pracovných miest uchádzačom o zamestnanie so zdravotným postihnutím prostredníctvom ÚPSVaR podľa krajov

Graf č. 14: Vznik pracovného pomeru uchádzačom o zamestnanie so zdravotným postihnutím na základe ponuky z ÚPSVaR podľa krajov

V ďalšej časti monitoringu som na ÚPSVaR zisťovala bezbariérový prístup:

- existenciu parkovacích miest pred budovou, ktoré sú určené pre osoby so zdravotným postihnutím,
- bezbariérovosť vstupu/vchodu do budovy, bezbariérovosť interiéru (vnútorných priestorov), existenciu výťahu v budove,
- bezbariérový prístup k zamestnancovi vykonávajúcemu evidenciu uchádzačov o zamestnanie a poskytnutie asistencie zamestnancom ÚPSVaR pri vstupe do budovy.

Zistenia sú uvedené v nasledujúcej Tabuľke č. 2.

Tabuľka č. 2 Prehľad bezbariérových prístupností na ÚPSVaR

ÚPSVaR	Parkovacie miesta	Vchod	Asistencia vstupu	Interiér	Výťah	Bezbariérový prístup k evidencii
Bratislava	nie	áno	áno	áno	áno	áno
Malacky	áno	áno	nie	áno	áno	áno
Pezinok	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Dunajská Streda	áno	áno	áno	nie	nie	nie
Galanta	áno	áno	áno	nie	nie	áno
Piešťany	áno	áno	nie	áno	áno	áno
Senica	áno	áno	áno	nie	nie	áno
Trnava	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Komárno	nie	áno	áno	nie	nie	nie
Levice	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Nitra	áno	áno	áno	nie	áno	nie
Nové Zámky	áno	áno	áno	áno	nie	áno
Topoľčany	nie	áno	nie	áno	áno	nie
Nové Mesto/Váhom	áno	áno	nie	áno	áno	áno
Partizánske	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Považská Bystrica	áno	áno	nie	áno	áno	áno
Prievidza	áno	áno	nie	nie	áno	áno
Trenčín	áno	áno	nie	áno	áno	áno
Čadca	áno	áno	nie	áno	áno	áno
Dolný Kubín	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Liptovský Mikuláš	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Martin	áno	áno	nie	nie	áno	áno
Námestovo	áno	áno	nie	áno	áno	áno
Ružomberok	áno	nie	áno	nie	nie	nie
Žilina	áno	áno	áno	áno	áno	nie
Banská Bystrica	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Banská Štiavnica	áno	áno	nie	áno	áno	áno
Brezno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Lučenec	nie	áno	áno	nie	áno	áno
Revúca	áno	áno	nie	áno	áno	nie
Rimavská Sobota	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Veľký Krtíš	áno	áno	nie	nie	nie	áno
Zvolen	áno	áno	áno	nie	áno	áno
Bardejov	áno	áno	áno	nie	áno	áno
Humenné	áno	áno	nie	áno	áno	áno
Kežmarok	áno	áno	nie	áno	áno	áno
Prešov	áno	áno	nie	áno	nie	áno
Poprad	áno	áno	nie	nie	áno	áno
Stará Ľubovňa	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Stropkov	áno	áno	nie	áno	nie	nie
Vranov nad Topľou	áno	áno	nie	áno	áno	áno
Košice	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Michalovce	áno	áno	áno	nie	nie	áno
Rožňava	áno	áno	áno	nie	nie	áno
Spišská Nová Ves	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Trebišov	áno	áno	nie	nie	nie	nie

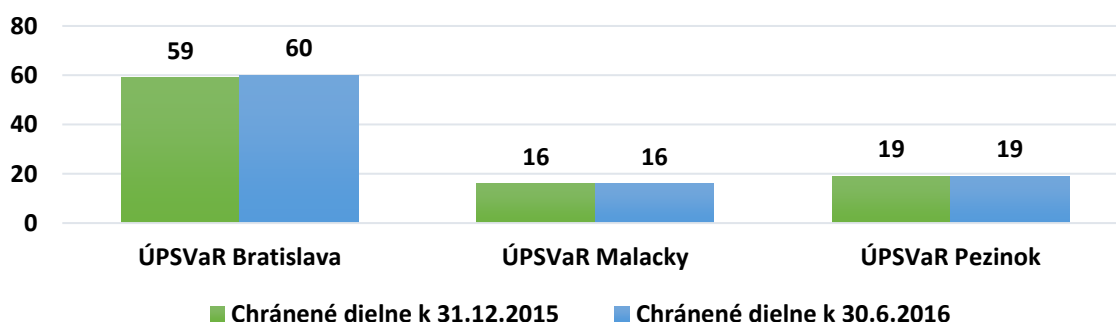
Tlmočník do posunkovej reči pre osoby so sluchovým postihnutím pôsobí na ÚPSVaR Rožňava, na ktorom je vedený ako zamestnanec ÚPSVaR.

Chránené dielne a chránené pracoviská:

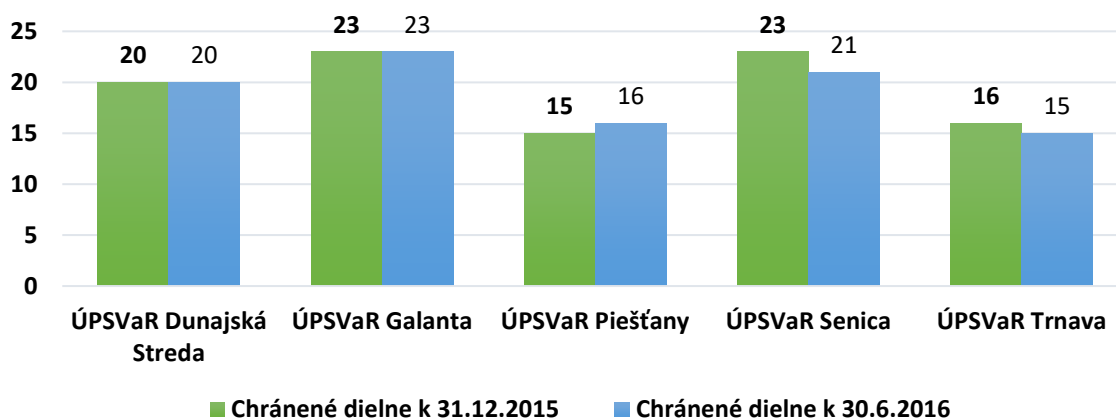
Dôležitou súčasťou zapájania osôb so zdravotným postihnutím do spoločenského a pracovného života je aj vytváranie vhodných pracovných miest a pracovných podmienok prostredníctvom zriaďovania chránených dielní a chránených pracovísk. Snahou monitoringu bolo zistiť, koľko chránených pracovísk a chránených dielní je vytvorených v územných obvodoch jednotlivých ÚPSVaR, a poukázať na nevyhnutnosť poskytovania finančných prostriedkov na zriaďovanie a udržiavanie chránených dielní a chránených pracovísk vo väčšej miere. Zároveň by bolo vhodné zjednodušiť podmienky pre žiadateľov o príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska.

Jednotlivé údaje o počte chránených dielní (Graf č. 15 až Graf č. 22) a chránených pracovísk podľa krajov (Graf č. 23 až Graf č. 30) sú uvedené k 31. decembru 2015 a k 30. júnu 2016.

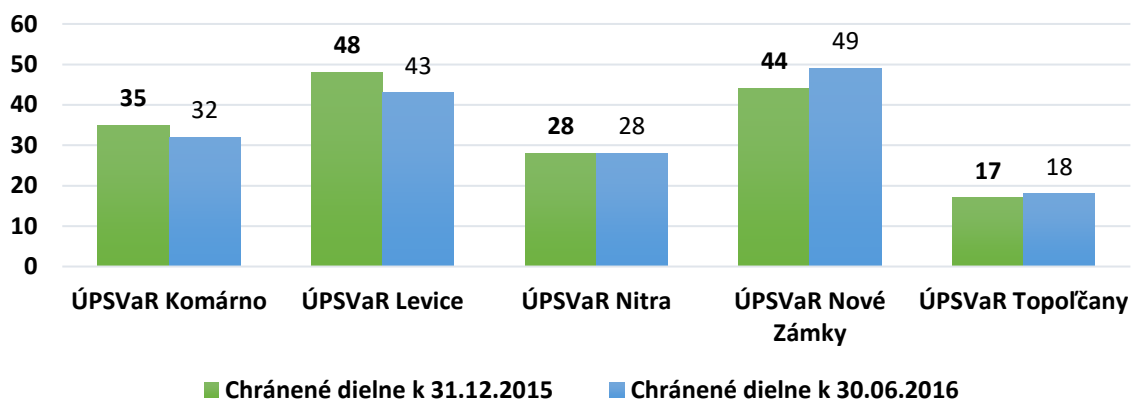
Graf č. 15: Počet chránených dielní vytvorených v Bratislavskom kraji

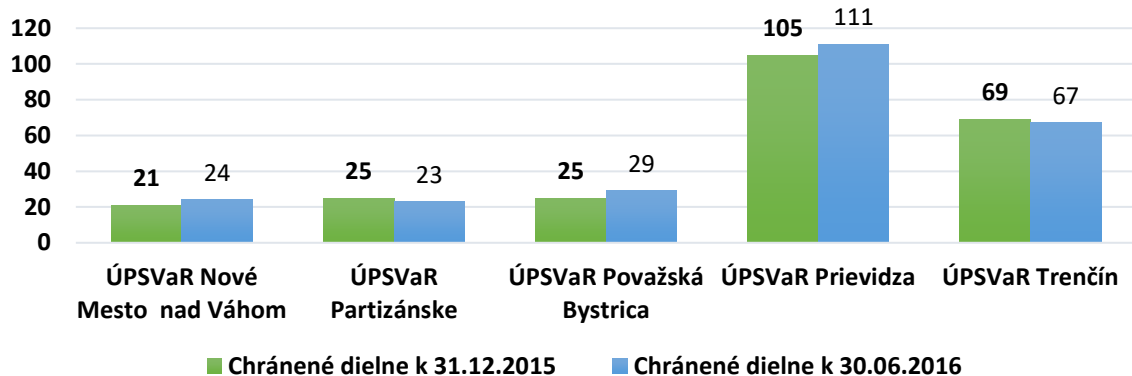
Graf č. 16: Počet chránených dielní vytvorených v Trnavskom kraji

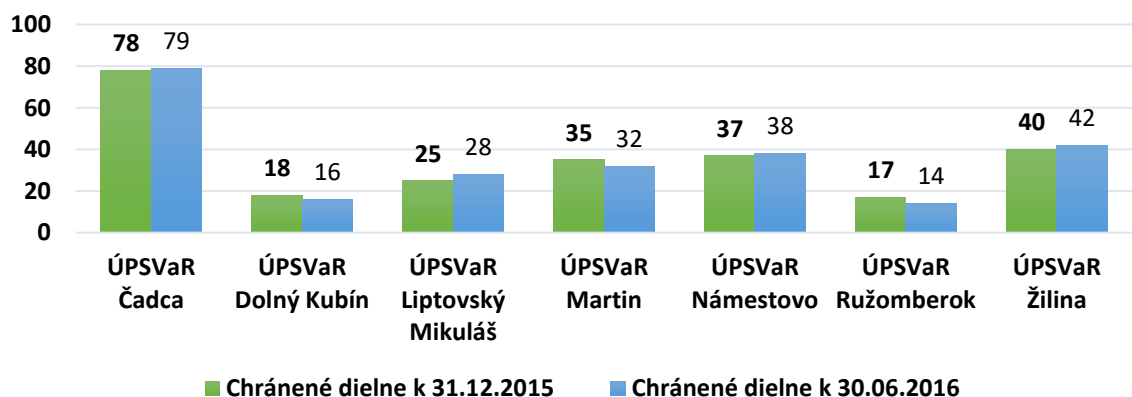
Graf č. 17: Počet chránených dielní vytvorených v Nitrianskom kraji

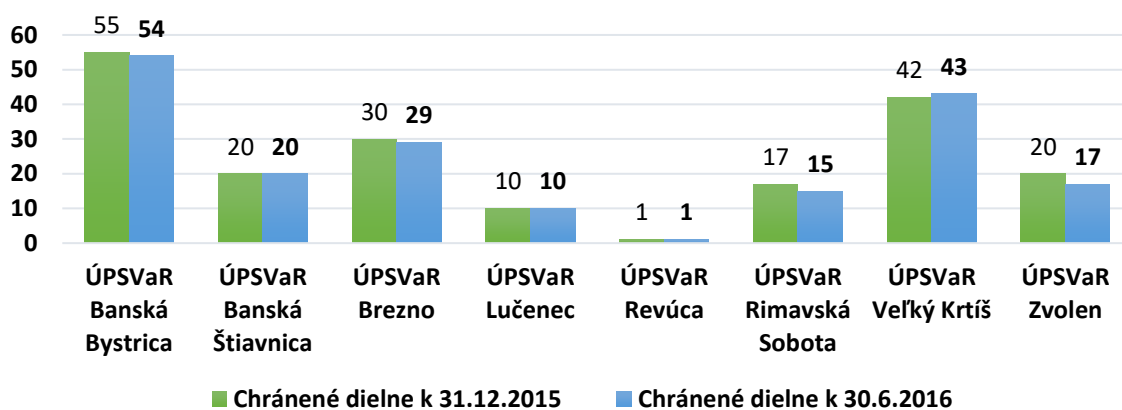
Graf č. 18: Počet chránených dielní vytvorených v Trenčianskom kraji

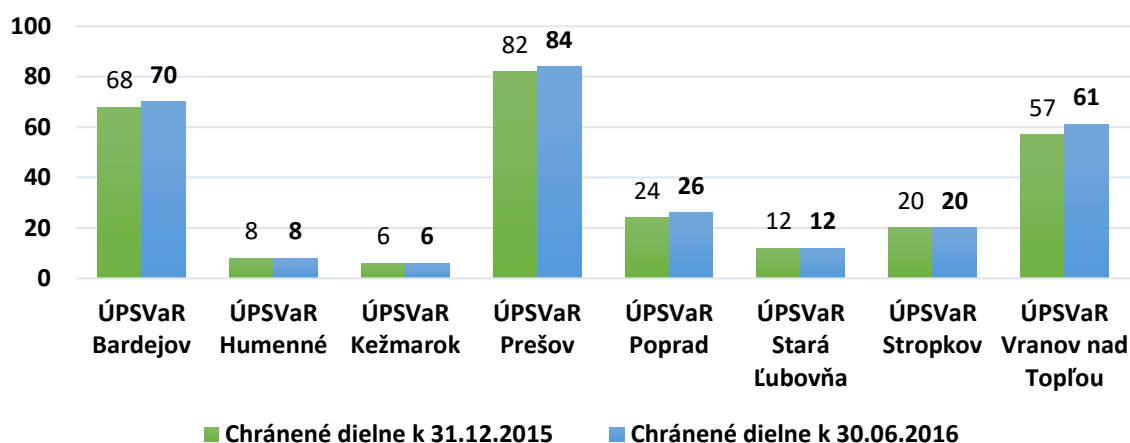
Graf č. 19: Počet chránených dielní vytvorených v Žilinskom kraji

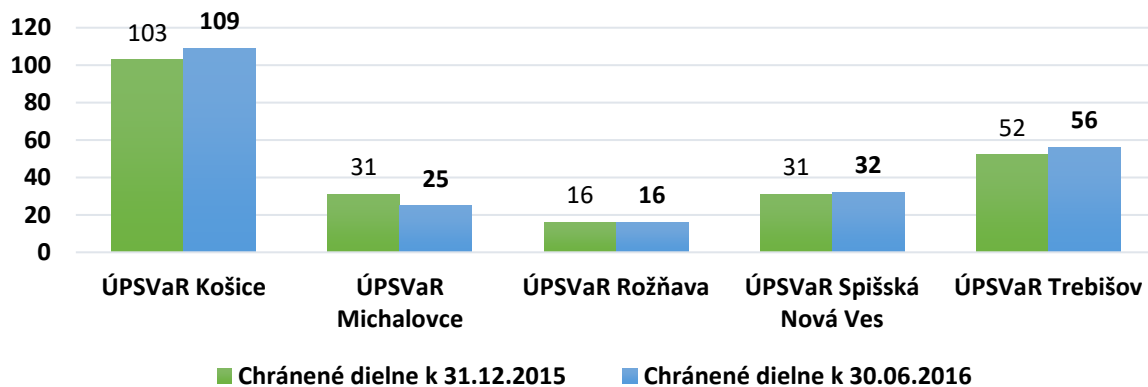
Graf č. 20: Počet chránených dielní vytvorených v Banskobystrickom kraji

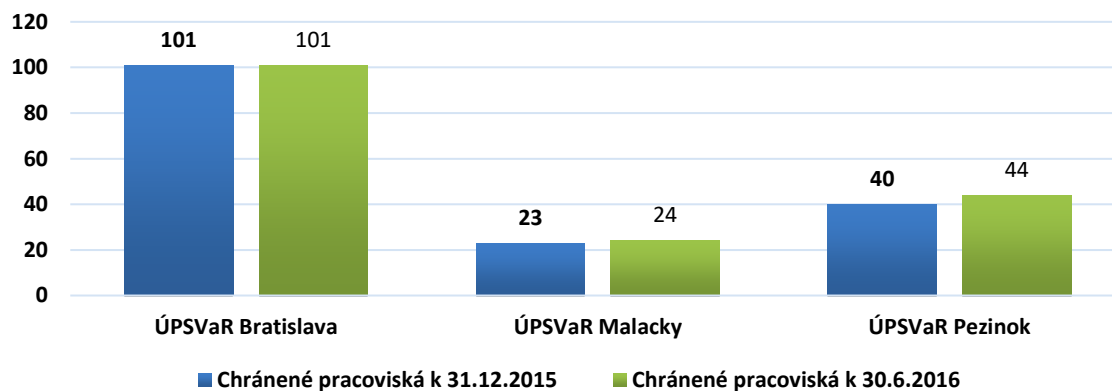
Graf č. 21: Počet chránených dielní vytvorených v Prešovskom kraji

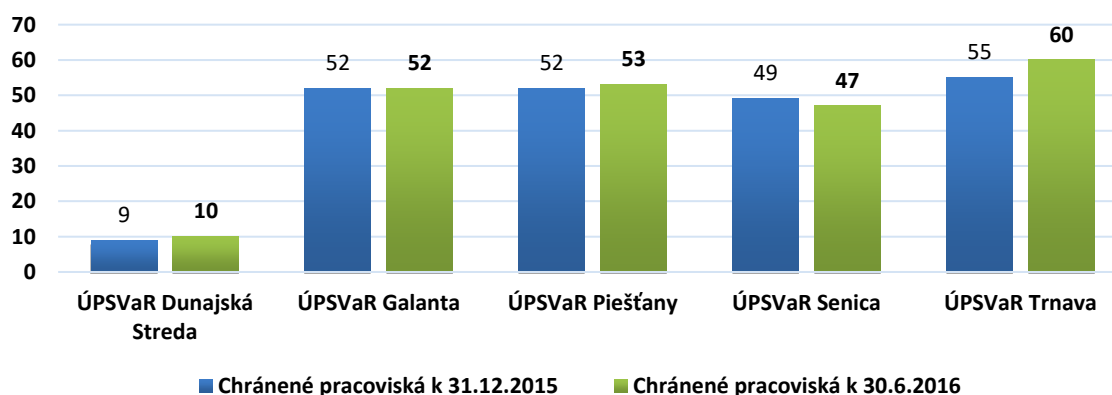
Graf č. 22: Počet chránených dielní vytvorených v Košickom kraji

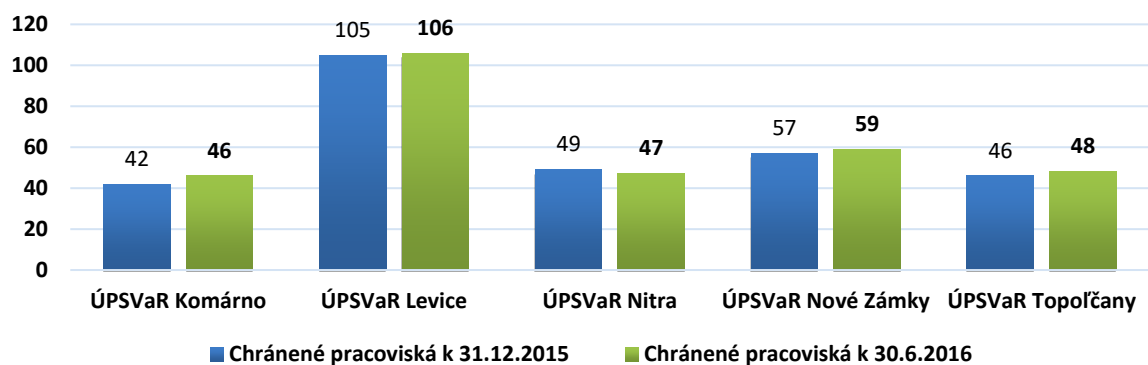
Graf č. 23: Počet chránených pracovísk vytvorených v Bratislavskom kraji

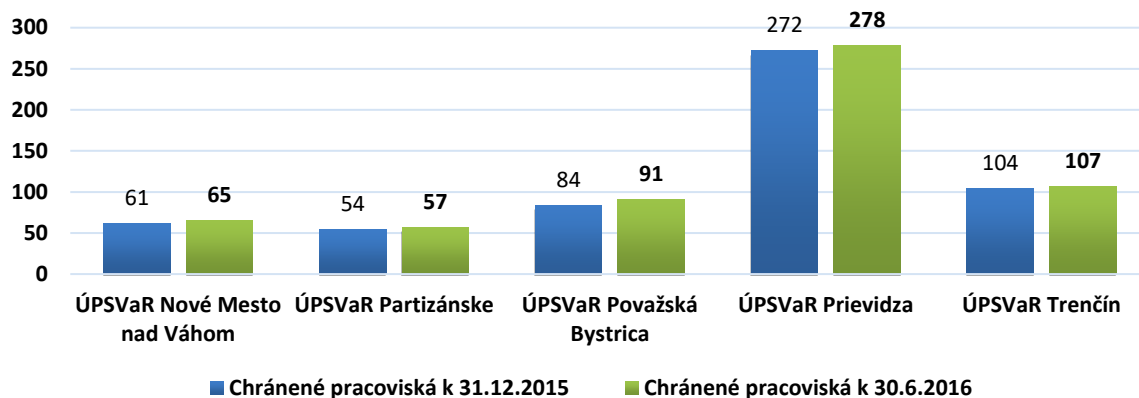
Graf č. 24: Počet chránených pracovísk vytvorených v Trnavskom kraji

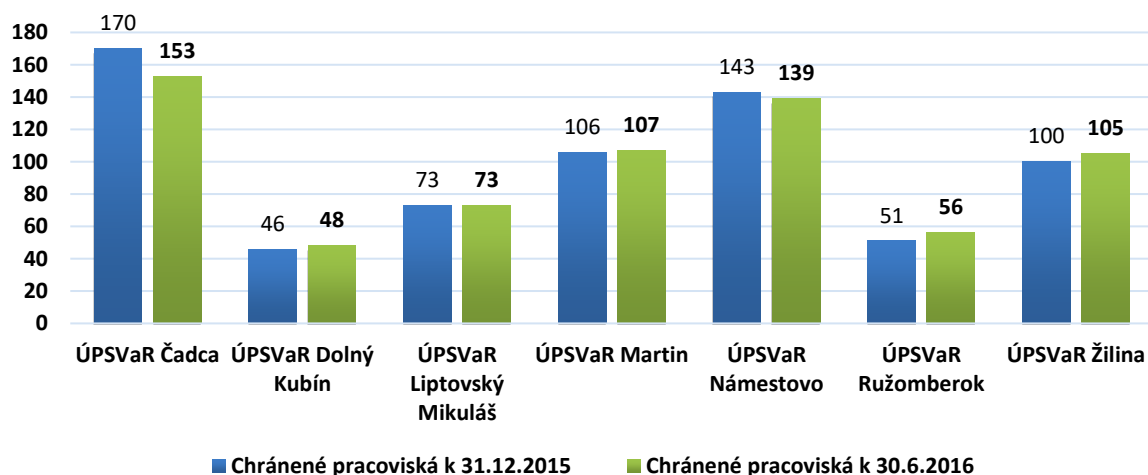
Graf č. 25: Počet chránených pracovísk vytvorených v Nitrianskom kraji

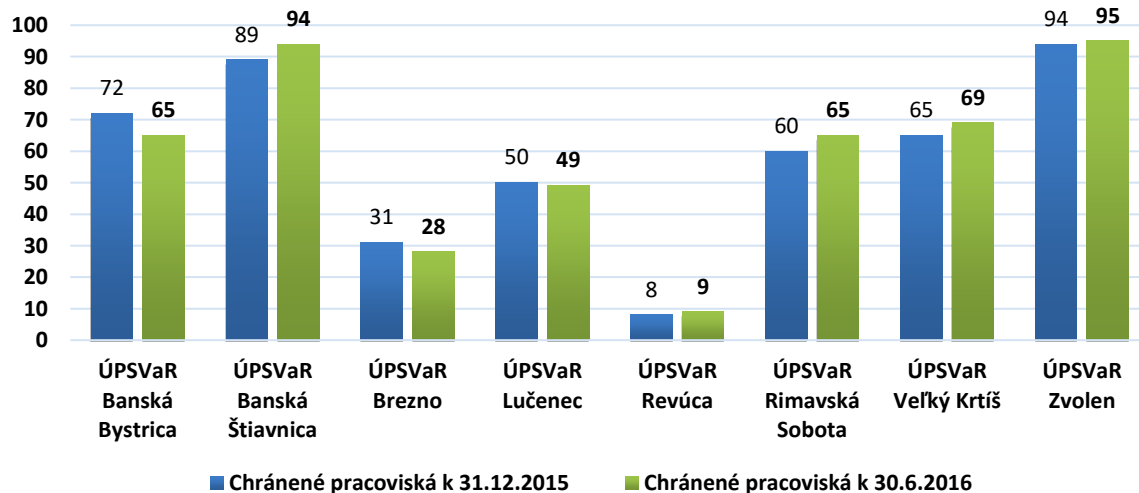
Graf č. 26: Počet chránených pracovísk vytvorených v Trenčianskom kraji

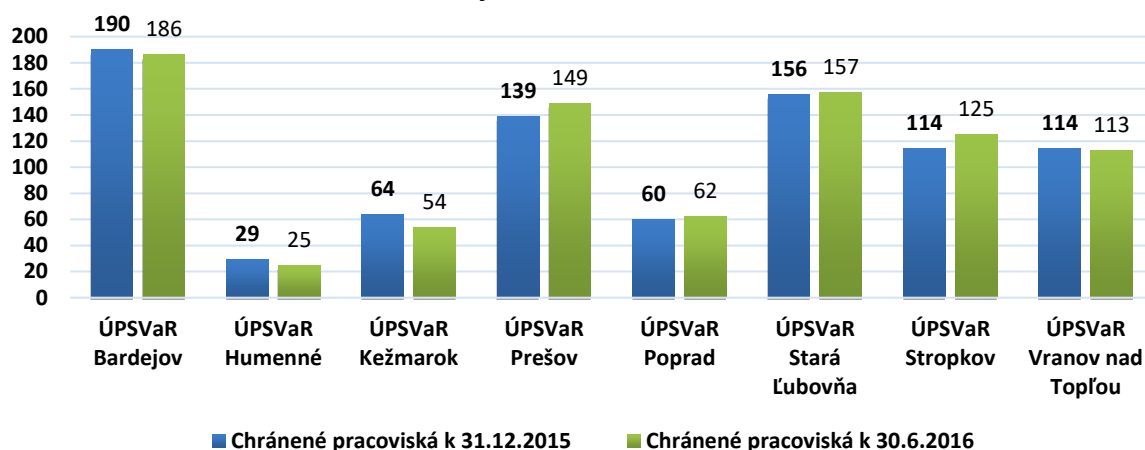
Graf č. 27: Počet chránených pracovísk vytvorených v Žilinskom kraji

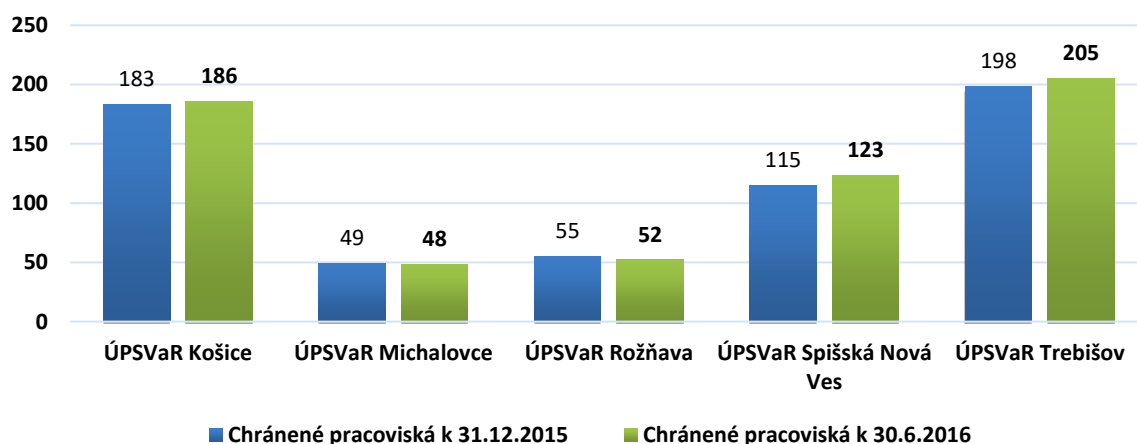
Graf č. 28: Počet chránených pracovísk vytvorených v Banskobystrickom kraji

Graf č. 29: Počet chránených pracovísk vytvorených v Prešovskom kraji

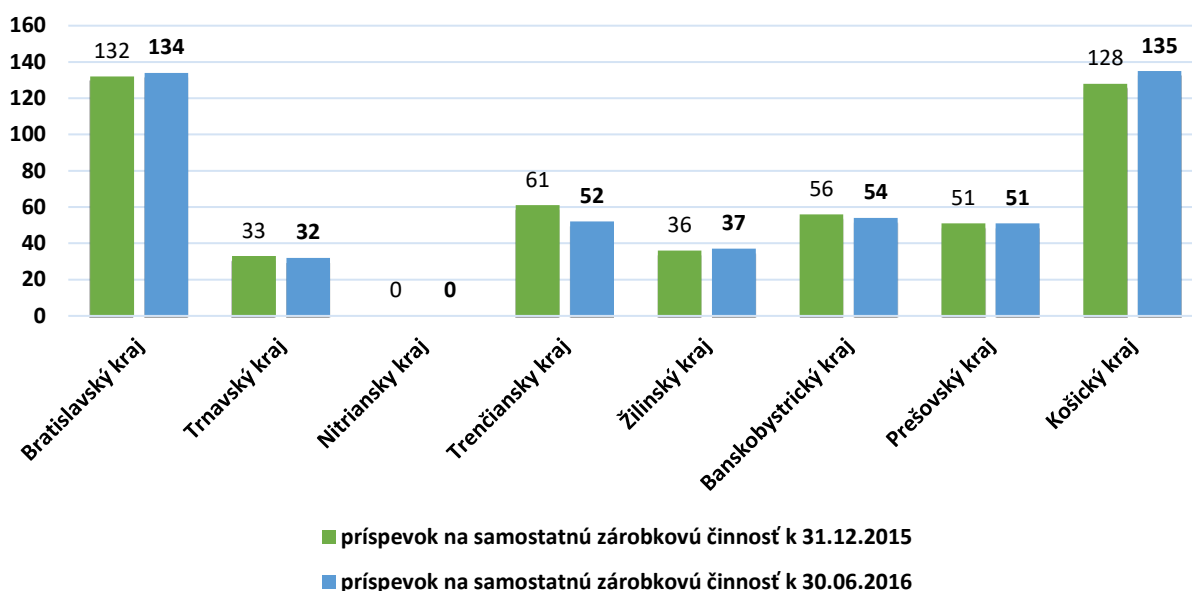
Graf č. 30: Počet chránených pracovísk vytvorených v Košickom kraji

Príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť osobám so zdravotným postihnutím:

Príspevkom na samostatnú zárobkovú činnosť osobám so zdravotným postihnutím sa sleduje podpora samozamestnávania osôb so zdravotným postihnutím, ktoré majú záujem o rôzne formy podnikania zodpovedajúce ich zdravotnému stavu a ich možnostiam. Z Článku 27 ods. 1 prvá veta Dohovoru OSN vyplýva, že osoby so zdravotným postihnutím majú právo živiť sa slobodne zvolenou prácou, a preto som monitoringom sledovala, koľkým osobám so zdravotným postihnutím bol poskytnutý príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť. Uvedené údaje sú k 31. decembru 2015 a k 30. júnu 2016 zobrazené v Grafe č. 31.

Graf č. 31: Počet osôb so zdravotným postihnutím, ktorým bol poskytnutý príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť

Udelenie súhlasu ÚPSVaR s výpoveďou z pracovného pomeru osoby so zdravotným postihnutím:

V prípade zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím môže zamestnávateľ ukončiť pracovný pomer s takýmto zamestnancom len s predchádzajúcim súhlasom príslušného ÚPSVaR, inak je výpoveď neplatná podľa ustanovenia § 66 Zákonníka práce. Z toho dôvodu, som monitoringom zisťovala, koľko žiadostí o udelenie súhlasu s výpoveďou osobe so zdravotným postihnutím bolo doručených na ÚPSVaR, a v koľkých prípadoch rozhodol ÚPSVaR o udelení súhlasu s výpoveďou osobe so zdravotným postihnutím od 1. januára 2016 do 30. júna 2016.

V Bratislavskom kraji požiadalo od 1. januára 2016 do 30. júna 2016 o súhlas s výpoveďou príslušné ÚPSVaR 18 zamestnávateľov, pričom ÚPSVaR rozhodli o udelení súhlasu s výpoveďou vo všetkých prípadoch. Druhý najväčší počet žiadostí o súhlas s výpoveďou som zaznamenala v Žilinskom kraji, kde požiadalo o súhlas 10 zamestnávateľov, pričom len 6 zamestnávateľom bolo vyhovie a bol udelený súhlas s výpoveďou osobe so zdravotným postihnutím. V Trenčianskom kraji žiadalo o udelenie súhlasu s výpoveďou od príslušných ÚPSVaR až 9 zamestnávateľov, z toho bolo vyhovie 5 žiadostiam. Vo zvyšných 5 krajoch bol počet žiadostí o udelenie súhlasu s výpoveďou nižší, preto nie je nevyhnutné uvádzať všetky kraje.

Plnenie povinnosti zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím:

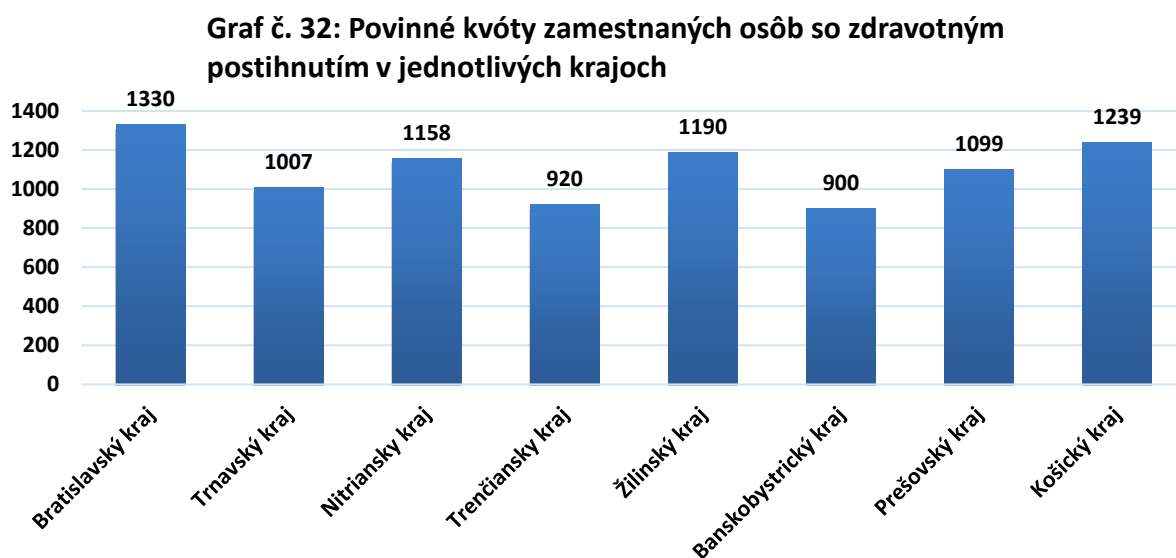
Podľa § 63 ods. 1 písm. d) zákona o službách zamestnanosti, je zamestnávateľ povinný zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím, ak zamestnáva najmenej 20 zamestnancov a ak úrad v evidencii uchádzačov o zamestnanie vedie občanov so zdravotným postihnutím, v počte, ktorý predstavuje 3,2 % z celkového počtu jeho zamestnancov.

Povinnosť zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím vo výške povinného podielu podľa § 63 ods. 1 písm. d) zákona o službách zamestnanosti môže zamestnávateľ plniť aj zadaním zákazky vhodnej na zamestnávanie občanov so zdravotným postihnutím alebo zadaním zákazky občanovi so zdravotným postihnutím, ktorý prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť.

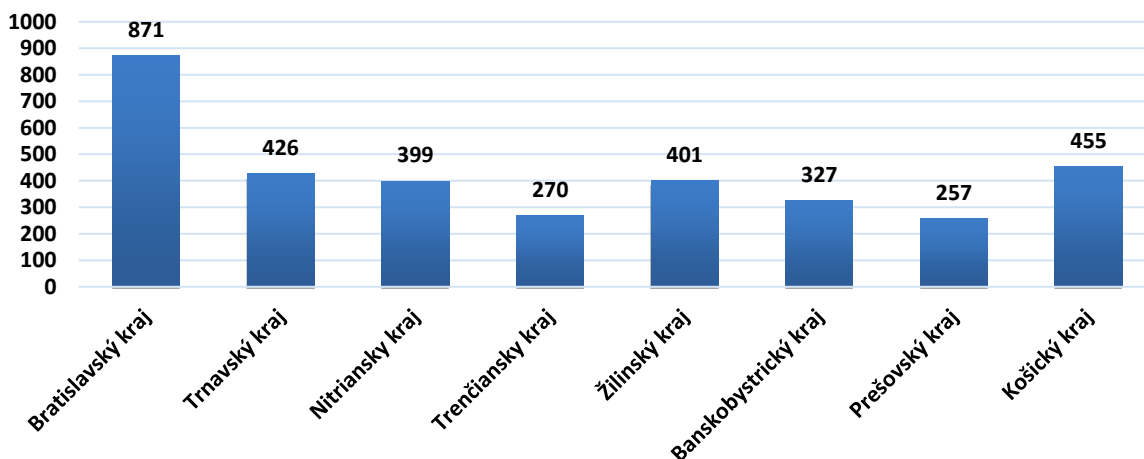
V prípade ak zamestnávateľ nezamestnáva určený povinný podiel počtu občanov so zdravotným postihnutím na celkovom počte svojich zamestnancov podľa § 63 ods. 1 písm. d) zákona o službách zamestnanosti, je povinný najneskôr do 31. marca nasledujúceho kalendárneho roka odvieť úhradu za každého občana, ktorý mu chýba do splnenia povinného podielu počtu občanov so zdravotným postihnutím.

V závere monitoringu som zisťovala, ako **zamestnávateľa v územných obvodoch ÚPSVaR** spĺňajú zákonom určenú povinnú kvótu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím za rok 2015. V prípade neplnenia povinnej kvóty zamestnaných osôb so zdravotným postihnutím bolo cieľom zistiť, do akej miery využívajú takýto zamestnávateľa náhradné plnenie alebo platia odvod do štátneho rozpočtu za nesplnenie povinného podielu. Zistené počty sú uvedené v Grafe č. 32 až v Grafe č. 34.

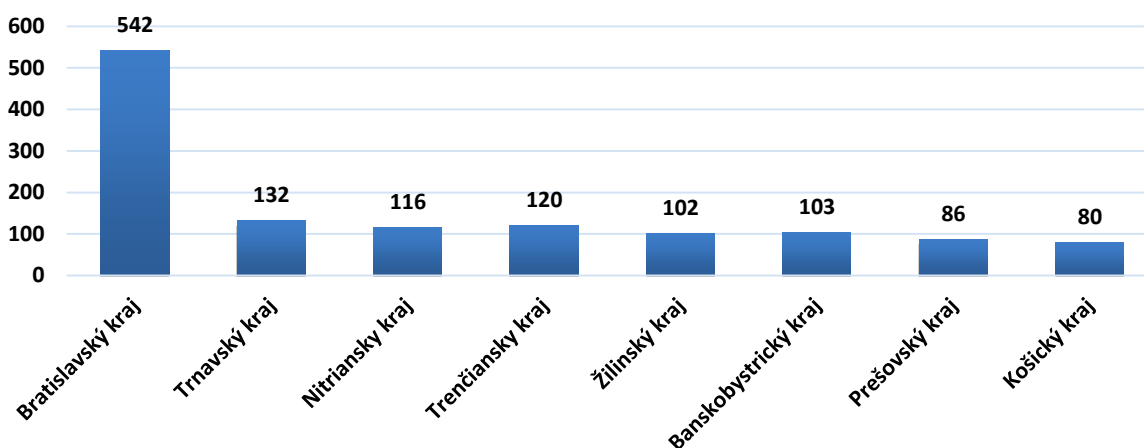
Vyplnenie otázok obsahom, či **jednotlivé ÚPSVaR v regiónoch** zamestnávajú osoby so zdravotným postihnutím, ak áno, tak koľko, či využívajú náhradné plnenia a či platia odvod za neplnenie povinného podielu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím, som očakávala aj od jednotlivých ÚPSVaR. Na základe usmernenia Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, vyplňali ÚPSVaR rovnaké údaje, keďže nemajú právnu subjektivitu. Týmto došlo k skresleniu požadovaných údajov a monitoring budem v tejto časti opakovať.

Graf č. 33: Celkový počet zamestnávateľov, ktorí využili náhradné plnenie v jednotlivých krajocho

Graf č. 34: Celkový počet zamestnávateľov, ktorí zaplatili odvod za nesplnenie povinného podielu zamestnaných občanov so zdravotným postihnutím

4.4.3 ZÁVERY, POZNATKY, ODPORÚČANIA

1. Na základe údajov, ktoré vyplynuli z vyplnených dotazníkov je zrejmé, že aj osoby so zdravotným postihnutím majú záujem a chcú sa evidovať na ÚPSVaR.
2. Taktiež je veľmi pozitívne, že na základe ponuky z ÚPSVaR vznikajú osobám so zdravotným postihnutím pracovné pomery. ponúkajú uchádzačom o zamestnanie so zdravotným postihnutím voľné pracovné
3. Z hľadiska bezbariérovosti jednotlivých ÚPSVaR považujem za potrebné, aby boli odstránené zistené nedostatky.
4. Navrhujem sprísiť podmienky pri udeľovaní súhlasu s výpoveďou osobám so zdravotným postihnutím.
5. Navrhujem, aby sa zjednodušili podmienky pri zriaďovaní a fungovaní chránených dielní a chránených pracovísk, nakoľko v niektorých územných obvodoch ÚPSVaR je vytvorený nízky počet chránených dielní alebo chránených pracovísk.

4.5 MONITORING DODRŽIAVANIA PRÁV OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM V ZARIADENIACH SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

4.5.1 HLAVNÝ CIEĽ A VÝCHODISKÁ

Hlavným cieľom monitoringu realizovaného v domovoch sociálnych služieb s celoročnou pobytovou formou (ďalej len „DSS“) bolo zistiť, či a akým spôsobom je zabezpečené dodržiavanie práv prijímateľov sociálnej služby (ďalej len „prijímateľ“), so zameraním na dodržiavanie práva na súkromie, práva na nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti, práva na osobnú slobodu a bezpečnosť, telesnú integritu, ľudskú dôstojnosť, práva na ochranu pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním a práva na rešpektovanie súkromia.

Výber tohto druhu zariadenia sociálnej služby nebol náhodný. V Slovenskej republike stále pretrváva poskytovanie sociálnych služieb pre osoby so zdravotným postihnutím v zariadeniach sociálnych služieb s celoročnou pobytovou formou (domovy sociálnych služieb, zariadenia pre seniorov, špecializované zariadenia). Ku koncu roku 2013 sa poskytovala sociálna služba v 1 168 zariadeniach sociálnych služieb zriadených obcou, vyšším územným celkom alebo neverejným poskytovateľom sociálnych služieb, s celkovou kapacitou 42 794 miest, z toho celoročnou pobytovou formou sa poskytovala v rámci 38 249 miest (89,4%). (Zdroj: MPSVR SR Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015–2020.)

Napriek tomu, že Slovenská republika má k dispozícii legislatívny rámec na vytváranie zariadení komunitného typu, ešte stále je zriadených veľa DSS s kapacitou, ktorá niekoľkonásobne prekračuje zákonom o sociálnych službách odporúčanú kapacitu 40 miest. V zariadeniach s veľkou kapacitou sa ťažšie vytvára priestor na dodržiavanie elementárnych požiadaviek na súkromie, intimitu pri úkonoch sebaobsluhy. Prijímatelia často žijú izolovane, v umelých a segregovaných podmienkach, bez možnosti zvoliť si kde a s kým chcú žiť, čo je v rozpore s požiadavkami Dohovoru.

Cieľom monitoringu bolo tiež zistiť, či si súdom ustanovení opatrovníci prijímateľov plnia svoje povinnosti vyplývajúce z funkcie opatrovníka a či pristupujú k výkonu svojej funkcie zodpovedne. Zo skúsenosti viem, že v DSS je veľa prijímateľov, ktorí sú zbavení spôsobilosti na právne úkony v plnom rozsahu. Často je za ich opatrovníkov ustanovovaný DSS alebo štatutárny zástupca DSS, kde dochádza ku kolízii záujmov tohto opatrovníka a riaditeľa DSS zároveň.

Základným právnym východiskom monitoringu je Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím a zákon o sociálnych službách, príloha č. 2 Podmienky kvality poskytovanej sociálnej služby. Zavedenie, plnenie a hodnotenie podmienok kvality poskytovanej sociálnej služby je jedným zo základných nástrojov zvyšovania kvality života prijímateľov.

4.5.2 ŠTATISTICKÉ ZISTENIA

Celkovo bolo v septembri 2016 v centrálnom registri evidovaných 274 verejných a neverejných poskytovateľov sociálnej služby v DSS s celoročnou pobytovou formou. **Pre**

účely získania východiskových údajov potrebných pre vykonanie monitoringu bolo dotazníkovou formou oslovených všetkých 274 poskytovateľov sociálnej služby v DSS s celoročnou pobytovou formou.

Dotazník bol do DSS zaslaný v decembri 2016 elektronicky, na e-mailové adresy získané z Centrálného registra poskytovateľov sociálnych služieb vedenom Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „Centrálny register“)

<https://www.employment.gov.sk/sk/centralny-register-poskytovatelov-socialnych-sluzieb/> .

26 dotazníkov (takmer 10% z celkového počtu zaslaných dotazníkov) sa vrátilo hneď po ich odposlaní späť ako nedoručená pošta. Dotazník bol koncipovaný predovšetkým na získanie čo najväčšieho počtu štatistických údajov pri poskytovaní sociálnej služby z oblastí:

1. **Identifikačné údaje o zariadení sociálnych služieb (ďalej len „ZSS“)** (názov ZSS, IČO, adresa webového portálu ZSS, telefón, email, údaje o štatutárnom zástupcovi, adresa sídla).
2. **Základné údaje o ZSS** (status poskytovateľa sociálnej služby, údaje o druhu poskytovaných sociálnych službách, ktoré ZSS poskytuje, o počte zamestnancov, adresa miesta poskytovania sociálnej služby, ak má ZSS viacero DSS a ich adresa nie je totožná so sídlom).
3. **Základné údaje o zamestnancoch ZSS** - počet zamestnancov celkom, počet odborných zamestnancov, počet interných a externých zamestnancov, počet vzdelávacích aktivít pre odborných zamestnancov vrátane údajov o spôsobe vzdelávania a informácie, v ktorých oblastiach zamestnanci ZSS žiadajú rozšíriť si svoje odborné vedomosti.
4. **Údaje o prijímateľoch** - údaje týkajúce sa spôsobilosti na právne úkony prijímateľov a predloženia návrhov ZSS na zmenu spôsobilosti na právne úkony prijímateľov, údaje týkajúce sa zamestnania prijímateľov sociálnej služby, kontakty prijímateľov s rodinou, so sociálnym/spoločenským prostredím, vlastníctvo huteľných vecí prijímateľom, súkromie-veľkosť izieb, možnosť ich uzamykania, ekonomická situácia prijímateľov - výška a druh dôchodku, výška ekonomicky oprávnených nákladov na poskytovanú sociálnu službu, výška úhrady za poskytovanú sociálnu službu.
5. **Údaje o podmienkach poskytovanej sociálnej služby v oblasti týkajúcej sa:** zdravotnej starostlivosti prijímateľov, telesného a netelesného obmedzenia, bezbariérovosti objektov, súkromia a intimity prijímateľov predovšetkým pri úkonoch osobnej hygieny, možností prijímateľov podávať DSS podnety a sťažnosti.

V záverečnej časti dotazníka dostali ZSS priestor na vyjadrenie sa k alternatívnemu hodnoteniu kvality poskytovanej služby, na zhodnotenie silných a slabých stránok ZSS a na predloženie návrhov na systémové zmeny pri poskytovaní sociálnej služby.

Vyhodnotenie údajov zo zaslaných dotazníkov bude uskutočnené v priebehu 1. polroka 2017. Následne budú v dotazníku uvádzané skutočnosti overované osobným monitorovaním dodržiavania práv prijímateľov vo vybraných DSS. Predpokladaný termín ukončenia monitoringu **dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím v domovoch sociálnych služieb s celoročnou pobytovou formou** je 31. december 2017.

Údaje získané z dotazníka a z osobného monitorovania budú podkladom pre:

- a) podávanie návrhov a odporúčaní v prípade zistenia, že pri poskytovaní sociálnej služby v DSS došlo k porušeniu alebo k ohrozeniu práv osôb so zdravotným postihnutím,
- b) predloženie návrhu na zmenu platnej legislatívy v prípade zistenia, že práva osôb so zdravotným postihnutím priznané v Dohovore o právach osôb so zdravotným postihnutím nie sú aplikované do národnej legislatívy a praxe.

4.5.3 ZÁVERY, POZNATKY, ODPORÚČANIA

V súvislosti so vzniknutými problémami pri zasielaní dotazníka na adresy ZSS získané z Centrálného registra, ako i z dôvodu, že Centrálny register je verejne dostupný zoznam a aktuálne informácie o poskytovateľoch sociálnych služieb vrátane kontaktov na nich sú dôležité pre záujemcov o sociálnu službu, budem odporúčať novelizáciu zákona o sociálnych službách.

1. Podľa zákona o sociálnych službách je vyšší územný celok povinný predkladať MPSVaR SR aktualizovaný register poskytovateľov sociálnej služby štvrťročne. Vzhľadom na vyššie uvedené navrhujem povinnosť vyššieho územného celku predkladať MPSVaR SR aktualizovaný register poskytovateľov sociálnej služby mesačne, do 8 dní nasledujúceho mesiaca.
2. Zároveň navrhujem, aby bola legislatívne stanovená lehota aj na aktualizáciu Centrálného registra, ktorý vedie MPSVaR SR.

5. SPOLUPRÁCA S INŠTITÚCIAMI PÔSOBIACIMI V OBLASTI PRÁV OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Pri výkone pôsobnosti komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorú zameriavam na odstraňovanie porušovania práv osôb so zdravotným postihnutím, považujem za mimoriadne dôležité nadviazanie spolupráce s mimovládnyimi organizáciami, ktoré pôsobia v oblasti ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím. Podľa § 10 Zákona o komisároch, komisár pre osoby so zdravotným postihnutím vykonáva svoju pôsobnosť aj v úzkej súčinnosti s osobami so zdravotným postihnutím priamo alebo prostredníctvom organizácií pôsobiach v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím, pričom konzultuje s osobami so zdravotným postihnutím veci, ktoré sa ich týkajú, skúma názory osôb so zdravotným postihnutím, podporuje ich záujem o verejné otázky a podporuje zvyšovanie povedomia o právach osoby so zdravotným postihnutím v spoločnosti.

Od začiatku výkonu funkcie komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím som sa zamerala na vytvorenie čo najširšej spolupráce s mimovládnyimi organizáciami, so subjektami, ktoré majú významnú úlohu v poskytovaní pomoci ľuďom so zdravotným postihnutím, ale aj so školami za účelom šírenia informácií a vzdelávania študentov o právach osôb so zdravotným postihnutím. Podrobne som o týchto aktivitách informovala na webovom portáli komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk.

O začatí výkonu činnosti Úradu komisára som v priebehu marca 2016 informovala elektronickou poštou zástupcov všetkých ministerstiev v Slovenskej republike, zástupcov vyšších územných celkov, zástupcov miest a obcí, zástupcov Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v Slovenskej republike a jej členských organizácií, zástupcov mimovládnych organizácií obhajujúcich práva osôb so zdravotným postihnutím. Zástupcov uvedených organizácií som zároveň požiadala, aby o začatí činnosti Úradu komisára informovali všetky organizácie v ich zriaďovateľskej pôsobnosti.

V roku 2016 som sa osobne a aj s kolegami z Úradu komisára, zúčastnila:

- 23** pracovných stretnutí so zástupcami orgánov štátnej a verejnej správy,
 - 9** zasadnutí výborov a zasadnutí odborných pracovných skupín,
 - 4** pracovných stretnutí so zástupcami akademickej obce,
- 29** pracovných stretnutí so zástupcami mimovládnych organizácií,
- 14** aktivít organizovaných mimovládnyimi organizáciami pri príležitosti ich výročných udalostí,
 - 9** odborných aktivít v spolupráci so zahraničnými partnermi,
 - 2** pracovných stretnutí s poslancami Národnej rady SR,
 - 4** stretnutí so zástupcami médií,
- 11** návštev zariadení sociálnych služieb.

Za desať mesiacov práce v roku 2016 sme sa zúčastnili spolu 105 týchto aktivít.

5.1 SPOLUPRÁCA S ORGÁNMI ŠTÁTNEJ A VEREJNEJ SPRÁVY

Podľa § 27 Zákona o komisároch, komisár pri výkone svojej pôsobnosti spolupracuje s príslušnými orgánmi verejnej moci. Verejnú moc štát vykonáva predovšetkým prostredníctvom orgánov moci zákonodarnej, výkonnej a za určitých podmienok ju môže

vykonávať aj prostredníctvom ďalších subjektov. Orgány verejnej moci sú významné tým, že rozhodujú o právach a povinnostiach iných osôb.

S cieľom nadviazania spolupráce som sa ako komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím a zamestnanci Úradu komisára v priebehu roku 2016 stretla s verejnou ochrankyňou práv a komisárkou pre deti, so štatutárnymi zástupcami/zástupkyňami, resp. zamestnancami Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, Centra právnej pomoci, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, Úradu Trnavského samosprávneho kraja, Slovenského štatistického úradu SR, Slovenského národného strediska pre ľudské práva, zástupcami Mesta Zlaté Moravce, Mesta Zvolen, Sociálnej poisťovne, Mestskej časti Bratislava-Karlova Ves, odboru prevencie kriminality Ministerstva vnútra, Nemocnice pre obvinených a odsúdených a ústavu na výkon trestu odňatia slobody v Trenčíne, Generálnej prokuratúry SR, Úradu komisára pre deti.

S návrhom na spoločné pracovné stretnutie, ktorého vecnou náplňou bolo predstavenie Úradu komisára a uplatňovanie článkov Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím v jednotlivých rezortoch, som v 2. polroku 2016 listom oslovila aj štatutárných zástupcov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky a Ministerstva spravodlivosti.

Z podaní osôb so zdravotným postihnutím, ktoré boli v priebehu roka doručené, na Úrad komisára vyplýva, že ľudia so zdravotným postihnutím majú záujem byť pracovne aktívni a podieľať sa na presadzovaní svojich práv. I napriek tomu, že v niektorých organizáciách je zamestnávanie ľudí so zdravotným postihnutím okrajovou témou, na Slovensku sú aj výnimky. S príkladmi dobrej praxe – zamestnávania ľudí so zdravotným postihnutím, som sa bola spolu so zamestnancami Úradu komisára osobne oboznámiť na Mestskej polícii Zlaté Moravce a na Mestskej polícii Zvolen, kde ľudia so zdravotným postihnutím cez kamerový systém dohliadajú na dodržiavanie verejného poriadku v meste. Následne som bola informovaná aj o vytvorení chráneného pracoviska na Mestskej polícii Stará Turá, ktorá sa spolu s ďalšími mestskými políciami zapojila do projektu Európskeho sociálneho fondu a takýmto spôsobom prispela k zamestnaniu osôb so zdravotným postihnutím.

Veľký význam z hľadiska spolupráce s inštitúciami, ktoré pôsobia v oblasti ľudských práv, mali aj pracovné stretnutia s odborníkmi na zasadnutiach výborov Rady vlády SR, ktorá je odborným, koordinačným a konzultatívnym orgánom vlády Slovenskej republiky v rôznych oblastiach a na zasadnutiach Výborov zriadených pri MPSVaR SR, ktoré koordinujú a kontrolujú opatrenia zamerané na ľudské práva. V priebehu roka 2016 som sa zúčastnila na zasadnutiach: Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, Rady vlády SR pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie, Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím, pracovnej skupiny Národného programu rozvoja životných podmienok občanov so zdravotným postihnutím, Výboru expertov pre deinštitucionalizáciu, pracovnej skupiny organizovanej na MPSVaR SR na tému "Ľudské práva v sociálnych službách (príprava metodiky) a tiež na zasadnutí Rady seniorov, ktorá je poradným orgánom starostu mestskej časti Bratislava – Petržalka.

Nadviazanie spolupráce s orgánmi štátnej a verejnej správy v číslach:

- 21** pracovných stretnutí,
- 2** stretnutia za účelom podpory príkladov dobrej praxe v oblasti zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím na mestských políciách,
- 9** účasti na zasadnutiach výborov a pracovných skupín.

5.2 SPOLUPRÁCA S AKADEMICKOU OBCOU

Snaha naštartovať spoluprácu s akademickou obcou a realizovať spoločné programy a projekty je vedená najmä mojim záujmom, ako komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím, zvyšovať povedomie o právach osôb so zdravotným postihnutím. Za účelom rozvinutia tvorivej spolupráce som spolu s kolegami z Úradu komisára v roku 2016 zorganizovala pracovné stretnutie a na Úrade komisára privítala predstaviteľov Univerzity Komenského v Bratislave, Trnavskej univerzity v Trnave. Rokovali sme o alternatívnych formách tvorivej spolupráce, ktoré by boli pre obe strany vzájomne prospešné. Výsledkom pracovného stretnutia bola dohoda o uzavretí memoranda o spolupráci. Predbežne bola spolupráca vymedzená do troch oblastí:

- 1. výskumné aktivity študentov univerzity pre potreby monitorovania dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím a prieskumov zameraných na sledovanie stavu a vývoja v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím,
- 2. odborné stáže študentov priamo na Úrade komisára, po absolvovaní vybraných predmetov reflektujúcich problematiku osôb so zdravotným postihnutím,
- 3. organizovanie odborných podujatí.

Významné a zaujímavé bolo tiež stretnutie s docentkou Slovenskej technickej univerzity v Bratislave zamerané na univerzálne navrhovanie objektov komunitných služieb a identifikáciu architektonických bariér v prostredí a s dekanou Pedagogickej fakulty ÚK zamerané na spoluprácu pri dobrovoľníckej činnosti študentov, predmetom ktorej je pomoc ľuďom so zdravotným postihnutím.

Nadviazanie spolupráce s akademickou obcou v číslach:

- 4** pracovné stretnutia zamerané na nadviazanie spolupráce,
- 2** dohody o uzavretí memoranda o spolupráci.

5.3 SPOLUPRÁCA S MIMOVLÁDNYMI ORGANIZÁCIAMI A ICH ČLENMI

Ako komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím a kolegovia Úradu komisára sme od samého začiatku fungovania Úradu komisára organizovali a zúčastňovali sa stretnutí so zástupcami mimovládnych organizácií pôsobiacimi v oblasti ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím. Cieľom bolo nadviazať spoluprácu, informovať o postavení a kompetenciách komisárky a zamestnancov Úradu komisára, ale tiež konzultovať a pomáhať riešiť otázky, ktoré sa dotýkajú osôb so zdravotným postihnutím, zapojiť sa do aktivít na podporu ich záujmov. Témou stretnutí bola tiež informácia o kompetenciách a možnostiach komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, o úlohách Úradu komisára, o možnostiach obrátiť sa s podnetom na

komisárku v prípade, ak sa osoby domnievajú, že bolo porušené právo osoby so zdravotným postihnutím ale aj predstavenie skúseností a príkladov dobrej praxe.

S cieľom nadviazania spolupráce som sa spolu s kolegami Úradu komisára v priebehu roka 2016 stretla so štatutárnymi zástupcami/zástupkyňami alebo zamestnancami Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v Slovenskej republike, Asociácie organizácií sluchovo postihnutých v SR – AOSP, o.z., Organizácie muskulárnych dystrofikov v SR o. z., Spoločnosť Parkinsonikov Slovenskej republiky, CVEK – Centrum pre výskum etnicity a kultúry, spoločnosti DATAROOM s.r.o., Asociácie organizácií zdravotne postihnutých občanov v SR, Asociácie na ochranu práv pacientov Slovenskej republiky, Republikovej centrály Združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike, zástupcom Trnka n.o., Slovenského zväzu telesne postihnutých, neziskovej organizácii EPIC, Asociácie Marfanovho syndrómu, Spoločnosti na pomoc osobám s autizmom, Trnavskej asociácie sluchovo postihnutých TASPO, Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Rady pre poradenstvo v sociálnej práci, Agentúry podporovaného zamestnávania n.o., Občianskeho združenia Slovenský pacient, Združenia užívateľov kochleárných implantátov, občianskeho združenia KRANIO, Platformy rodičov detí so zdravotným znevýhodnením, TENENET o.z., nadácie PONTIS a generálnym sekretárom Únie miest Slovenska Bratislava.

Významným zdrojom prehĺbenia spolupráce je účasť na podujatiach a aktivitách organizovaných mimovládnyimi organizáciami a na stretnutiach s ich členmi. V priebehu roka som sa osobne a aj s kolegami Úradu komisára, zúčastnila niekoľkých vzácných podujatí organizovaných mimovládnyimi organizáciami, ako napr.: slávnostný večer „Slovensko bez bariér“, slávnostný koncert k výročiu založenia Ligy za duševné zdravie, Galavečer „Oskar bez bariér“, Deň krivých zrkadiel, kampaň Belasý motýľ, 12. ročník Abilympiády Slovenského zväzu sklerózy multiplex, Výtvarný salón ZPMP 2016, oficiálne privítanie Slovenskej paralympijskej výpravy z Paralympijských hier RIO 2016, Medzinárodný deň nepočujúcich v Púchove, XX. jubilejný ročník benefičného koncertu Slovenského zväzu telesne postihnutých, galavečer Human Integra Cup, benefícia SZSM „Slnečnica vďaka SZSM“, 27. snem Združenia miest a obcí Slovenska, XXVII. snem Únie miest Slovenska, výročná schôdza zástupcov 31 organizácií združených v Asociácii organizácií zdravotne postihnutých občanov SR, na zasadnutí výboru Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v SR.

Spolupráca s mimovládnyimi organizáciami v číslach:

28 pracovných stretnutí so zástupcami mimovládnych organizácií,

14 účasť na aktivitách organizovaných mimovládnyimi organizáciami.

5.4 MÉDIA A KOMUNIKÁCIA S VEREJNOSŤOU

Podľa § 10 ods. 1 písm. d) zákona o komisárovi, komisár pre osoby so zdravotným postihnutím podporuje zvyšovanie povedomia o právach osôb so zdravotným postihnutím. Účinným nástrojom na zvyšovanie povedomia a informovanosti verejnosti o právach osôb so zdravotným postihnutím a o uplatňovaní týchto práv sú média.

Hlavným cieľom v komunikácii s médiami v roku 2016 bolo predovšetkým informovať verejnosť o začatí výkonu činnosti komisárky, o jej poslaní a kompetenciách, o zriadení Úradu komisára a o jeho úlohách. V priebehu roka sa komunikácia s médiami rozšírila o správy o

činnosti komisárky, ako aj o odborné stanoviská, postoje a vyjadrenia komisárky k otázkam novinárov k témam týkajúcich sa práv osôb so zdravotným postihnutím. Cieľom komunikácie s médiami bolo aj prostredníctvom médií informovať ľudí so zdravotným postihnutím akým spôsobom a kde môžu riešiť svoj problém a zároveň posilniť ich sebadôveru na príkladoch dobrej praxe, ako aj poukázať na nesprávne postoje a rozhodnutia zasahujúce do práv osôb so zdravotným postihnutím.

Informácie o aktivitách a činnosti komisárky a Úradu komisára, o stanoviskách a vyjadreniach komisárky k medializovaným prípadom osôb so zdravotným postihnutím, boli v priebehu roka 2016 zverejnené:

- v časopisoch: CARISSIMI, Trnavský Gong, Vozičkář, Informácie ZPMP v SR, To sme my (ZPMP v SR), Tretí vek,
- v dennej tlači: Plus1Deň, Hospodárske noviny,
- v reláciách rozhlasovej stanice SRO 1,
- v televíznych reláciách: televízne spravodajstvá, relácia Cesty RTVS, relácie Reportéri RTVS, relácie Reflex TV Markíza,
- v mediálnom výstupe pre Národnú radu sluchovo postihnutých,
- prostredníctvom 2 tlačových správ v TASR ku konkrétnym medializovaným prípadom osôb so zdravotným postihnutím a 1 k začatiu činnosti Úradu komisára,
- prostredníctvom newslettera komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím,
- prostredníctvom informačných letákov Úradu komisára,
- prostredníctvom webového portálu www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk,
- prostredníctvom webového portálu organizácií, ktoré sa zaoberajú právami osôb so zdravotným postihnutím.

Média a komunikácia s verejnosťou v číslach:

7 mediálnych výstupov,

8 príspevkov bolo publikovaných v dennej tlači a časopisoch,

3 tlačové správy komisárky, z toho **1** tlačová správa k začatiu činnosti a **2** ku konkrétnym medializovaným prípadom osôb so zdravotným postihnutím,

Na konci roka boli elektronickou poštou rozposlané vianočné newslettery komisárky spolu s informáciou o činnosti v roku 2016 kancelárii prezidenta Slovenskej republiky, členom vlády Slovenskej republiky, poslancom Národnej rady SR a poslancom Európskeho parlamentu, zástupcom verejnej správy, štátnej správy, územnej a miestnej samosprávy a organizáciám pôsobiacich v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím.

5.5 MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

Medzinárodná spolupráca so zahraničnými subjektmi a medzinárodnými subjektmi, ktoré sa podieľajú na výkone práv osoby so zdravotným postihnutím alebo ochrane práv osoby so zdravotným postihnutím je obrovským zdrojom inšpirácií a poznania toho, ako sa vnímajú ľudské práva osôb so zdravotným postihnutím v zahraničí. Napriek krátkemu obdobiu svojej činnosti, som ako komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím spolu s kolegami Úradu komisára, venovala pozornosť aj založeniu základov k cezhraničnej spolupráci. Cieľom bolo najmä prezentovať pokrokové postavenie Úradu komisára v oblasti obhajoby práv ľudí so zdravotným postihnutím, nadviazať zahraničné vzťahy so zahraničnými ombudsmanmi a spoluprácu so zástupcami medzinárodných organizácií pôsobiacich v oblasti práv osôb so

zdravotným postihnutím a taktiež čerpať z príkladov dobrej praxe. Vizitkou záujmu o medzinárodnú spoluprácu je:

- účasť komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím ako pozorovateľky na medzinárodnej konferencii Európskeho fóra zdravotného postihnutia, ktorá sa konala v írskom Dubline. Konferencia bola venovaná článku 12 Rovnosť pred zákonom Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Pred členmi európskeho fóra som prezentovala vznik Úradu komisára a podmienky novej právnej úpravy týkajúcej sa súdneho konania o spôsobilosti na právne úkony účinnej od 1. júla 2016 podľa Civilného mimosporového poriadku. Tiež bola účastníkom prezentovaná informácia o konštituovaní komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, Úradu komisára a pôsobnosti.
- Účasť komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím na jednodňovom workshope na tému „Využitie EISF na deinštitucionalizáciu v Čechách a na Slovensku“, ktorý sa konal v budove Európskeho parlamentu v Bruseli. Workshop zorganizovala a všetky výdavky hradila poslankyňa Európskeho parlamentu Mgr. Jana Žitňanská, vďaka čomu bolo možné vymeniť si skúsenosti reálne získané pri uplatňovaní procesu deinštitucionalizácie v Čechách a na Slovensku. Na workshope vystúpili zástupcovia slovenskej a českej štátnej správy a neziskového sektora ako aj prijímatelia sociálnej služby z Domova sociálnych služieb Slatinka.
- Účasť komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím na konferencii o úlohe posunkovej reči v kontexte multilingválnej Európy v Bruseli v Európskom parlamente. Konferenciu organizovala členka EP Helga Stevens, ktorá sa identifikuje ako prvá žena EP používajúca posunkový jazyk, a ktorá vedie kampaň za práva hluchých a postihnutých ľudí. Cieľom konferencie bolo poukázať na to, že posunkový jazyk je súčasťou európskeho multikulturálneho a multilingválneho dedičstva a zvýšiť povedomie o situácii tlmočníkov posunkovej reči. Organizátorom účasti Slovenskej delegácie bol Mgr. Jaroslav Cehlárik, riaditeľ TASPO - Trnava.
- Účasť právničky Úradu komisára na 16. ročníku seminára o ľudských právach a osobách so zdravotným postihnutím v čínskom Pekingu. Na seminári boli prítomní zástupcovia 53 krajín sveta. Hlavnou témou seminára bol Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a jeho implementácia v praxi,
- stretnutie komisárky s veľvyslancom USA s olympijskými medailistami sledge hokeja a so športovcami a zástupcami tohto športu na Slovensku ,
- pracovné stretnutie komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím spolu s kolegami Úradu komisára v rakúskom Grazi so zástupcami neziskovej organizácie Atempo a pracovné stretnutie s ombudsmanom pre osoby so zdravotným postihnutím pre oblasť Steiermark,
- pracovné stretnutie s regionálnym koordinátorom pre Európu v projekte Disability Rights Promotion International – DRPI,
- pracovné stretnutie so zástupcami budapeštianskej pobočky medzinárodnej organizácie MDAC - Mental Disability Advocacy Centre, ktorej hlavným cieľom je obhajovať a zastupovať práva ľudí s mentálnym postihnutím v strategických prípadoch s pomocou lokálnych advokátov,
- pracovné stretnutie so zástupkyňou organizácie Atempo z Grazu a zástupkyňou Združenia zdravotne postihnutých Berlín.

Medzinárodná spolupráca v číslach:

4 účasti na medzinárodných odborných fórach v zahraničí,

2 pracovné stretnutia v zahraničí zamerané na nadviazanie spolupráce a príklady dobrej praxe,

3 stretnutia konané so zástupcami zahraničných organizácií v Bratislave.

6. TÍM KOMISÁRKY

6.1 ÚRAD KOMISÁRA PRE OSOBY SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím je právnická osoba zriadená zákonom, podľa § 12 Zákona o komisároch. Sídлом Úradu komisára je Bratislava. Štatutárnym orgánom Úradu komisára je komisár pre osoby so zdravotným postihnutím. Funkcia komisára je verejná funkcia, ktorá sa nevykonáva v pracovnoprávnom vzťahu.

Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím začal vykonávať svoju činnosť dňom 1. marca 2016 v priestoroch nachádzajúcich sa v budove na adrese Račianska 153, Bratislava. Budova Úradu komisára je vrátane jej vstupu, sociálneho zariadenia ako i priestorov Úradu bezbariérová a spĺňa kritériá bezbariérovosti pre všetky osoby so zdravotným postihnutím. Pred budovou je osobám so zdravotným postihnutím k dispozícii bezbariérové parkovisko, ktoré môžu bezplatne využívať. V prípade potreby je pre návštevy úradu zabezpečené aj bezplatné parkovanie v garážovom dome za budovou Úradu komisára. Pre osoby so sťaženou mierou orientácie je zabezpečený doprovod od vstupu do budovy až do priestorov Úradu komisára.

Zamestnanci Úradu komisára patria do kategórie zamestnancov pracujúcich v právnom vzťahu podľa zákona č. 552/2003 Z. z. o výkone práce vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov. Základným rámcom pre plnenie úloh zamestnancov Úradu komisára sú záväzky Slovenskej republiky vyplývajúce z Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím a z Opčného protokolu k Dohovoru. Zamestnanci Úradu komisára sa pri plnení úloh riadia Ústavou Slovenskej republiky, Zákonom o komisároch, právnymi predpismi Slovenskej republiky a internými právnymi aktami Úradu komisára.

Podávateľia podnetov môžu prísť na Úrad komisára každý pracovný deň, v pondelok a v stredu od 8,00 hod. do 18,00 hod, v utorok a vo štvrtok od 7,30 hod. do 17,00 hod. a v piatok od 7,30 hod. do 15,00 hod. Podávateľ podnetu má možnosť dohodnúť si termín stretnutia vopred telefonicky alebo prostredníctvom webového portálu komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím.

Podrobnosti o vnútorných pomeroch Úradu komisára, o činnosti a povinnostiach zamestnancov upravuje Štatút Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, Organizačný poriadok Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím a Pracovný poriadok Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím.

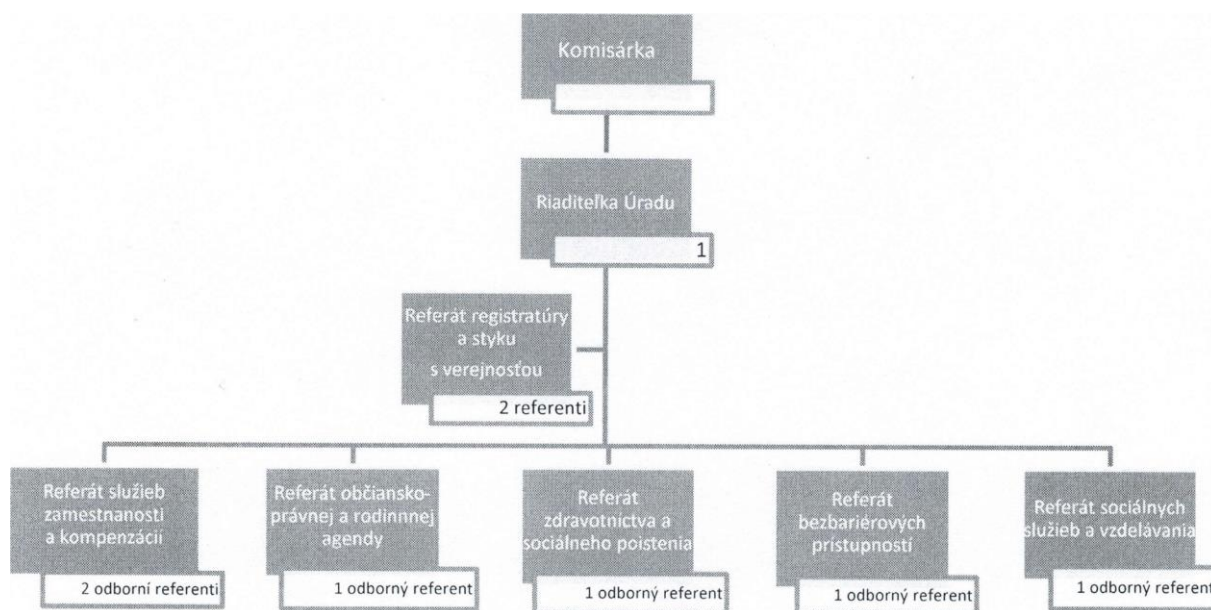
6.2 ORGANIZAČNÁ ŠTRUKTÚRA A PERSONÁLNE BUDOVANIE ÚRADU KOMISÁRA

Organizačná štruktúra Úradu komisára je neoddeliteľnou prílohou Štatútu Úradu komisára. V zmysle tohto Štatútu a Organizačného poriadku sa Úrad komisára organizačne člení na referáty, s vecnou náplňou tak, aby boli zabezpečené všetky činnosti podľa jednotlivých článkov Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Zamestnanci úradu sú v priamej riadiacej pôsobnosti riaditeľky Úradu komisára. Od 1.marca 2016 do 31.mája 2016 bolo na Úrade komisára zriadených 7 referátov:

- (1) Referát sociálnych služieb
- (2) Referát služieb zamestnanosti a kompenzácií
- (3) Referát rodiny a poručenskej agendy
- (4) Referát zdravotníctva a sociálneho poistenia
- (5) Referát trestnoprávnej a stavebnej agendy
- (6) Referát monitoringu, legislatívy a vzdelávania
- (7) Referát registratúry a styku s verejnosťou

Na základe počtu podnetov, s ktorými sa na komisárku začali obracať osoby so žiadosťou o posúdenie porušenia práv osôb so zdravotným postihnutím, došlo k prehodnoteniu náplne agendy niektorých referátov a k posilneniu Referátu služieb zamestnanosti a kompenzácií o 1 miesto právnika. Zmena referátov bola účinná od 1.júna 2016 nasledovne:

- (1) Referát registratúry a styku s verejnosťou
- (2) Referát služieb zamestnanosti a kompenzácií
- (3) Referát občianskoprávnej a rodinnej agendy
- (4) Referát zdravotníctva a sociálneho poistenia
- (5) Referát bezbariérových prístupností
- (6) Referát sociálnych služieb a vzdelávania

V zmysle odporúčaní uvedených v Doložke vplyvov na rozpočet verejnej správy, na zamestnanosť vo verejnej správe a financovanie návrhu Príloha č. 13a k návrhu Zákona

o komisároch a na základe schválenej výšky dotácie zo štátneho rozpočtu, mal Úrad komisára v roku 2016 vytvorených 9 funkčných miest, a to nasledovne: 1 miesto riaditeľka Úradu komisára, 6 miest odborní zamestnanci (odborní referenti) a 2 miesta ostatní zamestnanci (referenti). Podľa skutočného stavu bolo na Úrade komisára v roku 2016 v pracovnom pomere 9 zamestnancov, z toho do 31.októbra 2016 bolo 8 zamestnancov na plný pracovný úväzok a 1 zamestnanec na polovičný pracovný úväzok, a v období od 1. novembra 2016 do 31.decembra 2016 bolo v pracovnom pomere 10 zamestnancov, z toho 7 na plný pracovný úväzok a 3 zamestnanci na polovičný pracovný úväzok. Všetci zamestnanci majú ukončené vysokoškolské vzdelanie najmenej 2. stupňa.

Výber a nástup zamestnancov do pracovného pomeru na jednotlivé pracovné pozície bol na Úrade komisára realizovaný postupne, podľa splnenia kritérií požadovaného vzdelania (stupeň a zameranie) a po preukázaní požadovaných odborných znalostí a osobnostných vlastností a predpokladov. Výberové konanie zamestnancov na Referát sociálnych služieb, Referát služieb zamestnanosti a kompenzácií, Referát zdravotníctva a sociálneho poistenia, bolo zverejnené na webovom portáli www.profesia.sk a na webovom portáli komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk od 14.marca 2016. Nakoľko pracovné pozície boli vzhľadom na bezbariérové riešenie Úradu komisára vhodné aj pre osoby so zdravotným postihnutím, bola informácia o vyhlásenom výberovom konaní rozšírená medzi osoby so zdravotným postihnutím prostredníctvom Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím.

Tabuľka č.1

Pracovná pozícia zamestnancov Úradu komisára	Pracovný pomer od	Pracovný úväzok
riaditeľka Úradu komisára	1.marca 2016	plný
referent na Referáte registratúry a styku s verejnosťou	1.marca 2016	plný
odborný referent - právnička na Referáte občianskoprávnej a rodinnej agendy	1.marca 2016	plný
odborný referent – právnička na Referáte bezbariérových prístupností	1.apríla 2016	plný
odborný referent – špeciálna pedagogička na Referáte sociálnych služieb a vzdelávania	1.mája 2016	plný
odborný referent – právnik na Referáte zdravotníctva a sociálneho poistenia	1.júna 2016	plný
odborný referent – právnička na Referáte služieb zamestnanosti a kompenzácií	1.júna 2016	plný
odborný referent – právnička na Referáte služieb zamestnanosti a kompenzácií	13.júna 2016	plný
referent na Referáte registratúry a styku s verejnosťou	13.júna 2016	polovičný
referent na Referáte registratúry a styku s verejnosťou	21.novembra 2016	polovičný

Okrem zamestnancov, ktorí plnili úlohy Úradu komisára v riadnom pracovnom pomere, bolo uzatvorených 7 dohôd o práci vykonávanej mimo pracovného pomeru a to na:

- spracovávanie miezd zamestnancov Úradu komisára,
- komplexné spracovávanie účtovníctva,

- vývoj webového portálu komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím,
- upratovanie priestorov Úradu komisára. Úrad komisára sa aktívne zapojil do projektu občianskeho združenia SPOSA (Spoločnosť na pomoc osobám s autizmom) s názvom „Autisti v práci“, so sloganom „Každá firma má svojho autistu“ a uzatvoril dohody o práci vykonávanej mimo pracovného pomeru so 4 mladými mužmi so zdravotným postihnutím z tohto združenia, na upratovanie priestorov Úradu komisára.

6.3. ZHODNOTENIE ČINNOSTI V ČÍSLACH

V súlade so Zákonom o komisároch Úrad komisára plní úlohy spojené s odborným, organizačným a materiálno-technickým zabezpečením činnosti komisárky. Komisárka môže v súlade so zákonom o komisárovi poveriť riaditeľku Úradu komisára alebo zamestnanca Úradu komisára plnením nasledovných úloh:

- požadovať údaje na účely posúdenia dodržiavania práv osoby so zdravotným postihnutím a na účely monitorovania dodržiavania práv osoby so zdravotným postihnutím (§ 10 ods. 2 písm. a) bod 1. Zákona o komisároch)
- požadovať kópie spisovej dokumentácie na účely posúdenia dodržiavania práv osoby so zdravotným postihnutím vrátane kópii dokladov, obrazových záznamov, zvukových záznamov alebo obrazovo-zvukových záznamov (§ 10 ods. 2 písm. a) bod 2. Zákona o komisároch),
- hovoriť aj bez prítomnosti tretích osôb s osobou so zdravotným postihnutím, ktorá je umiestnená v mieste, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, detencia, ochranné liečenie, ochranná výchova alebo ústavné liečenie, alebo v mieste, kde sa vykonáva ústavná starostlivosť, výchovné opatrenie alebo predbežné opatrenie podľa osobitného predpisu, okrem výkonu oprávnenia podľa § 10 ods. 2 písm. b) Zákona o komisároch v mieste, kde sa vykonáva kolúzna väzba.

Komisárke bolo v roku 2016 doručených 466 podaní, z toho:

144 podaní vo veci peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia,
27 podaní týkajúcich sa služieb zamestnanosti,
82 podaní z oblasti zdravotnej starostlivosti a sociálneho poistenia,
58 podaní z oblasti občianskoprávnej a rodinnoprávnej agendy
42 podaní týkajúcich sa bezbariérovej prístupnosti,
32 podaní z oblasti sociálnych služieb,
18 podaní zameraných na vzdelávanie,
63 žiadostí o poskytnutie poradenstva.

Z podnetov vybavených v roku 2016 v počte 212 bolo konštatované porušenie Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím v 49 prípadoch.

6.4. WEBOVÝ PORTÁL KOMISÁRKY PRE OSOBY SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Kľúčovým komunikačným nástrojom úradu vo vzťahu k širokej verejnosti, ale aj k zamestnancom Úradu, je webový portál komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím. Mám záujem transparentne viesť Úrad komisára a zverejňovať údaje, prostredníctvom ktorých je prezentovaná nielen činnosť komisárky, ale aj všetkých zamestnancov Úradu. Za tým účelom som vytvorila a naďalej vyvíjam portál www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk na ktorom sú poskytované aktuálne informácie:

- o práci komisárky a zamestnancov Úradu komisára,
- o priebehu vybavovania podnetov a oblastiach zásahu do práv osôb so zdravotným postihnutím a ich grafické znázornenie,
- o monitoringoch a ich výsledkoch, vrátane zobrazenia v prehľadných grafoch,
- o dodávateľských zmluvách a faktúrach,
- o aktuálnych zákonoch v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím, legislatívnych zmenách s možnosťou pre verejnosť predkladať pripomienky k návrhom legislatívnych zmien,
- o stanoviskách komisárky vo veciach dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím.

Komisárka a zamestnanci Úradu kladú dôraz na pravidelnú aktualizáciu webového portálu komisárky, s cieľom prinášať verejnosti aktuálne informácie.

Portál tiež plní funkciu informačného systému pre zamestnancov prostredníctvom intranetu Úradu.

Intranet poskytuje elektronické zázemie pre chod úradu. Zabezpečuje elektronickú evidenciu podnetov, sledovanie aktivít zamestnancov k podnetom a ostatným pracovným procesom, evidenciu výkazov práce a dochádzky, poskytuje prístup k zdieľanému internému kalendáru, evidenciu a kontrolu úloh, dokumentový sklad a adresár firiem a osôb.

Portál komisárky spĺňa kritériá dostupnosti aj pre občanov so zrakovým postihnutím, nakoľko umožňuje úpravu textu zväčšením písma. Niektoré materiály, vrátane Dohovoru, sú pre osoby s ťažkým zdravotným postihnutím prístupné v ľahko čitateľnej forme.

Dôležitou funkcionalitou webového portálu je možnosť pre osoby podávať podnet elektronicky cez „**podať podnet**“, s výberom možnosti „**podať elektronicky**“. Taktiež je možné si cez webový portál dohodnúť elektronicky termín stretnutia podania podnetu osobne – ústne do zápisnice, cez „**podať podnet**“, s výberom možnosti „**podať osobne**“. Cieľom je zabezpečiť, aby každý podávateľ podnetu mohol komunikovať s tým zamestnancom Úradu, ktorý sa uvedenej problematike odborne venuje.

Webové sídlo komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím bolo vytvorené v decembri 2015. Prostredníctvom webu začali byť poskytované informácie od februára 2016, **ku koncu roka 2016 bolo zaznamenaných 20 797 unikátnych návštevníkov.**

6.5. VZDELÁVANIE ZAMESTNANCOV

Odborné vzdelávacie aktivity boli pre zamestnancov Úradu komisára realizované internou a externou formou. Internou formou sme všetci absolvovali cyklus 3 vzdelávacích aktivít, na tému: „Firemná kultúra a komunikácia“, „Komunikácia s problémovými klientami“, „Prezentácia ako nástroj úspešného manažéra“.

Zo vzdelávacích aktivít externou formou sme všetci zamestnanci s veľkým záujmom a pozitívnym ohlasom absolvovali kurz posunkového jazyka, ktorého lektorkou bola odborníčka na posunkový jazyk. Cieľom kurzu bolo ozrejmiť si, čo je posunkový jazyk, ako vzniká posunková slovná zásoba, aké sú pravidlá komunikácie s nepočujúcimi, ale tiež osvojiť si základy posunkovej reči a prispieť tak k odbúraniu komunikačných bariér s osobami so sluchovým postihnutím. Externé vzdelávania boli tiež realizované profesijnými organizáciami v oblasti personalistiky, registratúry, BOZP a PO, ochrany osobných údajov, vedenia služobných motorových vozidiel.

Možnosti výmeny skúseností z dobrej praxe, obohatenie o názory a poznatky odborníkov, ale tiež odborná diskusia, viedli zamestnancov Úradu komisára k účasti na rôznych odborných konferenciách, seminároch, odborných diskusiách. Na mnohých z týchto podujatí boli aktívni - predniesli príspevky, prezentovali činnosť Úradu komisára, odpovedali na množstvo otázok. Zúčastnili sa napr. na konferencii SocioFóra zameranej na inkluzívny trh práce, na konferencii Spolku pre nepočujúcich zameranej na problematiku osôb so sluchovým postihnutím, na výročnej konferencii Asociácie Marfanovho syndrómu, na výročnej konferencii ťažko telesne postihnutých a vodičkárov, na odbornej diskusii na tému "Včasná intervencia a diagnostika", na konferencii na tému „Zneužívanie a násilie na starších- nový fenomén a na tému "Vzdelávame deti férovo", na II. medzinárodnej vedecko-odbornej konferencii na tému "Včasná intervencia", na medzinárodnej konferencii v Bratislave na tému "Dohovor OSN a pretavenie odporúčaní do činov", organizovanej NROZP v SR, na panelovej diskusii na tému „Bariéry a diverzity ", na konferencii "Každá firma potrebuje svojho autistu", na 5. ročníku Medzinárodného dňa ľudských práv na Fakulte sociálnych a ekonomických vied ÚK Bratislava, na seminári na tému "Podporované zamestnávanie", na konferencii "Byť nepočujúcim v spoločnej Európe" a na konferencii Múzeum pre všetkých, Komplexné sociálne služby pre deti a mladých ľudí so zdravotným postihnutím v regióne Stará Ľubovňa.

Účasť zamestnancov na niektorých odborných vzdelávacích aktivitách však bola limitovaná finančnými možnosťami Úradu komisára.

Dôležité je tiež spomenúť vzdelávaciu aktivitu, ktorú Úrad komisára organizoval pre osoby so zdravotným postihnutím, ktoré majú záujem sa uplatniť na trhu práce. Táto vzdelávacia aktivita bola zameraná na prípravu ľudí so zdravotným postihnutím ako zvládnuť prijímací pracovný pohovor.

Vzdelávacie aktivity v číslach:

16 odborných konferencií, seminárov, odborných diskusií, na ktorých sme sa zúčastnili,

9 odborných vzdelávaní externou a internou formou, ktoré sme absolvovali,

1 vzdelávací seminár pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorý sme realizovali.

6.6. ROZPOČET A JEHO ČERPANIE

Podľa zákona o komisárovi, výkon funkcie komisárky a činnosť Úradu komisára sú financované z dotácií zo štátneho rozpočtu podľa zákona č. 523/2004 o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Takáto forma financovania je plne v súlade s Parížskymi princípmi. Úrad komisára zostavuje svoj rozpočet príjmov a výdavkov, pričom výšku jednotlivých výdavkových položiek určí na základe celkového limitu výdavkov. Podrobnosti o štruktúre rozpočtu príjmov a výdavkov sú upravené v štatúte Úradu komisára.

Dotácia na rok 2016 bola Úradu komisára schválená Národnou radou Slovenskej republiky podľa kvantifikácie uvedenej v Doložke vplyvov na rozpočet verejnej správy, na zamestnanosť vo verejnej správe a financovanie návrhu, v celkovej výške **318 046,- Eur**, z toho **283 046,- Eur** bežné výdavky a **35 000,- Eur** kapitálové výdavky. Podľa Doložky vplyvov na rozpočet verejnej správy, na zamestnanosť vo verejnej správe a financovanie návrhu, vzhľadom na skutočnosť, že Úrad komisára bolo potrebné vybudovať a bolo potrebné zabezpečiť priestorové, materiálne a technické potreby, navrhovaná výška dotácie na bežné výdavky a kapitálové výdavky, bola iba odhadovaná.

Na základe žiadosti komisárky o uvoľnenie finančných prostriedkov, ktoré neboli na zriadenie Úradu komisára vyčerpané v roku 2015, a ktoré boli v štátnom rozpočte plánované za účelom vybudovania úradu, boli Ministerstvom financií SR uvoľnené a Úradu komisára zaslané kapitálové výdavky v sume 7 500,-Eur a bežné výdavky v sume 7 500,- Eur.

V roku 2016 bola Úradu komisára poskytnutá dotácia zo štátneho rozpočtu vo výške **333 046,- Eur**, z toho **bežné výdavky 290 546,-Eur** a **kapitálové výdavky 42 500,-Eur**. Táto dotácia zo štátneho rozpočtu bola jediným zdrojom prostriedkov potrebných na činnosť Úradu komisára. Okrem mzdových prostriedkov (od vzniku Úradu komisára od 1.marca 2016) boli **z bežných výdavkov** čerpané finančné prostriedky predovšetkým na materiálno-technické vybavenie a na prevádzku Úradu komisára, najmä na nákup softvéru, výpočtovej techniky a antivírusového programu, nákup kancelárskych potrieb, čistiacich prostriedkov, nákup nábytku na zriadenie sekretariátu, stolov a skriniek do zasadacích miestností, kancelárskych kresiel pre zamestnancov, telekomunikačnej techniky, odbornej právnickej literatúry, na prevádzkové náklady spojené s nájmom a energiou, na všeobecné služby, právny systém EPI, na cestovné, na povinné školenia, tlač informačných letákov, služobné cesty, ktoré boli spojené aj s prešetrovaním podnetov občanov so zdravotným postihnutím v rámci celého Slovenska, keďže mnohí z dôvodu zdravotného postihnutia nie sú schopní cestovať, nie sú im poskytované kompenzácie sociálnych dôsledkov a nemajú finančné prostriedky na cestovanie.

Skutočné čerpanie dotácie na bežné výdavky Úradu komisára k 31.decembru 2016 bolo vo výške **290 538,22 Eur**. Nevyčerpané finančné prostriedky dotácie určené na úhradu bežných výdavkov Úradu komisára v sume **7,78 Eur** budú do 31.marca 2017 vrátené do štátneho rozpočtu.

Z kapitálových výdavkov boli finančné prostriedky použité na nákup 2 osobných motorových vozidiel (Toyota Auris a Toyota Verso) a na zakúpenie softvérovej licencie na webové sídlo komisára. Nevyčerpané finančné prostriedky na kapitálové výdavky **vo výške 2 351 Eur** boli v súlade so zákonom č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov **presunuté do rozpočtu Úradu komisára na rok 2017**.

Tabuľka č. 3: Výška poskytnutej a skutočne čerpanej dotácie Úradu komisára v roku 2016

	Poskytnutá dotácia zo štátneho rozpočtu v Eurách vo výške	Skutočné čerpanie dotácie v Eurách k 31.12.2016	Rozdiel medzi poskytnutou a skutočne čerpanou dotáciou v Eurách
Bežné výdavky	290 546,-	290 538,22	7,78
Kapitálové výdavky	42 500,-	40 149,00	2 351,00
SPOLU:	333 046,-	330 687,22	2 358,78

Tabuľka č. 4: Skutočné čerpanie dotácie k 31.12.2016

Názor položky	Skutočné čerpanie dotácie V EUR
BEŽNÉ VÝDAVKY	290 538,22
Mzda, príplatky, odmeny, ostatné osobné vyrovnania	141 938,72
Poistné a príspevok do poisťovní	47 760,43
Cestovné náhrady	2 939,60
Energie, voda, komunikácie, nájomné	26 926,86
Materiál (interiérové vybavenie, výpočtová technika, telekomunikačná technika, kancelárske potreby, čistiace prostriedky, základné vybavenie príručnej kuchynky, odborná literatúra, EPI právny systém, reprezentačné, licencia antivírusový program)	42 981,33
Iné (výdavky za služby, stravovanie zamestnancov, tvorba sociálneho fondu, tlačenie materiálov)	24 200,52
Dopravné náklady	3 790,76
KAPITÁLOVÉ VÝDAVKY	40 149,00
2 osobné motorové vozidlá	34 149,00
Dátové systémy	6 000,00

JUDr. Zuzana Stavrovská
komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím

K oznámeniu č. 317/ 2010 Z. z. DOHOVOR o právach osôb so zdravotným postihnutím

Preambula

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru (ďalej len „zmluvné strany“),

- a) pripomínajúc zásady proklamované v Charte Organizácie Spojených národov, ktoré uznávajú prirodzenú dôstojnosť, hodnotu, rovnaké a neodňateľné práva všetkých príslušníkov ľudskej rodiny, ako základ slobody, spravodlivosti a mieru vo svete,
- b) uznávajú, že Organizácia Spojených národov vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a v medzinárodných dohovoroch o ľudských právach vyhlásila a zhodla sa na tom, že každý človek má nárok na všetky práva a slobody ustanovené v týchto dokumentoch, a to bez akýchkoľvek rozdielov,
- c) opätovne potvrdzujúc všestrannosť, vzájomnú závislosť a prepojenie všetkých ľudských práv a slobôd a potrebu zaručiť osobám so zdravotným postihnutím ich plné využívanie bez diskriminácie,
- d) pripomínajúc Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, Dohovor o právach dieťaťa a Medzinárodný dohovor o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín,
- e) uznávajú, že zdravotné postihnutie je pojem, ktorý sa vyvíja, a že zdravotné postihnutie je výsledkom vzájomného pôsobenia medzi osobami so zhoršeným zdravím a medzi bariérami v postojoch a v prostredí, ktoré im bránia plne a účinne sa zúčastňovať na živote spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými,
- f) uznávajú dôležitosť zásad a politických usmernení obsiahnutých vo Svetovom programe akcií týkajúcich sa osôb so zdravotným postihnutím a v štandardných pravidlách pre vyrovňovanie príležitostí pre osoby so zdravotným postihnutím a ich vplyv na podporenie, formulovanie a vyhodnocovanie politiky, plánov, programov a činností na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, zameraných na ďalšie vyrovňovanie príležitostí pre osoby so zdravotným postihnutím,
- g) zdôrazňujúc dôležitosť zohľadňovania problematiky zdravotného postihnutia ako neoddeliteľnej súčasti príslušných stratégií trvalo udržateľného rozvoja,
- h) uznávajú, že diskriminácia akejkoľvek osoby na základe zdravotného postihnutia znamená porušenie prirodzenej dôstojnosti a hodnoty ľudskej bytosti,
- i) uznávajú rôznorodosť osôb so zdravotným postihnutím,
- j) uznávajú potrebu presadzovať a chrániť ľudské práva všetkých osôb so zdravotným postihnutím vrátane tých, ktoré potrebujú viac podpory,
- k) znepokojené tým, že osoby so zdravotným postihnutím vo všetkých častiach sveta napriek týmto rôznym nástrojom a záväzkom naďalej čelia prekážkam, ktoré bránia ich rovnoprávnemu zapojeniu sa do spoločnosti, a porušovaniu ich ľudských práv,
- l) uznávajú dôležitosť medzinárodnej spolupráce pri zlepšovaní životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím v každej krajine, najmä však v rozvojových krajinách,
- m) uznávajú hodnotu terajšieho a potenciálneho prínosu osôb so zdravotným postihnutím k celkovému blahobytu a rôznorodosti ich spoločenstiev a uvedomujúc si, že podpora plného využívania ľudských práv a základných slobôd osobami so zdravotným postihnutím a plné začlenenie týchto osôb povedie k prehĺbeniu pocitu spolupatričnosti a k významnému pokroku v ľudskom, sociálnom a hospodárskom rozvoji spoločnosti a k odstráneniu chudoby,
- n) uznávajú význam osobnej samostatnosti a nezávislosti vrátane slobody voľby pre osoby so zdravotným postihnutím,
- o) usudzujúc, že osoby so zdravotným postihnutím by mali mať možnosť aktívne sa podieľať na rozhodovacích procesoch o politike a o programoch vrátane tých, ktoré sa ich priamo týkajú,
- p) znepokojené ťažkými podmienkami, ktorým čelia osoby so zdravotným postihnutím vystavené mnohonásobným alebo vystupňovaným formám diskriminácie na základe rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, vierovyznania, politického alebo iného presvedčenia, národnostného, etnického, domorodého alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu, veku alebo iného postavenia,
- q) uznávajú, že ženy a dievčatá so zdravotným postihnutím sú často vystavované, doma aj mimo domova, väčšiemu riziku násillia, zranenia alebo zneužívania, zanedbávania alebo nebanlivého zaobchádzania, týrania alebo vykorisťovania,
- r) uznávajú, že deti so zdravotným postihnutím by mali plne využívať všetky ľudské práva a základné slobody na rovnakom základe s ostatnými deťmi, a majú na zreteľ záväzky, ktoré na tento účel prijali štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru o právach dieťaťa,
- s) zdôrazňujúc potrebu začleniť rodovú perspektívu do všetkých snáh o presadzovanie plného využívania ľudských práv a základných slobôd osobami so zdravotným postihnutím,

- t) upozorňujúc na skutočnosť, že väčšina osôb so zdravotným postihnutím žije v podmienkach chudoby a v tejto súvislosti uznávajú naliehavú potrebu riešiť problém nepriaznivého vplyvu chudoby na osoby so zdravotným postihnutím,
- u) majú na pamäti, že na dosiahnutie plnej ochrany osôb so zdravotným postihnutím, najmä počas ozbrojených konfliktov a okupácie cudzími vojskami, sú nenahradiateľné podmienky mieru a bezpečnosti založené na plnom rešpektovaní cieľov a zásad obsiahnutých v Charte Organizácie Spojených národov a na dodržiavaní platných nástrojov v oblasti ľudských práv,
- v) uznávajú dôležitosť prístupnosti fyzického, sociálneho, hospodárskeho a kultúrneho prostredia, zdravotnej starostlivosti a vzdelávania, informácií a komunikácie pre plné využívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd osobami so zdravotným postihnutím,
- w) uvedomujú si, že jednotlivec, ktorý je viazaný zodpovednosťou voči ďalším jednotlivcom a voči spoločenstvu, ku ktorému patrí, je povinný usilovať sa o presadzovanie a dodržiavanie práv uznaných v Medzinárodnej listine ľudských práv,
- x) presvedčené o tom, že rodina je prirodzená a základná jednotka spoločnosti a má nárok na ochranu zo strany spoločnosti a štátu a že osobám so zdravotným postihnutím a ich rodinným príslušníkom by sa mala poskytovať nevyhnutná ochrana a pomoc, ktorá by rodinám umožnila prispievať k tomu, aby osoby so zdravotným postihnutím mohli plne a rovnako využívať svoje práva,
- y) presvedčené o tom, že komplexný a ucelený medzinárodný dohovor na podporu a ochranu práv a dôstojnosti osôb so zdravotným postihnutím významne prispieje k odstráneniu závažného sociálneho znevýhodňovania osôb so zdravotným postihnutím a k podporeniu ich účasti v občianskom, politickom, hospodárskom, sociálnom a kultúrnom živote s rovnakými príležitosťami, a to tak v rozvojových, ako aj vo vyspelých krajinách, dohodli sa takto:

Článok 1 Cieľ

Cieľom tohto dohovoru je presadzovať, chrániť a zabezpečovať plné a rovnaké využívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd všetkými osobami so zdravotným postihnutím a podporovať úctu k ich prirodzenej dôstojnosti.

Osoby so zdravotným postihnutím zahŕňajú osoby s dlhodobými telesnými, mentálnymi, intelektuálnymi alebo zmyslovými postihnutiami, ktoré v súčinnosti s rôznymi prekážkami môžu brániť ich plnému a účinnému zapojeniu do života spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými.

Článok 2 Vymedzenie pojmov

V tomto dohovore

„komunikácia“ je jazyk, zobrazenie textu, Braillovo písmo, taktilná komunikácia, zväčšené písmo, prístupné multimédiá, ako aj písané, zvukové, jazykovo jednoduché, predčítavané, augmentatívne a ďalšie alternatívne spôsoby, prostriedky a formáty komunikácie vrátane prístupných informačných a komunikačných technológií;

„jazyk“ je hovorená reč, posunkový jazyk a iné formy neverbálnych jazykov;

„diskriminácia na základe zdravotného postihnutia“ je každé robenie rozdielov, vylúčenie alebo obmedzenie na základe zdravotného postihnutia, ktorých cieľom alebo účinkom je narušiť alebo znemožniť uznávanie, využívanie alebo uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, občianskej alebo inej oblasti na rovnakom základe s ostatnými; zahŕňa všetky formy diskriminácie vrátane odmietnutia primeraných úprav;

„primerané úpravy“ sú nevyhnutné a adekvátne zmeny a prispôsobenie, ktoré nepredstavujú neúmerné alebo nadmerné zaťaženie a ktoré sa robia, ak si to vyžaduje konkrétny prípad, s cieľom zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím využívanie alebo uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými;

„univerzálny dizajn“ je navrhovanie výrobkov, zariadení, programov a služieb tak, aby ich mohli využívať v najväčšej možnej miere všetci ľudia bez nevyhnutnosti úprav alebo špeciálneho dizajnu; „univerzálny dizajn“ nevylučuje asistenčné zariadenia pre určité skupiny osôb so zdravotným postihnutím, ak je to potrebné.

Článok 3 Všeobecné zásady

Tento dohovor sa zakladá na zásadách, ako sú:

- a) rešpektovanie prirodzenej dôstojnosti, osobnej nezávislosti vrátane slobody voľby a samostatnosti osôb;
- b) nediskriminácia;
- c) plné a účinné zapojenie sa a začlenenie do spoločnosti;
- d) rešpektovanie odlišnosti a prijímanie osôb so zdravotným postihnutím ako súčasť ľudskej rozmanitosti a prirodzenosti;
- e) rovnosť príležitostí;
- f) prístupnosť;
- g) rovnosť medzi mužmi a ženami;
- h) rešpektovanie rozvíjajúcich sa schopností detí so zdravotným postihnutím a rešpektovanie práva detí so zdravotným postihnutím na zachovaní vlastnej identity.

Článok 4 Všeobecné záväzky

1. Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť a podporovať plné uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd pre všetky osoby so zdravotným postihnutím bez akéhokoľvek diskriminovania na základe zdravotného postihnutia. Na tento účel sa zmluvné strany zaväzujú
 - a) prijať všetky príslušné legislatívne, správne a iné opatrenia na uplatňovanie práv uznávaných v tomto dohovore;
 - b) prijať všetky príslušné opatrenia vrátane zákonodarstva na úpravu alebo zrušenie existujúcich zákonov, predpisov, zvykov a praktík, ktoré predstavujú diskrimináciu osôb so zdravotným postihnutím;
 - c) zohľadniť ochranu a podporu ľudských práv osôb so zdravotným postihnutím v každej politike a v každom programe;
 - d) zdržať sa akéhokoľvek konania alebo praktík, ktoré sú v rozpore s týmto dohovorom, a zabezpečiť, aby verejné orgány a inštitúcie konali v súlade s týmto dohovorom;
 - e) prijať všetky primerané opatrenia na odstránenie diskriminácie na základe zdravotného postihnutia zo strany akejkoľvek osoby, organizácie alebo súkromného podniku;
 - f) uskutočňovať alebo podporovať výskum a vývoj univerzálne navrhovaných tovarov, služieb, zariadení a vybavenia v zmysle definície uvedenej v článku 2 tohto dohovoru, ktoré by vyžadovali minimálne prispôsobenie a najnižšie náklady na uspokojenie špecifických potrieb osôb so zdravotným postihnutím, podporovať ich dostupnosť a využívanie a presadzovať univerzálny dizajn pri vytváraní noriem a usmernení;
 - g) uskutočňovať alebo podporovať výskum a vývoj a podporovať dostupnosť a využívanie nových technológií vrátane informačných a komunikačných technológií, pomôcok na mobilitu, zariadení a podporných technológií vhodných pre osoby so zdravotným postihnutím a zároveň uprednostňovať cenovo dostupné technológie;
 - h) poskytovať osobám so zdravotným postihnutím prístupné informácie o pomôckach na mobilitu, o zariadeniach a podporných technológiách vrátane nových technológií, ako aj o iných formách pomoci, o podporných službách a zariadeniach;
 - i) podporovať vzdelávanie odborníkov a pracovníkov, ktorí pracujú s osobami so zdravotným postihnutím, v oblasti práv uznaných v tomto dohovore s cieľom zlepšiť poskytovanie pomoci a služieb zaručených týmito právami.
2. Pokiaľ ide o hospodárske, sociálne a kultúrne práva, každý štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru sa zaväzuje prijať opatrenia v maximálnom rozsahu svojich prostriedkov a v prípade potreby aj v rámci medzinárodnej spolupráce s cieľom postupne dosiahnuť plnú realizáciu týchto práv bez toho, aby to malo vplyv na záväzky obsiahnuté v tomto dohovore, ktoré sú v súlade s medzinárodným právom bezprostredne uplatniteľné.
3. Pri vytváraní a uplatňovaní zákonodarstva a politiky zameraných na vykonávanie tohto dohovoru a pri rozhodovaní o otázkach týkajúcich sa osôb so zdravotným postihnutím štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, budú dôkladne konzultovať s osobami so zdravotným postihnutím vrátane detí so zdravotným postihnutím a budú s nimi aktívne spolupracovať prostredníctvom ich reprezentatívnych organizácií.
4. Nič v tomto dohovore nemá vplyv na nijaké ustanovenia, ktoré väčšmi prispievajú k uplatňovaniu práv osôb so zdravotným postihnutím a ktoré môžu byť obsiahnuté v práve štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, alebo v medzinárodnom práve platnom pre daný štát. V nijakom štáte, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, nemožno obmedzovať alebo porušovať nijaké z ľudských práv a základných slobôd uznaných alebo existujúcich v tomto štáte na základe zákona, dohovorov, predpisov alebo zvykov pod zámienkou, že tento dohovor neuznáva takéto práva alebo slobody, alebo ich uznáva v menšom rozsahu.
5. Ustanovenia tohto dohovoru sa vzťahujú na všetky súčasti federatívnych štátov bez akýchkoľvek obmedzení alebo výnimiek.

Článok 5 Rovnosť a nediskriminácia

1. Zmluvné strany uznávajú, že všetky osoby sú si rovné pred zákonom a podľa zákona a majú nárok na rovnakú ochranu a na rovnaký úžitok zo zákona bez akejkoľvek diskriminácie.
2. Zmluvné strany zakazujú akúkoľvek diskrimináciu na základe zdravotného postihnutia a zaručujú osobám so zdravotným postihnutím rovnakú a účinnú právnu ochranu pred diskrimináciou z akýchkoľvek dôvodov.
3. V záujme presadenia rovnosti a odstránenia diskriminácie zmluvné strany podniknú všetky príslušné kroky na zabezpečenie poskytovania primeraných úprav.
4. Osobitné opatrenia, ktoré sú nevyhnutné na urýchlenie alebo dosiahnutie faktickej rovnosti osôb so zdravotným postihnutím, sa v zmysle tohto dohovoru nepovažujú za diskrimináciu.

Článok 6 Ženy so zdravotným postihnutím

1. Zmluvné strany uznávajú, že ženy a dievčatá so zdravotným postihnutím sú vystavené viacnásobnej diskriminácii, a v tejto súvislosti prijímajú opatrenia, aby im zabezpečili plné a rovnaké využívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd.
2. Zmluvné strany prijímajú všetky príslušné opatrenia na zabezpečenie plného rozvoja, pokroku a rozšírenia oprávnení žien s cieľom zaručiť im uplatňovanie a využívanie ľudských práv a základných slobôd ustanovených v tomto dohovore.

Článok 7 Deti so zdravotným postihnutím

1. Zmluvné strany prijímú všetky nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečia deťom so zdravotným postihnutím plné využívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými deťmi.
2. Prvoradým hľadiskom pri každej činnosti týkajúcej sa detí so zdravotným postihnutím je najlepší záujem dieťaťa.
3. Zmluvné strany zabezpečia deťom so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými deťmi právo slobodne vyjadrovať svoje názory vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ich dotýkajú, pričom sa ich názorom musí venovať náležitá pozornosť, zodpovedajúca ich veku a zrelosti, a v záujme uplatňovania tohto práva im poskytujú pomoc primeranú ich veku a zdravotnému postihnutiu.

Článok 8 Zvyšovanie povedomia

1. Zmluvné strany sa zaväzujú prijať okamžité, účinné a primerané opatrenia
 - a) na zvýšenie povedomia v celej spoločnosti, a to aj na úrovni rodín, o postavení osôb so zdravotným postihnutím a na podporenie rešpektovania práv a dôstojnosti osôb so zdravotným postihnutím;
 - b) na boj proti stereotypom, predsudkom a škodlivým praktikám vo vzťahu k osobám so zdravotným postihnutím vrátane tých, ktoré sa zakladajú na pohlaví a veku, vo všetkých oblastiach života;
 - c) na podporu povedomia o schopnostiach a prínose osôb so zdravotným postihnutím.
2. Medzi opatrenia prijaté na tento účel patria tieto opatrenia:
 - a) iniciovať a uskutočňovať účinné kampane na zvyšovanie povedomia verejnosti, ktorých cieľom je
 - aa) vychovávať k vnímavosti k právam osôb so zdravotným postihnutím;
 - ab) podporovať pozitívne vnímanie a väčšie spoločenské povedomie vo vzťahu k osobám so zdravotným postihnutím,
 - ac) podporovať uznávanie zručností, predností a schopností osôb so zdravotným postihnutím, ako aj ich prínosu pre pracovisko a pre trh práce;
 - b) presadzovať postoj rešpektovania práv osôb so zdravotným postihnutím na všetkých úrovniach vzdelávacieho systému a u všetkých detí od ich raného veku;
 - c) nabádať všetky prostriedky masovej komunikácie, aby zobrazovali osoby so zdravotným postihnutím spôsobom, ktorý je v súlade s cieľom tohto dohovoru;
 - d) podporovať vzdelávacie programy zamerané na zvyšovanie povedomia vo vzťahu k osobám so zdravotným postihnutím a k právam osôb so zdravotným postihnutím.

Článok 9 Prístupnosť

1. S cieľom umožniť osobám so zdravotným postihnutím, aby mohli žiť nezávislým spôsobom života a plne sa podieľať na všetkých aspektoch života, zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia, ktoré zabezpečia osobám so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými prístup k fyzickému prostrediu, k doprave, k informáciám a komunikácii vrátane informačných a komunikačných technológií a systémov, ako aj k ďalším prostriedkom a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti, a to tak v mestských, ako aj vo vidieckych oblastiach. Tieto opatrenia, ktoré budú zahŕňať identifikáciu a odstraňovanie prekážok a bariér brániacich prístupnosti, budú sa vzťahovať okrem iného na
 - a) budovy, cesty, dopravné a iné vnútorné a vonkajšie zariadenia vrátane škôl, obytných budov, zdravotníckych zariadení a pracovísk;
 - b) informačné, komunikačné a iné služby vrátane elektronických a pohotovostných služieb.
2. Zmluvné strany prijímú aj príslušné opatrenia
 - a) na vypracovanie, vyhlásenie a kontrolu dodržiavania minimálnych noriem a pravidiel na zabezpečenie prístupnosti zariadení a služieb dostupných alebo poskytovaných verejnosti;
 - b) na zabezpečenie toho, aby súkromné subjekty, ktoré poskytujú zariadenia a služby dostupné alebo poskytované verejnosti, zohľadňovali všetky aspekty prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím;
 - c) na zabezpečenie zainteresovaným subjektom vzdelávanie o otázkach prístupnosti, s ktorými sa stretávajú osoby so zdravotným postihnutím;
 - d) na vybavenie budov a iných verejne prístupných priestorov označením v Braillovom písme a v ľahko čitateľnej a zrozumiteľnej forme;
 - e) na poskytovanie rôznych foriem živej asistencie a sprostredkovania vrátane sprievodcov, predčítateľov a profesionálnych tlmočníkov posunkového jazyka s cieľom uľahčiť prístup do budov a do iných verejne prístupných zariadení;
 - f) na podporovanie ďalších primeraných foriem asistencie a podpory pre osoby so zdravotným postihnutím s cieľom zabezpečiť ich prístup k informáciám;
 - g) na podporovanie prístupu osôb so zdravotným postihnutím k novým informačným a komunikačným technológiám a systémom vrátane internetu;
 - h) na podporovanie navrhovania, vývoja, výroby a distribúcie prístupných informačných a komunikačných technológií a systémov už v začiatkovej fáze tak, aby sa tieto technológie a systémy stali prístupnými pri minimálnych nákladoch.

Článok 10 Právo na život

Zmluvné strany opätovne potvrdzujú, že každá ľudská bytosť má prirodzené právo na život, a prijímú všetky nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie účinného využívania tohto práva osobami so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými.

Článok 11 Rizikové situácie a núdzové humanitárne situácie

Zmluvné strany v súlade so svojimi záväzkami vyplývajúcimi z medzinárodného práva vrátane medzinárodného humanitárneho práva a medzinárodného práva v oblasti ľudských práv prijímú všetky nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie ochrany a bezpečnosti osôb so zdravotným postihnutím v rizikových situáciách vrátane ozbrojených konfliktov, núdzových humanitárnych situácií a živelných pohrôm.

Článok 12 Rovnosť pred zákonom

1. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú, že osoby so zdravotným postihnutím majú kdekoľvek právo na uznanie svojej osoby ako subjektu práva.
2. Zmluvné strany uznávajú, že osoby so zdravotným postihnutím majú spôsobilosť na právne úkony vo všetkých oblastiach života na rovnakom základe s ostatnými.
3. Zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia, ktoré majú umožniť osobám so zdravotným postihnutím prístup k pomoci, ktorú môžu potrebovať pri uplatňovaní svojej spôsobilosti na právne úkony.
4. Zmluvné strany zabezpečia, aby všetky opatrenia týkajúce sa uplatňovania spôsobilosti na právne úkony poskytovali primerané a účinné záruky s cieľom zabrániť zneužitiu v súlade s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv. Tieto záruky zabezpečia, aby opatrenia týkajúce sa uplatňovania spôsobilosti na právne úkony rešpektovali práva, vôľu a preferencie danej osoby, aby zabráňovali konfliktu záujmov a nenáležitému ovplyvňovaniu, aby boli primerané a prispôsobené situácii danej osoby, aby sa uplatňovali čo najkratšie a aby podliehali pravidelnej kontrole zo strany príslušného, nezávislého a nestranného orgánu alebo súdu. Tieto záruky musia byť primerané tomu, do akej miery uvedené opatrenia ovplyvňujú práva a záujmy danej osoby.
5. V súlade s ustanoveniami tohto článku zmluvné strany prijímú všetky primerané a účinné opatrenia na zabezpečenie rovnakého práva osôb so zdravotným postihnutím vlastníť alebo dediť majetok, spravovať svoje finančné záležitosti a mať rovnaký prístup k bankovým pôžičkám, hypotékam a iným formám finančného úverovania a zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím neboli svojvoľne zbavené svojho majetku.

Článok 13 Prístup k spravodlivosti

1. Zmluvné strany zabezpečia osobám so zdravotným postihnutím účinný prístup k spravodlivosti na rovnakom základe s ostatnými, a to aj poskytnutím procesných a veku primeraných úprav s cieľom uľahčiť im účinné plnenie ich úlohy priamych a nepriamych účastníkov vrátane úlohy svedkov, vo všetkých súdnych konaniach, a to aj vo fáze vyšetrovania a predbežného konania.
2. V záujme poskytnutia pomoci na zabezpečenie účinného prístupu k spravodlivosti osobám so zdravotným postihnutím zmluvné strany budú podporovať primerané vzdelávanie osôb pôsobiacich v oblasti justičnej správy vrátane pracovníkov polície a väzenskej správy.

Článok 14 Sloboda a osobná bezpečnosť

1. Zmluvné strany zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými
 - a) využívali právo na slobodu a osobnú bezpečnosť;
 - b) neboli nezákonne alebo svojvoľne zbavené slobody, aby každé zbavenie slobody bolo v súlade so zákonom a aby existencia zdravotného postihnutia nebola za nijakých okolností dôvodom na zbavenie slobody.
2. Zmluvné strany zabezpečia, aby v prípade, ak boli osoby so zdravotným postihnutím akýmkoľvek postupom zbavené slobody, mali na rovnakom základe s ostatnými nárok na záruky v súlade s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv a aby sa s nimi zaobchádzalo v zhode s cieľmi a zásadami tohto dohovoru vrátane poskytnutia primeraných úprav.

Článok 15

Ochrana pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním

1. Nikto nesmie byť vystavený mučeniu ani krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu. Predovšetkým nikto nesmie byť bez svojho slobodného súhlasu vystavený lekárskej alebo vedeckej pokusom.
2. Zmluvné strany prijímú všetky účinné legislatívne, správne, súdne alebo iné opatrenia, aby sa na rovnakom základe s ostatnými zabránilo mučeniu alebo krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu osôb so zdravotným postihnutím.

Článok 16 Ochrana pred vykorisťovaním, násilím a zneužívaním

1. Zmluvné strany prijímú všetky príslušné legislatívne, správne, sociálne, vzdelávacie a iné opatrenia na ochranu osôb so zdravotným postihnutím tak doma, ako aj mimo domova, pred všetkými formami vykorisťovania, násilia a zneužívania, a to aj so zreteľom na ich rodový aspekt.
2. Zmluvné strany okrem toho prijímú aj všetky príslušné opatrenia, aby zabránili všetkým formám vykorisťovania, násilia a zneužívania tým, že okrem iného zabezpečia primerané formy pomoci a podpory osobám so zdravotným postihnutím a pre ich rodiny a opatrovateľov zohľadňujúce ich pohlavie a vek, a to aj poskytovaním informácií a osvety o tom, ako predchádzať prípadom vykorisťovania, násilia a zneužívania a ako ich rozpoznávať a nahlasovať.

Zmluvné strany zabezpečia, aby podporné služby zohľadňovali vek a rod osoby so zdravotným postihnutím a druh zdravotného postihnutia.

3. V záujme toho, aby sa zabránilo výskytu akýchkoľvek foriem vykorisťovania, násilia a zneužívania, zmluvné strany zabezpečia, aby nezávislé orgány účinne monitorovali všetky zariadenia a programy, ktoré majú slúžiť osobám so zdravotným postihnutím.
4. Zmluvné strany prijímú všetky príslušné opatrenia vrátane poskytovania podporných služieb na podpore fyzickej, kognitívnej a psychologickej regenerácie, rehabilitácie a sociálnej reintegrácie osôb so zdravotným postihnutím, ktoré sa stali obeťami akýchkoľvek foriem vykorisťovania, násilia a zneužívania. Táto regenerácia a reintegrácia sa musí uskutočňovať v prostredí, ktoré podporuje zdravie, pohodu, sebaúctu, dôstojnosť a nezávislosť danej osoby a zohľadňuje jej špecifické potreby podmienené rodom a vekom.
5. Zmluvné strany uvedú do praxe účinné zákonodarstvo a politiku vrátane zákonodarstva a politiky zameraných na ženy a deti s cieľom zabezpečiť, aby sa prípady vykorisťovania, násilia a zneužívania osôb so zdravotným postihnutím zistili, vyšetrili a v prípade potreby trestne stíhali.

Článok 17 Ochrana integrity osobnosti

Každá osoba so zdravotným postihnutím má právo na rešpektovanie svojej fyzickej a duševnej integrity na rovnakom základe s ostatnými.

Článok 18 Sloboda pohybu a štátna príslušnosť

1. Zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na slobodu pohybu, na slobodu voľby miesta pobytu a ich právo na štátnu príslušnosť na rovnakom základe s ostatnými a zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím
 - a) mali právo získať a meniť štátnu príslušnosť a neboli svojvoľne alebo na základe zdravotného postihnutia zbavené svojej štátnej príslušnosti;
 - b) neboli na základe zdravotného postihnutia zbavené svojej spôsobilosti získať, vlastniť a využívať doklady potvrdzujúce ich štátnu príslušnosť alebo iné doklady totožnosti, alebo využívať príslušné postupy, ako je napríklad imigračné konanie, ktoré môžu byť nevyhnutné na uľahčenie uplatňovania práva na slobodu pohybu;
 - c) mohli slobodne opustiť ktorúkoľvek krajinu vrátane svojej vlastnej;
 - d) neboli svojvoľne alebo na základe zdravotného postihnutia zbavené práva vstúpiť do svojej vlastnej krajiny.
2. Deti so zdravotným postihnutím sa zaregistrujú hneď po narodení a majú od narodenia právo na meno, právo na štátnu príslušnosť, a ak je to možné, právo poznať svojich rodičov a právo na ich starostlivosť.

Článok 19 Nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti

Zmluvné strany uznávajú rovnaké právo všetkých osôb so zdravotným postihnutím žiť v spoločnosti s rovnakými možnosťami voľby na rovnoprávnom základe s ostatnými, prijímú účinné a primerané opatrenia, ktoré umožnia plné využívanie tohto práva osobami so zdravotným postihnutím a ich plné začlenenie a zapojenie do spoločnosti a zabezpečia, aby

- a) osoby so zdravotným postihnutím mali možnosť zvoliť si miesto pobytu, ako aj to, kde a s kým budú žiť na rovnakom základe s ostatnými a aby neboli nútené žiť v určitom konkrétnom prostredí;
- b) osoby so zdravotným postihnutím mali prístup k celému spektru podporných služieb, či už domácich alebo pobytových a ďalších komunitných podporných služieb vrátane osobnej asistencie, ktoré sú nevyhnutné pre nezávislý život v spoločnosti a pre začlenenie sa do nej a ktoré zabraňujú izolácii a segregácii v spoločnosti;
- c) komunitné služby a zariadenia pre širokú verejnosť boli za rovnakých podmienok prístupné osobám so zdravotným postihnutím a aby zohľadňovali ich potreby.

Článok 20 Osobná mobilita

Zmluvné strany prijímú účinné opatrenia na zabezpečenie osobnej mobility s najväčšou možnou nezávislosťou pre osoby so zdravotným postihnutím, a to aj tým, že

- a) uľahčia osobnú mobilitu osôb so zdravotným postihnutím takým spôsobom a v takom čase, aký si zvolia ony samy, a to za prijateľné ceny;
- b) uľahčia prístup osôb so zdravotným postihnutím ku kvalitným pomôckam na mobilitu, k zariadeniam, k podporným technológiám, k rôznym formám živej asistencie a k sprostredkovateľom, a to aj zabezpečením ich finančnej dostupnosti;
- c) zabezpečia vzdelávanie zamerané na získanie zručnosti vo veci mobility pre osoby so zdravotným postihnutím a pre odborný personál pracujúci s osobami so zdravotným postihnutím;
- d) budú motivovať subjekty, ktoré vyrábajú pomôcky na mobilitu, zariadenia a podporné technológie, aby brali do úvahy všetky aspekty mobility osôb so zdravotným postihnutím.

Článok 21 Sloboda prejavu a presvedčenia a prístup k informáciám

Zmluvné strany prijímú všetky príslušné opatrenia, ktorými zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím mohli uplatňovať právo na slobodu prejavu a presvedčenia vrátane slobody vyhľadávať, prijímať a šíriť informácie a myšlienky na rovnakom základe s ostatnými, a to prostredníctvom všetkých foriem komunikácie podľa vlastného výberu, v zmysle definície uvedenej v článku 2 tohto dohovoru, a to aj tým, že

- a) osobám so zdravotným postihnutím budú poskytovať informácie určené širokej verejnosti v prístupných formátoch a technológiách vhodných pre rôzne druhy zdravotného postihnutia, a to včas a bez dodatočných nákladov;

- b) budú akceptovať a umožnia osobám so zdravotným postihnutím používať posunkové jazyky, Braillovo písmo, augmentatívnu a alternatívnu komunikáciu, ako aj ďalšie prístupné prostriedky, spôsoby a formáty komunikácie podľa ich vlastného výberu v oficiálnej komunikácii;
- c) budú vyžadovať od súkromných subjektov, ktoré poskytujú služby širokej verejnosti okrem iného aj prostredníctvom internetu, aby osobám so zdravotným postihnutím poskytovali informácie a služby v prístupných a použiteľných formátoch;
- d) budú nabádať prostriedky masovej komunikácie vrátane poskytovateľov informácií cez internet, aby svoje služby sprístupnili osobám so zdravotným postihnutím;
- e) budú uznávať a podporovať používanie posunkových jazykov.

Článok 22 Rešpektovanie súkromia

1. Nijaká osoba so zdravotným postihnutím bez ohľadu na miesto jej pobytu alebo na prostredie, v ktorom žije, nesmie byť vystavená svojvoľnému alebo nezákonnému zasahovaniu do súkromia, do rodiny, domova, korešpondencie alebo do iných druhov komunikácie ani nezákonným útokom na jej česť a povesť. Osoby so zdravotným postihnutím majú právo na zákonnú ochranu pred takým zasahovaním alebo takými útokmi.
2. Zmluvné strany chránia dôvernosc osobných informácií a informácií o zdravotnom stave a o rehabilitácii osôb so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými.

Článok 23 Rešpektovanie domova a rodiny

1. Zmluvné strany prijímú účinné a primerané opatrenia na odstránenie diskriminácie osôb so zdravotným postihnutím vo všetkých záležitostiach týkajúcich sa manželstva, rodiny, rodičovstva a partnerských vzťahov na rovnakom základe s ostatnými, aby zabezpečili
 - a) uznanie práva všetkých osôb so zdravotným postihnutím, ktoré sú vo veku vhodnom na uzavretie manželstva, uzavrieť manželstvo a založiť si rodinu na základe slobodného a plného súhlasu budúcich manželov;
 - b) uznanie práva osôb so zdravotným postihnutím slobodne a zodpovedne rozhodovať o počte a vekovom odstupe svojich detí a ich práva na prístup k informáciám primeraným veku, k sexuálnej výchove a k výchove k plánovanému rodičovstvu a poskytnutie prostriedkov nevyhnutných na uplatňovanie týchto práv;
 - c) zachovanie fertility osôb so zdravotným postihnutím vrátane detí, a to na rovnakom základe s ostatnými.
2. Zmluvné strany zabezpečia práva a povinnosti osôb so zdravotným postihnutím s prihliadnutím na opatrovníctvo, poručníctvo, zverenie, adopciu detí alebo podobné inštitúty, ak tieto pojmy existujú vo vnútroštátnom zákonodarstve; vo všetkých prípadoch je prvoradý najlepší záujem dieťaťa. Zmluvné strany poskytujú osobám so zdravotným postihnutím primeranú pomoc pri výkone ich povinností spojených s výchovou detí.
3. Zmluvné strany zabezpečia, aby deti so zdravotným postihnutím mali rovnaké práva, pokiaľ ide o život v rodinnom prostredí. Na účel uplatňovania týchto práv a predchádzania zatajovaniu, opúšťaniu, zanedbávaniu a segregácii detí so zdravotným postihnutím sa zmluvné strany zaväzujú, že budú poskytovať deťom so zdravotným postihnutím a ich rodinám včasné a úplné informácie, služby a podporu.
4. Zmluvné strany zabezpečia, aby dieťa nebolo oddelené od svojich rodičov proti svojej vôli s výnimkou prípadov, keď príslušné orgány na základe súdneho preskúmania a v súlade s platným právom a predpismi rozhodnú, že takéto oddelenie je nevyhnutné v najlepšom záujme dieťaťa. Dieťa nesmie byť v nijakom prípade oddelené od svojich rodičov v dôsledku jeho zdravotného postihnutia alebo zdravotného postihnutia jedného či oboch rodičov.
5. Ak najbližšia rodina nie je schopná starať sa o dieťa so zdravotným postihnutím, zmluvné strany vynaložia všetko úsilie, aby zabezpečili náhradnú starostlivosť v rámci širšej rodiny, a ak to nie je možné, v rodinnom prostredí v rámci spoločenstva.

Článok 24 Vzdelávanie

1. Zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na vzdelanie. Na účel uplatňovania tohto práva bez diskriminácie a na základe rovnosti príležitostí zmluvné strany zabezpečia začleňujúci vzdelávací systém na všetkých úrovniach a celoživotné vzdelávanie zamerané na
 - a) plný rozvoj ľudského potenciálu a pocitu vlastnej dôstojnosti a hodnoty a na posilnenie rešpektovania ľudských práv, základných slobôd a ľudskej rozmanitosti;
 - b) rozvoj osobnosti, talentu a tvorivosti osôb so zdravotným postihnutím, ako aj ich duševných a telesných schopností v maximálnej možnej miere;
 - c) umožnenie osobám so zdravotným postihnutím účinne sa zapájať do života slobodnej spoločnosti.
2. Pri realizácii tohto práva zmluvné strany zabezpečia, aby
 - a) osoby so zdravotným postihnutím neboli na základe svojho zdravotného postihnutia vylúčené zo všeobecného systému vzdelávania a aby deti so zdravotným postihnutím neboli na základe svojho zdravotného postihnutia vylúčené z bezplatného a povinného základného vzdelávania alebo zo stredoškolského vzdelávania;
 - b) osoby so zdravotným postihnutím mali na rovnakom základe s ostatnými prístup k inkluzívnemu, kvalitnému a bezplatnému základnému a stredoškolskému vzdelaniu v spoločenstve, v ktorom žijú;
 - c) sa im poskytovali primerané úpravy v súlade s ich individuálnymi potrebami;
 - d) osoby so zdravotným postihnutím dostali v rámci všeobecného systému vzdelávania požadovanú podporu s cieľom umožniť ich účinné vzdelávanie;

- e) sa účinné opatrenia individualizovanej podpory uskutočňovali v prostredí, ktoré maximalizuje vzdelanostný a sociálny rozvoj v súlade s cieľom plného začlenenia.
3. Zmluvné strany umožnia osobám so zdravotným postihnutím získavať zručnosti v oblasti bežného života a sociálne zručnosti s cieľom uľahčiť ich plné a rovnoprávne zapojenie do systému vzdelávania a do života spoločnosti. Zmluvné strany na tento účel prijímú príslušné opatrenia, okrem iného
- a) umožnia štúdium Braillovho písma, alternatívneho písma a augmentatívnych a alternatívnych techník, prostriedkov a formátov komunikácie a rozvoj orientačných zručností a mobility a vzájomnú podporu a poradenstvo osôb nachádzajúcich sa v rovnakej situácii;
 - b) umožnia štúdium posunkového jazyka a podporu jazykovej identity komunity nepočujúcich osôb;
 - c) zabezpečia, aby sa nevidiacim, nepočujúcim a hlucho-slepým osobám, najmä deťom, poskytovalo vzdelávanie v takých jazykoch, spôsoboch a prostriedkoch komunikácie, ktoré sú najvhodnejšie pre danú osobu, a v prostredí, ktoré maximalizuje vzdelanostný a sociálny rozvoj.
4. S cieľom pomôcť pri zabezpečení realizácie tohto práva zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia na zamestnávanie učiteľov vrátane učiteľov so zdravotným postihnutím, ktorí ovládajú posunkový jazyk alebo Braillovo písmo, a na prípravu odborníkov a pracovníkov, ktorí pôsobia na všetkých stupňoch vzdelávania. Takáto odborná príprava musí zahŕňať informácie o problematike zdravotného postihnutia a o používaní príslušných augmentatívnych a alternatívnych techník, prostriedkov a formátov komunikácie, vzdelávacích metód a materiálov určených na pomoc osobám so zdravotným postihnutím.
5. Zmluvné strany zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím mohli absolvovať všeobecné terciárne vzdelávanie, odbornú prípravu na výkon povolania, vzdelávanie dospelých a celoživotné vzdelávanie bez diskriminácie a na rovnakom základe s ostatnými. Na tento účel zmluvné strany zabezpečia, aby sa osobám so zdravotným postihnutím poskytovali primerané úpravy.

Článok 25 Zdravie

Zmluvné strany uznávajú, že osoby so zdravotným postihnutím majú právo na dosiahnutie najlepšieho možného zdravia bez diskriminácie na základe zdravotného postihnutia. Zmluvné strany prijímú všetky príslušné opatrenia, ktorými zabezpečia osobám so zdravotným postihnutím prístup k zdravotnej starostlivosti vrátane liečebnej rehabilitácie, ktoré zohľadňujú rodový aspekt.

Zmluvné strany musia najmä

- a) poskytovať osobám so zdravotným postihnutím rovnaký rozsah, kvalitu a štandard bezplatnej alebo cenovo dostupnej zdravotnej starostlivosti a programov, ktoré sa poskytujú ostatným osobám, a to aj v oblasti zdravotníckych programov zameraných na sexuálne a reprodukčné zdravie a programov v oblasti verejného zdravia určených pre celú populáciu;
- b) poskytovať zdravotnú starostlivosť, ktorú osoby so zdravotným postihnutím vrátane detí a starších osôb špecificky potrebujú v dôsledku svojho zdravotného postihnutia, a to vrátane včasného zistenia, prípadne intervencie a služby určené na minimalizáciu alebo prevenciu ďalšieho zdravotného postihnutia;
- c) poskytovať túto zdravotnú starostlivosť čo najbližšie k miestu bydliska danej osoby vrátane vidieckych oblastí;
- d) vyžadovať od zdravotníckych pracovníkov, aby osobám so zdravotným postihnutím poskytovali starostlivosť v tej istej kvalite ako ostatným osobám, a to aj na základe slobodného a informáciami podloženého súhlasu, okrem iného aj zvyšovaním povedomia o ľudských právach, dôstojnosti, nezávislosti a o potrebách osôb so zdravotným postihnutím prostredníctvom odborného vzdelávania a zverejňovania etických noriem pre verejnú aj súkromnú zdravotnú starostlivosť;
- e) zakázať diskrimináciu osôb so zdravotným postihnutím pri poskytovaní zdravotného poistenia a životného poistenia, ak toto poistenie povoľuje vnútroštátne právo, a toto poistenie sa musí poskytovať spravodlivým a primeraným spôsobom;
- f) zamedziť diskriminačné odopretie zdravotnej starostlivosti alebo zdravotníckych služieb alebo jedla a tekutín na základe zdravotného postihnutia.

Článok 26 Habilitácia a rehabilitácia

1. Zmluvné strany prijímú účinné a primerané opatrenia, a to aj prostredníctvom vzájomnej podpory ľudí so zdravotným postihnutím, aby umožnili osobám so zdravotným postihnutím dosiahnuť a udržať si maximálnu možnú samostatnosť, uplatniť v plnej miere telesné, duševné, sociálne a profesijné schopnosti a dosiahnuť plné začlenenie a zapojenie do všetkých oblastí života. Na tento účel zmluvné strany zriadia, budú podporovať a rozširovať komplexné habilitačné a rehabilitačné služby a programy, najmä v oblasti zdravotníctva, zamestnanosti, vzdelávania a sociálnych služieb tak, aby tieto služby a programy
- a) sa začínali v čo najskoršej etape a boli založené na multidisciplinárnom posúdení individuálnych potrieb a predností;
 - b) podporovali zapojenie a začlenenie do spoločnosti a do všetkých oblastí jej života, boli dobrovoľné a dostupné osobám so zdravotným postihnutím čo najbližšie k miestu ich bydliska vrátane vidieckych oblastí.
2. Zmluvné strany podporujú rozvoj úvodného a sústavného odborného vzdelávania odborníkov a pracovníkov pôsobiacich v habilitačných a rehabilitačných službách.

3. Zmluvné strany podporujú dostupnosť, poznanie a používanie asistenčných zariadení a technológií určených osobám so zdravotným postihnutím súvisiacich s rehabilitáciou a rehabilitáciou.

Článok 27 Práca a zamestnávanie

1. Zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na prácu na rovnakom základe s ostatnými; zahŕňa to právo na možnosť živiť sa slobodne zvolenou prácou alebo prácou prijatou na trhu práce a právo na pracovné prostredie, ktoré je otvorené, začleňujúce a prístupné osobám so zdravotným postihnutím. Zmluvné strany zaručujú a podporujú uplatňovanie práva na prácu, a to aj osobám, ktoré sa stali zdravotne postihnutými v priebehu zamestnania, prijímaním primeraných opatrení, a to aj legislatívnych, ktorými okrem iného
- a) zakázať diskrimináciu na základe zdravotného postihnutia vo všetkých otázkach týkajúcich sa ktorejkoľvek formy zamestnávania vrátane podmienok náboru, prijímania do práce a zamestnávania, trvania zamestnania, kariérneho postupu, ako aj bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci;
 - b) budú chrániť na rovnakom základe s ostatnými práva osôb so zdravotným postihnutím na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky vrátane rovnakých príležitostí a rovnakého odmeňovania za prácu rovnakej hodnoty, na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci vrátane ochrany pred obťažovaním a práva na nápravu ujmy;
 - c) zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mohli uplatňovať svoje pracovné a odborárske práva na rovnakom základe s ostatnými;
 - d) umožnia osobám so zdravotným postihnutím účinný prístup k programom všeobecného technického a odborného poradenstva, k službám sprostredkovania práce, k odbornej príprave na výkon povolania a k ďalšiemu vzdelávaniu;
 - e) budú podporovať tvorbu pracovných príležitostí pre osoby so zdravotným postihnutím a ich kariérny postup na trhu práce, ako aj asistenciu pri hľadaní, získavaní a udržaní si zamestnania a pri návrate do zamestnania;
 - f) budú podporovať príležitosti na samostatnú zárobkovú činnosť, podnikanie, rozvoj družstiev a začatie vlastného podnikania;
 - g) budú zamestnávať osoby so zdravotným postihnutím vo verejnom sektore;
 - h) budú podporovať zamestnávanie osôb so zdravotným postihnutím v súkromnom sektore prostredníctvom primeranej politiky a primeraných opatrení, medzi ktoré môžu patriť programy pozitívnych opatrení, motivačné a iné opatrenia;
 - i) zabezpečiť, aby sa pre osoby so zdravotným postihnutím na pracovisku realizovali primerané úpravy;
 - j) budú podporovať, aby osoby so zdravotným postihnutím nadobúdali pracovné skúsenosti na otvorenom trhu práce;
 - k) budú podporovať pracovnú a profesijnú rehabilitáciu osôb so zdravotným postihnutím a programy zamerané na udržanie si pracovného miesta a na uľahčenie návratu do práce.
2. Zmluvné strany zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím neboli držané v podmienkach otroctva a nevoľníctva a aby boli chránené na rovnakom základe s ostatnými pred nútenou a povinnou prácou.

Článok 28 Primeraná životná úroveň a sociálna ochrana

1. Zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na primeranú životnú úroveň pre ne aj pre ich rodiny vrátane dostatočnej výživy, oblečenia a ubytovania a na ustavičné zlepšovanie životných podmienok a podniknú príslušné kroky, ktorými zaručia a presadia uplatňovanie tohto práva bez diskriminácie na základe zdravotného postihnutia.
2. Zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na sociálnu ochranu a na využívanie tohto práva bez diskriminácie na základe zdravotného postihnutia a podniknú príslušné kroky, ktorými zaručia a presadia uplatňovanie tohto práva vrátane týchto opatrení s cieľom
- a) zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím rovnaký prístup k službám zásobovania obyvateľstva čistou vodou a zabezpečiť im prístup k vhodným a cenovo dostupným službám, pomôckam a k iným formám pomoci pre potreby súvisiace so zdravotným postihnutím;
 - b) zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím, najmä ženám a dievčatám so zdravotným postihnutím a starším osobám so zdravotným postihnutím, prístup k programom sociálnej ochrany a k programom znižovania chudoby;
 - c) zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím a ich rodinám, ktoré žijú v chudobe, prístup k pomoci od štátu s úhradou výdavkov súvisiacich so zdravotným postihnutím vrátane vhodného vzdelávania, poradenstva, finančnej pomoci a odľahčovacích služieb;
 - d) zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím prístup k programom verejnej bytovej výstavby;
 - e) zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím rovnaký prístup k dávkam a programom dôchodkového zabezpečenia.

Článok 29 Účasť na politickom a verejnom živote

Zmluvné strany zaručia osobám so zdravotným postihnutím politické práva a možnosť využívať ich na rovnakom základe s ostatnými a zaväzujú sa, že

- a) zabezpečiť, aby sa osoby so zdravotným postihnutím mohli účinne a plne podieľať na politickom a verejnom živote na rovnakom základe s ostatnými, a to priamo alebo prostredníctvom slobodne zvolených zástupcov vrátane práva a možnosti osôb so zdravotným postihnutím voľiť a byť zvolený okrem iného tým, že
 - aa) zabezpečiť, že volebné postupy, zariadenia a materiály budú vhodné, prístupné a ľahko zrozumiteľné a použiteľné;
 - ab) budú chrániť právo osôb so zdravotným postihnutím hlasovať v tajnom hlasovaní vo voľbách a vo verejných referendách bez zastrašovania, kandidovať vo voľbách, účinne zastávať úrad a pôsobiť vo všetkých verejných funkciách na všetkých úrovniach správy štátu a súčasne umožniť používanie asistenčných a nových technológií, ak to bude vhodné;
 - ac) zaručia slobodné vyjadrovanie vôle osôb so zdravotným postihnutím ako voličov a na tento účel im v prípade potreby na ich žiadosť umožnia, aby im pri hlasovaní poskytla pomoc osoba, ktorú si sami určia;
- b) budú aktívne podporovať prostredie, v ktorom sa osoby so zdravotným postihnutím môžu účinne a plne zúčastňovať na riadení verejných záležitostí, a to bez diskriminácie a na rovnakom základe s ostatnými, podnecovať ich účasť na verejnom živote vrátane
 - ba) účasti v mimovládnych organizáciách a združeniach zúčastňujúcich sa na verejnom a politickom živote krajiny a účasti na činnosti a správe politických strán;
 - bb) zriaďovania organizácií osôb so zdravotným postihnutím a členstva v nich s cieľom zastupovať osoby so zdravotným postihnutím na medzinárodnej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni.

Článok 30 Účasť na kultúrnom živote, rekreácii, záujmových aktivitách a športe

1. Zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím zúčastňovať sa na rovnakom základe s ostatnými na kultúrnom živote a prijímú všetky príslušné opatrenia, ktorými zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím
 - a) mali prístup ku kultúrnym materiálom v prístupných formátoch;
 - b) mali prístup k televíznym programom, filmom, divadlu a iným kultúrnym aktivitám v prístupných formátoch;
 - c) mali prístup k miestam určeným na kultúrne predstavenia alebo služby, ako sú divadlá, múzeá, kiná, knižnice a služby cestovného ruchu a v najväčšej možnej miere mali prístup k historickým pamiatkam a k významným miestam národného kultúrneho dedičstva.
2. Zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia, aby umožnili osobám so zdravotným postihnutím rozvíjať a využívať svoj tvorivý, umelecký a intelektuálny potenciál nielen na svoj vlastný prospech, ale aj na obohatenie celej spoločnosti.
3. Zmluvné strany podniknú všetky príslušné kroky, aby v súlade s medzinárodným právom zabezpečili, že zákony na ochranu práva duševného vlastníctva nebudú vytvárať neprimerané alebo diskriminačné prekážky prístupu osôb so zdravotným postihnutím ku kultúrnym materiálom.
4. Osoby so zdravotným postihnutím majú právo na rovnakom základe s ostatnými na uznanie a na podporu svojej osobitnej kultúrnej a jazykovej identity vrátane používania posunkového jazyka a kultúry nepočujúcich osôb.
5. S cieľom umožniť osobám so zdravotným postihnutím zúčastňovať sa na rovnakom základe s ostatnými na rekreačných, záujmových a športových aktivitách, zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia
 - a) podnecovať a podporovať čo najširšiu účasť osôb so zdravotným postihnutím na bežných športových aktivitách na všetkých úrovniach;
 - b) zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mali možnosť organizovať a rozvíjať z hľadiska zdravotného postihnutia špeciálne športové a záujmové aktivity a zúčastňovať sa na nich, a na tento účel podporovať poskytovanie primeraného výcviku, vzdelávania a finančných prostriedkov, a to na rovnakom základe s ostatnými;
 - c) zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mali prístup k miestam konania športových, rekreačných a turistických aktivít;
 - d) zabezpečiť, aby deti so zdravotným postihnutím mali rovnaký prístup ako ostatné deti k účasti na hrách, rekreačných, záujmových a športových aktivitách vrátane účasti na uvedených činnostiach v školách;
 - e) zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mali prístup k službám poskytovaným tými, ktorí sa zaoberajú organizovaním rekreačných, turistických, záujmových a športových aktivít.

Článok 31 Štatistika a zhromažďovanie údajov

1. Zmluvné strany sa zaväzujú zhromažďovať príslušné informácie vrátane štatistických a výskumných údajov, aby mohli formulovať a uplatňovať politiku na vykonávanie tohto dohovoru. Proces zhromažďovania a uschovávania týchto informácií musí
 - a) byť v súlade so zákonne ustanovenými zárukami vrátane zákonodarstva o ochrane údajov na zabezpečenie dôverného charakteru a rešpektovania súkromia osôb so zdravotným postihnutím;
 - b) byť v súlade s medzinárodne uznávanými normami na ochranu ľudských práv a základných slobôd a s etickými zásadami zhromažďovania a využívania štatistických údajov.
2. Informácie zhromaždené v súlade s týmto článkom budú podľa potreby roztriedené a použité tak, aby pomohli posúdiť plnenie záväzkov štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, vyplývajúcich z tohto dohovoru a identifikovať a odstrániť prekážky, ktorým čelia osoby so zdravotným postihnutím pri uplatňovaní svojich práv.

3. Zmluvné strany prevezmú na seba zodpovednosť za šírenie týchto štatistických údajov a zabezpečia ich prístupnosť osobám so zdravotným postihnutím i ostatným osobám.

Článok 32 Medzinárodná spolupráca

1. Zmluvné strany uznávajú dôležitosť medzinárodnej spolupráce a jej presadzovania na podporu národných snáh o realizáciu cieľov tohto dohovoru a na tento účel prijímú primerané a účinné opatrenia na medzištátnej úrovni a v prípade potreby v partnerskej spolupráci s príslušnými medzinárodnými a regionálnymi organizáciami a občianskou spoločnosťou, najmä s organizáciami osôb so zdravotným postihnutím. Tieto opatrenia by mohli okrem iného zahŕňať
 - a) zabezpečenie toho, že medzinárodná spolupráca vrátane medzinárodných rozvojových programov bude začleňujúca a prístupná pre osoby so zdravotným postihnutím;
 - b) uľahčenie a podporu budovania kapacít, a to aj prostredníctvom výmeny informácií, skúseností, školiacich programov a osvedčených postupov a delenia sa o ne;
 - c) uľahčenie spolupráce v oblasti výskumu a prístupu k vedeckým a technickým poznatkom;
 - d) poskytovanie, ak to bude želateľné, technickej a hospodárskej pomoci, a to aj uľahčením prístupu k prístupným a asistenčným technológiám a delením sa o ne a prostredníctvom transferu technológií.
2. Ustanovenia tohto článku nemajú vplyv na povinnosť každého štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, plniť si záväzky vyplývajúce z tohto dohovoru.

Článok 33 Vykonávanie dohovoru na vnútroštátnej úrovni a monitorovanie

1. Zmluvné strany v súlade so svojou vlastnou sústavou riadenia v rámci štátnej správy ustanovia jedno alebo viac kontaktných miest pre problematiku vykonávania tohto dohovoru a budú venovať náležitú pozornosť určeniu koordinačného mechanizmu v rámci štátnej správy s cieľom uľahčiť realizáciu s tým súvisiacich činností v jednotlivých oblastiach a na rôznych úrovniach.
2. Zmluvné strany v súlade so svojím právnym a správnym systémom zachovávajú, posilňujú, zriaďujú alebo ustanovujú na vnútroštátnej úrovni systém zahŕňajúci jeden, prípadne viac nezávislých mechanizmov na presadzovanie, ochranu a monitorovanie vykonávania tohto dohovoru. Pri ustanovovaní alebo zriaďovaní týchto mechanizmov zmluvné strany prihládajú na zásady týkajúce sa postavenia a činnosti vnútroštátnych inštitúcií na ochranu a podporu ľudských práv.
3. Občianska spoločnosť, najmä osoby so zdravotným postihnutím a ich reprezentatívne organizácie sú zahrnuté do procesu monitorovania a plne sa na ňom zúčastňujú.

Článok 34 Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím

1. Zriaďuje sa Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím (ďalej len „výbor“), ktorý vykonáva činnosti uvedené ďalej.
2. V čase, keď tento dohovor nadobudne platnosť, výbor pozostáva z dvanástich odborníkov. Potom, čo sa uskutoční ďalších šesťdesiat ratifikácií alebo pristúpení k tomuto dohovoru, výbor sa rozšíri o šesť členov, čím dosiahne maximálny počet osemnásť členov.
3. Členovia výboru vykonávajú svoju funkciu ako súkromné osoby, musia byť na vysokej morálnej úrovni a musia mať uznávanú kvalifikáciu a skúsenosti v oblasti, na ktorú sa vzťahuje tento dohovor. Pri navrhovaní svojich kandidátov sa zmluvné strany vyzývajú, aby venovali náležitú pozornosť ustanoveniam uvedeným v článku 4 ods. 3 tohto dohovoru.
4. Členov výboru volia zmluvné strany, pričom treba brať do úvahy spravodlivé zemepisné rozdelenie, zastúpenie rozličných foriem civilizácie a hlavných právnych systémov, ako aj vyvážené zastúpenie oboch pohlaví a účasť odborníkov so zdravotným postihnutím.
5. Členovia výboru sú volení na zasadnutiach konferencie štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, tajným hlasovaním zo zoznamu osôb navrhnutých štátmi, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, spomedzi ich štátnych príslušníkov. Na uvedených zasadnutiach, na ktorých kvórum tvoria dve tretiny štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru sú za členov výboru zvolení tí nominanti, ktorí získajú najväčší počet hlasov a absolútnu väčšinu hlasov prítomných a hlasujúcich predstaviteľov štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru.
6. Prvé voľby sa uskutočnia najneskôr do šiestich mesiacov od dátumu nadobudnutia platnosti tohto dohovoru. Generálny tajomník Organizácie Spojených národov najmenej štyri mesiace pred dátumom konania každých volieb pošle štátom, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru list, ktorým ich vyzve, aby do dvoch mesiacov predložili svoje nominácie na členstvo vo výbore. Generálny tajomník následne pripraví zoznam všetkých takto navrhnutých osôb v abecednom poradí s uvedením štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru a ktoré ich nominovali a predloží ho štátom, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru.
7. Členovia výboru sa volia na obdobie štyroch rokov. Môžu byť ešte raz opätovne zvolení. Funkčné obdobie šiestich členov výboru zvolených v prvých voľbách však uplynie na konci druhého roku; mená týchto šiestich členov vyžrebuje predseda zasadnutia uvedeného v odseku 5 tohto článku bezprostredne po prvých voľbách.
8. Voľba šiestich ďalších členov výboru sa uskutoční pri príležitosti riadnych volieb v súlade s príslušnými ustanoveniami tohto článku.

9. Ak člen výboru zomrie alebo odstúpi, alebo vyhlási, že z akéhokoľvek dôvodu nemôže ďalej vykonávať svoje povinnosti vo výbore, štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru a ktorý nominoval tohto člena, vymenuje na výkon funkcie na zvyšok funkčného obdobia iného odborníka, ktorý má požadovanú kvalifikáciu a spĺňa požiadavky uvedené v príslušných ustanoveniach tohto článku.
10. Výbor si určí svoj vlastný rokovací poriadok.
11. Generálny tajomník Organizácie Spojených národov poskytne potrebný personál a zariadenie na účinné plnenie funkcií výboru podľa tohto dohovoru a zvolá jeho prvé zasadnutie.
12. Členovia výboru ustanoveného na základe tohto dohovoru dostávajú so súhlasom valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov odmenu z prostriedkov Organizácie Spojených národov za podmienok, o ktorých rozhodne Valné zhromaždenie so zreteľom na význam činnosti výboru.
13. Členovia výboru majú nárok na výhody, výsady a imunitu expertov misie Organizácie Spojených národov ustanovené v príslušných častiach Dohovoru o výsadách a imunitách Organizácie Spojených národov.

Článok 35 Správy predkladané zmluvnými štátmi

1. Každý štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, predloží výboru prostredníctvom generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov komplexnú správu o opatreniach prijatých na účel plnenia jeho záväzkov vyplývajúcich z tohto dohovoru a o pokroku, ktorý v tomto smere dosiahol, a to do dvoch rokov po nadobudnutí platnosti tohto dohovoru pre príslušný štát, ktorý je jeho zmluvnou stranou.
2. Zmluvné strany následne predkladajú ďalšie správy najmenej každé štyri roky a ďalšie správy predložia vždy, keď ich o to výbor požiada.
3. Výbor rozhoduje o všetkých usmerneniach týkajúcich sa obsahu správ.
4. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru a ktoré predložili výboru prvú komplexnú správu, nemusia vo svojich ďalších správach opätovne uvádzať informácie, ktoré už predtým poskytli. Vo vzťahu k vypracúvaniu správ pre výbor sa zmluvné strany vyzývajú, aby správy pripravovali v rámci otvoreného a transparentného procesu a aby pritom venovali náležitú pozornosť ustanoveniu uvedenému v článku 4 ods. 3 tohto dohovoru.
5. V správach sa môžu uvádzať skutočnosti a ťažkosti ovplyvňujúce mieru plnenia záväzkov vyplývajúcich z tohto dohovoru.

Článok 36 Posudzovanie správ

1. Každú správu posudzuje výbor, ktorý podľa vlastného uváženia k správe vypracuje svoje návrhy a všeobecné odporúčania a predloží ich príslušnému štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru. Štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, môže v odpovedi určenej výboru zaslať akékoľvek informácie, pre ktoré sa rozhodol. Výbor môže požiadať od štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, ďalšie informácie potrebné na vykonávanie tohto dohovoru.
2. Ak štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, podá správu s veľkým oneskorením, výbor môže na základe hodnoverných informácií, ktorými disponuje, oznámiť príslušnému štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, že je potrebné preskúmať vykonávanie tohto dohovoru v danom štáte, ak príslušná správa nebude predložená do troch mesiacov odo dňa oznámenia. Výbor vyzve príslušný štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, aby sa zúčastnil na takom preskúmaní. Ak štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, odpovie predložením príslušnej správy, uplatňujú sa ustanovenia odseku 1 tohto článku.
3. Generálny tajomník Organizácie Spojených národov sprístupní správy všetkým štátom, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru.
4. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou tohto dohovoru, sprístupnia svoje správy širokej verejnosti vo svojej vlastnej krajine a uľahčia jej prístup k návrhom a všeobecným odporúčaniam týkajúcim sa týchto správ.
5. Výbor podľa vlastného uváženia pošle správy štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, špecializovaným agentúram, fondom a programom Organizácie Spojených národov a iným príslušným orgánom a zároveň im adresuje žiadosť alebo informáciu o potrebe odborného poradenstva alebo pomoci spolu s prípadnými poznámkami a odporúčaniami výboru k týmto žiadam alebo informáciám.

Článok 37 Spolupráca zmluvných strán s výborom

1. Každý štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, spolupracuje s výborom a pomáha jeho členom pri plnení ich mandátu.
2. V rámci vzájomných vzťahov so štátmi, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, výbor venuje náležitú pozornosť spôsobom a prostriedkom zvyšovania vnútroštátnej kapacity na vykonávanie tohto dohovoru, a to aj prostredníctvom medzinárodnej spolupráce.

Článok 38 Vzťah výboru s inými orgánmi

V záujme zabezpečenia účinného vykonávania tohto dohovoru a podpory medzinárodnej spolupráce v oblasti, na ktorú sa vzťahuje tento dohovor,

- a) špecializované agentúry a iné orgány Organizácie Spojených národov majú oprávnenie byť prítomné pri posudzovaní uplatňovania tých ustanovení tohto dohovoru, ktoré spadajú do ich oblasti pôsobenia. Výbor môže, ak to bude považovať za potrebné, vyzvať špecializované agentúry a iné príslušné orgány, aby poskytli odborné poradenstvo týkajúce sa vykonávania tohto dohovoru v oblastiach patriacich do ich pôsobnosti. Výbor môže vyzvať

špecializované agentúry a iné orgány Organizácie Spojených národov, aby predložili správy o vykonávaní tohto dohovoru v oblastiach, ktoré spadajú do oblasti ich činností;

- b) výbor pri plnení svojho mandátu konzultuje, ak je to vhodné, s ďalšími príslušnými orgánmi ustanovenými na základe medzinárodných zmlúv o ľudských právach s cieľom zabezpečiť konzistentnosť ich príslušných usmernení, návrhov a všeobecných odporúčaní k správam a zamedziť duplicite a prekrývaniu vo výkone ich funkcií.

Článok 39 Správa výboru

Výbor každé dva roky predkladá Valnému zhromaždeniu a Hospodárskej a sociálnej rade správu o svojich činnostiach a môže predkladať návrhy a všeobecné odporúčania na základe preskúmania správ a informácií, ktoré dostal od štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru. Tieto návrhy a všeobecné odporúčania budú zahrnuté do správy výboru spolu s prípadnými pripomienkami od štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru.

Článok 40 Konferencia zmluvných strán

1. Zmluvné strany sa pravidelne stretávajú na konferencii zmluvných strán, aby prerokovali všetky otázky týkajúce sa vykonávania tohto dohovoru.
2. Najneskôr do šiestich mesiacov po nadobudnutí platnosti tohto dohovoru generálny tajomník Organizácie Spojených národov zvolá konferenciu štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru. Následné schôdzky zvoláva generálny tajomník Organizácie Spojených národov každé dva roky alebo sa zvolávajú na základe rozhodnutia konferencie štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru.

Článok 41 Depozitár

Depozitárom tohto dohovoru je generálny tajomník Organizácie Spojených národov.

Článok 42 Podpis

Tento dohovor je od 30. marca 2007 otvorený na podpis všetkým štátom a regionálnym integračným organizáciám v sídle Organizácie Spojených národov v New Yorku.

Článok 43 Súhlas so záväznosťou

Tento dohovor podlieha ratifikácii signatárskymi štátmi a oficiálnemu potvrdeniu signatárskymi regionálnymi integračnými organizáciami. Je otvorený na pristúpenie pre ktorýkoľvek štát alebo regionálnu integračnú organizáciu, ktoré dohovor nepodpísali.

Článok 44 Regionálne integračné organizácie

1. Regionálna integračná organizácia je organizácia ustanovená zvrchovanými štátmi daného regiónu, na ktorú členské štáty previedli svoje právomoci týkajúce sa záležitostí upravovaných týmto dohovorom. Uvedené organizácie vo svojich dokumentoch o oficiálnom potvrdení alebo pristúpení oznámia rozsah svojich právomocí v záležitostiach upravovaných týmto dohovorom. Následne informujú depozitára o každej podstatnej zmene týkajúcej sa rozsahu svojich právomocí.
2. Odkazy na zmluvné strany v tomto dohovore sa vzťahujú na uvedené organizácie v rámci rozsahu ich právomocí.
3. Na účely článku 45 ods. 1 a článku 47 ods. 2 a 3 sa nezapočítava nijaká listina uložená regionálnou integračnou organizáciou.
4. Regionálne integračné organizácie môžu v záležitostiach spadajúcich do ich právomoci uplatňovať svoje hlasovacie právo na konferencii štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, s počtom hlasov rovnajúcim sa počtu ich členských štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru. Uvedená organizácia neuplatňuje hlasovacie právo, ak ktorýkoľvek z jej členských štátov toto právo uplatňuje a naopak.

Článok 45 Nadobudnutie platnosti

1. Tento dohovor nadobúda platnosť tridsiaty deň po dátume uloženia dvadsiatej ratifikačnej listiny alebo listiny o pristúpení.
2. Pre každý štát alebo každú regionálnu integračnú organizáciu, ktoré ratifikovali dohovor, oficiálne ho potvrdili alebo k nemu pristúpili po uložení dvadsiatej ratifikačnej listiny alebo listiny o pristúpení, dohovor nadobúda platnosť tridsiaty deň po uložení ich vlastnej ratifikačnej listiny alebo listiny o pristúpení.

Článok 46 Výhrady

1. Výhrady, ktoré nie sú zlučiteľné s predmetom a cieľom tohto dohovoru, nie sú povolené.
2. Výhrady možno kedykoľvek odvolať.

Článok 47 Zmeny a doplnenia

1. Ktorýkoľvek štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, môže navrhnúť zmenu alebo doplnenie tohto dohovoru a predložiť ich generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov. Generálny tajomník oznámi štátom, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, všetky navrhnuté zmeny a doplnenia a požiada ich, aby mu oznámili, či sú za zvolanie konferencie štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, na ktorej by sa mali prerokovať návrhy a rozhodnutia o nich. V prípade, ak sa do štyroch mesiacov od dátumu tohto oznámenia aspoň jedna tretina štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, vysloví za takú konferenciu, generálny tajomník zvolá túto konferenciu pod záštitou Organizácie Spojených národov. Každú zmenu alebo doplnenie prijaté dvojtretinovou väčšinou štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, prítomných a hlasujúcich na konferencii predloží generálny tajomník Valnému zhromaždeniu na schválenie a následne na prijatie všetkým štátom, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru.
2. Zmena alebo doplnenie prijaté a schválené v súlade s ods. 1 tohto článku nadobudne platnosť tridsiaty deň potom, keď počet uložených listín o prijatí dosiahne dve tretiny počtu štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru

v deň prijatia zmeny alebo doplnenia. Následne táto zmena alebo toto doplnenie nadobudne platnosť pre každý štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, tridsiaty deň po uložení jeho vlastnej listiny o prijatí. Táto zmena alebo toto doplnenie sú záväzné len pre tie zmluvné strany, ktoré túto zmenu alebo toto doplnenie prijali.

3. Zmena alebo doplnenie prijaté a schválené v súlade s ods. 1 tohto článku, ktoré sa týkajú výlučne článkov 34, 38, 39 a 40, nadobudnú platnosť pre všetky zmluvné strany na tridsiaty deň potom, čo počet uložených listín o prijatí dosiahne dve tretiny z počtu zmluvných štátov v deň prijatia tejto zmeny alebo tohto doplnenia, ak konferencia zmluvných štátov prijme na základe konsenzu takéto rozhodnutie.

Článok 48 Vypovedanie

Zmluvná strana môže vypovedať tento dohovor písomným oznámením generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov. Vypovedanie nadobudne účinnosť jeden rok odo dňa, keď sa vypovedanie doručilo generálnemu tajomníkovi.

Článok 49 Prístupný formát

Text tohto dohovoru bude dostupný v prístupných formátoch.

Článok 50 Platné znenia

Znenia tohto dohovoru v arabskom, čínskom, anglickom, francúzskom, ruskom a španielskom jazyku majú rovnakú platnosť. Na dôkaz toho podpísaní splnomocnení zástupcovia riadne na to poverení svojimi vládami podpísali tento dohovor.

K oznámeniu č.318/ 2010 Z. z. OPČNÝ PROTOKOL K DOHOVORU O PRÁVACH OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, dohodli sa takto:

Článok 1

1. Štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru (ďalej len „zmluvná strana“), uznáva právomoc Výboru pre práva osôb so zdravotnými postihnutím (ďalej len „výbor“) prijímať a posudzovať oznámenia predložené osobami alebo skupinami osôb alebo oznámenia predložené v zastúpení osôb alebo skupín osôb, ktoré podliehajú jeho jurisdikcii a ktoré tvrdia, že sú obeťami porušovania ustanovení tohto dohovoru zo strany daného zmluvného štátu.
2. Výbor neprijme nijaké oznámenie, ak sa bude týkať štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, ale ktorý nie je zmluvnou stranou tohto protokolu.

Článok 2

Výbor považuje oznámenie za neprípustné, ak

- (a) ide o anonymné oznámenie;
- (b) oznámenie predstavuje zneužitie práva predkladať takéto oznámenia alebo je nezlučiteľné s ustanoveniami dohovoru;
- (c) výbor už preskúmal tú istú záležitosť alebo sa táto záležitosť preskúmala alebo sa skúma v rámci iného postupu medzinárodného prešetrovania alebo riešenia sporov;
- (d) sa nevyčerpali všetky dostupné vnútroštátne opravné prostriedky; to neplatí v prípade, ak sa uplatňovanie opravných prostriedkov bezdôvodne predlžuje alebo ak je nepravdepodobné, že prinesie účinnú nápravu;
- (e) je zjavne nepodložené alebo nedostatočne opodstatnené;
- (f) skutočnosti, ktoré sú predmetom oznámenia, nastali predtým, ako tento protokol nadobudol platnosť pre príslušnú zmluvnú stranu, s výnimkou prípadov, keď uvedené skutočnosti pretrvávajú aj po dátume nadobudnutia platnosti tohto protokolu.

Článok 3

S výhradou ustanovení článku 2 tohto protokolu výbor dôverne informuje zmluvnú stranu o všetkých oznámeniach, ktoré mu boli predložené. Prijímajúci štát do šiestich mesiacov predloží výboru písomné vysvetlenie alebo vyhlásenia objasňujúce danú záležitosť a prípadné opravné prostriedky, ktoré tento štát použil.

Článok 4

1. Kedykoľvek po prevzatí oznámenia a pred prijatím rozhodnutia o skutkovej podstate môže výbor poslať príslušnému zmluvnému štátu na neodkladné posúdenie žiadosť, aby zmluvná strana prijala nevyhnutné predbežné opatrenia na zabránenie možnému nenapraviteľnému poškodeniu obete alebo obetí údajného porušovania.
2. Ak výbor uplatní svoju právomoc voľného uváženia na základe odseku 1 tohto článku, nevyplýva z toho rozhodnutie o prípustnosti alebo o skutkovej podstate oznámenia.

Článok 5

Výbor preskúma oznámenia podľa tohto protokolu na verejných zasadnutiach. Po preskúmaní oznámenia výbor postúpi svoje prípadné návrhy a odporúčania príslušnému zmluvnému štátu a navrhovateľovi.

Článok 6

1. Ak výbor dostane hodnoverné informácie nasvedčujúce tomu, že zmluvná strana hrubo alebo systematicky porušuje práva ustanovené v dohovore, výbor vyzve túto zmluvnú stranu, aby spolupracovala pri preverovaní uvedených informácií a zaslala k nim svoje vyjadrenie.
2. Po zohľadnení prípadných vyjadrení, ktoré predložila príslušná zmluvná strana, ako aj všetkých ďalších hodnoverných informácií, ktoré má k dispozícii, výbor môže poveriť jedného alebo viacerých svojich členov, aby vykonali prešetrovanie a bezodkladne o tom podali správu výboru. V oprávnených prípadoch a so súhlasom príslušného štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto protokolu, môže byť do prešetrovania zahrnutá aj návšteva na území tohto štátu.
3. Po preskúmaní záverov takéhoto prešetrovania výbor pošle tieto závery príslušnému štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto protokolu, spolu so všetkými pripomienkami a odporúčaniami.
4. Príslušná zmluvná strana predloží výboru svoje vyjadrenie do šiestich mesiacov od dátumu doručenia uvedených záverov, pripomienok a odporúčaní, ktoré mu výbor poslal.
5. Takéto prešetrovanie je dôverné a vo všetkých fázach konania sa vyžaduje súčinnosť zmluvného štátu.

Článok 7

1. Výbor môže vyzvať príslušnú zmluvnú stranu, aby do svojej správy podľa článku 35 dohovoru zahrnula podrobné údaje o všetkých opatreniach, ktoré prijala v rámci reakcie na prešetrovanie uskutočnené podľa článku 6 tohto protokolu.

2. V prípade potreby môže výbor po skončení šesťmesačného obdobia uvedeného v článku 6 ods. 4 vyzvať príslušnú zmluvnú stranu, aby ho informovala o opatreniach, ktoré prijala v rámci reakcie na také prešetrovanie.

Článok 8

Každá zmluvná strana môže pri podpise alebo ratifikácii tohto protokolu, alebo pri pristúpení k nemu vyhlásiť, že neuznáva právomoci výboru ustanovené v článkoch 6 a 7.

Článok 9

Depozitárom tohto protokolu je generálny tajomník Organizácie Spojených národov.

Článok 10

Tento protokol je od 30. marca 2007 otvorený na podpis pre všetky signatárske štáty a regionálne integračné organizácie dohovoru v sídle Organizácie Spojených národov v New Yorku.

Článok 11

Tento protokol podlieha ratifikácii signatárskymi štátmi tohto protokolu, ktoré ratifikovali dohovor alebo k nemu pristúpili. Podlieha oficiálnemu potvrdeniu signatárskymi regionálnymi integračnými organizáciami tohto protokolu, ktoré oficiálne potvrdili dohovor alebo k nemu pristúpili. Je otvorený na pristúpenie pre ktorýkoľvek štát alebo regionálnu integračnú organizáciu, ktoré ratifikovali alebo oficiálne potvrdili dohovor alebo k nemu pristúpili a ktoré nepodpísali protokol.

Článok 12

1. Regionálna integračná organizácia je organizácia ustanovená zvrchovanými štátmi daného regiónu, na ktorú členské štáty previedli svoje právomoci v oblastiach upravovaných dohovorom a týmto protokolom. Uvedené organizácie vo svojich listinách o oficiálnom potvrdení alebo o pristúpení oznámia rozsah svojich právomocí v oblastiach upravených dohovorom a týmto protokolom. Následne informujú depozitára o každej podstatnej zmene rozsahu svojich právomocí.
2. Odkazy na zmluvné strany v tomto protokole sa vzťahujú na uvedené organizácie v rámci rozsahu ich právomocí.
3. Na účely článku 13 ods. 1 a článku 15 ods. 2 sa nezapočítava nijaká listina uložená regionálnou integračnou organizáciou.
4. Regionálne integračné organizácie môžu v záležitostiach spadajúcich do ich právomoci uplatňovať svoje hlasovacie právo na konferencii zmluvných štátov s počtom hlasov rovnajúcim sa počtu ich členských štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto protokolu. Uvedená organizácia neuplatňuje svoje hlasovacie právo, ak ktorýkoľvek z jej členských štátov toto právo uplatňuje, a naopak.

Článok 13

1. V závislosti od vstupu dohovoru do platnosti tento protokol nadobúda platnosť tridsiaty deň po dátume uloženia desiatej ratifikačnej listiny alebo listiny o pristúpení.
2. Pre každý štát alebo každú regionálnu integračnú organizáciu, ktoré ratifikujú alebo oficiálne potvrdia protokol alebo k nemu pristúpia po uložení desiatej ratifikačnej listiny alebo listiny o pristúpení, protokol nadobúda platnosť tridsiaty deň po uložení ich vlastnej ratifikačnej listiny alebo listiny o pristúpení.

Článok 14

1. Výhrady, ktoré nie sú zlučiteľné s predmetom a účelom tohto protokolu, nie sú povolené.
2. Výhrady možno kedykoľvek odvolať.

Článok 15

1. Ktorákoľvek zmluvná strana môže navrhnúť zmenu alebo doplnenie tohto protokolu a predložiť ich generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov. Generálny tajomník oznámi zmluvným štátom všetky navrhnuté zmeny a doplnenia a požiada ich, aby ho vyrozumeli, či sú za zvolanie konferencie zmluvných štátov na účel prerokovania návrhov a rozhodnutia o nich. V prípade, ak sa do štyroch mesiacov od dátumu tohto oznámenia najmenej jedna tretina zmluvných štátov vysloví, že je za zvolanie konferencie, generálny tajomník zvolá konferenciu pod záštitou Organizácie Spojených národov. Každú zmenu alebo doplnenie prijaté dvoj tretinovou väčšinou prítomných a hlasujúcich zmluvných štátov predloží generálny tajomník Valnému zhromaždeniu na schválenie a následne zmluvným štátom na prijatie.
2. Zmena alebo doplnenie prijaté a schválené v súlade s odsekom 1 tohto článku nadobudnú platnosť tridsiaty deň po tom, čo počet uložených listín o prijatí dosiahne dve tretiny z počtu štátov, ktoré sú zmluvnými štátmi v deň prijatia zmeny alebo doplnenia. Následne zmena alebo doplnenie nadobudne platnosť pre každú zmluvnú stranu tridsiaty deň po uložení jeho listiny o prijatí. Zmena alebo doplnenie sú záväzné len pre tie zmluvné strany, ktoré ich prijali.

Článok 16

Zmluvná strana môže vypovedať tento protokol písomnou výpoveďou adresovanou generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov. Vypovedanie nadobudne účinnosť jeden rok odo dňa, keď generálny tajomník prevzal uvedené oznámenie.

Článok 17

Text tohto dokumentu bude dostupný v prístupných formátoch.

Článok 18

Znenia tohto protokolu v arabskom, čínskom, anglickom, vo francúzskom, v ruskom a španielskom jazyku majú rovnakú platnosť. Na dôkaz uvedeného podpísaní splnomocnení zástupcovia riadne na to poverení svojimi vládami podpísali tento protokol.

Zoznam Ústavov na výkon trestu odňatia slobody a Ústavov na výkon väzby oslovených v monitoringu

1. Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Bratislava
2. Ústav na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok
3. Ústav na výkon trestu odňatia slobody Banská Bystrica
4. Ústav na výkon trestu odňatia slobody Dubnica nad Váhom
5. Ústav na výkon trestu odňatia slobody Levoča
6. Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Banská Bystrica
7. Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Žilina
8. Ústav na výkon trestu odňatia slobody Želiezovce
9. Ústav na výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých Sučany
10. Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby Leopoldov
11. Ústav na výkon trestu odňatia slobody Nitra Chrenová
12. Ústav na výkon trestu odňatia slobody Košice-Šaca
13. Nemocnica pre obvinených a odsúdených a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Trenčín
14. Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby Nitra
15. Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby Ilava
16. Ústav na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou
17. Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Prešov
18. Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Košice

Zoznam psychiatrických nemocníc, psychiatrických liečební a psychiatrických oddelení oslovených v monitoringu

1. Psychiatrická nemocnica Michalovce, n.o.
2. Odborný liečebný ústav psychiatrický, n.o. Predná Hora
3. Psychiatrická klinika JLF UK a UNM
4. Svet zdravia.a.s, Všeobecná nemocnica Rimavská Sobota
5. Nemocnica s poliklinikou Trebišov, a.s.
6. Psychiatrická klinika FN Trenčín
7. Psychiatrická nemocnica Hronovce
8. Psychiatrická nemocnica prof. MUDr. K. Matulaya
9. NsP Sv. Lukáša Galanta, a.s.
10. Psychiatrická nemocnica Veľké Zálužie
11. Fakultná nemocnica s poliklinikou
12. Nemocnica s poliklinikou Prievidza, so sídlom v Bojniciach
13. Fakultná nemocnica Trnava
14. Psychiatrické oddelenie, Liptovská nemocnica s poliklinikou MUDr. I. Satodlu, Liptovský Mikuláš
15. FNsP J. A. Reimana Prešov
16. Fakultná nemocnica s poliklinikou F.D. Roosevelta Banská Bystrica
17. Psychiatrické oddelenie VNsP Levoča, a.s.
18. Psychiatrická liečebňa Sučany
19. Ústredná vojenská nemocnica-FN SNP Ružomberok
20. Psychiatrická klinika UN L. Pasteura Košice
21. NsP sv. Barbory, a.s. Rožňava, Psychiatrické oddelenie
22. Psychiatrická liečebňa Samuela Bluma
23. NsP Sv. Jakuba, n.o., Bardejov
24. Psychiatrická nemocnica Philippa Pinela Pezinok
25. FNsP Žilina
26. FN Nitra
27. Nemocnica s poliklinikou Považská Bystrica – nezapojila sa do monitoringu
28. Univerzitná nemocnica Bratislava – nezapojila sa do monitoringu

Zoznam úradov práce, sociálnych vecí a rodiny oslovených v monitoringu

- 1.Úrad práce sociálnych vecí a rodiny Dunajská Streda
- 2.ÚPSVaR Partizánske
- 3.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Čadca
- 4.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Spišská Nová Ves
- 5.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Trnava
- 6.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Liptovský Mikuláš
- 7.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica
- 8.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Malacky
- 9.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Dolný Kubín
- 10.Úrad práce sociálnych vecí a rodiny Námestovo
11. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Veľký Krtíš
- 12.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Vranov nad Topľou
- 13.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov
- 14.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Senica
- 15.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Komárno
- 16.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Rimavská Sobota
- 17.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Považská Bystrica
- 18.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Humenné
- 19.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Stará Ľubovňa
- 20.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Žilina
- 21.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prievidza
- 22.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Michalovce
- 23.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Ružomberok
- 24.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Lučenec
25. Úrad práce sociálnych vecí a rodiny Nové Mesto nad Váhom
- 26.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Piešťany
- 27.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava
- 28.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bardejov
- 29.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky
- 30.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Kežmarok
- 31.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Pezinok
- 32.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen
- 33.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Stropkov
- 34.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Štiavnica
- 35.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Revúca
- 36.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Galanta
- 37.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Topoľčany
- 38.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Brezno
- 39.Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Martin

- 40. Úrad práce sociálnych vecí a rodiny Levice
- 41. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nitra
- 42. Úrad práce sociálnych vecí a rodiny Košice
- 43. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín
- 44. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Poprad
- 45. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Rožňava
- 46. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Trebišov